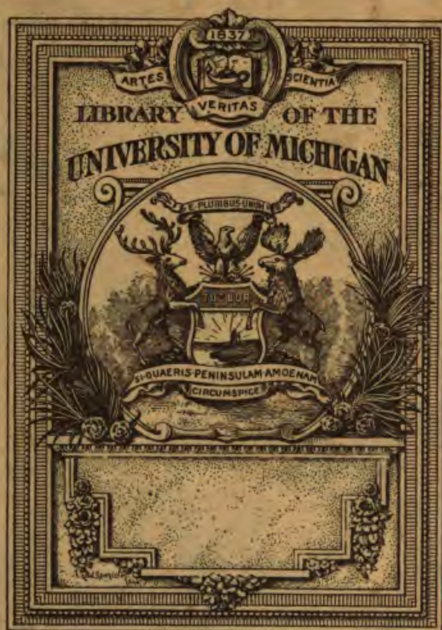
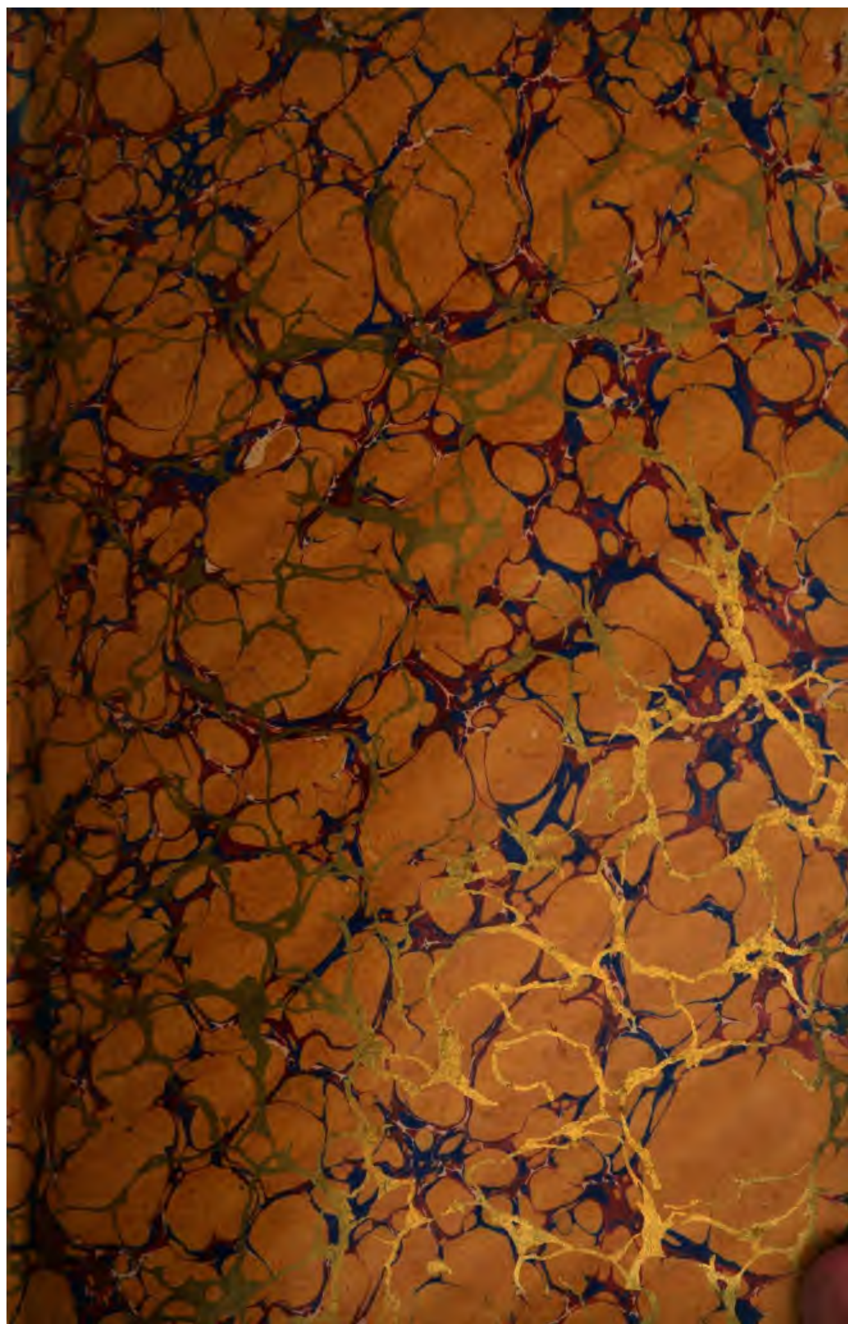

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

Hovedstrømninger

i

det 19de Aarhundredes Litteratur.

Forelæsninger
holdte ved Kjøbenhavns Universitet
i Foraarshalvaaret 1874 og Efteraarshalvaaret 1875

af

G. Brandes.

Naturalismen i England.

Byron og hans Gruppe.

Kjøbenhavn.
Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).
Græbes Bogtrykkeri.
1875.

Künstler, nie mit Worten, mit Thaten begegne dem Feinde!
Schleudert er Steine nach dir, mache du Statuen d'raus.

HEBBEL.

NATURALISMEN I ENGLAND.

Det er min Hensigt i Englands Poesi fra de første Aartier af dette Aarhundrede at forfølge den stærke, dybt begrundede og følgerige Strømning i engelsk Aandsliv, der frigjort fra de klassiske Former og Vaner frembringer en den hele Litteratur beherskende Naturalisme, fra Naturalismen fører til Radicalisme, fra Opstand mod nedarvet litterær Convenients stiger til mægtig Revolte mod religiøs og politisk Reaction og som i sig bærer Spirer til alle frisindede Ideer og alle frigjørende Bedrifter, som den europæiske Cultur siden da har virkeliggjort.

Den Periode af skjøn Litteratur, jeg vil skildre, er en blomstrende rig, med høist forskjelligartede, hyppigt hverandre fremmede eller hverandre fjendske Aander og Skoler, hvis indbyrdes Sammenhæng ikke umiddelbart opdages, men først viser sig for det kritiske Blik; og dog har Perioden sin Enhed, og det Billede, den afgiver, er af Historien selv sammenhængende componeret, hvor broget og bevæget det end er.

I.

Først og fremmest har denne Gruppe af engelsk Litteratur visse Charaktermærker, der ere fælles for den hele europæiske Aandsretning i denne Periode, fordi de frembringes af samme Aarsag. Napoleon truede Europa med et Universalmonarchi. Dels instinctmæssigt dels med bestemt Bevidsthed bøiede alle de truede Folkeaander for at undgaae Overvældelsen sig ind imod deres egne Livskilder. Nationalitetsfølelsen vækkes og svulmer i Tydskland under Frihedskrigen, i Rusland flammer den iveiret med Landets gamle Hovedstad, i England begeistres den for en Wellington og Nelson og hævder i blodige Slag fra Nilen til Waterloo det gamle engelske Herredømme over Havet, i Danmark fremkalder Kanonaden fra Slaget paa Rheden en ny Folkeaand og en ny Poesi. Det er denne Nationalfølelse, der overalt hos Folkene leder dem til at fordybe sig i deres egen Historie og egne Sæder, i deres Sagn og Eventyrkredse. Kjærligheden til det Folkelige fører til Studiet og Gjenfremstillingen af det egentlige saakaldte «Folk», de lavere Samfundsklasser, som det 18de Aarhundredes poetiske Dannelse endnu ikke havde bearbeidet. Ja Reactionen mod Verdenssproget bringer endog Dialekterne til Ære.

I Tydskland førte, som jeg tidligere har

skildret*), Nationalitetssværmeriet til Begeistring for Tydsklands Fortid, for Middelalderen, dens Tro, dens Overtro og dens Samfundsorden. I Italien finder med Manzonis Hymner en tilsyneladende Tilbagevenden til Katholicismen Sted. Den dogmatiske og asketiske Religion hævder sig her som Poesi og Moral; den bliver fra en Tro til et kunstnerisk Motiv. Manzonis religiøse Begeistring er den samme som den, der ledsagede Paven tilbage til Rom og indgav Alexander Ideen til den hellige Alliance. I Frankrig, der skjøndt det selv havde fostret Napoleon, tvunget af Tidsaanden betraadte et lignende Spor som Tydskland, vendte den litterære Bevægelse sig mod Akademiet, mod den saakaldte klassiske ɔ: abstract kosmopolitiske Litteratur og man gik bag om Ludvig den Fjortendes Tidsalder tilbage til det 16de Aarhundredes Digtere, til Du Bellay og Ronsard, ja til de stakkels groteske Poeter som Boileau havde haanet og fortrængt. (V. Hugos Optræden, Sainte-Beuves første litteraturhistoriske Skrifter, Théophile Gautiers «Les grotesques».) I Danmark fulgte Aanderne ved Aarhundredets Begyndelse i Hovedsagen den tydske Strømning. Man opponerede mod den franske Cultur. Oehlenschlägers Digt «Busten» i «Langelandsreisen» antyder den nye Bevægelses Charakter. Digteren antager først den Buste, han

---

*) Se Den romantiske Skole i Tydskland S. 291 ff.

finder i det fremmede Værelse, for Voltaires, og nu følge Versene:

Vi to er ei af samme Skole,
En af os maa af Stuen gaae.

Saa opdager han, at det er Ewalds Buste, for hvilken han staaer, og giver sin begeistrede Taknemmelighed mod Digteren Luft. En omstændelig Analyse af Hauchs «Hamadryaden» har ligeledes ført mig til det Resultat, at det var den franske Aandsretning, især som denne tog sig ud gjennem tydske Briller, hvilken den nye Skole vilde tillivs*). Steffens bragte jo desuden den tydske Culturstrøm med sig. Men i Bevægelsens andet og ligesaa betydningsfulde Stadium omdanner den sig fra polemisk mod Frankrig til polemisk mod det Fremmede overhovedet, særligt Tydskland, der i vort Fædreland altid havde spilt Undertrykkerens Rolle, og ved en besynderlig og dog naturlig Consequents bliver det selve den Tilbagesøgen til det Folkelige, hvortil man efter Tydsklands Exempel hengav sig, der fjernede stedse mere fra Tydskland. (Retningen mod det Nordiske, Grundtvig).

Man gjenfinder i England de samme Grundtræk, der betegne Bevægelsen i alle andre Lande. Man afrystede den franske Dannelse, der i det

*) Se C. Hauch af G. Brandes. Nyt dansk Maanedsskrift 1873, 3die og 4de Hefte.

18de Aarhundrede havde behersket de høiere Samfundsklasser. Den klassiske Retnings sidste Digter Pope skulde snart ikke mere staae som Mester for den unge Slægt. Man ruskede den lille Mand i hans zirlige Paryk og traadte i hans Haves velordnede Bede. Og nu saaes det ret, hvilken mægtig Reserve den britiske Folkeaand besad i de friskere af Culturen uudtømte Kongeriger, der laa afsides fra det politiske Livs Midtpunkt. Irland, der i det 18de Aarhundrede havde frembragt en Tænker som Swift og en Skribent som Goldsmith, sad inde med en Skat af deilige Melodier, der saasnart en stor lyrisk Digter laante dem Ord, lød fra alle syngende Læber i Europa. Waliserne samlede og udgave deres gamle Digtninge og i Skotland, til hvis lavere Samfundslag de engelske Fabrikarbeideres kuede Levevis endnu ikke var trængt hen, og hvor det af sin Fortid og sin Hjemstavn stolte Folk fastholdt sine Folkesange, sin Overtro og sin politiske Særaand, dukkede i Slutningen af det 18de Aarhundrede Macphersons Ossian op som en Protest mod al forstandskold og regelret Kunstdigtning. Dens Indflydelse var lige stor paa Alfieri og Foscolo i Italien, paa Herder og Goethe i Tydskland og paa Chateaubriand i Frankrig. Saa følger i England Percy's Samling af de engelske Folkeviser og i Skotland Walter Scotts Samling af gamle skotske Ballader. Men mellem disse to ligger en af hine litterære Strøm-

ninger fra Land til Land og tilbage, som det er mit Hovedøiemed at paapege, og som her paa en slaaende Maade træder for Dagen. Der sad, kort efter at Percys Samling var udkommen, i Gøttingen en stakkels juridisk Embedsmand, i trykkende Kaar, levende i et fortvivlet og demoraliserende Dobbeltægteskab med to Søstre, i hvis Hus denne Bog en Dag dumper ned. Den gjør et saadant Indtryk paa Bürger, at den fremkalder en Revolte i hans Sind, og han plages af Lyst til at skrive Noget, der længe havde været banlyst fra al god Kunstdigtning, men som han til Baggesen (se «Labyrinthen») betegnede som den egentlige «Poesi»: en Ballade. Saa begynder han da paa sin berømte «Leonore», udarbeidende den langsomt, Uge efter Uge, og med en saadan Overbevisning om Betydningen af det Skridt, han foretager sig, at hans Breve til hans Venner derom strømme over af den heftigste Selvfølelse. Saa kommer denne Ballade ud og gaaer snart Europa rundt. I Aaret 1795 gjør en ung Dame i Edinburgh en anden juridisk Embedsmand bekjendt med den, og denne unge Jurist, Walter Scott ved Navn, i hvem der ligeledes stak en Digter og det en meget større, debuterede i Poesien med en Oversættelse af denne Ballade og en anden om «Den vilde Jæger». Da disse Oversættelser modtoges med Bifald, begyndte han at ansee sig for Digter. Og det er paa Grundlag af disse Oversættelser og den af Götz

v. Berlichingen, som Scott i 1799 udgav, at den nationale skotske Romantik i hans Poesier reiste sig.

Her er altsaa oprindeligt i denne Litteratur et Pust af den fælleseuropæiske Reaction mod det 18de Aarhundrede. Vi finde den levende Nationalfølelse, der afløser Kosmopolitismen, i England hos Wordsworth i Skikkelse af en poetisk beskrivende Patriotisme og hos Southey som hel- og halvofficiel Forherligelse af Kongehuset og de nationale Bedrifter, medens Scott og Moore formelig staae som digteriske Incarnationer af de to andre Kongeriger. Den almindelige Tilbagesøgen til det Folkelige repræsenteres først og fremmest af Wordsworth, der særlig fremstiller de lavere og laveste Klassers Liv, Forkjærligheden for Middelalderen først og fremmest af Scott, der forener en Antiqvars Forkjærlighed for Minderne fra Fortiden med en Torypolitikers Lyst til at fremstille det Nedarvede i den mest tiltrækkende Belysning. Den egentlige Overtroens Romantik finder sin Digter i Coleridge, hvis forsætlige Naivetet og Simpelhed er i nært Slægtskab med den Tieckske, og Coleridge er det ogsaa, der som Repræsentant for Datidens tydske Philosophi nedlægger en abstract videnskabelig Protest mod Oplysningsperioden. Hans Lære er ganske uengelsk, rent apriorisk i Modsætning til den engelske Videnskabs experimentale Charakter, den er conservativ, religiøs og historisk, fordi den tidligere Philosophi havde været radical, vantro og

metaphysisk, det er en Schellingianisme, der fra først af søger at bevare saa mange af det forrige Aarhundredes Resultater som muligt, men som stedse mere haardnakket og mere bornert iler til den modsatte Yderlighed af den, paa hvilken man i det forrige Tidsrum var strandet. For Romantikens uordentligt phantastiske Retning staaer Southey med sine østerlandske Epopeer som Repræsentant, og hvad endelig Romantikens sønderrevne og lidenskabelige Helte angaaer, da fremtræde de i vildere og mandigere Skikkelse hos Byron, medens Shelleys Aandetro og hans Opløsen af alle faste Former i ætherisk Musik erindrer om Inderligheden og Ubestemtheden hos Novalis.

II.

Men disse Tidsalderens fælles og bredeste Grundtræk modificeres paa en høist kjendelig Maade ved en Række af særligt engelske Træk, der uden at forekomme andensteds gjenfindes hos de hinanden ellers mest ulige Aander, som denne Periode af Englands Litteratur har at opvise.

Disse Træk lade sig samtlige føre tilbage til eet Grundtræk: den kraftige Naturalisme. Jeg sagde, at den første Bevægelse er den, at Skribenterne blive nationale. Men det at blive national vilde i England sige at blive Naturalist, som det i Tydskland betød at blive Romantiker, i Danmark at blive Oldnordisk. De dyrke, studere,

og tilbede allesammen Naturen. Wordsworth, der ynder at bære sine Passioner tilskue som Ideer, flager formelig med Ordet Natur og gjenfremstiller i grandiose Billeder, men med smaalig Omhu, Bjerge, Søer og Floder, Bønder og Almuesmænd fra Nordengland. Scotts Naturskildringer ere som bekjendt udførte paa Grundlag af paa Stedet gjorte talrige Notitser og ere saa troe, at en Botaniker vilde kunne lære Stedets Vegetation at kjende igjennem dem. Keats er med alt sit Sværmeri for Antiken og den græske Mythologi en med de skarpeste Sandser og den fineste universelle Sandselighed udstyret Sensualist, der seer, hører, føler, smager og indaander alle Afarter af Farvepragt og Fuglesang og Silkeblødhed og Druesaft og Blomsterduft, som Naturen rummer. Moore er lutter aandiggjort Sandselighed. Den forvænte og forvænnende Digter synes at leve omgivet af alle Naturens skjønneste og mest udsøgte Eiendommeligheder. Han blænder vor Aand med Solglands, døver den med Nattergalemelodier og drukner den i Sødme. Vi leve med ham i en stadig Vision af Vinger, Blomster, Regnbuer, Smil, Rødmen, Blussen, Taarer, Kys og atter Kys. Naturalisme, det er den virkelig dybest liggende Tendens i Værker som Byrons Don Juan og Shelley's The Cenci. Med andre Ord, paa engelsk Grund er Naturalismen saa stærk, at den gjennemtrænger den romantiske Supranaturalisme hos Coleridge ikke mindre end den høikirkelige Theisme hos Wordsworth,

den atheistiske Spiritisme hos Shelley, den revolutionære Liberalisme hos Byron og den historiske Interesse hos Scott. Hos alle Digterne behersker den deres personlige Tro og deres poetiske Retning.

Denne kraftige, saftigt mættede Realisme beroer paa forskjellige gjennemgribende engelske Egenskaber. Først Kjærligheden til Land og til Sø. Næsten alle de i denne Periode optrædende engelske Digtere ere enten Landmænd eller Sømænd. Den engelske Muse var fra Arildstid af en Ven af Herresædet og Forpagtergaarden. Wordsworths ægte engelske Poesi svarer nøie til de vidtbekjendte Malerier og Stik, der skildre engelsk Landliv med et Præg af Sundhed og Ligevægtens Ro og nu og da med et evangelisk Skjær over Scenen, naar Landsbypræstens faderlige Virksomhed eller Husandagtens opbyggelige Charakter bliver fremstilt. Burns, Sangeren bag Ploven, Skotlands største digteriske Geni, viede tidligt den skotske Digtning til Landet, og der er Sandhed i det spydige Ord, at Scott i alle sine Epopeer kun skrev en rimet Reisebog til Skotland. At allerede de Samtidige havde dette Indtryk kan sees af Moores satiriske Spøg over, hvorledes Scott i sine Digte «gjør» det ene Herresæde efter det andet. *) Og hvilken Rolle spille ikke disse Herre-

*) Should you feel any touch of poetical glow
We've a Scheme to suggest — Mr. Scott, you must know

sæder i to saa polart modsatte Digternaturers Existents som Byrons og Scotts. Newsteads Navn er uadskilleligt knyttet til Byrons som Abbotsfords til Walter Scotts. Det gamle Abbedi med dets middelalderlige og phantasirige Architektur er Byron den nødvendige Folie for hans Pairstitel og Pantet paa hans Hjemstedsret i England. Han afhænder det først, da han har sagt sit Fædreland Farvel for bestandig. Walter Scotts Eiendom er vel ikke saa gammel og ærværdig; men han kjøber sig Abbotsford, da det Ønske om Landbesiddelse, der altid har været mægtigt i ham, bliver uimodstaaeligt, og han indretter sig i den lykkelige Periode af sit Liv, han tilbringer her, som havde han aldrig voxet op med anden Udsigt for Øie end den at vise en gammel skotsk Godsbesidders kongelige Gjæstfrihed og leve hans dristige Friluftsliv. Hans største Morskab er den halsbrækkende Fornøielse

---

Having quitted the Borders, to seek new renown,
Is coming, by long Quarto stages, to Town;
And beginning with Rokeby (the job's sure to pay)
Means to *do* all the Gentlemen's Seats on the way.
Now the Scheme is (though none of our hackneys can beat him)
To start a fresh Poet through Highgate to meet him;
Who, by means of quick proofs — no revises — long coaches
May do a few Villas, before Scott approaches.
Moore: Intercepted letters Nr. 7.

at vade gjennem rivende Strømme, selv om han ved at gaae 50 Skridt videre havde kunnet komme over en Bro, at ride paa en Hest saa vild at den ikke kan rides af nogen Anden, og at drive Laxejagt med Spyd ved Fakkelskin, snart gjennemblødt af Regn, snart stivfrossen i Nattekulden. Hvilken Kjender af Byrons Liv mindes ikke her hans Forkjærlighed for vilde Rideture og forvovne Svømme-experimenter!

Ikke desmindre er der i de to Digteres Forhold til deres Grundeiendom en Modsætning, som charakteriserer deres forskjellige Naturer. Byrons Forkjærlighed for Newstead var begrundet i hans aristokratiske Tilbøieligheder, Scotts for Abbotsford i hans historiske Instincter. Som Walter Scotts Herresæde havde Ettrick Skoven til Baggrund, saaledes havde Newstead den ved Robin Hood og hans lystige Mænd berømte Sherwood Skov. Alligevel have disse Minder ingensomhelst kjendelig Indflydelse udøvet paa Byrons Poesi, skjøndt han iøvrigt skildrer selve Abbediet fortræffeligt i 13de Sang af «Don Juan». Minderne fra Ettrickskoven gaae derimod som et Omkvæd gjennem Scotts hele Digtning, ja det er endog ham og ikke Byron, som (i Ivanhoe) kalder Sherwoodskovens Liv og Poesi op fra de Døde.

En anden engelsk Betingelse for Naturalismen er Digternes Kjærlighed til de høiere Dyr og deres stadige Forhold til Dyreverdenen. De

have den Forkjærlighed for alle Husdyr, som er en Consequents af deres engelske Sands for Hjemmet. De slæbe Hjemmet og Husdyrene med sig, naar de reise. Næsten alle disse Skribenter ere Sportsmen, fremfor Alt ivrige Ryttere. Man bør agte paa dette Træk for ikke, som det altfor ofte gjøres, at se en individuel barok Eiendommelighed i Træk, der ere rent folkepsychologiske Bestemmelser. Ikke for Intet nedstammer denne Race fra to mythiske Helte med Hestenavnene Hengist og Horsa. Vi gjenfinde ogsaa Byrons Kjærlighed til Heste, Hunde og alleslags vilde Dyr, der saa tidt er fremhævet som en betegnende Særhed hos den menneskesky Forviste ligesaa udpræget hos den i blomstrende hjemlig Lykke levende Walter Scott. Mathews's bekjendte Brev om Livet paa Newstead viser os Byron som Yngling omgiven af et helt Menageri, hvoriblandt en Bjørn og en Ulv; Medwins Meddelelser om hans Liv i Italien skildre os hans Opbrud fra Ravenna i Aaret 1821 «med 7 Tjenere, 5 Vogne, 9 Heste, en Abe, en Bulldog, en Dogge, 2 Katte, 3 Perlehøner og andre Fugle.» Sligt kan synes en rent personlig Særhed. Men man læse blot til Sammenligning i Walter Scotts Biographi Beskrivelsen over hans Flytning til Abbotsford. Den hele Forskjel er den, at Antiquarens Marskandiserbutik her pudsigt blander sig med Menageriet: «Toget lignede en Karavane, Vognene vare fyldte

med gamle Sværd, Buer, Skjolde og Landser, Hønsene havde man indkvarteret i gamle Hjælme, og selv Køerne maatte i denne Procession bære gamle Faner, Standarter og Musketter. Ved Siden af Toget løb et Dusin Bønderbørn, belæssede med Fiskeredskaber, Net og Laxespyd og førende alle Afarter af Hunde ved Linen.» — Man finder et Tegn paa den tungsindige Byrons Melancholi i hans Kjærlighed til Hunden Boatswain og i den høitidelige Indskrift han lod sætte paa sin Yndlingshunds Grav. Men man bør for at forstaae dette Træk, betænke, at den levelystne Scott, da hans Yndlingshund Camp døde, lod den høitideligt begrave i sin Have, medens hele Familien stod og græd om Graven.

Dog endnu mere charakteristisk end Kjærligheden til Grundbesiddelse og til Heste og Hunde og end de Vidnesbyrd, den sætter sig i den engelske Poesi, er den engelske Forkjærlighed for Havet. Englænderen er et Amphibium. En betydelig Gruppe af hele denne Periodes Naturskildring er Marinemaleri. Det var en gammel, i hin Tid paany glorværdigt hævdet Overlevering, at England var Havets Dronning; den engelske Digtning var og blev Søens ypperste Skildrer og Fortolker. Der gaaer et Pust af Havets Friskhed og Frihed gjennem dette Lands bedste Poesi; Havet selv stod for dets Digtere som det store Frihedssymbol paa samme Maade, som Alperne til alle

Tider have gjort det for for de frie Beboere af Schweiz. Med Sandhed udbryder Wordsworth (Sonnets dedicated to Liberty I, XII):

Two voices are there; one is of the Sea,
One of the Mountains; each a mighty Voice:
In both from age to age Thou didst rejoice,
They were thy chosen Music, Liberty!

Derfor dukker da ogsaa den længst begravne Aand fra Vikingetiden op paany hos Landets ypperste Digtere i denne Tidsalder, i hvilken den engelske Poesi i dette Aarhundrede synes at have culmineret. Coleridges Digt Den gamle Sømand samler al Havets Rædsel og Gru, Byrons Vikingefarter afspeile sig direkte i Childe Harold og Don Juan, Shelleys Lidenskab for Sø og Seilads lever og aander i hans Rytmers Bølgeslag og i alle dem af hans Sange, der forherlige Vind og Vove, først og fremmest i hans Mesterværk «Oden til Vestenvinden».

Overført paa Samfundet bliver Naturalismen, som allerede hos Rousseau, revolutionær, og bag hin Kjærlighed til Grundbesiddelse og denne Lyst til at udsætte sig for Havets Luner og beherske dem, der er Naturalismens dybtliggende Aarsag, ligger hos Englænderen den endnu dybere nationale Selvstændighedsfølelse, der under de bestemte historiske Forhold i dette Tidsrum saa naturligt maatte føre de bedste Aander til Radicalisme. Ingen Nation er gjennemtrængt

af denne Selvfølelse i den Grad som den engelske; man seer det bedst naar Engelskmanden i Udlandet optræder mellem Fremmede; hans Titel som Englænder melder ham «som en Fanfare». Det er denne Selvstændighed, der er gaaet over i den engelske Litteratur, som i afgjørende Øieblikke har gjort dens Kunst til Charakterkunst, og den er det, som i den Periode vi have for Øie gjør Udslaget og iværksætter Omslaget i Europas litterære Bevægelse. Der udfordredes en Englænder til som Byron ene at stemme den Strøm, der flød ud fra den hellige Alliance — en Englænder, først fordi kun en engelsk Digter vilde have havt Charakter dertil, dernæst fordi paa hin Tid kun Englands Digtere besad det udprægede politiske Hang og den skarpe politiske Sands, der altid har udmærket denne den første, ja maaskee eneste parlamentariske Nation. Der udfordredes fremdeles en Englænder til med denne vilde Energi at kaste Handsken til sit eget Folk. Kun i det nationalstolteste Folk kunde der findes store Aander, som vare stolte nok til at trodse Nationen. Denne personlige Selvstændighed hos Folkets fremragende Digteraander betinges ved en ægte engelsk Eiendommelighed. Disse Digtere have saa godt som ingen Theori, sjeldent nok en æsthetisk, aldrig nogen philosophisk; medens f. Ex. Tydskerne Lessing, Goethe og Schiller alle indlægge sig de betydningsfuldeste Fortjenester af Videnskaben, er der

blandt det engelske Digterfolk ikke en eneste Videnskabsmand. Ja, hvad der er det mærkeligste, disse Skribenter conferere ei engang med hinanden. Goethe og Schiller brevvexle i det Uendelige om de forskjellige Sujetters Natur og deres rette Behandling, ja discutere tidt vidtløftigt nok Nødvendigheden af en Strophe mere eller mindre; Heiberg og hans Skole følge bestemte æsthetiske Principer, hvorom de ere komne overens, og ere næsten lige saa kritiske som productive, men Scott og Byron og Moore, hvem dog et hjerteligt Venskab forener, udføre hver for sig deres poetiske Værker fuldstændigt isolerte, uden at give eller ønske et Vink, et Raad, en Samtale med Broderdigteren angaaende det paabegyndte Arbeide. Selv naar ganske undtagelsesvis en Paavirkning finder Sted, som af Wordsworth og især af Shelley paa Byron, da foregaaer den saa at sige hemmeligt, fuldstændigt ubevidst, og saaledes, at den af dens Gjenstand enten ikke nævnes eller idetmindste ikke tilstaaes. En amerikansk Forfatter har slaaende betegnet denne Egenskab hos Racen, naar han siger: «Hver af disse Øboere er selv en Ø.»

Jeg berørte den politiske Sands og Interesse. Som der ikke er en blandt disse Digtere, der er Videnskabsmand, saaledes er der næsten ikke en iblandt dem, der ikke er Politiker. Den politiske Tendens er en direkte Følge af den nationale Realisme. Forskjellige Overbevisninger kunne skille

disse Digtere politisk, men de tage alle Parti, Scott som Tory, Wordsworth som Royalist, Southey og Coleridge først for saa imod den nye Tids Frihedsprinciper, Moore for Irlænderne, Landor, Byron og Shelley som Radicale for de Undertrykte i alle Folk og for selve de undertrykte Nationer. Maa man undtage en enkelt Digter som Keats, der næsten kun dyrkede l'art pour l'art, da maa man heller ikke glemme, at han døer 25 Aar gammel. I denne Virkelighedsinteresse ligger, at de rent litterære Spørgsmaal (Klassicisme eller Romantik f. Ex.) aldrig i deres Livet uvedkommende Abstracthed her kunne faae den overdrevne Betydning, som der samtidigt tillægges rent litterære Controverser i den tydske, den danske, ja selv i den franske Litteratur. Kun er det morsomt hos disse Digtere at see hvorledes Englænderens Trang til praktisk Indgriben forener sig med Poetens phantastiske Hang. Scott drev sin Uvillie mod Revolutionen til rent Don-Quichoteri. Han blev f. Ex. med en af sine Venner, en Hertug, enig om, ifald Franskmændene skulde gjøre Landgang i England, da at drage ud i Skovene og leve der som Robin Hood og hans Mænd. Omtrent paa samme Tid var det, at Southey og Coleridge i Ungdommens første jakobinske Hede forkyndte deres Bekjendte, at de vilde udvandre til en ensom Egn i Amerika; Bredderne af Susquehanna bleve valgte, fordi denne Flods Navn

syntes de unge Mænd særligt smukt og melodisk (pretty and melodical); der vilde de saa danne en Commune Pantisokracy, hvor al Eiendom skulde være fælles, og alle Mennesker lige i Naturtilstanden. Landor, der iøvrigt ingenlunde skyede som Soldat i Spanien at sætte sit Liv for Alvor ind paa Kampen for sine Ideer, vilde som Yngling hjemme i Warwickshire fornye de arkadiske Idyllers Tid; han svarer som Digter temmelig nøie til Socialisten Owen. Shelley, der i Politiken havde saa fin en Modtagelighed, at man bestandig mindes det Udtryk af ham, der findes i hans «Julian og Maddolo»:

Me, who am as a nerve, o'er which do creep
The else unfelt oppressions of the earth.

Shelley, der forudfølte saa mangen politisk Revolution, der 50 Aar før Parlamentsreformen gjennemførtes udkastede den nøiagtige Plan til den i en politisk Brochure, og som i Dramet «Hellas» profeterede den græske Opstands lykkelige Udgang paa en Tid, da den for Statsmændene stod som haabløs, Shelley er rent Phantast, saasnart han kommer ind paa Kapitlet om Menneskeslægtens tilstundende Guldalder. Man efterlæse hvorledes han som Yngling skildrer den i Queen Mab: «Nordpolens Is smelter, Ørkenerne opdyrkes, Basilisken slikker Barnets Fod, Vindene blive melodiske, Frugterne ere altid modne, Blomsterne altid smukke.

Løven leger med Kiddet, Mennesket dræber og spiser intet Dyr, Fuglene flygte ikke mere for Mennesket. Der gives ingen Rædsel mere.» Maa man ikke herved mindes enkelte af den samtidige franske Socialismes vildeste Utopier: Indførelsen af Phalansterier vilde efter den af Fourier udkastede Plan i den Grad indvirke paa den hele Jords Økonomi, at tilsidst endog Naturforholdene vilde blive radicalt forvandlede: en Nordlyskrone vilde, befæstet ved Nordpolen, give Siberien Andalusiens Varme, Mennesket vilde berøve Havet dets Salt og til Gjengjæld give det en Limonadesmag, og Havuhyrer vilde som Søheste lade sig spænde for vore Skibe. Heldigvis gjorde Dampmaskinen kort derefter dette Forspand overflødigt. Selv Byron, den uden Spørgsmaal mest praktiske af disse Digtere, er dog Digter ogsaa i sin Politik. Det er neppe tvivlsomt, at Grækenlands Kongekrone har lokket ham som hans Anstrængelsers Maal.

Det er da ei min Mening at ville tilsløre, hvorlidet det fattes ogsaa engelske Digtere paa Phantasteri i praktisk Retning. Der gaaer dog ligefuldt et realistisk Træk gjennem deres Moral og deres Livsbetragtning, som ikke findes saa udpræget hos noget andet Folk. Der er flere Gran af sund Menneskeforstand opløst i deres Poesi end i andre Digteres. Dem alle udmærker en levende R e t f æ r d i g h e d s t r a n g. Wordsworth arver den fra Milton, Byron og Shelley føle den saa primitivt,

som kunde de gjøre den gjældende mod en Verden. Den spiller ingen Rolle hverken hos Byrons store tydske Forgjænger Goethe eller hos hans rigtudrustede franske Efterfølger Musset. Ingen af disse har nogensinde som han stævnet Fyrster og Regjeringer for Retfærdighedens Domstol. Men hvad der især er eiendommeligt engelsk, det er at denne Retfærdighed, hvorom Englænderne drømme, ikke som den, Schiller f. Ex. tilbeder, er en apriorisk Idee, men et Barn af Nytten. Man vælge for tydeligt at fornemme dette en saa luftig, saa idealistisk Digter som Shelley og man vil se, at hans Moral er en ligesaa udpræget Nyttephilosophi som Benthams og Stuart Mills. Der forekommer med Hensyn til dette Punkt en slaaende Passus i et af hans Essays. Han siger i 2det Capitel af «Speculations on Morals»: «Hvis Nogen fremturer i at spørge, hvorfor han bør fremme Menneskehedens Lykke, saa forlanger han en mathematisk eller metaphysisk Grund for en moralsk Handling. Absurditeten af denne Skepticisme er mindre aabenbar, men ikke mindre virkelig end den at fordre en moralsk Grund for en mathematisk eller metaphysisk Kjendsgjerning.» I Theorien: Den høieste Lykke for det størst mulige Antal og i den dybe, praktiske Retfærdighedstrang, der er dens psychologiske Ophav, ligger i Virkeligheden Udgangspunktet for den engelske Poesies Radicalisme under den store europæiske Reaction.

III.

Da Englænderne paa engang ere det mest udholdende og det mest foretagende Folk, den Nation, der hænger mest ved Hjemmet og den mest reiselystne, den som langsomst foretager Forandringer og den politisk mest frisindede af alle, spalte Aanderne i dette Land sig naturnødvendigt i to store politiske Grupper, af hvilke den ene betegner den conservative Fastholden, den anden det vovende Frisind. Partidelingen har her ingen Lighed med Frankrigs. Er det end en Overdrivelse med Taine at sige, at Frankrig kun har to Partier, de tyveaariges og de fyrretyveaariges Parti, saa er denne Inddeling dog den væsentlige, som de historiske Partinavne kun modificere. I England er Spaltningen begrundet i selve Nationalcharakteren, og vi finde i denne bevægede Periode af Landets Poesi Wordsworth som Repræsentant for den ene Gruppe af Egenskaber, Byron som Type for den anden.

Men endnu dybere begrundedes i Aarhundredets første Dage Spaltningen ved Datidens Hovedbegivenheds dobbeltsidige Natur. Denne Hovedbegivenhed var Krigen mod Frankrig. Allerede om den tydske Frihedskrig brugte jeg det Udtryk, at den vel var Opstand mod et frygteligt Tyranni, men mod et saadant, dèr repræsenterede Revolutionens Ideer, og at den vel var Kamp for Arne

og Hjem, men paa Commando af de gamle reactionære Dynastier, og kunde dette med Sandhed siges om Tydsklands Kamp, i hvor langt høiere Grad gjælder det da ikke om England, hvis Uafhængighed var uanfægtet, men hvis Interesser vare i høi Grad truede og som under hele den langvarige Krigsperiode og endnu længe efter ikke som Tydskland i Bevægelsens Spidse havde de mest frihedselskende Mænd, men havde nedlagt den høieste Magt i Hænderne paa den stiveste og mest haardnakket reactionære Toryregjering, som Englands Historie nogensinde havde seet.

Derfor er det, at Baggrunden for hele denne Periode af skjøn Litteratur er saa mørk. De Skyer, der danne den, ere tunge og sorte, «sunbeamproof» vilde Shelley kalde dem. England tager sig som Baggrund for det Billede, jeg vil oprulle, ud som et Landskab i Natbelysning. Folkets store Egenskaber vare vildledte: dets sjeldne Standhaftighed anvendt til Bekæmpelse af Frihedstrangen hos et andet Folk, dets ædle Frihedskjærlighed først brugt til Styrtning af det napoleonske Despoti, for saa at misbruges til Reisning af alle de gamle møre Troner, som man, dækket af Krudtrøgen fra Waterloo, tømrede op med en Hast som ellers kun Skafotter. Folkets neutrale Egenskaber bleve opammede til slette: Selvkjærligheden og Fastheden opfostredes til Adelshaardhjertethed og Kjøbmandsegoisme, som den trives under Reactioner, Loyaliteten overfor Konge-

huset hidsedes til Servilitet, og den folkelige Selvfølelse æggedes til Nationalhad, som det udklækkes under lange Krige. Og endelig overudvikledes Folkets slette Egenskaber. Den Kjærlighed til ydre Decorum for enhver Pris, der er de moralske Instincters Skyggeside, udvikledes til moralsk Hykleri og den Fasthængen ved en etableret Religion, der er en praktisk og uspeculativ Aandsretnings mindst tiltalende Ledsager, opildnedes dels til religiøst Hykleri dels til Intolerancens Forfølgelseslyst. Ingen Tid var gunstigere for Udviklingen af Hykleri og Fanatisme end denne, i hvilken Folket af sine Førere direkte opmuntredes til at pukke paa sin Religiøsitet overfor det fritænkerske Frankrig. Mest af alle lede Landets største Digtere derunder. Det er nuomstunder blevet en Trivialitet at tale om den «cant», der fordrev Byron fra sit Hjem, og mangen mere forfinet Aand er tilbøielig til at ville forklare som ærlig om end bornert Overbevisning, hvad man tidligere rask væk betegnede som Hykleri. Men det er mig umuligt at gaae ind paa denne Opfattelse. En Religiøsitet, der lægger sig for Dagen som den engelske gjorde det mod Byron og Shelley, er ikke Dumhed alene, den er et af megen Bornerthed baaret høist modbydeligt Hykleri. Jeg vil anføre den udmærkede amerikanske Iagttager Ralph Waldo Emerson's Anskuelser om dette Punkt, fordi Emerson som Amerikas første Kritiker, som Englæn-

dernes største Beundrer og som Bedømmer af sin egen Race har alt Krav paa Tiltro. Han siger: «Den engelske Forstands Søvnighed med Hensyn til Religionen beviser hvor megen Fornuft og Ufornuft der kunne forenes i een Hjerne. Englændernes Religion er Phrase, deres Kirke en Dukke og enhver Kritik bliver tilbagevist med Rædselshyl. I vente, at de i det gode Selskab ville lee af Pøbelens Fanatisme, men de gjøre det ikke, de ere selv Pøbelen .... Englænderne, der i alle Ting hade Forandringer og fremfor Alt afskye dem i religiøse Anliggender, holde fast paa den sidste Pjalt af det Kirkelige og hykle paa en gruelig Maade. Englænderne — og jeg vilde ønske, det indskrænkede sig til dem, men det er et stygt Hang, som ligger i det angelsachsiske Blod i begge Verdenshalvkugler — hykle fremfor alle andre Folk. Franskmændene overlade dem ganske og aldeles denne Industri. Hvad er saa modbydeligt som de høflige Buk, man gjør for Gud i vore Bøger og Aviser! Den populære Presse er skjændig i sit nøiagtige Maal af hellig Holdning, og Dagens Religion er et Sinai, hvis Tordenkiler smeddes af de Rige .... Kirken er i dette Øieblik meget at beklage. Naar en Biskop træffer sammen med en intelligent Mand, kan han kun hjælpe sig ved at drikke Vin med ham.» Denne Skildring gjælder Tiden omkring 1830, man tænke

sig da selv, hvorledes Tilstanden tyve Aar tidligere var.

Først og sidst blev dog Folkets beklageligste Last, Hanget til Undertrykkelse, formelig sat i System. Om ingen Periode gjælder det som om denne, hvad man har betegnet som Britanniens Grundskade: England, Skotland og Irland undertrykke i Forening de fjerne Kolonier, England og Skotland gjøre fælles Sag for at undertrykke Irland, kue den irske Kirke og holde irsk Industri og Handel nede, England samler sig for at trænge Skotland tilbage, og i England selv undertrykker den Rige den Fattige og den herskende Kaste alle de andre. Af 30 Millioner Mennesker var i dette Tidsrum kun een politisk stemmeberettiget, og den, som blot vil læse Udfaldene mod Englands Godsbesiddere i Byrons «Bronzealderen», vil kunne see, hvor skamløst de under Krigen berigede sig paa de andre Klassers Bekostning og hvor hensynsløst deres hele Politik gik ud paa at kunne vedblive hermed.

Denne Tilstand er det, som udøver en dels fordærvelig, dels i modsat Retning begeistrende og ansporende Indflydelse paa Landets Skribenter. De, i hvem den hellige Ild brænder svagt, slukkes tidligt og staae som reactionære Støtter for den herskende Tilstand. De derimod, hvis lynsvangre Aander vare anlagte til at gaae mod Vinden, udvikle under Trykket af disse Forhold en Friheds-

pathos, der sætter den politiske Atmosphære i Skjælven. For disse Digtere staaer England som «et Gibraltar af Convenientser», og de forlade deres Fædreland for at angribe, bombardere og bestorme deres Hjem med alle Spottens og Indignationens Projectiler.

Det er nødvendigt at gaae noget mere i det Enkelte med Hensyn til de politiske Forhold i dette Hjem for ret at kjende den Jordbund, paa hvilken Litteraturen spirer iveiret og for at forstaa de ikke-litterære (politiske, sociale og religiøse) Principer, der spalte Digterne i hinanden modstaaende Grupper. Paa Englands Trone sad ved Aarhundredets Begyndelse (allerede siden 1760) Georg den 3die. Fra hans Barndom af havde hans Moder stræbt at bibringe ham de overdrevne og uengelske Forestillinger om Souverainitetens Betydning, der vare gjældende paa Fastlandet, og det var i den Grad lykkedes, at den ene efter den anden af de høie Lorder, der vare valgte til Prindsens Hovmestere, frasagde sig dette Hverv, fordi deres Indflydelse blev modarbeidet. En af disse, Lord Waldegrave, der ikke blot var en skarpsindig Iagttager, men en hengiven Tilhænger af Huset Hannover, har givet et Charakterbillede af sin Myndling, der er alt andet end indtagende; han skildrer ham som jævntbegavet, men uden al Flid, som strengt retskaffen, men uden den Aabenhed og Frimodighed, der gjør Retskaffenheden elskværdig,

som oprigtigt from, men stadigt opmærksom paa sin Næstes Feiltrin og Synder, som bestemt, men stædig og fordomsfuld; han skildrer hvorledes Forbitrelse og Vrede aldrig give sig Luft hos ham, men strax slaae ind og øieblikkeligt kun afføde Forbeholdenhed og Forstillelse, for siden hen at ytre sig med des større Virkning, og hvorledes den samme Konge, der havde en saa haardnakket Hukommelse for enhver Uret, der var tilføiet ham, besad en mere end kongelig Glemsomhed overfor de Tjenester, som vare ham viste. Hans Aands fuldstændige Forbening i Fordomme var dog maaske hans største Mangel som offentlig Personlighed og som Regent. I sit private Liv var han jævn, ærlig, paalidelig og indgjød sine Undersaatter stor Agtelse, skjønt Manglerne ved hans Opdragelse aldrig bleve oprettede. Da han kom til Roret, havde han liden eller ingen Kundskab hverken til Mennesker eller til Bøger, og hele sit Liv var og blev han fuldstændigt uvidende med Hensyn til Litteratur og Kunst; men det egennyttige Hof omkring ham bibragte ham snart en ikke ringe Menneskekundskab, og han, mod hvem Store og Smaa, hvor han saa hen, rakte Haanden ud, lærte snart at kjende hver Mands Pris og beregne den Nytte, han kunde have af ham. Hans af Naturen gode Forstand blev hverken styrket ved Studier eller Reiser eller Samtaler, men alle de Detailspørgsmaal, der ikke udfordrede nogen finere Sjæ-

lens og Tankens Dannelse, forstod han at sætte sig ind i og behandle med den Dygtighed, der var nødvendig for en Regent, som allernødigst vilde indskrænke sig til at være Konge af Navn*).

Skulde jeg paa en for Danske forstaaelig Maade med et eneste Ord betegne Georg den 3die, da vilde jeg sige: han var Englands Frederik den sjette. Han var en virkelig patriarchalsk Regent og følte sig selv som sit Folks Fader. Landet mistede under ham de nordamerikanske Colonier, som Danmark under Frederik den sjette mistede Norge, uden at dette Tab eller den ufornuftige Politik, der havde fremkaldt det, gjorde noget Skaar i Monarchens Popularitet. Kong Georgs Husholdning var et Mønster paa en engelsk Gentlemans Husliv. Tidligt op om Morgenen! var dets første Princip. Det var tarveligt, ordentligt, økonomisk, ægte borgerligt indrettet i enhver Henseende. Det var kjedsommeligt i en Grad, som dets Historieskriver Thackeray «gyser» ved at overveie. Naar Kongen selv var staaet rigtigt tidligt op en Dag og selv havde vækket sine Pager, slog han paa sin Morgentur en Passiar af med Enhver, han mødte, gik incognito ind i mangt et Hus og mangen en Hytte, gav snart et Barn en Sølvskilling, snart en fattig Kone en Høne. En Dag traf han med Dronningen en lille Dreng,

*) Massey: History of England I, 59 ff.

med hvem de gave sig i Snak, indtil Kongen sagde til ham: Knæl ned, det er hendes Majestæt Dronningen, med hvem du taler! Men da den Lille haardnakket vægrede sig derved af pligtskyldigt Hensyn til nye Benklæder, rørte denne tidlige økonomiske Sands den gamle Georg saa stærkt, at han trykkede Drengen til sit Hjerte.

Dagene ved Hoffet gik hen med en slæbende Ensformighed, der jog de unge Prindser langt bort fra Hjemmet og havde sin Del af Skylden for at de artede sig saa slet. Om Aftenen spillede Kongen enten sin Tokkodilje eller han havde sin Aftenconcert, hvortil han regelmæssigt nikkede, medens Pagerne gabede sig ihjel ude i Forværelset.

De daglige Spadsereture foregik en famille paa Windsorvolden, medens Folket samlede sig gemytligt rundt omkring og saae paa, og Drengene fra Eton trykkede deres rødkindede Hoveder frem under Hobens Albuer. Musiken spillede, og naar Friluftsconcerten var forbi, undlod Kongen aldrig at tage sin trekantede Hat af og hilse Musikanterne med de Ord: Jeg takker Dem, Gentlemen.

Hvilken Dansk maa ikke ved disse Scener tænke paa Frederik d. 6tes Spadsereture og Seiladser som Storadmiral i Frederiksberg Have! Som han vandt Georg d. 3die Hjerterne ved sin borgerlige Optræden og sin luvslidte Frakke; ogsaa om Kong Georg gjælder det, hvad Orla Lehmann siger om Frederik d. 6te, at man «i Kongens Jævnhed

(baade i Forstand og Færd) og godmodige Deltagelse for Individernes Vel saa en Erstatning for Statsmandens og Regentens Brøst» — og hvormange havde endda Øie for den sidste! For det store Flertal af Englands Beboere var den gamle Georg en mægtigt skarpsindig Statsmand og en vældig Souveræn — jeg vil blot minde om et i sin Tid berømt Stik af ham (Gilray's), hvor han er afbildet — i gammel Paryk med en snever, gammel, grim Windsor-Uniform — som Konge af Brobdingnag, holdende en lille Gulliver paa sin ene Haand, og med en Operakikkert i den anden, hvorigjennem han iagttager Mandslingen. Hvem tror man den lille Gulliver var? Han bar trekantet Hat og den lille graa Marengo-Frakke. De fleste af mine danske Læsere ville erindre et lille gammelt Billede, der i photographisk Gjengivelse for nogle Aar siden gjorde megen Lykke. Det havde til Underskrift «Den høye elskede Familie» og forestillede Frederik d. 6te med samt sin hele Slægt fra den største til den mindste paa en Spadseregang. Er dette lille Familiemaleri, der findes hos Miss Burney ikke det nøiagtigste Sidestykke dertil? Hun beskriver en Eftermiddagspromenade i Windsor. «Det var virkelig en rigtig nydelig Procession. Den lille Prindsesse Amelia, der netop var bleven tre Aar gammel, gik ene og forrest med en ny Kjole paa af fint Musselin, og med en smuk lukket Hat, hvide Handsker og Vifte,

i høi Grad henrykt over Paraden og uafbrudt dreiende Hovedet for at see Enhver, hun gik forbi; thi alle de Spadserende stode op mod Husene fra det Øieblik den kongelige Familie kom tilsyne, for at den kunde have Passagen fri. Saa fulgte Kongen og Dronningen, ikke mindre glade over deres lille Yndlings Fornøielse, Kronprindsen havde budt Lady Waldegrave Armen, derefter kom Prindsesse Augusta, Arm i Arm med Hertuginden af Ancaster, General Bude, Hertugen af Montague og Major Price, der som Staldmester sluttede Toget.» Hvilket smukt Billede! udraaber Thackeray: Medens Processionen langsomt drager forbi, spiller Musikcorpset sine gamle Melodier og Sollyset falder over de gamle Fæstningsværker og belyser den kongelige Standart, der hænger ned fra det store Taarn, de mægtige Elmetræer og den loyale Mængde af Tilskuere, som det yndige Barn kjærtegner med sit uskyldige Smil.

Dette er den hjemlige Idyl, hvortil udadtil svarer Kongens Lidenskab for at undertrykke Nordamerika, bekjæmpe den franske Revolution, tilintetgjøre den irske Kirke og lade Negerhandlen med alle dens Rædsler vedblive at bestaae. Dog selv den hjemlige Idyl varede ikke Aarhundredet ud. I Aaret 1788 havde Kongen det første Anfald af Afsind, og allerede da drøftedes med uhørt Lidenskab i Parlamentet Prindsen af Wales' Regentskab, der i Aaret 1810 blev definitivt fastslaaet. Oppo-

sitionen mente dengang at have for lange Tider styrtet Toryregimentet, ifald Prindsen blev udnævnt til Regent. Hans Charakter og Sæder vare imidlertid hos Folkets store Flertal saa ilde berygtede, at hans Tronbestigelse imødesaaes med Angst. Men netop som et Lovforslag desangaaende skulde forelægges, saa Pitt sig istand til at forelægge Parlamentet en Lægebulletin om Hans Majestæts umiddelbart forestaaende Helbredelse, og Faren drev for denne Gang over. Prindsens Skuffelse var stor, og han kunde des mindre skjule den, fordi han under Kongens Sygdom havde lagt et alt andet end sønligt Sindelag for Dagen. Han besad et vist Talent til at efterligne Gebærder og Stemmer, og det var en af hans Hovedfornøielser under Faderens Sygdomsperiode at more de gode Hoveder, de lystige og udsvævende Mænd og Kvinder, der udgjorde hans stadige Kreds, med at copiere sin afsindige Faders Udseende og Handlinger for dem. Man har i dette ene Træk hans Charakter, den Mands Charakter, der saa længe paa Grund af en vis ydre Politur og Anstand bar Navnet af «den første Gentleman i Europa.» Man maa beundre den Færdighed, hvormed denne Mand forstod, om end blot for en kort Tid, at vinde Tidens sjeldneste Aander. Han havde Burke og Fox og Sheridan til Omgangsvenner. Vel sandt, det var neppe hans Meninger om Forfatningsspørgsmaalene eller om Irlændernes Forhold, de brød sig om at høre

— hans Meninger om Sligt! Men han snakkede om Terninger med Fox og med Sheridan om Vin; det var Punkter, hvor Narrens og Geniernes Interesser mødtes, og Brummells Ven og Rival var mellem Tidens Dandyer Autoritet i ethvert Spørgsmaal om hvilke Knapper der passede til en vis Art Vest og hvilken Sauce der harmonerede med en vis Art Postei. Og se ham saa vinde Moore et kort Minut! I dennes Brev til sin Moder fra Juni 1811 (Memoirs I, S. 225) seer man tydeligt, at han er smigret af Prindsregentens «hjertelige Familiaritet». Og det Samme gjælder et Øieblik om Byron; hans Forsoningsbrev til Walter Scott viser tydeligt, hvor lidet ufølsom han var for Regentens Smigrerier i Anledning af Childe Harold. Og nu Scott! I sin Egenskab af haardnakket Tory var han altid Prindsregentens tro Mand, hvor ædel og brav han end var. Da Georg den 4de som Konge ankom til Skotland, hvor han optraadte i en Klanhøvdings Kostume med sine fede Lægge blottede og et skotsk Skjørt om sin uhyre Vom — Slutningen af Byrons «Bronzealderen» spotter derover — gik Walter Scott ombord i Kongens Jagt for at hilse paa ham, greb et Glas, hvoraf Hs. Majestæt lige havde drukket, udbad sig den Naade at maatte beholde det, lovede at det for evigt skulde gaae i Arv i hans Familie, gik hjem, traf der et uventet Besøg, kastede sig i en Stol og — satte sig paa sin Baglomme for

altfor tidligt og smerteligt at mindes det kongelige Erindringstegn. Han vedblev at være Georg d. 4de tro, selv da Moore længst havde spækket ham med sine Vittighedspile, da Byron længst havde gjennemhaanet ham med sine blodige Epigrammer, og da selv Brummell paa en Spadseretour i Hyde Park havde betragtet ham fremmed gjennem sin Lorgnet og spurgt Prindsens Ledsager: hvem er Deres fede Ven?»

Vor «fede Ven» var efterhaanden bleven ganske overordentlig fed. Det Liv, han førte med Orgie paa Orgie havde givet ham en saadan Embonpoint, at han ikke mere gad gaae. Naar han skulde kjøre ud, blev et Bræt lagt ud af Vinduet, og herpaa lod han sig glide ned i sin Vogn. Medens Væverne i Glasgow og Lancashire skreg til Himlen af Hunger, foranstaltede han kjæmpemæssige Festligheder med uhørt Pragt og modtog den landflygtige Bourbon som Ludvig d. 18de. Drengen er Fader til Manden, siger Wordsworth. Georg d. 4de betegnede sin Indtrædelse i Hoflivet ved en Stordaad, værdig hans tilkommende Liv. Han opfandt et nyt Skospænde. Det var een Tomme langt og fem Tommer bredt. «Det bedækkede, fortæller Samtiden, den hele Vrist og rakte ned paa begge Sider af Foden.» Ved hans første Optræden paa et Hofbal læse vi at hans Vams var af rosenfarvet Silke med hvidt Opslag, hans Vest af hvid Silke, broderet med forskjelligfarvet Glands-

stof og prydet med en Overdaadighed af eftergjorte Ædelstene. Hans Hat var smykket med to Rækker af Staalperler, femtusind i Tallet, med en Knap og en Snor af samme Metal og sat op med et krigerisk Snit.

Et krigerisk Snit! Det passede godt til det Hoved, som bar den. Dette Hoved var, dengang da dets Besidder begyndte at holde Hus i sit nye, prægtige Palads Carlton House, fuldt af løse Planer til at opmuntre Litteratur, Videnskab og Kunster, og det kunde et Øieblik synes at være Alvor, naar man ved Prindsregentens Bord kunde høre Walter Scott, Tidens bedste Fortæller, med uindskrænket Loyalitet og Elskværdighed meddele af sit uudtømmelige Forraad af morsomme og humoristiske Historier, eller naar Moore i denne Kreds sang nogle af sine søde anakreontiske Sange, eller Grattan, Irlændernes stolte Fører, bidrog til Underholdningen med sin fantasirige og følelsesfulde Veltalenheds Liv. Men hvor snart veg ikke disse Mænd Pladsen for et Selskab, der ganske anderledes passede for Prindsen: franske Kokke, franske Dandsere, Jockeyer, Hofnarre, Koblere, Skræddere, Boxere, Juvelerere og Fægtemestre. Med slige Folk tilbragte han den Tid, han havde tilovers fra sine Elskerinder og sine Drikkelag. Han viste sin kunstneriske Smag og Sands ved i dyre Domme at sammenkjøbe sig hele Læs af chinesiske Snurrepiberier. Neppe var da ogsaa Skjønaanden bleven

Regent, før han brød med de gode Hoveder blandt Whiggerne, hvis Selskab han havde søgt. Han slog om og blev pludselig Tory. Det forekommer mig, at fire europæiske Regenter i dette Aarhundredes første Halvdel staae i et iøinefaldende Slægtskabsforhold til hinanden: Ludvig d. 1ste af Baiern, Friedrich Wilhelm d. 4de af Preussen, Christian d. 8de af Danmark og denne engelske Prindsregent. Det er de fire reaktionære Skjønaander paa Tronen. Her som i Danmark optræder i Kongefamilien det litterære Dilettanteri efter den patriarchalske Enfold. Rigtignok var det i England forenet med de uhyggeligste Sæder og en næsten ubegribelig Ladhed. I Aaret 1816 hensade i Newgate 58 Dødsdømte, oppebiende at Prindsregentens Fornøielser og Adspredelser skulde levne ham Tid til at underskrive Dødsdommen eller at benaade, og mange af dem havde siddet saaledes ventende fra December til Marts. Forgjæves lød i Parlamentet Brougham's frygtelige Anfald «paa dem, der naar Fængslerne vare overfyldte med Ulykkelige, ikke et Øieblik kunde opsætte deres tankeløse Fornøielser for at gjøre Ende paa denne sørgelige Svæven mellem Liv og Død.» Man efterslaa i denne Anledning Moore's Satirer i Twopenny Post-bag. Her viser det sig, at den elskværdige irske Sangfugl havde Næb og Kløer. Man seer af Scotts Levnet (III, 342), med hvilket roligt Smil Regenten i 1815 skjemter med de Vers af

Moore, der skildre hans Bord som overfyldt med Modejournaler paa den ene Side og uunderskrevne Dødsdomme paa den anden! Disse Vers vare kun altfor retfærdige og havde kun hjulpet altfor lidt. Allerede i en Parlamentstale, holdt i April 1812, havde Castlereagh sagt: «Det er umuligt for Hans kongelige Høihed at frigjøre sin Person fra den overvældende Dynge af Papirer, som ere ophobede paa hans Bord», og i Moores Satire «The insurrection of the papers» hedder det:

On one side lay unread Petitions,
On th'other Hints from five Physicians,
Here tradesmen's bills, — official papers,
Notes from my Lady, drams for vapours,
There plans of saddles, tea and toast,
Death-warrants and the Morning Post.

Og herefter lader Regenten 4 Aar senere 58 Dødsdomme ophobe sig!

Jeg sagde, at han neppe var bleven beklædt med Regjeringens Insignier før han brød med sine fordums Venner og blev Tory. Det store, langvarige Toryministerium blev stiftet med Liverpool i Spidsen, en seig Reactionær, men godmodig doven, fra hvem Forbitrelsen altid gled over paa hans Colleger; han var som Førsteminister en Slags constitutionel Konge med hæderlige Hensigter og moderate Evner. Han nød, ligesom hans Collega Lord Sidmouth, det Privilegium hverken at blive frygtet paa Grund af sin Charakterstyrke eller

misundt paa Grund af sit Talent. Den mest betegnende og mest udsatte Personlighed i Ministesteriet var Lord Castlereagh, en middelmaadigt begavet, men energisk Mand, hvem Wilberforce engang definerede som en Fisk i Koldblodighed. Han havde et smukt Ansigt og en commanderende Stemme, og hans ydre Habitus bar større Æresbevisninger tilskue, end der havde været skjænket noget Underhusmedlem siden Robert Walpoles Dage. Han var «den ædle Lord med det blaa Baand». Han var fra først af absolutistisk sindet, og hans Samkvem med Fastlandets uansvarlige Regenter havde end mere bidraget til at udvikle de for en constitutionel Minister betænkeligste Grundsætninger hos ham. Ingen Bevidsthed om hans Forstands Sneverhed eller hans Opdragelses Mangler forhindrede ham fra strømmevis at fremkomme med uformelige Sætninger og løse Argumenter. Hans Skoledannelse var saa ringe, at han ikke formaaede at sætte to Sætninger rigtigt sammen, og han vakte kun altfor tidt Husets Latter ved sin Svada; men han stod med urokkelig Haardnakkethed mod alle Angreb, uden at nogen ytret Mistanke eller Bitterhed syntes at rokke ham et Haarsbred fra hans Vei, og overfor Parlamentet anslog han atter og atter Absolutismens gamle «Vi alene vide». Byron, Shelley og Moore flaae ham ligeligt i deres Digte. Tilbage staaer endnu at nævne Kantsleren Lord Eldon, Incarnationen af Torypartiets Doctriner,

hvis Tanker Dag og Nat vare optagne af hvad han kaldte at opretholde Constitutionen. Den, der vilde hæve et eller andet gammelt Monopol, en eller anden forældet Friheds-Hindring eller Indskrænkning, og end mere Den, der vilde afskaffe en gammel, grusom Straffelov, lagde efter hans Opfattelse Haand paa Constitutionen. Og ikke desmindre var han selv uafbrudt den første til at suspendere sit eget Palladium, Loven, saasnart den stod ham i Veien. At ophæve Habeas-Corpus Akten for en Tid, at kneble Pressen o. s. v., slige gavnlige Amputationer vare efter hans Skjøn Liv for Constitutionen, at indgyde den nyt Blod, det var Død.

Det var dette Ministerium, som i 1814 forbausede Alexander af Rusland ved dets Iver for at gjenoprette de af Revolutionen rystede Principer. Den russiske Keiser haanede det engelske Ministerium ved at beklage dets reactionære Tilbøieligheder og søge Omgang med Oppositionens Førere i London. Det første Intryk af den franske Revolution havde paa Englands Regjering og Folk været sympathetisk. Modstanderne Pitt og Fox enedes i at hilse den som en af de største og bedste Begivenheder i Menneskehedens Historie. Men neppe var Blod blevet udgydt hinsides Kanalen, før Befolkningens Masse, ja selv Oppositionens Flertal saa alle sine Traditioner: Kongemagten, Religionen, Eiendomsretten i Fare, og dannede et

uhyre Ordenens Parti. Burke var blandt Whiggerne den, der først med voldsom Heftighed fordømte Revolutionen og som særligt fordømte sin Ven og Partifælle Fox for hans Forsvar for dens Aand. De gamle Whigger sluttede sig til Burke. Pitt, der havde planlagt en Række nødvendige Reformer, vovede end ikke at skride ind imod Englands fordærvelige Valgsystem og tilstod paa given Opfordring, at hvorvel han var dybt gjennemtrængt af Nødvendigheden af en Parlamentsreform, var Tiden nu ikke gunstig til saa vovelige Experimenter. I enhver frisindet Rørelse, selv i den uskyldigste og dybest berettigede, begyndte man at spore den frygtede Jakobinisme. Da Wilberforce indledede sin Agitation mod Slavehandelen, var han paa engang støttet af Regjering og Opposition. Kun Kongen, Rhederne og Overhusets Aristokrater stode ham imod. Men da han i 1791 anden Gang prøvede Stemningen, var den slaaet saaledes om, at Abolitionisterne næsten bleve betragtede som Jakobinere, og med 163 Stemmer mod 88 blev Loven om Slavehandelens Ophør forkastet. Hertil kom det i England skrækindjagende Indtryk, Revolutionen havde gjort paa Irland. Man hilste Budskabet om den, som Slaver og Heloter hilse Budskabet om Frihed. Skjøndt det irske Folk, ført af den ædle, af Byron saa begeistret besungne Henry Grattan, i Aaret 1782 havde faaet sit Parlament anerkjendt som ligeberettiget

med det engelske, var det dog i kommerciel og religiøs Henseende fuldstændig undertrykt. Den maadeholdne Thomas Moore bruger selv det Udtryk, at han som Barn af katholske Forældre kom til Verden med Slavens Aag omkring sin Hals. Han fortæller, hvorledes han som Dreng i 1792 blev taget med af sin Fader til et Festmaaltid i Dublin i Anledning af Revolutionen, og hvorledes Præsidenten udbragte følgende Toast: Gid Brisen fra Frankrig maa bringe den irske Eg til at grønnes! Hos ham finder man den Bevægelse, der gik igjennem den irske Ungdom, skildret. Han kjendte og beundrede dens Fører Robert Emmet. Naar Emmet i den Dublinske Discussiônsklub, hvis Ledestjerne og Prydelse han var, i veltalende Ord skildrede den franske Republiks Bedrifter, naar han med en Hentydning til Cæsar, der svømmende over Rubicon, holdt sit Sværd i Veiret med den ene Haand, sine Commentarer over Vandet med den anden, udbrød: «Saaledes vader Frankrig gjennem et Hav af Blod i Storm; men medens det med den ene Haand svinger Sværdet imod dets Undertrykkere, holder det i den anden Videnskabens og Litteraturens Skatte uplettede af den blodige Strøm, hvorigjennem det kjæmper sig frem» — da lyttede hans unge Landsmænd ikke blot til Talens direkte Indhold, men efter enhver Digression eller Allusion, der kunde drage Irland ind under det behandlede Sujet. Slige Hentydninger udebleve da

heller ikke. «Naar et Folk, udraabte han en Dag, der rask gaaer frem i Kundskab og Magt, tilsidst bemærker, hvor langt dets Regjering er seilet agter ud bag det, hvad Andet er der da at gjøre, end at trække Regjeringen frem i Høide med Folket!» Den Dag var ikke fjern, da Robert Emmet dyrt skulde bøde for saa dristige Ord. I 1798 exploderede det opsamlede Sprængstof, og Castlereagh vaskede (efter Byrons Udtryk) sine unge Hænder i Erins Blod. Det Raseri, hvormed Regjeringen gik tilværks mod Rebellerne, var saa dyrisk og vildt, at neppe nogen Opstands Undertrykkelse i den moderne Tid har ført saadanne Rædsler med sig. Jeg kommer tilbage dertil sidenhen i Anledning af Moores irske Melodier. Hadet til Revolutionen fortsatte sig som Had til Napoleon. Det gik over alle fornuftige Grændser. Thackeray fortæller en Anekdote, der giver en Forestilling om dets Grad. Jeg kom, siger han, fra Indien som Barn, og vort Skib lagde an ved en Ø paa Veien hjem, hvor min sorte Tjener tog mig med til en lang Spadseretur over Klipper og Høie, indtil vi naaede en Have, hvor vi saae en Mand gaae op og ned. «Det er ham,» sagde den sorte Mand, «det er Bonaparte. Han spiser tre Faar hver Dag og alle de smaa Børn, han kan faae fat paa», og Thackeray tilføier: der var flere Mennesker i det britiske Rige end dette stakkels Calcuttatyende, der havde en lignende Rædsel for

den corsikanske Menneskeæder. Den fremtræder lige stærkt i Wordsworth's Sonetter, i Southey's Digte og i Walter Scotts famøse Napoleonsbiographi. Napoleonskrigene indlede den store britiske Reaction: Gjentagen Suspension af Habeas-Corpus-Akten, Eduard d. 3dies gamle Høiforræderibestemmelse skærpet, Forsamlings- og Petitionsret indskrænket, Pressefriheden snart forvandlet til et tomt Ord. Især i Skotland bleve grusomme Love fra Fortiden fremsøgte og høit dannede Mænd sendte som gemene Forbrydere til Australiens Straffecolonier. Man vovede imod Republikanere og Lighedsmænd i England at tale om Kronens Uindskrænkethed, om Parlamenter og Juryer som om underordnede Bi-Magter. Der dannedes et altbeherskende Parti under Feltraabet: Konge og Kirke!

Kongen selv var gal, Prindsregenten værre end gal og Kirken forhyklet. Misvæxt, Oversvømmelse, Hungersnød indtraf i 1816. Nagende Hunger drev rundt i Landet den lavere Befolkning planløs fra Hus og Hjem. Man finder Stemningen udtalt i Shelley's «Anarchiets Maske». I Leicestershire ødelagde Arbeiderne i deres Fortvivlelse Kniplingsvæverierne og sloge Væverstolene i Stykker. Det er til deres Forsvar, at Byron holder sin første, smukke Parlamentstale. Man seer af Romillys Dagbøger, hvor umuligt det var for de faa frisindede Mænd at faae den ringeste Reform

sat igjennem. Han, den almindelig hædrede og ærede Reformator af Englands grusomme Straffelovgivning (den samme, der er bleven saa bekjendt som Prindsessen af Wales' juridiske Støtte og som Lady Byrons Sagfører), siger i sin Dagbog fra 1808: «Hvis Nogen ønsker at faae en adæquat Idee om de ulykkelige Virkninger, som den franske Revolution og de Rædsler, der fulgte den, have afstedkommet i vort Land, saa lad ham blot forsøge en eller anden legislativ Reform efter humane og liberale Principer. Han vil da opdage, ikke alene hvilken stupid Rædsel for Forandringer, men hvilken grusom Aand der er faret i altfor mange af hans Landsmænd.» Paa Romillys Forslag om Ophævelse af den Lov fra Vilhelm d. 3dies Tid, hvorefter Butikstyveri blev straffet med Hængning, svarede Lord Ellenborough, kraftigt secunderet af Lord Eldon, med Beklagelse af «at en moderne Philosophi nu endog understod sig til at rokke ved Aarhundreders vise Anordninger», og det var ikke Regjeringen alene, det var Parlamentsmedlemmer i Mængde, der vare som besatte af Bøddeltilbøieligheden. Romilly fortæller selv, hvorledes en af hans yngre Kolleger i Parlamentet besvarede enhver Forestilling og Indsigelse med det stereotype «I am for hanging all». Og dog skulde man sandelig troe det i det 19de Aarhundrede var paa Tide at gjøre Ende paa Hængelidenskaben i England, der endnu vidnede kun altfor ufordelagtigt

om det dybe Fond af Raahed i Nationen. Under Henrik d. 8de vare 72,000 Tyve blevne hængte, nu under Georg d. 3die hængtes gjennemsnitligt 2000 om Aaret, hvad fra 1760 til 1810 udgjør den smukke Sum af 100,000. I Aaret 1817 blev Forfølgelsen af Tænke- og Skrivefriheden formelig sat i System under Processerne mod den gamle Bogelsker Hone, der ved en sjelden Forening af Sandhedskjærlighed og Kløgt for Retten den ene Gang efter den anden tilintetgjorde ethvert Forsøg paa at faae ham dømt for Blasphemi. Saa fulgte i 1818 Optøierne af den fattige Befolkning i Manchester, hvor Rytteriet huggede ind og Soldaterne mishandlede de ubevæbnede Folkeskarer. Indtrykket heraf er bevaret i Shelleys Digte fra 1819.

Visselig er da denne Litteraturperiodes politiske Baggrund mørk — mørk af forskrækkede Philistres Angst for Frihedsbevægelsens Udskeielser i Frankrig, mørk af stolte Toryers tyranniske Lyster og Høikirkens Tryk, mørk af irske Katholikers og engelske Arbeideres Blod — og over alt dette er paa Samfundets Tinde Kronen lagt om Vanvidet i Georg den 3dies Pande og Scepteret lagt i Haanden paa den slappe Utugt, der i Skikkelse af Prindsregenten fylder Kongesædet som Stedfortræder for den Bornerthed, der havde beklædt Tronen med hans Fader. Og det er denne Trone, som Lord Eldon støtter med sine sex Kneblelove, hvortil han har omdannet Englands ældgamle For-

fatning, og som forherliges og lovprises i Castlereaghs ligesaa ugrammatikalske som frihedsfjendske Parlamentstaler og i Southeys ligesaa umelodiske som vel betalte Smigerhymner — indtil Skilsmisseprocessen mellem Georg d. 4de og Caroline, med sin uhyre, alle Begreber overgaaende Skandale, udbredt strømmevis som en Kloak fra Overhusets Talerstole, drukner Kronens Glands og Hoffets Decorum i et Hav af Skarn — og Spaniens, Grækenlands og Sydamerikas Slag i Slag paa hverandre følgende Revolutioner rense Luften, og Castlereagh overskjærer sin Hals (en Gaasefjær, som Byron siger) og England under Canning anerkjender de sydamerikanske Republiker og forbereder Slaget ved Navarino.

Shelleys, Landors og Byrons Poesier have deres politiske Parallel i disse Regjeringshandlinger af Canning. Men selve Cannings Taler ere et Supplement til disse Digteres Værk. Castlereaghs leddeløse Taler og hans flaue og magre Depecher — dobbelt magre fordi han som ægte Forretningsmand af Metternichs Skole foretrak mundtlig Meddelelse — afløstes direkte af Cannings frimodige og glødende Veltalenhed. Medens Castlereagh som hans ham overlevende Colleger paa den forsmædelige Congres i Verona kun gik ud paa under Skin af evangelisk Fred at opretholde Taushed og Mørke i Europa, lyste nu Cannings Taler som en Skovbrand i den hellige Alliances dybe Nat. Hans

store potitiske Grundtanke var Folkenes Selvbestemmelsesret. Den 8de August 1827 døde han; men den 10de October samme Aar sloges Slaget ved Navarino, der ligesom var den Dødes sidste Villie, og som for os nutildags er det politiske Symbol paa den nye Aands Vaagnen i Europa.*)

IV.

I Sommeren 1797 faldt Talen mellem Beboerne af en lille Landsby ved Kysten af Somersetshire ofte paa to unge Mænd, der nylig havde opslaaet deres Bopæl der, og som dagligt saaes spadserende sammen fordybede i ivrige og uendelige Samtaler, hvori fremmede Ord og fremmede Navne, uforstaaelige for de Forbigaaende, udtaltes under livfuld Spørgen og Svaren. Den ene af disse to unge Mænd var 27 Aar gammel, han havde en dyb Alvor i sine Miner, en uforstyrrelig Værdighed, ja Høitidelighed i sit Væsen, lignede mest en ung Methodistpræst og havde en monoton og trættende Stemme. Hans et Par Aar yngre Ledsager, der talte med uafbrudt Svada, urolige

*) Miss Martineau: The history of England during the thirty years peace I, II. Massey: History of England during the reign of George the Third I—IV. Thackeray: The four Georges. Reinhold Pauli: Geschichte Englands seit den Friedensschlüssen 1814 und 1815. Emerson: English characters.

og hyppige Haandbevægelser; havde et stort rundt Hoved, hvis Form tydede paa en mærkelig Intelligens, et glat Ansigt, dybe lysebrune Øine med et inspireret og forvirret bekymret Blik og et underligt Udtryk af slap Ubestemthed og gjennemgaaende Charaktersvaghed af den Art, der ikke udelukker en pludseligt opblussende Styrke. Hans Stemme var Musik, hans Veltalenhed syntes at fortrylle selv hans forbeholdne Tilhører og Ven. Hvem og hvad vare disse to unge Mænd, der slet intet Selskab søgte der i Egnen? Det var det Spørgsmaal, Beboerne forelagde sig. Hvad Andet end Politik kunde det være, hvorom de discuterede saa heftigt, og hvis saa var, hvad Andet kunde de da være end Sammensvorne, end Jakobinere med Oprørsplaner! Snart rygtede det sig, at den ældste af de to Venner, Mr. Wordsworth, i længere Tid havde opholdt sig i Frankrig under Revolutionens Begyndelse og med stor Varme havde delt Tidens sociale Begeistring, og at den yngste, Mr. Coleridge, tidligt havde gjort sig bekjendt som ivrig Demokrat og Unitarier, havde skrevet et Drama: «Robespierres Fald», havde udgivet to politiske Brochurer: «Conciones ad populum», ja havde lagt en Plan til med nogle Ligesindede at oprette en socialistisk Commune i det fjerne Amerika. Hvad var det nødigt at tvivle mere? En kjærlig Sjæl i Nabolauget angav Vennerne for Regjeringen i London, og denne ud-

sendte en Spion, der skulde iagttage deres Spadseretures Maal og deres Samtalers Gjenstand. Snart ankom en rødnæset Bardolph-lignende Politispion til den fredelige Egn, fulgte upaaagtet de to Venner, og da han saa dem gaae med Papirer i Haanden, betvivlede han ikke, at de «optoge Kort» over Landet. Han tiltalte dem nu og da, og valgte sig sit Skjul i Buskene bag en Bænk ved Kysten, deres Yndlingshvilested. Her laa han saa i Timer paa Lur. Først troede han, at de to Sammensvorne vare komne under Veir med den Fare, der truede dem; thi i deres Tale forekom ofte et Ord, han opfattede som Spy-nosy (Spionen med Næsen), hvilket Ord han var tilbøielig til at fortolke om sig selv; men snart overbeviste han sig om, at det var Navnet paa en Mand, der havde skrevet en Bog og var død for lang Tid siden. Man seer, at Vennerne have udtalt Spinoza paa Engelsk. Samtalen dreiede sig næsten udelukkende om Bøger, og den Ene opfordrede den Anden snart til at læse dette, snart til at lægge Mærke til hint. Men Politimanden kunde ikke opfange et Ord om Politik og opgav snart skuffet Forsøget for at vende sin Sporernæse andensteds hen.

I Virkeligheden var her intet Truende at opdage; den politisk-revolutionære Rus havde de to Venner for længe siden sovet ud, og selv hin Spinoza, der spillede saa stor en Rolle i deres Samtaler, havde de lært at kjende paa anden Haand

og discuterede ham uden at forstaae ham, endsige tilegne sig ham. Det var Coleridge, som gjennem Schellings første Skrifter havde lært Substansphilosophien at kjende, og som nu indviede sin philosophisk ulærde Ven i den nyerhvervede Visdom. Men Spinoza var i disse Samtaler kun Symbol paa en mystisk Naturcultus; Jakob Bøhmes Navn lød fredeligt sammen med hans. Det gjaldt her ikke Videnskab, men Poesi, og var der under disse lange Discussioner Tale om en Revolution, saa var denne Revolution en rent litterær og poetisk, med Hensyn til hvilken de to ensomt Boendes Ideer ud fra forskjellige Udgangspunkter paa en slaaende Maade stemte overens.

Hvad der i disse Samtaler fuldbyrdedes, det var intet Andet og intet Ringere end det bevidste litterære Brud med det 18de Aarhundredes Aand, som samtidig foregaaer under forskjellige Former over hele Europa.

Coleridge havde en prøvende Natur, hvis Afsky for det franske klassiske Pudder var bleven vakt allerede i Skolen, hvor en enkelt original Lærer havde advaret sin opmærksomme Discipel mod Harper, Luther og Lyrer i Stilen og fordret dem erstattede med «Pen og Blæk», mod Muser, Pegasus, Parnas og Hippokrene i Lyriken og stemplet Sligt som Parykmaner og Conveniens. Coleridge negtede da Pope og hans Efterfølgere Digternavnet og svor ved Bowles' Sonetter; han

talte mod Pope, som Oehlenschlägers unge Venner herhjemme lidt senere talte mod Baggesens Poesi. Det germaniske Naturel i ham var en født Fjende af Esprit, Epigram og Pointer; det forekom ham, at den fra Frankrig stammende Skoles Fortrin ikke vare af poetisk Art; de bestode efter hans Mening i rigtig og skarp Iagttagelse af Mennesker og Sæder i en kunstig og forfinet Samfundstilstand og i den slebne Form, som disse Iagttagelser modtog; denne Form var en Art Viddets Logik, udfoldet i glatte og stærkt epigrammatiske Vers; selv naar Sujettet var af en uvirkelig Natur, henvendte Digteren sig til Intelligensen, ja selv i den sammenhængende poetiske Fortælling var der sørget for en Pointe ved hveranden Linies Udgang og det Hele tog sig ud som «en Sorites af Epigrammer». Man fandt efter Coleridge's Opfattelse med andre Ord her ikke poetiske Tanker, men upoetiske overførte i et Sprog, man af Vedtægt kaldte poetisk; i selve Undfangelsen af Digtet var intet Phantastisk, ja det bristede tidt Digteren saa stærkt paa Phantasi, at det afhang af et stort eller lille Begyndelsesbogstav, om Ordene skulde betragtes som Personificationer eller som blotte Begreber; men medens Englands gamle store Digtere som Spencer havde kunnet udtrykke de mest phantastiske Indfald i det reneste og simpleste Engelsk, kunde disse nyere ikke udtale almindelige Trivialiteter uden i det besynderligst

slette og phantastiske Engelsk, saa Resultatet saa ud som om Echo og Sphinx havde lagt deres Hoveder i Blød sammen for at bringe det tilveie. Med Uvillie vendte Coleridge sig bort fra hine Forsøg paa at dække Phantasiløshed ved forskruet Diction. Hvor vidt denne gik, har man et Bevis paa i følgende Linie af Digteren Donne i en Ode til Koppeindpodningen: Vaccination! du himmelske Mø! stig ned!»*) Men selv hos langt bedre Poeter end denne, ja endnu i den bedste senere engelske Poesi vedligeholdt hin Uvane at tage Abstractioner for Skikkelser sig altfor længe. Hos Shelley optræde «Tvillingerne Vildfarelse og Sandhed» (the twins Error and Truth) endnu som handlende Personer. Dette hele rhetoriske System forekom Coleridge direkte at nedstamme fra den Vane at skrive latinske Vers i Skolerne. I Modsætning hertil stod det for ham som Idealet at udtrykke naturlige Tanker i en naturlig Stil, der hverken var boglig eller plat, hverken lugtede af Lampen eller Rendestenen, og de gammelengelske Ballader i Percy's Samling stode med deres Naturtoners uforfalskede Folkelighed for ham som Veivisere. Ogsaa han ønskede at lade saadanne Naturtoner klinge.

Her var det, at Wordsworth kom ham imøde med sine Grublerier og Forsætter. Han var en

*) Inoculation! heavenly maid, descend!

af de Aander, der finde Behag og Sikkerhed i afgjørende og stærkt forkastende Domme. Hans Mening om hele den engelske Poesi siden Milton var den, at Folket efterat have frembragt denne store Mand havde mistet sin poetiske Kraft og kun bevaret en Compositionsform, saa at Poesien var kommen til at bestaae i en Sprogkunst og en Ordleg og Digteren bedømtes efter sit Herredømme over Sproginstrumentet. Derfor havde den metriske Stil fjernet sig mere og mere fra Prosaen. Opgaven var at føre den tilbage til den, saa den kun ved den rytmiske Form adskilte sig fra det daglige Sprog. Medens Coleridge sværmede for Naturmelodier, var Wordsworth saa radical, at han theoretisk ikke kunde nøies med mindre end en rimet naturlig Prosadialog.

Og til denne Naturalisme i Opfattelsen af Formen kom en lignende i Opfattelsen af det poetiske Indhold. Det var en af Wordsworth's Yndlingspaastande og en af hans heftigste Anker mod den herskende litterære Skole, at der neppe var forekommet et eneste originalt Billede af den ydre Natur eller een ny Beskrivelse af den imellem Milton og Thomson. Selv udrustet med en høi Grad af Modtagelighed for den materielle Naturs Phænomener gjorde han Raabet: Natur! Natur! til sit Løsen — og med Naturen mente han Landet i Modsætning til Byen. Ved Bylivet glemte Menneskene den Jord, hvorpaa de levede; de

kjendte den ikke mere, huskede vel de grove Træk af Markens og Skovens Physiognomi, men ikke Naturlivets Enkeltheder, ikke dets vexlende Skuespil med deres utallige, smilende, straalende, alvorlige og forfærdelige Scener. Hvem kjendte mere Navnene paa de forskjellige Træer og vilde Blomster, hvem kjendte Tegnene paa Veir og Vind eller vidste, hvad det betyder, at Skyerne fare netop saaledes afsted, at Hjorden trykker sig saaledes, eller at Taagerne rulle saaledes ned af Høiene! Wordsworth havde fra han som Barn legede mellem Cumberlands Høie kunnet raade alle disse Runer. Han var dybt fortrolig med enhver Art engelsk Natur i Vaar som i Vinter; han var skabt til at gjengive, hvad han saa og følte og til at gruble derover, før han gjengav det, skabt til med fuld Bevidsthed om hvad han foretog, at fuldbringe den poetiske Reformation, som var begyndt af den stakkels Chatterton, «den søvnløse Dreng», og af Bondesønnen, den Wordsworth i primitiv Begavelse saa langt overlegne Burns. Han var vel kun et af de talrige Organer for den Kjærlighed til den ydre Natur, der med Aarhundredeskiftet udbreder sig over Europa, men han havde en stærkere og intensivere Bevidsthed om den Kjendsgjerning, at der gik et nyt poetisk Pust hen over England, end nogen anden Mand i de forenede Kongeriger.

Derom bleve da Vennerne enige, at man kunde

dele den hele engelske Poesi i tre Grupper, den poetiske Krafts og Ungdoms Tid fra Chaucer til Dryden, den poetiske Goldheds Periode fra Dryden inclusive til det 18de Aarhundredes Slutning, og Gjenfødelsens Tidsalder, som nu begyndte med dem selv efter at være forudforkyndt af deres Forløbere; og ganske som den nye Tids Mænd i Tydskland og Danmark søgte disse Ynglinge efter store slaaende Betegnelser, der kunde udtrykke deres Forskjel fra dem, de vilde bekjæmpe, og de fandt netop de samme som hine. De tillagde sig selv Phantasi og dermed den egenlige skabende Evne; de skrev Side op og Side ned til uklar Forherligelse af «imagination» i Modsætning til «fancy», som Oehlenschläger og hans Skole lovpriste Phantasien og i det Høieste indrømmede Baggesen Lune. De havde Fornuft, Forgjængerne kun Forstand, de havde Geni, hine kun Talent, de var Skaberkraften, hine kun Kritiken. Selv en Aristoteles kunde som Ikke-Digter ikke drive det til nogen høiere Titel end Talent. Ogsaa i England lod man det gaae ud over Nureddin, og følte sig uendeligt overlegen over hans «naturløse» Forsken.

V.

Wordsworth's egentlige Udgangspunkt var altsaa det, at Menneskene i Bylivet og under dets Spredthed havde glemt Naturen: de vare blevne

straffede derfor, idet det selskabelige Samliv havde splittet deres Kræfter og Evner ad og svækket deres Hjerters Modtagelighed for simple og rene Indtryk. Blandt Wordsworth's Hundreder af Sonetter er der en, som med Hensyn paa denne Grundtanke er særligt betydningsfuld (Miscellanous Sonnets, Part I, Nr. 35). Den begynder med en Klage over, at Menneskeverdenen er altfor meget om os, og at vi som Følge deraf kun see Lidet i Naturen, der træder os imøde som vort Eget. Saa følger:

Søen, der blotter sin Barm for Maanen, Vindene, der snart ville hyle Timer igjennem, men som nu ligge sammenfoldede som sovende Blomster, alt dette træffer os ude af Stemning. Det bevæger os ikke. Store Gud! Jeg vilde hellere være en Hedning, opdraget i en forkastet Tro. Da kunde jeg, naar jeg stod paa denne skjønne Slette, have Glimt, der vilde gjøre mig mindre trøstesløs, kunde øine Proteus, naar han hævede sig op over Havet eller høre den gamle Triton blæse paa sit snoede Horn.

Det er mærkelige Ord i Wordsworth's Mund, mærkelige, fordi de vise, hvad al sand Naturalisme i Grunden er, med hvor mange theistiske Klude den end udstafferes: dybest inde er den i Slægt med det gamle Grækenlands Naturopfattelse og fjendsk mod alle den nye Tids officielle Dogmer; inderst inde er den stemplet med den Pan-

theisme, som vi i dette Aarhundrede gjenfinde beherskende den poetiske Naturfølelse i alle Litteraturer. Jeg har paavist den Pantheisme, der skjulte sig under Tiecks romantiske Naturbetragtning*), den møder os her under Form af Menneskets selvforglemmende og halvt bevidstløse Sammensmelten med Alnaturen som en enkelt Tone i dens store Samklang. Den har fundet Udtryk i et lille eiendommeligt Digt**):

En Slummer lagde Segl for min Aand, jeg havde ingen menneskelig Bekymring. Min Sjæl var som en Ting, der ikke kunde føle Berøringen af jordiske Aar. Den havde ingen Bevægelse, ingen Kraft, den hverken hørte eller saa, men rullede med Jordens daglige Omløb sammen med Klipper og Stene og Træer!

Fordyber man sig i den Stemning, hvoraf et Digt som dette er udsprunget, da har man Symptomet paa et rent pantheistisk Ideesæt: det ubevidste Liv er seet som det bevidstes Grund og Kilde, og alle Jordens Væsener opfattede som sammenvoxne i Naturens Skjød lige til det Punkt, hvor Bevidstheden begynder. En af Spirerne til det nye Aarhundredes Poesi ligger i et saadant lille Digt; thi imod det civiliserede Menneske, som det forrige Aarhundrede havde udviklet og lov-

---

*) Se den romantiske Skole i Tydskland S. 147.
**) Wordsworth: Poetical works, 1832, II, S. 16.

prist, stillede den nye Tid Mennesket som Naturvæsen i Kredsen af alle dets Slægtninge: Fugle og vilde Dyr, Planter og Blomster. Christendommen bød at elske alle Mennesker, den naturalistiske Pantheisme byder at elske det ringeste Dyr. Jeg troer, at Hart-leap-well er mig kjærest af Alt, hvad Wordsworth har skrevet. Dette simple Digt — en Dobbeltromance — er et Indlæg af gribende Veltalenhed for et stakkels prisgivet og jaget Dyr, en Hjort, det vil sige en Gjenstand, som de klassiske Digtere næsten kun kunde afvinde culinarisk og gastronomisk Interesse og som Riddertidens Beundrere, ja selv Scott, vilde give deres Helte at fælde i hundredvis. Rørende trods sit ringe Sujet, stort og simpelt i sin Stil, er det et ædelt Vidnesbyrd om den dybe Pietet mod Naturen, der er Wordsworths Adelsbrev.

Denne Pietet er hos ham først og fremmest Ærefrygt for det Barnlige og for Barnet, og denne Veneration for det Menneskevæsen, der i sin Ubevidsthed staaer Naturen nærmest, er atter et af det nye Aarhundredes originale Træk. I et lille Digt, som Wordsworth har stillet i Spidsen for alle sine andre, siger han:

Mit Hjerte jubler, naar jeg seer en Regnbue paa Himlen. Saaledes var det, da mit Liv begyndte; saaledes er det nu, da jeg er Mand; gid det maa være saaledes, naar jeg ældes, hvis ikke lad mig døe! — Barnet er Fader til Manden, og

jeg vilde ønske, at mine Dage maatte blive knyttede til hinanden en for en ved et Baand af naturlig Pietet.

Her er Ærefrygten for Barnet ført saa vidt og stillet saaledes paa Spidsen, at den erstatter Pieteten mod Alderdommen. Men, som jeg engang har udtrykt det, Barnets Indsættelse i dets naturlige poetiske Rettigheder er kun eet af de mange Phænomener af Naivetetens Tronbestigelse i de europæiske Litteraturer. «Det 18de Aarhundrede, der har sin Styrke i den ræsonnerende Forstand, sin Fjende i Indbildningskraften, i hvilken det kun seer de forældede Traditioners Forbundsfælle og Livegne, sin Dronning i Logiken, sin Konge i Voltaire, sin Poesies og sin Videnskabs Gjenstand i det abstracte, det oplyste og selskabelige Menneske, sender Barnet, der hverken er selskabeligt eller oplyst eller abstract, ud af Dagligstuen og langt, langt ind i Ammestuen, hvor det kan høre Eventyr, Sagn og Røverhistorier, saa meget som det lyster, vel at mærke, naar det sørger for som voxent Menneske at have glemt alt dette Uværdige. I det nittende Aarhundredes Samfund indtræder Reactionen» *). Vi finde den her med dens yderste Consequenser, selv hos saa reflecteret en Digter som Wordsworth. I en af sine Sonetter (Poetical works II S. 165)

*) G. Brandes: Kritiker og Portraiter. S. 326.

skildrer han en Spadseretur, han paa en deilig Aften foretager med en lille Pige, maler den milde Aftenstemning, kalder den «stille som en Nonne, der i sin Tilbedelse neppe drager Aande» og henvender sig saa til Barnet med de Ord:

«Kjære Barn! kjære Pige, som gaaer her med mig, hvis Du synes urørt af høitidelige Tanker, saa er din Natur ikke derfor mindre guddommelig. Du ligger hele Aaret igjennem i Abrahams Skjød og holder din Andagt ved Templets inderste Alter, da Gud er med dig, naar vi ikke vide deraf.»

Den theistiske Udgang er hos Wordsworth obligat, men som enhver opmærksom Læser seer, kun paaklæbet Grundtanken om Barnets i og for sig guddommelige Natur. I sin berømte Ode til Udødeligheden udfører han denne Grundtanke med et saadant Sværmeri, at det endog var en saa vidtgaaende Dyrker af Naiveteten som Coleridge for stærkt. Han tilraaber her et sexaars Barn:

«Du, hvis ydre Skikkelse synes at negte din Sjæls Uendelighed, du bedste Philosoph, som endnu har bevaret din Arvelod, du Øie blandt de Blinde, der døv og taus læser det evige Dybs Mysterium. Du mægtige Prophet! du velsignede Seer, paa hvem de Sandheder hvile, som vi hele vort Liv igjennem anstrenge os for at finde!»

Vel modtage alle disse Udtalelser en Slags poetisk-philosophisk Bortforklaring derved, at Bar-

nets Storhed føres tilbage til at det staaer Livet før Fødselen og dermed Varslet om Udødelighed nærmere end vi; men selv dette bør efter Coleridge's næsten autoriserede Forklaring ingenlunde opfattes som Wordsworth's bogstavelige Mening. Barnet æres som Jordens Fostersøn, og Ynglingen, der dog stedse maa drage længere bort fra «Østen» (Solopgangsstedet), er endnu «Naturens Præst» *).

I talrige Digte kommer Wordsworth tilbage til den Modtagelighed han som Yngling besad for ethvert Naturskuespil. I et af dem, der som næsten alle hans Sager har en lang og slæbende Titel (Influence of natural objets, in calling forth and strengthening the imagination in boyhood and early youth) takker han Verdensaanden fordi den fra hans Barndom af sammenflettede de Lidenskaber hos ham, af hvilke vort Sjæleliv bygges, ikke med Menneskets ringe og lave Værker, men med høie Gjenstande, med varige Gjenstande, med Liv og Natur.» Saaledes, siger han, rensedes hans Følelsers og Tankers Elementer, til han følte en vis Storhed (grandeur) i sit Hjertes Pulsslag. Man agte paa den fine og inderlige Natursands i den følgende (i Originalen metriske) Skildring:

Og ikke var hint Samliv med Naturen mig

*) The Youth, who daily farther from the East
Must travel, still is Natures Priest.

karrigt tilmaalt. I Novemberdage, naar Taagerne, der rulle ned i Dalene, gjøre en ensom Egn end mere ensom, mellem Skove ved Aftenstid og midt under Sommernætters Ro, naar jeg langs Kysten ad den skjælvende Sø gik hjemad i min Ensomhed, nød jeg dette Samkvem. Jeg fornam det i Mark og Eng baade Dag og Nat og ved Vandet hele Sommeren igjennem, og i den kolde Aarstid, naar Solen var gaaet ned og Hyttens Vinduer, synlige i mange Miles Afstand, skinnede gjennem Tusmørket. Jeg brød mig ikke om deres Vinken. — Ja en lykkelig Tid var det for os alle; for mig var det en Henrykkelsens Tid. Klart og høit slog Landsbyklokken sex, jeg styrtede ud stolt og hoverende som en utrættet Hest, der ikke bryder sig om sit Hjem. Skoede med Staal fløi vi da alle med hvislende Lyd hen ad den blanke Is, i en fælles Leg, der efterlignede Jagten og Skovens Glæder: det tonende Horn, det høit gjøende Kobbel og den jagede Hare. Saaledes fløi vi afsted gjennem Mørket og Kulden og ei en Stemme var stum; imidlertid kastede de steile Brinker Lyden tilbage; hvert løvtomt Træ og hver isglat Klippe klirrede som Jern, medens de fjerne Høie sendte ind i Larmen en fremmed, ikke overhørt Tone af Melancholi, og medens Stjernerne i Øst stode gnistrende klare og i Vest Aftenens orangefarvede Himmel tabte sin Glands. — Ikke sjeldent trak jeg mig da bort fra Sværmen til en stille Bugt, eller

jeg foer overgivent ad en Sidevei bort fra den larmende Flok for at overskjære Reflexlyset fra en Stjerne, et Billed, som stedse flygtede for mig, blinkende paa den glasklare Flade, — og ofte, naar vi lode Vinden drive vore Legemer frem og alle de beskyggede Skrænter paa begge Sider kom feiende gjennem Mørket, har jeg midt under den susende Fart paa eengang bøiet mig tilbage paa min Hæl og pludseligt standset — endnu fløi de ensomme Klipper forbi mine Øine, ret som om Jorden synligt havde drejet sig for mig om sin Axe; og bag mig udstrakte Bjergene sig i høitidelige Rækker, dog svagere og svagere, og jeg stod fortabt i Skuet, til Alt var roligt som en Sommersø.

Jeg mener, at dette er et Naturmaleri, som søger sin Lige. Dog i et af sine skjønneste og betydningsfuldeste Digte «Tintern Abbey» har Wordsworth selv skildret sin Natursands i Udtryk, om hvilke han senere ikke med Urette har paastaaet, at de gaae igjen i de berømteste og mest poetiske Steder af Byron's Childe Harold, og som i ethvert Tilfælde utvivlsomt have gjort Epoche i engelsk Poesi. Han siger:

Thi Naturen var da — efter at mine Drengeaars plumpere Fornøielser og deres muntre Legemsøvelser og Lege vare forbi — Et og Alt for mig. Jeg kan ei skildre hvad jeg dengang var. Det syngende Vandfald betog mig som en Lidenskab:

det høie Fjeld, Bjerget og den dybe og skyggefulde Skov, deres Farver og deres Former vare mig dengang en Attraa, en Følelse og en Kjærlighed, der ikke trængte til nogen ydre Tiltrækning, som Tankerne over Skuet kunde føie dertil, eller til nogen Interesse, som ikke laantes fra Synet.

Lad det virke komisk, naar Wordsworth i 1820 underholder Moore om Byrons Plagiater fra ham og fortæller, at hele tredie Sang af Childe Harold er grundet paa hans Følelser og Stil, og lad Lord Russell have Ret, naar han i den Anledning tørt bemærker, at hvis Wordsworth var Ophavsmand til Childe Harold, saa er det hans bedste Værk, man begriber dog let, at det for Wordsworth maatte staae som om Hovedstederne i hin tredie Sang og de skjønne Steder om Ensomheden i de tidligere Sange kun i antithetisk og kunstlet Form indeholdt, hvad der hos ham var sagt naturligt og simpelt*). Det er ikke vanskeligt at see en indskrænket og overstraalet Aands saarede Forfængelighed i disse Udbrud, men det bør ikke glemmes, at Wordsworth virkelig først havde anslaaet den Accord, som Byron med saa overlegent Talent varierte, heller ikke at enkelte særligt slaaende og levende Vers af Wordsworth øiensynligt ere forblevne i Byrons Erindring. Hvo kan f. Ex.

*) Se Thomas Moore: Memoirs III, 161.

læse denne Linie i Childe Harold (3die Sang, 72 Strophe): «Og mig vare de høie Bjerge en Følelse» uden at mindes de nys citerede Ord og hvo kan negte, at Byron optager og beriger hin Stemning hos Wordsworth, naar han synger (C. H. III, 65):

«Ere ikke Bjergene, Bølgerne og Skyerne en Del af mig og af min Sjæl, som jeg af dem? Ligger ikke Kjærligheden til dem dybt i mit Bryst, ren i sin Lidenskabelighed?»

Men medens Wordsworth i «Tintern Abbey» fremstiller denne sin Lidenskab for Naturen som noget Forbigangent, der kun har varet et flygtigt Øieblik under en Overgangsalder for strax at optages i Overveielse og beherskes af Reflexion, er den hos Byron den blivende Følelse og den, som udtrykker hans Væsen. Hos ham er Jeget i dets Forhold til Naturen ikke indeklemt i den theistiske Spændetrøie, der er ingen dogmatisk Dæmning opstillet mellem Naturen og ham, han føler sig i pantheistisk Mystik som Et med den, og uden at nogen deus ex machina fører dem sammen.

Den umiddelbare Lidenskab er da heller ikke det betegnende for Wordsworth's Forhold til Naturen. Hans Særegenhed i Opfattelsen og Gjengivelsen af Naturindtrykkene er af finere og mere sammensat Art. Indtrykket bliver, skjøndt modtaget med friske Sandser, afdæmpet og mildnet ved Reflexion derover. Det stemmer ikke umiddelbart

Digteren til Sang. Hvis han med Goethe kan sige: «Jeg synger som Fuglen, der boer i Grenene», da er det idetmindste ikke som Nattergalen synger, ikke nogen rigt udstrømmende Kjærlighedssang, der vidner om Sjælens Rus og spotter Nattestilheden, som den bryder og splitter. Wordsworth har selv skildret Nattergalens Sang med lignende Ord (Poems of imagination Nr. X), saa tilføier han:

Jeg hørte selv samme Dag en Skovdue synge og fortælle sin hjemlige Historie til mig. Dens Stemme var begravet mellem Træerne, dog hørtes den, naar Vinden bar paa. Den holdt ikke op, men kurrede og kurrede, beilende med tungsindige og tankefulde Toner. Den sang om en Kjærlighed, der ikke var uden Hvile, der langsomt begyndte, men aldrig endte, der rummede alvorlig Trofasthed og indre Glæde, det var Sang — det var Sang for mig.

Wordsworth har villet male sig selv i Linien «and somewhat pensively he wooed». Efter saa mange Digteres Sædvane har han søgt at hæve sin Praxis til Theori og bevise, at al god Poesi maatte have hans egen Digtnings Egenskaber. Al god Poesi, siger han, er den uvilkaarlige Overstrømmen af mægtige Følelser, men dog er intet værdifuldt Digt blevet frembragt af nogen Mand, der ikke foruden at besidde ualmindelig Følsomhed tillige havde tænkt længe og dybt. Grunden er efter hans Mening for det Første den,

at Strømningen af vore Følelser stadigt bestemmes og styres af vore Tanker, for det Andet den, at vore Tanker selv ikke ere Andet end «Repræsentanter for alle vore tidligere Følelser» — et dybt og lykkeligt om end ikke videnskabeligt tilfredsstillende Ord, der paa en træffende Maade charakteriserer hans egen poetiske Reflexion.

Denne bestaaer nemlig, nøiagtigt defineret, deri, at Naturindtrykket opspares og gjemmes for ligesom at fordøies, tilgavns at tilegnes og atter senere at kunne fremtages af Sjælens Forraadskammer og da endnu engang at beskues og nydes. Den, der ret har forstaaet denne Eiendommelighed hos Wordsworth har Nøglen til hans Originalitet. I «Tintern Abbey» forklarer han, hvorledes denne Manddomsalderens stille Tilegnelse af Naturens menneskelignende Stemninger er fulgt paa Ynglingeaarenes umiddelbare og heftige Glæde over Naturskjønheden:

Hin Tid er gaaet og med den alle dens smertefulde Glæder og al dens svimlende Henrykkelse. Dog derfor hverken sørger eller klager jeg; andre Gaver have fulgt dem, der, skulde jeg troe, ere rigelig Erstatning for hint Tab. Thi jeg har lært at lytte til Naturen, ikke som i den tankeløse Ungdoms Tid, men saaledes, at jeg ofte gjennem den hører Menneskelighedens stille, sørgmodige Musik, hverken skurrende eller barsk, men med fyldig Evne til at

tugte og tvinge. Og jeg har da følt et Noget nærværende, der betog mig med den Glæde, som ledsager ophøiede Tanker . . . en Bevægelse og en Aand, der driver alle tænkende Væsener og alle Gjenstande for alle Tanker, og som ruller gjennem alle Ting. *)

Her har Wordsworth omskrevet sin Domaine, bestemt og mildt betegnet det Omraade, som er hans. Hvilken Modsætning til Byron, der sjeldent eller aldrig hørte den humane Røst i Naturen og allermindst nogensinde hørte den klinge uden Skurren — han, som i Childe Harold endog kalder det hele Menneskeliv for «den falske Tone» i Altets store Accord.

Men vi ere endnu ikke naaede til de mest eiendommelige Udtalelser i «Tintern Abbey». Det er dem, i hvilke Wordsworth skildrer det opbevarede og opsparede Naturindtryks stille Virken paa Sindet. Han siger:

«Disse skjønne Former have under min lange Fraværelse ikke været mig hvad Landskabet er for en blind Mands Øie; nei ofte har jeg i ensomme Værelser og midt under Byers og Stæders

---

*) For I have learned
To look on nature, not as in the hour
Of thougtless youth, but hearing oftentimes
The still, sad music of humanity
Nor harsh nor grating.

Larm i trætte Timer skyldt dem søde Sandseindtryk . . . ogsaa Glædesfølelser, jeg nu har glemt, men saadanne, som maaskee ikke have nogen ringe Indflydelse paa hin bedste Del af en god Mands Liv: hans smaa navnløse, uerindrede Handlinger af et godt og kjærligt Hjerte.»

Og han udvikler, at han skylder disse Naturindtryk endnu en anden og mere ophøiet Gave, det lykkelige og klare Sind, der betager Livets Byrder deres Tryk, og slutter sin Tankerække med den Forvisning, at der i dette nydelsesrige Øieblik, da han gjenseer de kjendte Steder, er ikke blot øieblikkelig Fornøielse, men «Liv og Næring for kommende Aar.»

Atter og atter kommer denne Vending tilbage hos ham. Jeg vil som særligt prægnant anføre Digtet Nr. XV i Poems of imagination, hvori Digteren fortæller, hvorledes han paa en ensom Vandring nærved en Sø pludseligt opdagede en hel Hærskare af gyldne Narcisser, der svajede og dandsede for Vinden, saa tæt ved hverandre som Stjernerne i Melkeveien og i endnu muntrere Bevægelse end de pladskende Bølger, langs hvilke de voxte:

Jeg stirrede og stirrede, men anede lidet, hvormeget Udbytte dette Syn havde bragt mig. Men ofte, naar jeg ligger tankeløs eller grublende paa mit Leie, glimte disse Blomster frem for hint indre Øie, som er vor Glæde i Ensomheden, og

da fyldes mit Hjerte med Glæde og dandser i mit Bryst omkaps med Narcisserne.

Intet kan være den lyriske Digters sædvanlige Liv i Nuet mere modsat end denne Lyrikers bevidste Opbevaring af Nuet til fremtidigt Brug. Han charakteriserer sig selv som en Samlernatur, han sammenhober sig formeligt Vinterforraad af lyse Sommerøieblikke, og der er noget Sandt, noget Almenmenneskeligt, som altfor mange Mennesker overspringe og forsømme i dette; men fremfor Alt er der heri noget nationalt: det undrer En ikke, at den engelske Naturalisme begynder med økonomisk og husholderisk at danne sig en Kapital og et Lager af Naturindtryk.

Vi kjende Alle de Stemninger, som kunne føre dertil. Mangen en af os har foran en vid ubegrændset Udsigt over det blaa, i Sollyset spillende Hav følt, at en daglig Adgang til et saadant Naturskue maatte udvide Sjælen og feie alt Smaaligt ud af dens Kroge, har beklaget at maatte forlade Stedet og har klamret sig til Indtrykket for forsætligt at kunne fornye dets Virkning. Eller man har med deilige Landskaber for Øie, især naar man levede i dem paa Reiser og med den Vished, at man vanskeligt saa snart igjen vilde kunne nyde deres Skjønhed, bestræbt sig for at forholde sig saa passiv som muligt for ret at lade Billedet brænde sig ind i Ens Erindring. Man har ogsaa tidt instinctmæssigt vendt tilbage

til det smukke Minde, som Sjælen overhovedet uvilkaarligt søger tilbage til alle lyse Erindringer i dens Billedrække for at hente Kraft og Livsmod fra dem. Men stærkere Impulser have hos os Andre overdøvet disse. Vi have ikke kunnet nedsylte dem for Fremtiden eller stedse tygge Drøv paa dem paany. Samfundslivet, Verdenslarmen og Lidenskabernes Liv have gjort os det umuligt at finde vore dybeste og mest inspirerende Glæder i Minder om Solglimt paa Blomster eller om sammenvoxede Kjæmpetræer. Anderledes gik det til i den engelske Digters Sjæl, hvis Livskald det var paany at vække Interessen og Sandsen for alle hine elementære Stemninger og Indtryk. Hans praktisk uvirksomme Sjæl vegeterede i disse Naturdrømmerier, og det lader sig ikke negte, at denne stadig tilbagevendende Syslen med de simpleste Naturindtryk har holdt hans Sjæl fri og ren til at kunne føle Skjønheden i dens simple og jordiske Former uden Phantasteri og uden Ophidselse. Hvor sjelden er ikke denne Evne! hvor ofte fattes den hos de aller største og bedste Aander! hvor hurtigt gik den i engelsk Poesi ikke atter tabt! Den aabenbarer sig skjønnest og fyldigst i de faa poetiske Kvindeskikkelser, hvis Omrids ere givne i Wordsworth's Smaadigte. Hans fortællende Digtes Helte ere af langt mindre Værd, dels bestemte til at vække Interesse for Landbefolkningen og de laveste Classer, dels skildrede i den Hensigt at

fremkalde en moraliserende Virkning. Men de faa let henkastede Kvindefigurer, der ere sete med samme rolige og dog forelskede Blik, hvormed Wordsworth saae paa Træer og Fugle, ere Naturen selv. De ere selve den engelske Kvindenatur, og Ingen har truffet dens Lineamenter med sikrere Haand end han. Man læse et af disse Smaadigte*) i min Prosa-Oversættelse:

«Hun var et Ideal af Ynde, da hun første Gang straalede for mit Blik, et elskeligt Syn, skabt til at smykke et enkelt Minut; hendes Øine vare som svagt glimtende Stjerner, hendes lokkede Haar var dunkeltlysende, og Alt hvad hun var og bar syntes Ran fra Vaaren og den muntre Daggry: en dandsende Form, et smilende Billede, som man søgte, undredes over og fulgte.

Jeg saae hende paa nærmere Hold. En Aand var hun, men ikke mindre en Kvinde, hendes Bevægelser i Huset lette og sikre og hendes Fjed jomfrueligt raske; et Aasyn, i hvilket søde Erindringer og lige saa søde Løfter mødtes; en Skabning, ikke for lys og god til Menneskenaturens daglige Brød, til forbigaaende Sorger, uskyldig List, Ros, Dadel, Elskov, Kys og Taarer og Smil.

Og nu seer jeg med klart Blik den sande Puls i dette Drivværk, et Væsen, der ud- og ind-

*) She was a phantom of delight. Poet. W. II. S. 13.

aander Tanker, der lever paa Reisen fra Fødsel til Død med fast Forstand, med rolig Villie, med Udholdenhed, Forsorg, Behændighed og Kraft, en fuldendt Kvinde, ædelt anlagt til at advare, at vederkvæge og at herske, og dog endnu bestandigt en Aand, og endnu bestandigt klar og lys med noget af en Engels Lethed i sit Væsen.»

Hvis mit Øie ikke skuffes, da har man her et ægte naturalistisk Ideal af den engelske Kvindetype, og man kan berede Wordsworth en Triumph ved at sammenligne denne Skildring med de kvindelige Idealer, som Englands største Digtere i den nærmest følgende Tid morede sig med at tegne. Tag Shelleys Fremstilling af Blomsternes og Insekternes ætheriske Beskytterinde i hans Digt «Mimosen»! Billedet af den feagtige Skjønhed er yndigt som Alt, hvad der kommer fra Shelleys Pen; hendes Ømhed for Planterne, hendes rørende Medlidenhed med alle de smaa stygge og foragtede Dyr, «hvis Hensigt, skjøndt de gjorde Skade, var uskyldig» giver hendes Alfeväsen menneskelige Træk — men et Menneske er hun dog ikke, hun saa lidt som Shelley's «Feen fra Atlas» eller Epipsychidion's utydelige Heltinde. Shelley var som Lærken, han har besunget, en Foragter af Jorden (scorner of the ground). — Eller tag de lidenskabelige østerlandske Heltinder i Byrons tidligste poetiske Fortællinger, Medora, Gulnare, Kaled! De naae ikke den skjønne Simpelhed her. De

optræde altid kun i den høieste Lidenskabelighed, deres Elskov, Hengivelse og Beslutttethed gaae over alle Grændser. De ere digtede for en Læseverden, hvem det bedøvende Byliv i Londons Menneskemasse og den stadige Sysselsættelse med Verdensbegivenhederne havde meddelt en Art nervøs Trang til de heftigste aandelige Pirringsmidler. Men for Wordsworth stod det fra først af som en smuk og lønnende Opgave at levere Beviset for, hvor dybt Menneskenaturen kan sættes i Bevægelse, røres og gribes uden Anvendelse af grove eller voldsomme Stimulantser. Han indsaa vel, at den der var vant til skrigende Farver, let vilde være ude af Stand til at afvinde Værker nogen Smag, hvis Originalitet bestod i en mild og naturtro Colorit, men han besluttede at tvinge Læserens Forventninger til et Digts Virkemidler tilbage i det naturlige Spor.

VI.

Man forstaaer ikke Wordsworth's poetiske Styrke og Begrændsning tilbunds uden et Blik paa hans Levnet. Man forefinder da et særligt idyllisk og beskyttet Liv. Han fødtes i den velhavende Middelstand (Faderen var Sagfører), studerede i Cambridge, reiste, kom tilbage og arvede allerede i 1795 fra en Beundrer af hans Genius 900 Pund, der tilligemed hans Del af den Summa

8,500 Pund, hvilken en engelsk Lord udbetalte Familien som en Gjæld, han var den afdøde Fader skyldig, satte Digteren istand til at leve uden at vælge noget Fag. I 1803 blev han gift, i 1813 bosatte han sig i Rydal Mount ved «Søerne». Han havde en Sinecura som Stamp-Distributor med 500 Pund aarlig fra 1813—1842, da han opgav den til Fordel for en af sine Sønner, i 1843 fulgte han Southey som poet-laureate, og nød som saadan en Regjeringspension af 300 Pund aarlig til sin Død. Den indtraf først i 1850, da han netop havde fyldt sit 80de Aar. Sikret fra alle Sider mod Livets ydre Omskiftelser betragtede han dem med et protestantisk-philosophisk Blik. Et Levnet som dette var ikke skikket til at opflamme Lidenskaben, den findes ikke heller hverken i hans Liv eller i hans Poesi. I andre fremragende Skribenters Levnet pleier der at forekomme en eller anden tungt veiende biografisk Omstændighed, et eller flere Vendepunkter, en eller anden historisk Kilde til Melancholi eller til Charakterstyrke eller til Productivitet, hos Wordsworth findes Intet af den Art. Ingen medfødt Ulykke lammede ham, intet Angreb paa Liv og Død æggede ham og gav hans Aand dens Indsegl. Visselig blev han haanet og spottet af Kritiken, og det lang Tid nok: fra 1800—1820 var hans Poesi traadt under Fødder, fra 1820—30 kjæmpende og efter 1830 almindelig anerkjendt. Men

Oppositionen var ikke dum og hidsig nok, Kampen ikke hed nok, Seiren ikke glimrende nok til at give hans Levnet Farve og Glands, eller til at gjøre det til et Stof for Sange. Hans inderste personlige Liv var da aldrig saa stærkt og energisk, at det kunde absorbere hans Poesi eller give den Sujetter. Det ledede ham meget mere til at see udad. Naturomgivelserne og den lille uanseelige Menneskeverden, i hvilken han levede, fyldte og betog hans Sind. Han var ikke som Byron for optaget af sit Eget til at have Sindsro tilovers til at dvæle ved det Smaa og de Ringe, som han med Mildhed og Medlidenhed fremstilte og beskrev.

Vistnok følte han sig som Centrum i sin Verden. Fra hans idylliske og tilbagetrukne Hjem udgik fra Tid til anden Digtsamlinger eller større Digte, ledsagede med oplysende Fortaler, der med lange Rækker af Exempler oplyste Læseren om, at alle store Digtere havde været miskjendte og forsmaaede af deres Samtid, at enhver Forfatter, forsaavidt han er stor og original, er nødsaget til selv først at skabe den Smagsretning, der kan nyde hans Værker, og at han vel har faaet Veien brudt og banet af sine Forgjængere med Hensyn til Alt, hvad han har tilfælles med dem, men i Alt hvad der særligt er hans eget vil være i samme Situation som Hannibal mellem Alperne. (Fortale fra 1815). Han vidste det vel, at ingen banebrydende Aand kan vente fuld Anerkjendelse

af andre samtidige Mænd end dem, der ere yngre end han selv. Men Kritiken, der ei havde været voldsom nok til at gjøre ham krigerisk og hensynsløs som Byron, gjorde ham selvopfyldt og arrogant. Hans Livs Afvexling bestod deri, at han i sin beundrende Families Skjød modtog de tilfældige Besøg af saadanne Beundrere, der vare paa Fodtur der i Egnen og forsynede med Anbefalingsbreve. Dem underholdt han sig med paa en kold og værdig Maade, stødte dem ikke sjeldent ved den Egoisme, hvormed han uafladeligt priste, citerede og foredrog sine egne Værker, den Ligegyldighed, han udviste for alt Andet, den pinlige Strenghed, hvormed han af sine Omgivelser fordrede ethvert synligt Tegn paa Ærefrygt og den Alvor, hvormed han repeterede det mindst betydende Ord, der var sagt til hans Pris. Man finder en hel Del slaaende Anekdoter om hans Selvfølelse. Thomas Moore meddeler (Memoirs III, 163) hvorledes Wordsworth en Dag, da han spiste til Middag hos Lord Dawy pludseligt uden at noget Ord var faldet, der kunde lede til denne Gjenstand, raabte fra den ene Ende af Bordet til den anden: Dawy, veed De, hvorfor jeg lod Den hvide Due fra Rylstone trykke i Quart? — Nei! hvorfor var det? — «For at vise Verden min egen Mening om den.» — Wordsworth læste aldrig andre Værker høit end sine egne. Den Dag, da Walter Scotts «Rob Roy» var udkom-

men, med et Motto af Wordsworths Digt «Rob Roys Grave», var Wordsworth netop tilstede i en Familie, hvor Romanen var ankommen og med Forventning imødesaaes. Han greb den, og man ventede, at han vilde forelæse de første Kapitler; men istedenfor det gik han hen til Bogskabet, tog et af sine egne Bind ud deraf og læste sit Digt høit for Selskabet. Emerson har bevaret os Notitser, nedskrevne umiddelbart efter to Besøg hos Wordsworth, der have Aars Mellemrum. Efter det første skriver han: «W. talte ilde om Franskmændene, ikke bedre om Skotterne, ingen Skotte kunde skrive Engelsk. Hans Mening om Franskmænd, Irlændere og Skotter syntes at være formulerede i al Hast efter smaa Historier, der vare hændte ham eller Medlemmer af hans Familie i en Diligence eller Postvogn. Hans Ansigt opklaredes nogle Gange, ellers var hans Conversation ikke udmærket ved nogen særegen Kraft eller noget særeget Sving. W. ærer sig selv ved sin simple Troskab mod Sandheden, men man forbauses over hans Tankers snevre Grændser. At slutte fra en enkelt Samtale gjorde han Indtryk af en indskrænket og ægte engelsk Aand, som betalte Begeistringens sjeldne Timer med den tørreste Prosa i andre.» — Efter sit andet Besøg (i 1833) skriver han: «Wordsworth bragte sin Yndlingsgjenstand paa Tapetet, at Samfundet ved overfladisk Cultur blev oplyst uden alt Hensyn til den

moralske Dannelse. Skoler nyttede ikke. Skolemestereren var ei Opdragelse. Han vilde bringe mig og alle gode Amerikanere til at indsee, at Moralen, det conservative Element maatte dyrkes. Han skjændte og smeldte over «Wilhelm Meister». Den var fuld af Utugt af enhver Art. Det var som om Fluer parrede sig i Luften. Han var aldrig kommen videre end til første Del og havde kastet Bogen fra sig, saa oprørt var han bleven. Han citerede sine Sonnetter: «En høihjertet Spaniers Følelser» og «De to Stemmer» og fremsagde sine Vers til Lærken.» Det forekommer mig, at man har Wordsworth hel og holden som han gik og stod i daglig Omgang i denne photographiske Notits: de haanlige Domme over alle fremmede Nationer, Argumentet mod den moderne Cultur — det samme som Muhamedanerne i Asien den Dag idag altid have paa rede Haand imod den — at den nemlig lader sig forene med stor Immoralitet, Forherligelsen af den conventionelle Moral som det conservative Element, (den sande Moral er det mest radicale Element, der gives) den om Novalis erindrende Indignation over Goethe og endelig Citaterne af hans egne Poesier som Finale!

I 1843 traf Wordsworth en Dag for første Gang sammen med Dickens. Wordsworth havde en stor Foragt for alle unge Mænd, og den fælles Ven, hos hvem Sammentræffet havde fundet Sted, var derfor nysgjerrig efter at erfare hans Indtryk af

den store Humorist. Efter at have trukket sine Læber iveiret paa en Maade der var ham egen, og efter at have svunget sit ene Ben over det andet, saa man saae hans nøgne Ankler over hans Sokker, svarede han langsomt: «Aa, jeg er ikke meget tilbøielig til at see kritisk paa de Folk, jeg træffer, men da De allerede spørger mig, saa vil jeg oprigtigt tilstaae, at jeg anseer ham for en meget snaksom og meget almindelig ung Fyr — men forresten kan han være meget dygtig. Forstaa mig vel, det er ikke min Mening at sige et Ord imod ham, for jeg har aldrig læst en Linie af hvad han har skrevet.» Nogen Tid efter rettede den fælles Bekjendt varsomt det Spørgsmaal til Dickens, hvordan han havde syntes om Laureat-Poeten? «Syntes om ham! svarte Dickens. Aldeles ikke. Han er en skrækkelig gammel Æsel» *). Læseren vil visselig ikke underskrive saa peremptorisk en Dom. Men saa meget staaer klart, at der maa have været noget for Taalmodigheden i høi Grad Irriterende ved Wordsworth's personlige Omgang. Naar han talte, siger en af hans Samtidige, arbeidede han som en Hval og forkyndte Truismer i Orakeltone. Ordet Truisme (Sandhed, der er for sand til at behøve at siges) er betegnende for mere end hans mundtlige Produc-

*) „Like him! Not at all. He is a dreadfull old ass.“ R. S. Mackenzie: Life of Dickens.

tion. Det rammer hele den contemplative og didaktiske Side af hans Poesi. Der er i den ingen særlig aandelig Kraft eller Lidenskab, men en Hamletsk Dvælen ved de store Spørgsmaal om at Være eller Ikke-være. Fødsel, Død og Fremtid, Menneskets Lidelser og Synder i dette Liv og dets Haab om et fremtidigt Liv, Lidenheden af vor Videns hele Sphære og det skrækindjagende Forhold, hvori vi staae til det Overnaturliges Verden — det er, siger Masson de stadige og uundgaaelige Gjenstande for den almenmenneskelige og særligt for Wordsworth's Contemplation og Bekymring*). Men disse Tanker bevæge sig ulykkeligvis, da de ikke tilhøre Midtpunktet men den yderste Peripheri af vor Viden, ad Baner, der ikke føre nogensteds hen, ad gamle opslidte og af dybe Spor gjennemfurede Veie, der gaae i en Ring, og som man kan befare med rolig og værdig Melancholi, men uden Nytte eller Udbytte for sig selv eller Andre. At Wordsworth bestandig paany udmunder i denne vor Videns Peripheri, som Tilhængerne af de positive Religioner betragte som vore Tankers naturlige Midtpunkt, har mere end noget Andet bevirket, at hans Ry aldrig, hvor stort det end er i England, har kunnet trænge synderligt ud over Landets Grændser.

---

*) Se Masson: Wordsworth, Shelley, Keats and other essays.

Da Coleridge lærte Wordsworth personligt at kjende, havde denne allerede skrevet nok til at man kunde danne sig en Dom over Beskaffenheden af hans Originalitet. Hvad der rørte Coleridge i Wordsworth's Poesi det var Foreningen af dyb Følelse med hvad der syntes ham dyb Tanke, den fine Ligevægt mellem Sandhed i Iagttagelsen og Indbildningskraft til at modificere det Iagttagne, fremfor Alt Evne til at sprede en ideal Verdens Atmosphære over Former, Situationer og Tilfælde, som Vanen havde berøvet al Interesse for det almindelige Øie.

Wordsworth's og Coleridge's første Samtaler dreiede sig da om hvad der for dem stod som Poesiens to Hovedpunkter, Evnen til at vække Læserens Sympathi ved tro Natursandhed og Evnen til at meddele Nyhedens Interesse ved Indbildningskraftens omstemmende Farver. Den pludselige Tiltrækning, Øiet og Sjælen føle ved Lys- og Skyggespillet i Naturen, det nye og fortryllende Udseende, Maanelys eller Solnedgang kunne give et forud bekjendt Landskab, syntes dem at angive Muligheden af, hvorledes begge Elementer kunde forenes. Her havde man jo Naturens egen Poesi, det gjaldt om at gjenfrembringe den. De vilde ikke direkte efterligne Naturen men Naturens Poesi.

De besluttede at skrive en Serie af Digte, bestaaende af to forskjellige Genrer. I den første skulde Hændelser og Handlende være overnaturlige

og det Fortrin, som tilsigtedes, skulde bestaae i den dramatiske Sandhed i Skildringen af saadanne Sindsbevægelser, der naturligt vilde ledsage Situationen, hvis den var reel. Og reel i den Forstand var den jo for ethvert Menneske, der nogensinde paa Grund af ligegyldigt hvilken Illusion troede sig under overnaturlig Paavirkning. Udførelsen af denne Opgave tilfaldt Coleridge og der er for mig ingen Tvivl om at det ligeledes er ham, der har stillet den. Enhver i europæisk Litteratur nogenlunde bevandret Læser seer strax, i hvor nært Slægtskab den staaer til de Opgaver, som stilledes og løstes af den tydske Romantik. Eiendommeligt engelsk er det kun af Eftertrykket her er lagt ikke paa det Overnaturlige eller Phantastiske, men paa Natursandheden, saa at Romantiken her kun bliver en af Naturalismens Former.

I den anden Digtgenre skulde Sujetterne vælges ud af det daglige Liv. Men Wordsworth, hvem denne Gruppe tilfaldt, foresatte sig at meddele de jævneste og mest naturlige Begivenheder et Skjær af noget Overordentligt, Nyt, ja Overnaturligt ved at udrive Sindet af dets Vanesøvn og tvinge det til at rette sig paa den Skjønhed og de Undere, den virkelige Verden upaaagtet udfoldede for den menneskelige Sands. Han gjorde Forsøget første Gang i de «Lyriske Ballader», der i Fortalen betegnedes som et «Experiment», nemlig det: om Gjenstande, der efter deres Natur

ikke vare skikkede til «ornamental» Fremstilling, ikke alligevel skjøndt fremstillede i det daglige Livs Sprog kunde interessere, og han fortsatte senere Forsøget i Hundreder af Digte af høist forskjelligt Værd, hvis Helte og Heltinder alle tilhøre de lave og laveste Folkeklasser, opvoxede i landlige Beskjæftigelser og fremstillede i en Ramme af landligt Liv. Vi have i vor danske Litteratur ingen Digtgruppe af denne Art. Derimod vil den, der med Opmærksomhed studerer Wordsworth nu og da træffe paa en Form for den poetiske Anekdote og paa en Fortællertone, der erindrer ham om Runebergs «Fänrik Stål». Selv i Rytme og Metrum er nu og da nogen Lighed; det vilde være interessant at erfare om Runeberg overhovedet har kjendt den engelske Digter; maaskee kommer den hele svage Lighed af at Begivenhederne hos begge bestandig foregaae indenfor samme snevert begrændsede Localitet, Egnen om de engelske ligesom Egnen om de finske Søer. Forskjellen imellem dem er i ethvert Tilfælde uhyre. Hos Runeberg den krigerske Baggrund og Stemning, den flammende lyriske Stil, den patriotiske og historiske Begeistring, hos Wordsworth det stagnerende Liv i landlig Fred, den rent episke Holdning og den fuldstændige Klokketaarnspatriotisme, Kjærligheden til et Par Communers Liv og Levnet. Hos Runeberg Soldatens

Begeistring for Hæren, hos Wordsworth Landsbypræstens Deltagelse for Menigheden.

Der gives imidlertid et enkelt dansk Digt, som paa en aldeles overraskende Maade minder om Wordsworth's Tone og Stil, kun at det er langt mere dramatisk end Noget, han har frembragt, det er Henrik Hertz's «Frugthandleren». Dette Digt har altid, længe inden jeg kjendte Wordsworth, syntes mig at staae mærkværdigt alene iblandt Hertz's Poesier, saa mange Strenge de end anslaae. Dets Helt er som skabt til at behandles af Wordsworth, dets Evne til at røre uden at forherlige er netop eiendommelig for Søskolens Mester. Selvfølgelig har det imidlertid ikke den Eiendommelighed, hvorpaa netop Wordsworth som saadan kjendes, den, han selv betegner som Evnen til at give det Hverdagsligste et næsten overnaturligt Skjær. Her et Exempel paa, hvorledes han bærer sig ad dermed. Jeg vælger et Digt, der ganske sikkert er et af hans mest betegnende, om jeg end langtfra vilde kalde det et fortrinligt Digt. Det hedder «Resolution and Independence». Digteren skildrer sin Spadseregang en Sommermorgen, Duggens Glimten, Fuglenes Sang, Harens Flugt over Markerne, tænker paa, at han selv har levet ubetænksomt som Markens Dyr og Skovens Fugle og hvorledes et saadant Liv engang kan hævne sig. Det falder ham ind, hvormange betydelige Digtere, der ere endte

i Jammer og Nød og høist prosaiske Bekymringer med Hensyn til Fremtiden trykke hans Sind. Da seer han pludseligt i denne ensomme Egn en gammel Mand noget borte:

«Han syntes mig den ældste Mand, der nogensinde bar graat Haar. Som en uhyre Sten undertiden sees liggende paa den skaldede Top af en Høi, et Under for Alle, der faae Øie paa den, fordi Ingen forstaaer, hvorledes den kom derop og hvorfra, saa den seer ud som et sandsende Væsen, som et Sødyr, der er kravlet derop fra Havet og nu hviler paa en Klippe eller Sandbanke for at sole sig der — saadan saa denne Mand i sin høie Alderdom ud, syntes ikke helt levende, ikke heller død, ikke heller helt sovende. Hans Skikkelse var sammenkrummet, hans Hoved havde under Livets Pilgrimsgang bøiet sig ned imod hans Fødder, ret som om et eller andet frygteligt Tryk af Smerte eller Raseri eller Sygdom, der var faldet over ham i længst forbigangne Tider, havde lagt en mere end menneskelig Vægt paa hans Legem ... Ubevægelig stod den gamle Mand som en Sky, der ikke hører de høirøstede Vinde, naar de kalde, men som sætter Alt i Bevægelse, naar den overhovedet værdiges at flytte sig.»

Hvor genial er ikke her Dobbeltlignelsen og hvor mystisk virker den ikke! Oldingen ligner den uhyre Sten paa Høien og denne Sten seer atter saa mægtig ud, at den synes som et Sødyr

at have kravlet derop. Med sjelden Kraft er herved Indtrykket af den høie Alderdom givet. Den Gamle syntes «den ældste Mand», der nogensinde havde levet. Vare vi i Tydskland eller paa Romantikens Grund, vilde vi ikke forbauses ved at erfare, at vi her havde Jerusalems Skomager for os. Men vi ere i England, og vi føres af Wordsworth. Det viser sig da, at den gamle Mand er et i høi Grad almindeligt menneskeligt Væsen, Iglesamler af Profession, en Profession, der passer sig for gamle og svage Folk i en vandrig Egn. Den gamle Mands fortrøstningsfulde, gudhengivne Tale, hans Sindsro selv i den yderligste Ensomhed og Fattigdom beroliger den unge Digter i hans Frygt for Fremtiden, og han beslutter, saa tidt en lignende Frygt skulde reise sig i hans Sind, at mindes den gamle Iglesamler. Dette er «ingen Odeflugt», som Ewald etsteds siger, men det er et godt Mønster paa Wordsworth's Evne til at give det trivielleste, mest naturalistiske Stof et vist phantastisk og storstilet Præg ved Behandlingsmaaden. Denne Bestræbelse har i ikke faa af Wordsworth's Digte karrikeret sig selv, overalt nemlig, hvor hos ham en mystisk-religiøs eller rædselsfuld Virkning foraarsages af en eller anden simpelthen uhyggelig eller forunderlig Begivenhed, der udrustes med det saakaldte Overnaturliges Virkekraft. Det er høist puerilt, naar i Digtet «The Thorn» en Fortæller (hvis Stand eller Vil-

kaar ikke angives, men om hvilken Wordsworth selv til Coleridge sagde, at han havde tænkt sig ham som en gammel pensioneret og fuldstændigt forvrøvlet Skibscapitain) med en ekstatisk Rædsel, som gjaldt det en Spøgelsehistorie, fortæller om en stakkels afsindig Pige, der om Natten, klædt i en høirød Kjole, sidder og jamrer sig under en Tjørn. Og rent parodisk bliver denne Retning i Wordsworth's med saa stor Prætention Publicum forelagte «Peter Bell», der uden Shelley's Satire af samme Navn visselig vilde være fuldstændig glemt; her er det nemlig en raa og grusom Karls Forfærdelse over den overnaturlige Standhaftighed, hvormed et stakkels Æsel taaler de grueligste Prygl hellere end at ville flytte sig fra Stedet, der i Forening med en af Mørket ophidset Phantasi frembringer Karlens moralske Omvendelse. Det viser sig, at Æslets Udholdenhed havde sin Aarsag i, at dets Herre var faldet i Vandet paa Stedet, hvor det stod, og at det vilde henlede Opmærksomheden herpaa. Æslets moralske Storhed staar her i en glimrende Modsætning til Mandens Æselsagtighed, og Wordsworth, som manglede al komisk Sands, forsømmer ikke at fremhæve denne Modsætning. Og dette er ingen Tilfældighed, men et Charaktertræk. Den nye Skole følte med sit Had til det Blændende og sin Kjærlighed til det Simple og Jævne en virkelig Tiltrækning til Æslerne, disse stædige, taalmodige og særligt

miskjendte Naturproducter, som stedse overstraaledes af mindre nøisomme Dyr. Coleridge lod sig endog i sit bekjendte Digt «Til et ungt Æsel, da dets Moder blev tøiret i Nærheden af det» henrive til det varme Udbrud: «Jeg hilser Dig som min Broder» *) og til det mere end philanthropiske Ønske i et andet Liv at kunne skjænke Æslet en Græsgang i en overjordisk Fredens og Salighedens Dal — da skulde dets glade Brægen klinge skjønnere i hans Øren end den sødeste Musik. Det kan ikke undre, at Spottefuglen Byron strax fik fat i hin Broderhilsen og gjorde sig lystig over den i sin første Satire: «English bards and scotch reviewers». For Coleridge var denne extreme Naturalisme dog ikke naturlig, han var selv den første til at gjøre sig lystig over sine Extravagancer. Wordsworth derimod, som af Naturen var anlagt paa Consequents og tilmed af en stridbar Charakter, førte som Digter den rent litterære Naturalisme ud i dens sidste og yderste Consequentser.

Han valgte sig næsten gjennemgaaende Sujetter af Landboernes og særligt af de lavere Folkeklassers Liv, og det ikke for som det forrige Aarhundredes Franskmænd selv poleret og sleben at nyde det Uslebne som Contrast og med

---

*) Innocent fool! thou poor despised forlorn!
I hail thee brother.

en Følelse af Overlegenhed, men fordi han mente, at Hjertets væsentlige Lidenskaber hos disse Klasser fandt en bedre Jordbund og naaede større Modenhed end hos de Dannede og fordi de, som underkastede en ringere Tvang, talte et jævnere Sprog. Han mente, at Menneskehjertets Grundfølelser hos Landboeren fremtraadte mere enkelte og elementære og derfor lettere lode sig iagttage end under Bylivet. Han var endelig overbevist om, at Samlivet med Naturens skjønne og blivende Former i Forening med de landlige Beskjæftigelsers nødvendige og stadige Charakter maatte gjøre alle Følelser mere varige og stærke. Man finder da her i Aarhundredets Fødselsstund Spiren til den mere end et halvt Seculum varende og vidtudbredte, fra Land til Land sig forplantende æsthetiske Grundanskuelse, der i Tydskland, Frankrig og Skandinavien fører til Bondepoesi og Bondenovelle, i adskillige Lande til særlig Forherligelse af Almuesproget. Idet man botanisk anatomerer denne Spire, lærer man Plantens Naturhistorie tilbunds at kjende.

Wordsworth's Udgangspunkt er rent topographisk. Stedbeskrivelse i dette Ords videste Forstand er endnu mere eiendommelig for ham end for Scott. Hans Livs Opgave var at skildre engelsk Natur og engelske Naturer saaledes som han kjendte dem Ansigt til Ansigt. Og da han kun vilde skildre hvad han var absolut fortrolig med, saa

kom han til den Theori, at det var enhver Digter nødvendigt at knytte sig stadigt til en eller anden Plet af Jorden, og sammenknyttede selv sit Digternavn med Nordenglands Søer, hvis Omgivelser gjennemgaaende afgive hans Digtes Sceneri. Han gik endog saa vidt, at han betegnede den Enkeltes Fødested som det Sted, der passede bedst til Skueplads for hans Virksomhed hele Livet igjennem. Saaledes blev han særligt engelsk Naturmaler og saaledes fik hans Skildringer en rent local Interesse. Den store engelske Kunstdommer John Ruskin har med Rette kaldt Wordsworth Periodens store poetiske Landskabsmaler. Medens Byron atter og atter fløi bort fra Hjemmet for at skildre Grækenlands og Orientens Natur med fremmede og glødende Farver, medens Shelley gyste for Englands Klima som dødbringende for hans zarte Constitution og atter og atter forherligede Italiens Kyster og Floder, medens Scott besang Skotland, og Moore aldrig blev træt af at lovprise det grønne Erins Skjønhed, stod Wordsworth ene som den fuldblods Englænder, dybt rodfæstet i Landet og sammenvoxet med selve dets Jordbund lig en gammel Eg med hundrede Rødder. Hans Ærgjerrighed var den at være en ægte engelsk beskrivende Digter. Naar han da fordybede sig i den Egn, i hvilken han havde hjemme, spadserede, seilede, gik i Kirke og tog mod Beundrerbesøg, saa var det med den aller omstændeligste Kundskab til de

lavere Klassers Liv der i Egnen og til det landlige Liv overhovedet. Han har det samme Blik derfor som en god og værdig engelsk Landsbypræst af den Art, han selv har skildret i «Excursionen». Hans Specialitet, det er alle de sædvanlige Sognebegivenheder og Sogneulykker, som hændes i en landlig Egn i England: et længst forsvundet Sognebarns Tilbagekomst til Egnen, hvor hans Hjem er forsvundet og hvor han finder alle sine Kjæres Navne paa Kirkegaarden (The brothers), en stakkels forført og forladt Piges Skjæbne (Ruth), et idiotisk Barns natlige Ridt efter Lægen og Faren vild paa Veien (The idiot boy), det overraskende Eventyr, en blind lille Dreng har bestaaet uden at komme til Skade (The blind highland boy), en gammel ypperlig Faders Sorg over sin vanslægtede Søn (Michael), en i hele Egnen elsket Diligencekudsks beklagelige Forfalden til en lille Svir og paafølgende Afskedigelse fra Embedet (besunget i fire Sange under Navnet: The waggoner). Det eneste U-engelske i Maaden, hvorpaa disse Begivenheder, selv de lettere og lystigere iblandt dem, meddeles, er den fuldstændige Mangel paa Humor i Fremstillingen. Istedenfor Humor har Wordsworth, som Masson ypperligt har udtrykt det, «et haardt velvilligt Smil». Men dyb og alvorsfuld er til Gjengjæld den Pathos, hvormed han fortæller de tragiske og alvorsfulde blandt disse simple locale Historier. Har den i al sin Renhed og Ægthed ingen pythisk-

skjælvende eller moderne-glødende Charakter, saa virker den des stærkere paa Menneskeslægtens Flertal, der ynder, at Digteren ikke hæver sig altfor stærkt over deres Niveau og som føler det Velgjørende og Helbredende ved den Sympathi, der er dens Ophav. Det er en Sympathi, der ligner Præstens eller Lægens, og som, skjøndt mindre mild end professionel, griber ved sit fuldendte Udtryk.

Ingensteds forekommer dette Udtryk mig skjønnere end i saadanne Digte som «Simon Lee» og «Den gamle Tigger fra Cumberland». Det første Digt er en Anekdote om en gammel Jæger, der i sin Ungdom havde været den flinkeste med Horn og Hund, tilfods og tilhest, men som nu paa sin gamle Alder var bleven saa svag, at Digteren en Dag traf ham med Møie arbeidende paa saa let en Gjerning som at opgrave en mør og raaden Rod af et gammelt Træ.

«I er overanstrengt, gode Simon Lee, giv mig Eders Hakke, sagde jeg til ham, og ved dette Ord modtog han glad min tilbudte Hjælp. Jeg slog med Hakken, og med et eneste Hug løsnede jeg den indfiltrede Rod, paa hvilken den gamle Mand saa længe og saa frugtesløst havde arbeidet.

«Der kom Taarer i hans Øine, og Tak og Pris syntes at strømme fra hans Hjerte saa hurtigt, som jeg aldrig havde troet det muligt. — Jeg har hørt om uvenlige Hjerter, der gjengjældte

venlig Hjælp med Kulde. Ak Menneskenes Taknemmelighed har langt oftere efterladt mig i Sorg!»*)

Faa Digtere have vist den skjønne Pietet som Wordsworth mod de uden egen Skyld Unyttige, Menneskeslægtens ydmyge «Venerabilia». «Den gamle Tigger» er et Exempel fremfor alle. Wordsworth skildrer hvorledes han, kjendt af Alle, gaaer omkring fra Hus til Hus der i Egnen:

«Jeg har kjendt ham fra min Barndom; og da var han saa gammel, at han ikke synes ældre nu. Han vandrer afsted, en ensom Mand, saa hjælpeløs af Udseende, at den reisende og muntre Rytter ikke sorgløst slænger sin Almisse til ham ned paa Jorden, men standser — for at han sikkert kan lade sin Mynt falde ned i den gamle Mands Hat, og ikke heller da taber han ham af Syne, men endnu, naar han har givet sin Hest Tøilen, passer han med et Sideblik paa den gamle Tigger og vender sig halvt tilbage. Og naar Bomkonen om Sommeren dreier sit Rokkehjul i sin aabne Dør og seer den gamle Tigger komme langt borte, saa forlader hun sit Arbeide, og løfter Bommen for ham, for at han kan komme forbi. Og Postdrengen! naar hans raslende Hjul komme

*) I've heard of hearts unkind, kind deeds
With coldness still returning;
Alas! the gratitude of men
Hath oftener left me mourning.

bag paa den Gamle paa Skovveien, saa slaaer han Smæld ad ham, og hvis den gamle Mand ikke efter denne Advarsel forandrer sin Gang, saa dreier Drengen uden Støi op mod Veisiden og kjører venligt forbi — uden nogen Ed paa sine Læber eller nogen Vrede i sit Hjerte.

«Betragter ikke denne Mand som unyttig! I Statsmænd, som ere saa rastløse i Eders Kløgt, I som altid have en Kost i Eders Haand for at feie alt Fortrædeligt ud af Verden! I Stolte, som i Eders Overmod see hen til Eders Talenter, Eders Magt og Kundskab, kalder ham ikke en Byrde for Jorden! Det er Naturens Lov, at ingen, ikke den ringeste og laveste af alle skabte Ting, ikke den enfoldigste eller den mest skyldige af alle existerer uden at medføre noget Godt — der er et Aandedrag og et Pulsslag af det Gode, et eget Liv og en Sjæl uadskilleligt forenet med enhver Livsform . . . Hvorsomhelst den gamle Tigger gaaer hen, tvinger en mild Nødvendighed de Andre til Kjærlighedshandlinger, og Vanen udfører Fornuftens Gjerning, og forbereder dog den Efterglæde, som Fornuften ynder. Og saaledes finder Sjælen sig uden Tvang ved denne søde Fornemmelse af Glæde umærkeligt ledet til Dyden og den sande Godhed . . . Den velhavende Mand, der sidder i sin egen Dør — og der lig Pæren, som hænger over hans Hoved, trives i Solskin, den kraftige og unge, den lykkelige og tankeløse, de som leve beskyttede og

som blomstre blandt andre Væxter af deres egen Art — alle see i ham en taus Paaminder, der nødvendigvis paatvinger deres Sind en forbigaaende Selvlykønskningstanke . . .»

Man læse dette Digt i Originalens pragtfulde femfodede Jamber, og man vil tilstaae, at er det end en Prædiken, saa er det dog en Prædiken in optima forma. Der laae jo nemlig i denne samme Naturalisme, der i sin senere Udvikling følgerigtigt og logisk udviklede sig til Humanisme og Radikalisme, fra først af et Hang til Moraliseren og evangelisk Religiøsitet. Den opsøgte de Simple af Hjertet, de Fattige, de i Verdens Øine Ringe — det var stemmende med Evangeliets Moral. Den vragede en forfinet Civilisation og vendte den Ryggen for til sine Helte at kaare Fiskere og Bønder — den fulgte forsaavidt Evangeliets Exempel. Og saaledes forenedes hos Wordsworth ganske consequent Naturdyrkelsen med det i England saa høist populære moraliserende og protestantisk-christelige Element. Man vrage heller ikke helt hans moralske Læredigte. Der er mange Gange en egen Storhed i Maaden, hvorpaa den simple Lære er udtrykt. Jeg finder en sand Høihed i de Ord, hvormed det i «Laodamia» forkyndes den sørgende Hustru, at hun istedenfor at kræve sin Husbond tilbage, bør give Afkald paa ham for gjennem Kjærligheden at lutres til et høiere aandigt Liv:

Learn by a mortal yearning to ascend
Towards a higher object. — Love was given
Encouraged, sanctioned, chiefly for that end;
For this the passion to excess was driven, —
That self might be annulled; her bondage prove
The fetters of a dream, opposed to love.

Ja selv den abstracte Ode til «Pligten», der indeholder en rent Kantisk Begeistring, har genialt-absurde Linier, sublime som et af Kirkefædrenes Paradoxer. Det er til Pligten at Digteren raaber: «Du holder Stjernerne fast i deres Baner og ved Dig er det, at de ældste Himle ere friske og stærke» *)! Dog fra alle den Art Digte vil Læseren hurtigt vende tilbage til Wordsworth's egentlige Omraade, hans Idyller.

Endnu et Blik paa disse Digte og paa den Theori, de af Digteren ere bestemte til at hævde. Det er utvivlsomt, at Wordsworth har tillagt Skildringen af det landlige Liv en større Betydning for Poesien overhovedet end der tilkommer det. Hans Omgivelser vare vel skikkede til at fremkalde en saadan theoretisk Overvurdering hos ham. Naar han til sine Helte har kunnet anvende shepherd-farmers fra Cumberland og West-

*) Thou dost preserve the Stars from wrong
And the most ancient Heavens, through Thee, are fresh and strong.

moreland som Modeller, saa ligger dette i, at disse Mænd, som paa den ene Side ere uafhængige nok til ikke at arbeide for Andre og paa den anden Side dog ikke hævede over Nødvendigheden af at arbeide eller over en tarvelig Simpelhed, frembyde almindeligt poetiske Egenskaber. At Landlivet i og for sig skulde forbedre, er en Overtro; det kan fuldt saa vel sløve. Coleridge har f. Ex. oplyst, at hvis man i England sammenligner Maaden, hvor Fattiglovene udøves i Liverpool, Manchester og Bristol med Maaden, hvorpaa man paa Landet fordeler Fattigunderstøttelsen, saa falder Sammenligningen ganske ud til Byernes Fordel. Men Wordsworth har fremdeles overvurderet den Betydning, som Skildringen af de landlige Beskjæftigelser har for hans egen Poesi. Ikke blot ere Hovedpersonerne i mange af hans bedste Poesier (som Ruth, Michael, the brothers) ikke udtrykkeligt Bønder eller Landboer, men mangen en Gang har han i Kraft af sin naturalistiske Lidenskab og sit dermed beslægtede Hang til at moralisere gjennem Forherligelse af de laveste Samfundsklasser knyttet Navnet paa en eller anden uanseelig eller lav Profession til Evner og Egenskaber, som det er lidet sandsynligt at finde knyttede til den. Det er et Paradox, som Wordsworth med en vis Forkjærlighed prædiker i sit Digt «Excursionen», at der er store Digtere skjulte i de

laveste Stænder*); det tilfredsstiller ogsaa hans evangeliske Instincter at tænke sig Talentets Uafhængighed af Formue og gode ydre Livsvilkaar; lad være det er uafhængigt deraf; men vilde det dog ikke være urimeligt i et Digt at give Poeten Skorstensfeierprofessionen og saa i en nøiagtigt opfunden Biographi forklare, hvorledes det gik til at han paa engang blev Digter, Philosoph og Feier. Slige Særsyn kan kun den virkelige Levnetsbeskrivelse retfærdiggjøre. I Poesien virker en saa vidt dreven Naturalisme stødende som altfor lidet typisk. Og hvad Forskjel er der paa dette Tilfælde og de mange, hvor Wordsworth lægger en Bissekræmmer, en Iglesamler, en Bonde Tanker i Munden, som det maa forbause at høre udtalte fra saadanne Læber? For at retfærdiggjøre og tilfulde at forklare sine Charakterer nødes da Wordsworth til at indføre en Mængde tilfældige underordnede Omstændigheder af den Art, der ere nødvendige til at etablere Sandsynligheden af en Kjendsgjerning i det virkelige Liv, men som vi med Fornøielse vilde skjænke en Digter. Den smaalige Hensyntagen til Sandsynligheden, den

---

*) Oh! many are the Poets that are sown
By Nature; Men endowed with highest gifts,
The vision and the faculty divine;
Yet wanting the accomplishment of Verse . . .
The Excursion I. The wanderer.

smaalige Ængstelighed i Motiveringen er i høi Grad trættende hos Wordsworth, især i de lange Overgange og Beskrivelser i «Excursion», hvilke Byron vittigt har stemplet som et evindeligt: «Her gaae vi op, og her gaae vi ned, og her gaae vi rundt» *).

Men Wordsworth's Valg af sine Æmner fører ham til en Eiendommelighed i sproglig Henseende, der turde betegnes som denne Naturalismes yderligste litterære Consequents. Det var Wordsworth's Paastand, at det Sprog, som taltes af den Klasse, han skildrede, saa snart det blot blev renset for sine Pletter, var det bedste, som gaves, fordi Mænd og Kvinder af Almuesklassen paa Landet vare i stadigt Samkvem med de Gjenstande, fra hvilke vort Sprogs bedste Del oprindeligt var afledet og fordi de paa Grund af deres Synskredses Ensformighed og Sneverhed vare mindst udsatte for den sociale Forfængelighed, der leder til at søge og udarbeide sine Udtryk. Da dette Sprog er det bedste, vil det, mener Wordsworth, være umuligt for nogen Digter at sætte nogen bedre Udtryksmaade istedenfor det, og det ganske

*) Or Wordsworth with his eternal: Here we go up, up, and up, and here we go down, down, and here round about, round about! Look at the nerveless laxity of the Excursion. What interminable prosing!

Byron.

ligegyldigt om han skriver i Prosa eller i Vers. Og saaledes kommer da Wordsworth til sit bekjendte og interessante Paradox, at der hverken er eller kan være nogensomhelst væsenlig Forskjel mellem Prosasprog og metrisk Composition. Hvis han herved blot agtede at nedlægge en Protest mod alle de kjedsommelige og ynkelige Sprogforvridninger, hvortil Rimnød og Mangel paa rytmisk Evne have drevet kun altfor mange selv blandt fremragende Digtere, saa vilde man af Hjertet applaudere. Jeg for min Del er fuldkomment villig til at underskrive det Kapitel i Théodore Banvilles Poetik*), der har til Overskrift: Licentia poetica og til Indhold: Der gives ingen. Men Wordsworth vil have sin Sætning ganske anderledes forstaaet. Han hævder at Sproget ikke blot i store Partier af ethvert godt Digt nødvendigvis i alle andre Henseender end den metriske maa falde sammen med Prosa, men at det endog ganske maa stemme overens med Prosastilen i de mest interessante Partier af de aller bedste Digte. Thi, siger Wordsworth, hvor sandt og levende Digterens Sprog end er, saa levende og saa sandt som Dens, der virkelig er i den digtede Situation, kan det dog aldrig blive; med andre Ord, det kan aldrig overgaae, kun i det Høieste nærme sig til Virkelighedens prosaiske

*) Petit traité de poésie française. S. 56.

Udtryk. Med ægte engelsk Haardnakkenhed hævder han sin Doctrin overfor de Angreb, som fremkom allevegnefra. Man havde som et Mønsterdigt efter den nye Poetik fabrikeret denne burleske, men fra Prosasproget visselig ikke afvigende Strophe:

I put my hat upon my head
And walked into the Strand,
And there I met another man,
Whose hat was in his hand.

Dette er ikke Poesi, siger man. Indrømmet svarer Wordsworth, men det er heller ikke som Prosa hverken interessant i sig selv eller ledende til noget Interessant og derfor ude af Stand til at sætte Følelser og Tanker i Bevægelse. «Hvorfor bevise, at en Abe ikke er nogen Newton, naar den ikke engang er noget Menneske?» Og mod den almindelige Mening, som han charakteriserer omtrent med de Ord, at en Forfatter ved at skrive paa Vers gaaer ind paa et formelt Engagement om at han vil imødekomme visse aandelige Vaner, give visse Klasser af Ideer Plads i sin Bog og omhyggeligt udelukke andre, stiller han saa hin Overbevisning om den gode Poesies og den gode Prosas Identitet, der, grundet paa Lede ved den poetiske Affectation, førte ham til i sin poetiske Frembringen snart stærkt at selvbegrændse, snart rent at trivialisere sin i saa mange Maader mønsterværdige og mesterlige poetiske Stil.

Til den Forherligelse af Landalmuens Sprog, fra hvilken Wordsworth gaaer ud og som ikke er uden Analogi med den Dyrkelse af Almuesproget, der hertillands er gaaet ud fra Grundtvig, er først og fremmest at svare, at en Bondes Sprog, renset, som Digteren fordrer, for Provindsialismer og reguleret efter Grammatikens Regler ikke vil være forskjelligt fra enhver anden forstandig Mands, kun at Bondens Begreber ere færre og mindre klare. Dernæst vil han paa Grund af sin ringe Udvikling kun dvæle ved enkeltstaaende Kjendsgjerninger, hentede fra hans snevre Erfaring eller overleverede Tro, medens den Dannede seer Tingenes Sammenhæng og søger almindelige Love. Wordsworth mener at Sprogets b e d s t e Del afledes af de Gjenstande, der omgive Bonden og sysselsætte ham. Men de Forestillinger der dreie sig om Føde, Ly, Sikkerhed, Velvære ere paa ingen Maade Sprogets bedste Del. Det nytter heller ikke med Wordsworth af dette Sprog kun at fordre en vis Grad af Lidenskabelighed for at stemple det med Ærestitelen poetisk; thi Lidenskaben skaber ingen nye Tanker og intet nyt Ordforraad, den sætter kun det Indhold, som haves, i forøget Activitet, og den formaaer ingenlunde at gjøre Talesproget til Poesi, da den neppe nok formaaer at gjøre det til Prosa. Det er jo nemlig allerede en besynderlig naturalistisk Forvexling af Wordsworth at han bruger Ordene Talesproget og Pro-

saen iflæng. Den gode Prosa er allerede renset for de tomme og meningsløse Gjentagelser, de usikre og stammende Talemaader, som Halvdannelse og Forvirring aldrig undlade at føre med sig, og af hvilke Wordsworth desværre kun har optaget altfor mange i sine Digte overalt, hvor han indfører dramatisk Diction. Det er den usalige Forkjærlighed for den aller platteste Naturefterligning, der i hans Digte afstedkommer de pludselige og pinlige Overgange fra en høi og ædel Stil til en fuldstændigt udistingueret. Se f. Ex. The blind highland boy. Poesi har efter Wordsworth's Definition sin Oprindelse i Sindsbevægelse, erindret i Ro. Den gaaer ud paa Efterligning af Naturens Sprog med det ene Forbehold, at, da det er Digterens Hverv at meddele Fornøielse, ikke Sandhed ligefrem, saa benytter han Verseformen, som bereder Læseren en Rækkefølge af smaa behagelige Overraskelser ved Rytme og Rim. Metret virker ved stadigt at vække og tilfredsstille Nysgjerrigheden, men paa saa simpel en Maade, at det ingen selvstændig Opmærksomhed tiltrækker sig. Det paavirker, omtrent som en kunstigt tilberedt Atmosphære eller som Vin under en beaandet Samtale, Bevidstheden mægtigt men ubemærket. Ved dets stedse tilbagevendende Regelmæssighed dæmper og mildner det Fortællingens lidenskabelige eller gribende Indhold og ved sin Tendens til at afklæde Talen dens Virkelig-

hedspræg kaster det over Compositionen en Slags Halvbevidsthed om dens Uvirkelighed. Men iøvrigt kan, mener Wordsworth, selv den bedste Poesi i ingen Henseende være forskjellig fra Prosa. Han glemmer at opkaste sig det Spørgsmaal, om der ikke omvendt gives en Mængde af Udtryksmaader, Constructioner og almindelige Sætninger, som ere paa deres Plads i en Prosameddelelse, men som vilde virke i høi Grad stødende i Poesi, og om der ikke i ethvert pathetisk Digt uden alt Kunstleri kan forekomme en Bygningsmaade og Ordning af Sætningerne eller en Benyttelse af Talens Figurer, som i Prosastil vilde være umulig.

Den eneste Mening, i hvilken en stor Del af den bedste Poesi kan siges at ligne det virkelige Sprog er den, at dens Udtryk ere saadanne, som nogle faa af de mest Gjennemdannede ved meget sjeldne Leiligheder vilde anvende. I daglig Samtale flakker Talen løst omkring, i den offentlige Tale samler den sig til fast Tankesammenhæng, og i den skrevne Bog vinder den udarbeidede Sætning sig naturligt fremad gjennem mange Snoninger. I Verset endelig kan Formen ikke være for udsøgt og for fast. Her gjælder den Lære, som Théophile Gautier i sit herlige Digt «Kunsten» har prædiket:

Oui l'oeuvre sort plus belle
D'une forme au travail
Rebelle,
Vers, marbre, onyx, émail!

Point de contraintes fausses!
Mais que pour marcher droit
Tu chausses,
Muse, un cothurne étroit!

Dog hvor meget der end lader sig sige mod denne Wordsworth's Poetik eller «Prosaik», som den rettere kunde hedde, en Lære, der af de Samtidige i Begyndelsen optoges, som var den enstydig med Hexenes gamle Sang i Macbeth «fair is foul, and foul is fair», den har for os Efterlevende en høi Grad af Interesse som et præcist og utvetydigt Udtryk for det første litterære Extrem af den engelske Naturalisme.

VII.

Vi have et Øieblik tabt Coleridge af Sigte. Da Wordsworth og han fordelte de nye Digtgenrer imellem sig, tilfaldt der, som alt berørt, ham den Wordsworth's lige modsatte Opgave at behandle overnaturlige Stoffer paa naturlig Maade. Han løste den i de Bidrag, han gav til de «Lyriske Ballader» og overhovedet i den lille Cyclus af Digte, hvortil hans betydelige Digternavn er knyttet.

Samuel Taylor Coleridge var et Landbarn og en Præstesøn, født i October 1772 i Devonshire. Fra 1782—90 gik han i Skole i Christ's Hospital i London, og fra denne hans Skoletid er det, at

hans Venskab med en anden engelsk Romantiker, hans varme Beundrer Charles Lamb, skriver sig. 1791—93 studerede han i Cambridge uden Udsigter og uden Hjælpemidler, hvorpaa han i et Anfald af Fortvivlelse, foranlediget enten ved Gjæld eller ved ulykkelig Kjærlighed pludseligt forlod Universitetsstaden og lod sig under Pseudonymen Silas Titus Cumberback indskrive i det 15de lette Dragonregiment*). Det synes paa ingen Maade at have været Ærgjerrighed, der bragte ham til, som nogle Aar tidligere vor Ewald, at forsøge sin Lykke som Soldat, men udelukkende Mangel paa Erhverv. Han blev da ogsaa kun fire Maaneder Dragon. Thi da han en Dag paa Væggen under sin Saddel havde skrevet dette latinske Klageraab

Eheu quam infortuni miserrimum est fuisse felicem!

og da hans Capitain ved denne Leilighed opdagede hans Dannelsestrin, gjorde denne hos hans Familie de nødvendige Skridt for at han kunde vende tilbage til Cambridge. Herefter er det at det korte Tidsrum falder, i hvilket han optraadte som antiorthodox Demokrat og som Følge deraf nødtes til at slaae sig enhver Tanke om Universitetscarrière

*) ... being at loss, when suddenly asked my name, I answered Cumberback and verily my habits were so little equestrian, that my horse, I doubt not, was of that opinion ...

af Hovedet. Jeg har allerede nævnt hans og Southeys fælles Forherligelse af Robespierre (første Akt af denne Oprørsmands «Fald» var skrevet af Coleridge, anden og tredie af Southey) og tillige hans vilde Communist- og Nybyggerplaner. Medlemmer af det lille Udvandrerselskab, de stiftede, vare kun Coleridge, Southey, en ung Kvæker ved Navn Lovell og en vis Yngling ved Navn George Burnet, der var Skolekammerat af Southey. Men Guden Hymen havde valgt det Aar 1795 til at bringe disse samfundstruende Planer til at strande. Coleridge var reist til Bristol for at holde offentlige Foredrag og udfoldede der al den Veltalenhed, der hos ham, omtrent som hos den ligeledes mundtlig saa bedaarende Welhaven, synes at have suget Kræfterne fra hans poetiske Værker. En ung Dame der i Byen vandt hans Hjerte og endnu samme Aar blev Coleridge viet til Sara Fricker, medens hendes Søstre Edith og Mary Fricker ombyttede deres Efternavne med Navnene Lovell og Southey, og — Reisen til Amerika endte som Børnenes hos Chr. Winther. Hvorledes skulde Coleridge, der hele sit Liv igjennem var uden Villie, have kunnet udføre en saa længe lagt Plan! Han, som aldrig har faaet Andet udført end det, han ikke havde besluttet eller som efter dets Natur ikke lod sig beslutte! I Aaret 1796 blev han, som dengang endnu var lidenskabelig Unitarier, af nogle andre Philanthroper «overtalt»

— han bliver altid overtalt — til at udgive et Ugeskrift kaldet «the watchman» (Vægteren), der skulde give 32 Sider stort Octav for den moderate Pris af 4 Pence og hvis flammende Subskriptionsindbydelse bar Devisen «Kundskab er Magt». I den Hensigt at samle Abonnenter dertil foretog han, ung og hed som han var, en Agitationsreise nordpaa fra Bristol og Sheffield og Landet rundt, prækende i alle de større Byer paa Veien som ulønnet Lægprædikant i blaa Kjole og hvid Vest, uvillig til at adoptere en mere præstelignende Dragt for at ikke saa meget som «en Lap, der mindede om den babyloniske Kvinde», skulde klæbe ved ham. Den Skildring, han har givet af denne sin Odyssee, maler os den unge engelske Romantiker som han var og blev: uklog paa alt Verdsligt, skiftevis begeistret for enhver religiøs og philosophisk Halvhed, men sprudlende humoristisk i Opfattelsen af de Andres og sin egen Latterlighed.

Han aabnede sit Felttog i Birmingham og rettede sit første Angreb paa en streng Calvinist, en Lysestøber af Profession. Han var en høi, skummel Mand, hvis Længde saa meget overgik hans Bredde, at han havde kunnet tjene til Ildrager i sit eget Støberi. «Og dette Ansigt! udraaber Coleridge, jeg har det for mig i dette Øieblik. Det slattede, sorte, garnlignende Haar, skinnende af Fedt, afklippet i en lige Linie langs med de sorte Stubber af hans krudtlignende Øienbryn, der saa ud som

en sveden Efterslæt af forrige Uges Barbering: Hans Frakkekrave bagved i fuldstændig Overensstemmelse med det tykke og klæbrige Tougværk, som jeg tænker han kaldte sit Haar, og som med en Krumning indefter ved Nakkeleddet — den eneste Tilnærmelse til en Bøining i hans Ansigt — sank ned bagved hans Vest, medens Ansigtet, magert, mørkt, haardt med stærke lodrette Furer, gav mig en utydelig Forestilling om En, der saae paa mig gjennem en slidt Strygerist, lutter Sod, Fedt og Jern. Men han var en af de ægte Fuldblods — en sand Elsker af Friheden og der, som jeg var underrettet om, til Manges Tilfredshed havde bevist, at Mr. Pitt var et af Hornene paa det andet Dyr i Aabenbaringen, det, der talte som en Drage . . .» I en halv Time udfoldede Coleridge sin hele Veltalenhed for ham, beviste, beskrev, lovede og profeterede, begyndte med Nationernes Uafhængighedstilstand og endte med det tusindaarige Riges nære Komme, Voxstabelmanden lyttede med udholdende og prisværdig Taalmodighed, skjøndt en vis Lugt, der ikke var ambrosisk, røbede hans Gjæst, at han var kommen paa en Støbedag. Endelig tog han Ordet: «Og hvad, Sir, ville Omkostningerne blive?» — «Kun fire Pence, Sir, for hvert Nummer, som udkommer hver ottende Dag.» — «Det løber dog op til en Slump Penge inden Aarets Udgang. Og hvormeget var det, De sagde der blev givet for Pen-

gene?» — «To og tredive Sider, Sir, stort Octav, tæt trykt.» — «32 Sider! Gud bevare mig, med Undtagelse af hvad jeg foretager mig paa Familiens Vegne paa Sabbathen, saa er det mere, end jeg nogensinde læser, Sir! hele Aaret igjennem. Jeg er saa fuldt som nogen Mand i Brummagem, Sir! for Frihed og Sandhed og alle den Sort Ting, men i dette her' Tilfælde — De ta'er det ikke ilde op, Sir! — maa jeg meget bede mig undskyldt.» —

Saaledes endte Coleridge's første Forsøg paa Rekruthverving i Kampen mod den hellige Treenighed. Hans andet i Manchester overfor en statelig og velhavende Bomuldgrosserer førte kun til, at denne maalte ham fra Hoved til Fod og spurgte ham, om han havde en Factura paa Tingen. Coleridge rakte ham Subscriptionsindbydelsen, og efter at han mumlende havde ladet sine Øine glide hen over den første Side og endnu hurtigere over den anden og sidste, krammede han den sammen mellem sine Fingre og sin anden flade Haand, gned og glattede saa betænksomt og eftertrykkeligt den ene Side mod den anden, stak den i sin Lomme og vendte med et «Overløbet med de Artikler!» Coleridge Ryggen for at trække sig tilbage til sit Comptoir. — Efter disse mislykkede Forsøg opgav Coleridge den Tanke at vinde sine Abonnenter enkeltvis, men kom ikke desmindre hjem fra denne mindeværdige Tur med

næsten 1000 Navne paa sin Subscribentliste. Dog — allerede det første Nummer kom — paa ægte Coleridge'sk Manér — for sent; det andet, der indeholdt en Afhandling mod Festdage, jog 500 conservative Abonnenter paa Flugt, og de følgende Numre, der vare fyldte med Udfald mod fransk Philosophi og Moral og mod dem, der plæderede til de Fattige og Uvidende, istedenfor for dem til de Velhavende og Ansete, bragte de øvrige, jakobinske og demokratiske, Abonnenter til at sige Bladet af. Coleridge synes, idet han selv meddeler dette Factum, end ikke at ane, hvor naturlig en Straf for al hans Halvhed dette var — en Halvhed, der bestod i aldrig at ville tage sin egen Tankes Consequentser. Halv var han i det Politiske, halv i det Religiøse; da han som gammel Mand tænker tilbage paa denne Tid, udbryder han selv: «Min Hjerne var med Spinoza, skjøndt hele mit Hjerte var med Paulus og Johannes», og han skynder sig med at forelægge Læseren de rigtige Beviser for Guds og Treenighedens Existents, som han i sin Ungdom ikke har været Mand for at hitte paa. *) Da Ugeskriftet ikke oplevede mere end en halv Snes Numre, blev Coleridge Journalist, skrev først imod Ministeriet Pitt, men snart, da hans Anskuelser mere og mere droges i conservativ Retning, strengt ministerielt,

*) Se Biographia literaria vol. I, Afdel. II, S. 208—9

og særligt efter Schweiz's Besættelse af Franskmændene som ivrig Franskhader. Saa antifranske vare hans Artikler i Morning Post, at de endog tiltrak sig Napoleons Opmærksomhed, og Coleridge som deres Forfatter blev en særlig Gjenstand for Førsteconsulens Vrede. Hans Frihed vilde endog under hans Ophold i Italien været udsat for Fare, hvis han ikke itide var bleven advaret saavel af den preussiske Minister Wilhelm v. Humboldt som af selve Cardinal Fesch gjennem en underordnet Embedsmand.

Aaret 1797, det samme, hvori han lærte Wordsworth at kjende, blev i poetisk Henseende det afgjørende Aar i hans Liv, hans «annus mirabilis». I dette Aar var det, at han forfattede sin vidtberømte Ballade «Den gamle Sømand» og det i Englands Poesi Epoche gjørende Digtfragment «Christabel».

«Christabel» er Indledningen til en Romanzecyclus, der aldrig blev fortsat, og uden Tvivl det tidligste engelske Digt, der er gjennemtrængt af den i streng Forstand romantiske Aand, og som derfor ved det nye i Tonefaldet, Indholdet, Charakteren og Versbehandlingen gjorde et mægtigt Indtryk paa de samtidige Digteres Hjerter. Det uregelmæssige og dog velklingende Metrum paavirkede Scott saa stærkt, at han tilegnede sig det i sit første romantiske Digt «The lay of the last minstrel». Han tilstaaer frit, hvormeget han

skylder «det skjønne og tantaliserende Brudstykke Christabel», hvilket han som alle Tidens andre Digtere havde lært at kjende i Manuscript, siden Coleridge læste det høit i alle Selskaber hele 20 Aar igjennem, inden det saa Lyset som offentlig Eiendom. Byron lærte Digtet at kjende paa samme Maade som Scott. Og da han inden han hørte det, i et af sine Digte (Beleiringen af Corinth, Afsnit XIX) havde skrevet nogle Verslinier, som frembøde Lighed med nogle Vers i Christabel, benytter han senere Leiligheden til i en Note at sige nogle Ord til dette «vilde og mærkværdigt originale og skjønne Digts» Ære. At dog ikke Alle delte disse Digteres og Wordsworths end større Beundring, kan sees af Moores Levnet og Breve. Baade han selv og Jeffrey tage stærke Forbehold med Hensyn til Digtets Affectation. (Se II, 101, IV, 48 af Moores «Memoirs».) For os Danske, der gjennem Tieck og Schlegelerne og senere især gjennem Ingemann ere blevne saa grundigt indviede i hin poetiske Manérs Mysterier, har Brudstykket umuligt en saa stor Interesse. Den grændseløse Naivetet i Fortællemaaden, og det hele forsætligt Barnlige i Anlægget og Tonen er for os hvad Hvedebrød for Bagerbørn. Digtets høieste Fortrin er, fraseet dets søde og fulde Melodi, den eiendommelige Magi, hvormed den onde Fees Væsen er givet, det eiendommeligt Dæmoniske, der ingensinde tidligere i engelsk

Poesi var fremtraadt med en Virkekraft som her. Det fortjener at erindres, at er end Digtets første Del skrevet 1797, er ikke blot dets anden Del forfattet, men uden Spørgsmaal ogsaa en Overarbeidelse foretaget i Aaret 1800, det vil sige efter at Coleridge paa en Reise sammen med Wordsworth til Tydskland havde lært den moderne tydske Poesi, dens middelalderlige Forudsætninger og dens nyeste Tendentser at kjende. Hans andet Capo d'opera, Balladen «Den gamle Sømand», der er endnu mere søgt naiv i Dictionen og udstyret som de middelalderlige Folkeballader, der kjøbes enkeltvis i Smaagadernes Boder, med en prosaisk Indholdsfortegnelse i Margenen, er blevet det mest populære af Coleridge's Digte, skjøndt det ved sin Fremkomst blev angrebet med Bitterhed. Paa en grændseløst affecteret Indledning (tre Bryllupsgjæster glemme deres Bestemmelse over den gamle Sømands Fortælling, saa veltalende er han — og det paa Gaden, som Falstaff siger) følger en gyselig Spøgelsehistorie paa et Dødningeskib, hvis Rædsler alle afstedkommes derved, at en Sømand er letsindig nok til at dræbe en Albatros, der har søgt Tilflugt paa Skibet. Hele Mandskabet paa ham alene nær straffes med Undergang for denne Ugjæstfrihed. Da Digtet var ungt, discuterede, som Swinburne fortæller, den engelske Kritik meget levende det Spørgsmaal, om dets Moral (den, at man ei bør skyde Albatrosser?) ikke var saa

overveiende, at den skadede Digtets phantastiske Side, medens Andre mente, at Digtets Feil stak i dets Mangel paa Virkelighedsmoral, og i vore Dage har dette Punkt givet Anledning til et lignende Ordskifte mellem Freiliggrath og Julian Schmidt. Den moderne Kritik skjænkede saa vist gjerne Balladen og dens Digter «Moralen», hvis den poetiske Kjærne deri lod sig finde. Jeg tilstaaer ikke at kunne finde den, og mener med et Exempel at kunne oplyse, hvor Grundmangelen stikker. Der findes i Digtsamlingen «Zeitlosen» af den tydske Lyriker Moritz Hartmann et længere Digt, der, skjøndt det ikke forkynder sig som affødt af Coleridge's «Den gamle Sømand», ved første Blik viste sig for mig som en direkte Efterligning deraf. Det bevæger sig i samme metriske Form, og Sujettet er absolut beslægtet. Dets Titel er «Der Camao» (Zeitlosen S. 177). Fuglen Camao, der i dette Digt svarer til Albatrossen hos Coleridge, blev i Middelalderen pleiet i ethvert Hus paa Pyrenæerhalvøen og behandlet med en paa en almindeligt udbredt Overtro hvilende Ærefrygt. Denne Fugl sagdes nemlig ikke at kunne trives i et Hus, hvis Glands var plettet ved Husfruens Skyld; den døde, saasnart der ved hendes Troløshed kom ringeste Plet paa Husherrens Ære. Sædvanlig hang dens prægtige Bur i Husets Forhal. I Hartmanns Digt fortæller nu den gamle afsindige Mand, der her svarer til den sindssyge Sømand hos Coleridge,

hvorledes han som Page opflammedes af den vildeste Lidenskab for sin Herres Hustru, og hvorledes han pintes af Fuglens Sang til Ære for hendes Kydskhed, hvem den skyldte sit Liv, hver Gang han afvist paany styrtede ud fra hendes Værelser, fortvivlet over hendes Kulde. Hans Herre vender hjem fra Krigstog og har sin Ven, en ung, deilig Sanger og Helt, i Følge med sig, hvem Slottets Frue viser det hjerteligste Venskab og hvem Pagen snart omfatter med Skinsygens hele Had. Ude af sig selv angiver han de to Unge, men hans Herre svarer ham roligt, at Camao lever og netop i dette Øieblik synger til Estrellas Ære. Da beslutter han i blodgjerrigt og skinsygt Raseri at hævne sig og dræber Fuglen; Vasco ihjelslaaer sin Hustru — og fra nu af flakker Forbryderen rastløs og afsindig uden nogensteds at kunne finde Sjælero om fra Land til Land.

«Der Camao» kan ikke med Hensyn til Sprogbehandlingens Eiendommelighed og Virtuositet i fjerneste Maade stilles ved Siden af «The ancient mariner», men hvad den digteriske Kjerne angaaer, staaer det ikke blot høit over sit engelske Forbillede, men kritiserer ovenikjøbet paa en fuldstændig fyldestgjørende Maade Coleridge's Ballade og den hele affecteret romantiske Ideekreds, den betegner. Her er Drabet af Fuglen en virkelig menneskelig Handling, udført af et virkeligt

menneskeligt Motiv; her er Straffen over Drabsmanden ikke nogen Grille, men en retfærdig og naturlig Consequents af hans Ugjerning; her er den Ulykke, Fuglens Drab bringer over Vasco's Hustru og ham selv, ved en virkelig Aarsagsforbindelse knyttet dertil, medens Sømændenes Undergang i Kraft af Ugjæstfriheden mod Albatrossen tager sig ud som en Art Vanvid; her viser endelig Forskjellen sig klart mellem en sand poetisk Optagen af den overtroiske Forestilling og den romantiske Behandling af samme. I begge Digte beroer jo Alt paa en Overtro, og Hartmann er langt fra at ville underkaste denne en rationalistisk Kritik; men han paadutter ingen Anden den, hans Digterværks Skjønhed er ganske uafhængig af, om Læseren i Ordets vulgære Forstand troer paa Camaos magiske Indflydelse eller ikke, medens den romantiske Forskruethed netop præker Ærefrygten for det Magiske og Uforklarlige som Summen af al Levevisdom og al Poesi. Dog staaer «Den gamle Sømand» end ikke høit sammenlignet med en senere Tids af Romantikens Svøb udviklede Poesi, saa staaer dette Digt dog langt over de fleste af den tydske Romantiks beslægtede Productioner. Digtet er trods alt sit romantiske Skinvæsen inspireret af Havet, det virkelige naturlige Hav, hvis vexlende Stemninger, hvis ængstende og truende Alvor det skildrer. Den friske Brise, det fraadende Skum, den uhyggelige

Taage og den hede, kobberfarvede Aftenhimmel med sin blodige Sol, alle disse Elementer ere Naturens, og de paa Havet Forslagnes hele Jammer, Hungersnøden, den nagende Tørst, der bringer dem til at suge Blodet ud af deres egen Arm, de blege Ansigter, den frygtelige Dødsrallen, den rædselsfulde Forraadnen, alle disse Elementer ere Virkelighedens og skildrede med en Englænders hele naturalistiske Kraft.

Meget engelsk er ogsaa det Træk, at Coleridge selv paa det Fortræffeligste kunde see Skyggesiderne ved en Produktion som hans berømte Ballade. Den nationale Grundegenskab, Humoren, stiller ham i denne Henseende mærkværdigt aandsfrit. Man høre, hvad han selv har meddelt om sin Selvkritik. En poetisk Dilettant udtrykte til en af hans Venner det Ønske at blive indført hos Digteren, men betænkte sig, da der øieblikkeligt gaves ham Adgang dertil, af den Aarsag, at han «maatte tilstaae, han var Forfatter til et forbistret strengt Epigram over Den gamle Sømand, hvilket han vidste havde foraarsaget Coleridge stor Ærgrelse». Digteren forsikrede sin Ven, at hvis Epigrammet var godt, vilde det kun forøge hans Lyst til at gjøre Bekjendtskab med Forfatteren og udbad sig det forelæst. Og da viste det sig til hans ligesaa store Overraskelse som Morskab at være et Par Spotterier, som han selv havde skrevet og indrykket i Morning Post. Føier man

nu hertil, at Coleridge selv skrev tre Sonetter for, som han siger, at gjøre Nar af den nye Retnings affecterede Simpelhed og klynkende Egoisme, Sonetter, hvis svulstige Fraser udelukkende vare tagne af hans egne Digte, saa lader det sig ikke nægte, at han med en sjelden Aandsoverlegenhed har stræbt at holde sig fri for hin Fortabthed og Hildethed i en Doctrin, som var den tydske Romantiks svageste Side.

Alligevel var det fra Tydskland, at hans Aand fik sin kraftigste og væsenligste Næring. Han var den første Englænder, der trængte ind i den tydske Litteraturs af Fremmede endnu ubetraadte Skove og det omtrent samtidigt med at Mme de Staël brød de romanske Folkeslag Veien derind. Paa samme Tid som han frembringer sine nysnævnte berømteste Digte, begynder han at studere Tydsk, og Schiller og Kant tiltrække ham først. I 1798 foretager han saa med Wordsworth en litterær Opdagelsesreise til Tydskland. I Hamburg opsøge de to unge Mænd Patriarchen Klopstock, der roste Bürger, men ellers talte koldt og ilde om den yngre Skole i Litteraturen, og netop om Coleridge's Guder, om Kant og om Schiller, hvis «Røvere» han erklærede ikke at kunne læse, men som til Gjengjæld underholdt dem desmere om «Messiaden» og sin Indignation over de slette engelske Oversættelser af dette Digt. Coleridge gav sig i Tydskland til at studere Gothisk, læste

Mestersangerne, Minnesangerne og Hans Sachs, og udgav ved sin Hjemkomst Schillers «Wallenstein», som Benjamin Constant ikke længe efter skulde bearbeide for den franske Scene. Saa er det, at han bosætter sig ved hine «Søer» i Nordengland, hvor Wordsworth og Southey noget tidligere havde opslaaet deres Pauluner, og efter hvilke den litterære Skole, de efter de Samtidiges Opfattelse udgjorde, fik Navn. Navnet betyder imidlertid ei stort meer end om man 1830 havde villet kalde Hauch, Ingemann, Wilster og Peder Hjort Soranere. De engelske Digtere af Søskolen vare fuldt saa forskjelligt anlagte som de nævnte Lectorer i Sorø. Men Kritiken slog Coleridge bestandig sammen med Wordsworth og Southey, fordi det vidstes, at han stod i venskabelig og intim Forbindelse med disse Mænd, fordi han aldrig forsømte nogen Leilighed til at rose dem, saa lidt som de nogen Leilighed til at rose ham, og fordi han og de øvrige Lakister engang hvert Fjerdingaar i Quaterly Review bleve kranddsede med friske Laurbær og Synderen Byron samtidigt fugtlet med friske Skorpioner. Heraf var Følgen, at Wordsworth og Southey næsten aldrig vare under Kritikens Vandfald uden at han, som dog næsten aldrig lod høre fra sig, tillige blev alvorligt dyppet. Den Omstændighed, at Søskolen, omtrent som Prærafaeliterne og Nazarenerne i Malerkunsten, gik ud paa at være lutter poetisk

Fordybelse, lutter Barnesind og Barnetro, lutter præstelig Blidhed og Salvelse aabnede en skarp og bidende Kritik en stadig Adgang til Spot og Løier mod Den, der for Alle maatte staae som Skolens Theoretiker. Som Yngling havde Coleridge i sit Digt «Ild, Hungersnød og Slagteri» ladet alle Rædslerne en efter en besvare ethvert Spørgsmaal om hvo der bød dem at rase, med dette frygtelige Omkvæd om Pitt:

The same! the same!
Letters four do form his name
He let me loose, and cried: Halloo!
To him alone the praise is due.

Nu var han Mr. Pitt's tro Journalist og han som alle Søskolens andre Medlemmer en streng Tory, de liberale Ideers Fjende saavel paa Statens, som paa Kirkens Omraade, hvad Under da, at han i Flæng med de Andre fra det liberale Parties Side var udsat for partiske og uophørlige Angreb! Og dog vilde det have været saa let og saa naturligt at skjelne ham som Digter ud fra alle de Andre og give ham den Ære, der tilkom hans Originalitet. De ganske faa Digte, han i Løbet af et temmelig langt Liv har skrevet, hævde sig ved Sprogets udsøgte Melodiøsitet; deres Harmonier ere ikke blot fine og ørefaldende som Shelleys, men contrapunktisk sammensatte og rige, af en egen tung og vægtig

Sødme; hver Linie har en Honningdraabes Smag og Vægt. I Digte som «Love» eller som «Lewti» sikkert de sødeste af hans Poesier, i en østerlandsk Phantasi som «Kubla Khan», der udsprang af en Drøm, hører man Coleridge's Nattergalerøst fløite og lokke, hvisle og synge med alle den ypperste Sangfuglstemmes vexlende Cadencer.

Shelley er, som Swinburne slaaende har sagt, naar han med Hensyn til Sprogets Harmonier sammenlignes med Coleridge, hvad en Lærke er i Sammenligning med en Nattergal. Men Coleridge's Poesi er ligesaa uplastisk som den er melodiøs og ligesaa lidenskabsløs som vellydsmættet. Den er rent romantisk-phantastisk, det vil sige, at den hverken fremstiller et energisk levet personligt Sjæleliv eller gjenfremstiller Iagttagelser fra den omgivende Verden. Det er i den sidste Henseende interessant, at Coleridges store Reise til Syden blev aldeles uden Frugt for hans Poesi; det eneste, han hjembragte fra den, Hymnen «Før Solopgang i Chamounidalen», hvor han aldrig satte sin Fod, er omskrevet efter den i vor Litteratur velbekjendte Digterinde Friederike Brun's Beskrivelse af Dalen. Hans historiske Sands var ligesaa ringe som hans Localsands. Han siger selv: «Den kjære Sir Walter Scott og jeg vare nøiagtigt men harmonisk modsatte deri, at enhver gammel Ruin, Høi, Flod eller Træbul i hans Sind fremkaldte en Hærskare af historiske og biographiske Ideeforbindelser . . . hvor-

imod jeg troer, at jeg selv kunde gaae over Sletten ved Marathon uden at føle mere Interesse for den end for enhver lignende Slette . . . Charles Lamb har skrevet et Essay om en Mand, der levede i Fortiden — jeg har tænkt paa at tilføie et om en Mand der overhovedet ikke levede i Tiden, men udenfor den eller jævnsides med den» *). Hans Poesi er derfor i Ordets bogstavelige Forstand Drømmebilleder; det af hans Digte som de bedste Kjendere sætte høiest, componerede han isøvne under en Drøm.

Hans eget Liv var saa villieløst og planløst som en Drømmendes. Af Naturen indolent blev han med Aarene mere og mere tilbøielig til Opsættelse, og hans Opsættelsessyge (Englændernes procrastination) optaarnede stedse flere Vanskeligheder paa hans Vei, som hans Arbeidskraft ikke var stor nok til at overvælde. For at søge Lindring for legemlige Lidelser tyede han til Opium, men forfaldt snart til Opiumsspisning, der yderligere forøgede hans Mangel paa Evne til at fuldføre nogen Plan. Efter et vandrende Liv med vexlende Ophold i sine Venners Huse, under hvilket han skiftevis holdt litteraturhistoriske Forelæsninger og gav Bidrag til Tidsskrifter, gav han sig som uskikket til at lede sit eget Liv fra 1816

*) Specimens of the table talk of the late Sam. T. Coleridge vol. II, 225.

af i Huset hos en Læge ved Navn Gillmann og levede i Highgate hos denne Mand og under hans Herredømme i en frivillig Adskillelse fra sin Familie, hvilken han overgav til Vennen og Svogeren Robert Southey's Forsorg. Paa Opiumsrusen fulgte nu en Katzenjammer med Anger og Selvbebreidelse og stedse mere orthodox Religiøsitet. Hvad han i denne Periode skrev har gjennemgaaende til Formaal at gjendrive hans Ungdoms Kjætterier og hævde i Dogmatiken Treenigheden, i Politiken den engelske Statskirke mod alle kritiske Anfægtelser *). Emerson har efter et Besøg hos ham malt os ham som «gammel og fuld af Fordomme» ophidset over den Uforskammethed, den Haandfuld Priestleyanere beviste ved at vove at negte Paulus's i Aarhundreder uantastede Treenighedslære, og spækkende sin Tale med allehaande Gammelmandstrivialiteter. Atten Aar gik hen for ham under Drømmerier, Conversation og Forfatten af opbyggelige Afhandlinger, medens han bestandig havde langt mindre Indflydelse som Frembringer end som Stimulus. Han æggede og pirrede Andre til Production; boende ikke langt fra London og paa Grund af sit sprudlende Conversationstalent uafladeligt søgt af de bedste Skribenter levede han som Tilskuer til Livet under

*) On the constitution of Church and State according to the idea of each. — Lay Sermons.

Samtaler med Mænd som Charles Lamb, Wordsworth, Southey, Leigh Hunt, Hazlitt, Carlyle, netop i de samme Aar, under hvilke Aanderne af den hans modsatte Retning, Shelley og Byron med ildfuld Kraft udtalte sig mod den politiske og sociale Ordning, om hvis Fortrinlighed han var overbevist. Medens han villieløs og Disciplin underkastet som et Barn lod sit Liv conservere af Andre, og selv conserveret stedse mere uddannede sig til Conservativ, udviklede de to store Frihedsdigtere, kastede ud fra deres Hjem og henviste alene til deres egen personlige Energi, den høieste Selvstændighedsfølelse, der endnu i Poesiens Historie var kommen til Udbrud, og opreves, da hverken nogen Anden eller de selv gjorde Noget for at conservere deres Liv, længe før Tiden i lidenskabelige Kampe for saa at bortrives af en tidlig Død. Den personlige Undersøgelse og den personlige Frihed vare for dem et lige saa dyrebart Klenodie som Church of England var det for ham.

VIII.

Vistnok er det langtfra, at Coleridge og Søskolens øvrige Medlemmer skulde have kaldt sig andet end varme Venner af Frihed; den Tid var forbi, da de Reactionære kaldte sig anderledes: Coleridge har skrevet et af sine smukkeste Digte,

Oden «France» som en Hymne til Friheden og kræver her Skyer, Bølger og Skove til Vidne paa, at han altid har elsket den, og Wordsworth, der udtrykkeligt har tilegnet den to store Grupper af sine Digte, betragter sig endog som dens givne Talsmand. Efter en flygtig Læsning kunde man antage disse Digtere for fuldt saa frihedselskende som Moore eller Shelley eller Byron. Men selve Ordet Frihed betyder i hines Mund noget Andet end i disses. Man maa for at forstaae det analysere det med de to simple Spørgsmaal: Frihed — for hvad? Frihed — til hvad?

Frihed er disse conservative Digtere et bestemt endeligt Gode, som England har og som Europa mangler, Retten for et Land til at regjere sig selv uden Enevoldshersker, fremfor Alt uden nogen Enevoldshersker af en fremmed Stamme. Det Land, der har dette Privilegium, er frit. Ved Frihed forstaaes altsaa i denne Leir Frihed for fremmed politisk Despoti; om Frihed til Noget er saa at sige i den ikke Tale. Man kaste et Blik henover Wordsworth's Frihedssonetter og see, hvad det er han besynger. Det er de europæiske Folkeslags Kamp mod Napoleon, der betegnes som en Art Antichristen. («Djævlen paa sin Flammetrone» kalder Scott ham.)

Digteren sørger ved Spaniens, ved Schweiz's ved Venedigs, ved Tyrols Erobring af de Franske. Han besynger den tapre Hofer, den brave

Schill, den forvovne Toussaint L'ouverture, der have vovet at byde Voldsmændene Spidsen, og ikke mindre Gustav den 4de Adolf af Sverrig, der med romantiskridderlig Evneløshed havde tilkastet Napoleon Handsken og forkyndt sit Sværmeri for en Bourbonistisk Restauration. Kort efter skulde jo ogsaa Victor Hugo og Lamartine som Legitimister besynge hans Søn Prinds Gustav af Vasa. Fra Napoleon gaaer Hadet og Afskyen over paa Frankrig. I en af Sonetterne (Inland within a hollow vale I stood) fortæller Wordsworth, hvorledes Canalen mellem England og Frankrig et Øieblik havde forekommet ham smal som en Indsø og Angest grebet ham for at England kunde været landfast med hint fortabte Land; da styrker den Tanke ham atter, hvor stor den engelske Folkesjæl er, og hvor ringe den franske. I en anden Sonet glæder han sig ved Tanken om hvor betydelige Mænd og betydningsfulde Bøger England har frembragt og studser ved at Frankrig i Modsætning hertil ei har frembragt «et eneste betydeligt Bind, ikke en eneste Mesteraand . . . men har lige stor Mangel paa Bøger og paa Mænd.»

Derfor vender han da atter og atter tilbage til England; hans Sonetter ere een lang Kjærlighedserklæring til dette Land, for hvilket han føler «som en Elsker og et Barn», dette Land, som er det eneste, paa hvilket nu «alle Jordens Forhaab-

ninger hvile»*). Han følger i sine Digte sit Land under dets Kampe, han lovsynger som Southey enhver af dets Seire og hans Frihedssonetter udmunde derfor ogsaa høist betegnende i den store pompøse «Taksigelsesode» for Slaget ved Waterloo. Vi spørge os nutildags, hvad det var for en Art Frihed, Waterloo bragte; men vi forstaae fuldt vel, at den Gruppe af Digtere, hvis Helte vare selve Nationalheltene Pitt, Nelson og Wellington, hvis Lovsange gjaldt den engelske Forfatning i dens Egenskab af at være Friheden selv og England som Mønsteret for alle Stater, vandt en Popularitet hos Folkets store Flertal, som det endnu den Dag idag ikke er lykkedes deres store poetiske Modstandere at naae op til. For hine var Folket et Ideal, som det var, disse stræbte at tvinge deres Folk til at rette Blikket mod et ikke naaet, ja end ikke erkjendt Ideal; hine smigrede Folket og lønnedes med Laurbær, disse opdroge og tugtede Folket og stødtes ud af dets Skjød. Medens Æresposten som Poeta laureatus tilbødes Scott og beklædtes saavel af Southey som af Wordsworth, har det engelske Folk endnu den Dag idag ikke aflagt et eneste offentligt Vidnesbyrd om hvad det skylder Shelley og Byron**).

---

*) Sonnets dedicated to Liberty. I, XVII og XXI.

**) Først i disse Dage har Disraeli som Præsident for Byron Memorial Committee stillet sig i Spidsen for

Aarsagen er den, at deres Frihedsbegreb var saa forskjelligt fra Søskolens. For dem var Frihedsideen ikke realiseret i et Land eller i en Forfatning, forelaa overhovedet ikke som en færdig Ting, for dem var Kampen for Frihed ikke heller realiseret i en dybt egoistisk Krig mod en revolutionær Erobrer. De følte det dybt, hvor stor en Ufrihed, politisk saavel som aandelig, religiøs saavel som social, der kunde trives under en saakaldt «fri» Forfatning. Lidet oplagte til Lovsange over hvor herligt vidt Menneskeheden og særligt deres Landsmænd vare komne, følte de under det saakaldte Frihedsregimente et dybt og brændende Frihedssavn, Savn af Frihed til altfor Meget — til at tænke uden Hensyn til Dogmer og til at skrive uden at krumme Ryg for en offentlig Mening, til at handle som det stemmede med deres inderste Individualitet uden at underkastes Control af dem, der fordi de selv ingen Personlighed besadde, vare de mest høirøstede og ubarmhjertige Dommere over de Charakterfeil, der vare knyttede til Selvstændighed, Originalitet og Geni. De saa, at den herskende Kaste under «Friheden» hyklede og løi, udsugede og plyndrede, tøilede og tvang, bastede og bandt fuldt saa galt som den enkelte Selvhersker gjorde det med sin Enevoldsmagt, og uden

---

Indsamlingen til en Statue af Digteren, som skal reises paa en af Londons Pladser.

som han at have den store Aands Myndighed og Geniets Undskyldning. For Søskolens Digtere var Tvangen ikke Tvang, saasnart den var engelsk, Tyranniet ikke Tyranni, saasnart det var constitutionelt monarchisk, Obscurantismen ikke virkelig Obscurantisme, saa snart den udgik fra en protestantisk Kirke. De radicale Digtere kaldte Tvangen for Tvang, selv naar den svang Englands egen Fane over sit Hoved og mødte med den engelske Cocarde til Politiskilt, de udstrakte hines Uvillie mod absolute Konger til Kongerne overhovedet, de ønskede ikke blot Jorden befriet fra katholske Præsters Regimente, men overhovedet fra Præsteformynderskab. Da de saae Digterne af den modsatte Skole, der i Ungdommens Hede vare gaaede fuldt saa vidt som de selv, give sig til at forherlige Englands Toryregjering med en Renegatgruppes hele Iver, da kunde de ikke betragte dem som andet end som Frihedsfjender. Derfor sørger Shelley i sin Sonet til Wordsworth over at han «har svigtet Sandhed og Frihed», derfor fristes Byron atter og atter overfor Southey til at «skjære ham op som et Græskar», og derfor er der overhovedet i disse Digteres Lidenskab for Friheden et helligt Raseri, en ædel Ild, hvoraf ingen Gnist er at finde i Søskolens platoniske Kjærlighed til den. Naar Shelley synger til Friheden: «Men skarpere er dit Glimt end Lynets Blinken og hurtigere dit Fjed end Jordskjælvets Trampen!

Du døver Oceanets Raseri, din Stjerne blinder Vulkanerne, Solens klare Lampe er en Lygtemand mod dit Lys», da føler man, at denne Frihed ikke er en Ting, som lader sig gribe med Hænder eller give som Gave i en Constitution eller registrere i en Statskirke, men er Menneskeaandens evige Fordring, dens umistelige Krav til sig selv, den himmelske Ild, Prometheus nedlagde som Gnist i Menneskehjertet, da han dannede det, og som det har været de største Digteres Gjerning at puste op til den Flamme, der er Kilden til alt Lys og al Varme for dem, som føle, hvor gravmørkt og stenkoldt Livet vilde være uden den. Denne Frihed er det, som i hvert nyt Aarhundrede dukker op med et nyt Navn, som i Middelalderen forfølges og udryddes under Navnet Kjætteri, i det 16de Aarhundrede forfægtes og bekjæmpes under Navnet Reformation, i det 17de Aarhundrede dømmes til Baal og Brand som Trolddom og Atheisme, i det 18de Aarhundrede bliver til et Evangelium under Form af Philosophi for under Revolutionen at blive til en Magt i Skikkelse af Politik, og som endelig i vort eget Aarhundrede af Fortidens Repræsentanter stemples med det nye Øgenavn: Radicalisme.

Den Frihed, Søskolens Digtere prise, var et bestemt concret Indbegreb af Friheder, ingen Frihed. Hvad de revolutionære Digtere derimod forherlige, var vel i og for sig den sande Frihed,

men de opfattede denne Frihed saa **abstract**, at de i det Enkelte altfor hyppigt skjød ud over Maalet. I Svækkelsen af al bestaaende Regjering saa de kun Svækkelsen af slet Regjering, i undertrykte Folkestammers halv barbariske Oprør saa de den evige Friheds Morgenrøde. Shelley var saa abstract, at han ansaa Slaget for vundet, hvis han med eet Slag kunde udrydde alle Konger og Præster, og Byron lærte først sent ad Erfaringens Vei, hvor faa republikanske Dyder de i Frihedens Navn sammensvorne europæiske Revolutionsmænd besad. Søskolens Mænd vare sikrede mod de radicale Digteres ædelmodige Vildfarelser og Anticipationer, men Efterverdenen har havt større Nydelse og Udbytte af Frihedskjærlighedens Udskeielser hos disse end af hines fra alle Sider begrændsede og omhegnede Frisind.

IX.

Her er Stedet til at unde den Mand en Plads, som var Byrons og Shelleys værste Fjende og Coleridges bedste Ven og som i det Hele staaer Coleridge nær som fremragende engelsk Romantiker, hvor langt hans Productioner end i Indholdsværd staae tilbage for Vennens.

Robert Southey, født 1774 i Bristol, var Søn af en Lærredshandler der og beholdt hele sit Liv igjennem Præget af at være kommet til Verden

i snevre Kaar og med en snever Horizont for Øie. Efter en kort Tid at have studeret i Oxford blev han som Søskolens øvrige Digtere grebet af Revolutionsaanden og forfattede i 1794 et høist jakobinsk Poem «Wat Tyler» *). Da ogsaa han havde

---

*) Som Indskrift til det Værelse, hvor Kongemorderen Martin havde siddet fængslet, forfattede han paa den Tid følgende Linier:

For thirty years secluded from mankind
Here Martin lingered. Often have these walls
Echo'd his footsteps, as with even tread
He paced around his prison. Not to him
Did Nature's fair varieties exist;
He never saw the sun's delightful beams;
Save when through yon high bars he pour'd a sad
And broken splendour. Dost thou ask his crime?
He had rebell'd against the King, and sat
Jn judgment on him; for his ardent mind
Shaped goodliest plans of happiness on earth
And peace and liberty. Wild dreams! but such
As Plato loved o. s. v.

Herpaa forfattede dengang Canning følgende ganske morsomme Parodi: Indskrift paa den Celle i Newgate, hvor Mrs. Brownrigg, Lærlinge-Mordersken, sad indespærret:

For one long terme or ere her trial came,
Here Brownrigg linger'd. Often have these cells
Echo'd her blasphemies, as with shrill voice
She screamd for fresh geneva. Not to her
Did the blithe fields of Tothill, or thy street,
St. Giles, its fair varieties expand;
Till, at the last, in slow-drawn cart she went

opgivet sine Udvandringsplaner og havde faaet sin Miss Fricker, bosatte han sig i London 1797. Fra 1807 af nød han en Statspension af 150 Pund aarlig. Efter Digteren Pye's Død blev han Poeta laureatus med 300 Pund aarlig. Denne Stilling, som medførte Forpligtelse til at besynge alle de det kongelige Hus vedrørende Begivenheder, blev først af Prindsregenten tilbudt Walter Scott, der spurgte sin Velynder Hertugen af Buccleugh om Raad. I Hertugens Svar hedder det: «Hvorledes kunde De udholde paa en kongelig Fødselsdag at høre en Hob hæse og kvækkende Chorister aflire Deres Vers i Recitativer til Opbyggelse for Biskopper, Pager, Hofdamer og Livgardister! o skrækkeligt, tre Gange skrækkeligt!» Scott afslog da den tiltænkte Udmærkelse, men foreslog Southey til den som loyal og trængende Digter. I største Delen af sit Liv var han henvist til at leve af sin Pen og skrev saaledes nødtvungen Meget. Flittig som han var, økonomisk og prydet med alle gode huslige Egenskaber efterlod han sig en Kapital af 12000 Pund. Romantiken var hos ham som hos Tydskerne saa langt fra at udelukke de

---

To execution. Dost thou ask her crime?
She whipp'd two female 'prentices to death
And hid them in the coalhole. For her mind
Shaped strictest plans of discipline. Sage schemes!
Such as Lycurgus taught o. s. v.

borgerlige og spidsborgerlige Dyder, at den tvertimod paa det Bedste forligtes med dem. Den havde jo nu engang saa lidt med Livet at gjøre, Til Gjengjæld forhindrede hans ærbare Philisteri ham ingenlunde i at lade sin Phantasi foretage de vildeste østerlandske Flugter.

Der var i Southeys første Periode, den frisindede, øiensynligt noget Smukt og Varmt ved hans Begavelse. Han havde Begeistring og han havde Mod. Hans Epos «Joan of Arc» fra 1797 er et Digt, som fremgaaer af ligesaa inderlig en Følelse for Frankrigs Heltinde som den Schiller fem Aar senere lagde for Dagen i sit Drama «Jomfruen fra Orleans». Som Schillers Digtning er Southey's et Modstykke til Voltaires Pucelle, ja den decente engelske Poet forsikrer endog i sin Fortale, at han aldrig «har gjort sig skyldig i at kaste et Blik» i dette Digt. I «Joan of Arc» er Southey endnu ikke Romantiker. Han kaster nu og da sit Blik fremad lige til sin Samtid. I tredie Sang forherliger han Madame Roland som den heroiske Kvinde, der blev Martyr for Fædrelandskjærligheden, i tiende Sang Lafayette, hvis Navn «Friheden bestandig vil elske», og selv i Fremstillingen af Jeanne's Bedrifter er ganske anderledes end hos Schiller enhver Appel til det Magiske undgaaet. Paa et afgjørende Sted i Digtet, hvor Jomfruen udspørges om sin Tro, aflægger endog hun og gjennem hende Dig-

teren en saa ærlig Bekjendelse til Naturen, at man tilfulde føler, hvorledes ogsaa for Southeys Vedkommende den i Datidens engelske Poesi Alt beherskende Naturalisme er den Grundvold, hvorpaa han staaer.

Kvinde, siger en Præst til Jeanne d'Arc, Du synes at lade haant om vor Kirkes hellige Forskrifter, og hvis jeg ret forstod dine Ord, siger Du, at Ensomheden og Naturen lærte dig religiøse Følelser og at Messer og Syndsforladelse og Brugen af Vievand nu ikke mere kjendes af dig. Hvorledes kunde Naturen lære dig sand Religion? Naturen kan lære at synde, men Præsten alene kan lære Anger og byde St. Peter aabne Himmelens Porte og udløse Sjælen af Skjærsilden...

Pigen svarer: I den hellige Kirkes Fædre! hvis en simpel Pige som jeg skulde fare vild paa disse vanskelige Punkter, saa henfører ikke Brøden til selvraadig Forstand, der sætter sin egen Styrke over den himmelske Visdom. Sandt er det, at jeg i lang Tid ikke har hørt Lyden af den høittonende Messe eller ført det hellige Vand til skjælvende Læber: dog Fuglen, som sendte sin muntre Sang som en Hilsen til Solens Morgenstraale syntes mig at kvidre en sødere Tak til Himlen i sin vilde Lykkes Melodi end der nogensinde klang gjennem de Kirkebuer, som Mennesker have hvælvet; alligevel plukkede jeg aldrig tankeløst de modne Klaser af Vinranken uden at min-

des den Gud, som skjænkede mig dette ublodige Maaltid. I have sagt mig, ædle Herrer, at Naturen ene lærer Mennesket at synde. Hvis det er Synd at opsøge det saarede Lam, at forbinde dets Saar, at bade dem med mine Taarer, saa er det Synd, hvad Naturen lærte mig! nei I Fædre! nei! Det er ikke Naturen, som kan lære En at synde: Naturen er lutter Godhed, lutter Kjærlighed, lutter Skjønhed! I de grønne Skoves rolige Skygge er der ingen Last, der bringer Harmens Rødme til at stige op i Kinden, der er ingen Elendighed, ingen ulykkelig Moder, som bleg og forhungret hænger over sine sultne Børn med et saadant Blik, saa mat, saa jammerfødt, at det en Dag med fordømmende Veltalenhed vil anklage de Mægtige paa Jorden! . . . *)

Den opmærksomme Læser vil alene i dette lille Declamationsnummer kunne spore ikke blot Efterklangen af den revolutionære Lidenskab hinsides Kanalen, der her er omsat i engelsk Naturdyrkelse, men ogsaa den unge Digters Mangel paa Evne til at give sit Sujet en virkelig Tids- og Localfarve. Frankrig og Middelalderen ere ham, hvad senere Østerland og Sagnverdenen skulde blive ham, et Costume, hvorunder han lader sine engelske og protestantiske Ideer agere. Der udfordredes dog imidlertid et vist Mod til paa hin

*) Southey: Joan of Arc, Book III.

Tid, da Nationalhadet mod Frankrig var saa levende, at forherlige Fjendens nationale Heltinde, og Digtet er trods dets Tørhed saavel i Følelse som i Farve et Værk, som gjør en ung Digter Ære; men den Aand, der her bar hans Evner oppe, skulde hurtigt forsvinde af hans Poesi.

Jo mere Ungdommens uegennyttige Begeistring for Menneskehedens store Opgaver og Drømme ebbede i hans Sjæl, des mere følte han Trangen til at bøde paa denne Tørke ved at befrugte den med en Strøm af rent udvortes Romantik. Han var efterhaanden naaet til et vist Herredømme over Sprogets Midler, formaaede at skrive løst byggede, men melodiske og i al deres Vaghed og Monotoni ret stemningsfulde Stropher. I denne bløde og smidige Form udrystede han saa al Arabiens Overtro og alle Orientens mest phantastiske Drømme, og af Blandingen fremgik hans to Hovedværker «Kehamas Forbandelse» og «Thalaba, Ødelæggeren». Retningen mod Østerland er en fælles romantisk, vi finde den samtidigt hos Oehlenschläger, og da Bevægelsen naaer Frankrig hos Hugo (Aly og Gulhyndi — Les orientales). Men hvad der særligt maatte lokke de engelske Digtere til Orienten var det farveløse protestantiske Liv i Hjemmet med dets strenge og kolde Decorum. Dog der udfordredes en Irlænder, Thomas Moore, en Colorist med celtisk Blod i sine Aarer til om saa blot tilnærmelsesvis at forstaae

et Folk og en Sagnverden som det gamle Persiens og til i det engelske Sprog at gjenfremstille Østens Natur i en Stil, der er som overstrøet med Juveler og barbariske Ornamenter. Lalla Rookh er intet Mesterværk og er meget for europæisk og humant i Charakterer og Reflexioner, men «Thalaba» er saare mat i Sammenligning med «Lalla Rookh» og saa decent som en engelsk Præken. Dette Digt, som i sin Tid nød en vis Navnkundighed, lider under den skrigende Modsigelse mellem Sceneriets brogede Flitter og Følelsernes nøgterne Ærbarhed. Vi ere paa den ene Side i en Verden, der ikke er mindre eventyrlig end tusind og een Nats; men tillige i en Verden, hvor der uafbrudt doceres Monotheisme og philanthropisk Moral. Heltens Levnet ledes af det allerspecielleste Forsyn. Skal han forlade sin Pleiefaders Hus saa skeer der intet Ringere end at en Flok syriske Græshopper, forfulgte af en Fugleskare, sendes hen over Huset, en af Fuglene taber ud af sit Næb en Græshoppe, der falder ned for Thalabas Fødder, og paa dens Pande staaer med fine Skrifttegn at læse: «Naar Solen bliver formørket ved Dag, da reis, Du Søn af Hodeirah!» (3die Sang, Strophe 32). Men paa samme Tid som Digteren bruger et saa eventyrligt Maskineri kan han ligesom i Joan of Arc ikke lade være at sikre sin Læser mod Stedets og Tidens vildfarende religiøse Meninger. Alle hans Hovedpersoner ere

Rationalister overfor deres østerlandske Religion og mangle saa lidt som muligt i at være gode Protestanter. Da Græshopperne komme, siger Thalabas Pleiefader Moath: «Troer du mon, at det er en Skaal Vand, som med Præste-Mummespil er bleven sat op paa en eller anden syrisk Moskee, der har ledet dem hid fra det fjerne Khorasan? Nei Allah ene, som bestemte hin Slægt til Menneskets Straf og Plage . . .» Det er umuligt for en indfødt Araber at udtrykke sig med mere Kritik. Og saaledes gjennemgaaende. Southey opdynger phantastiske Motiver, for saa, naar han selv bliver kjed deraf eller synes, at Læseren kan trænge til en Lære, selv at slaae dem sønder og sammen med en eller anden evangelisk Text. Thalaba har paa sin Finger en Talisman, som beskytter ham mod de onde Aander. Derfor gaaer alle den onde Aand Lobabas Bestræbelser ud paa at franarre ham Ringen. Engang forsøger han f. Ex. at drage den af hans Finger, medens han sover. Men en eller anden af de gode Genier udsender en Vespe, der stikker Thalaba i Fingeren lige over Ringen, saa det bliver umuligt at drage den over det opsvulmede Sted. Paa lignende Maade krydses bestandig hans Planer. Endelig lykkes det den frygtelige Troldmand Mohareb at besnakke Ynglingen. Efterat Troldmanden mere end een Gang er bleven overvundet af ham, haaner han ham, fordi han ei ved aaben Kamp, men kun ved

en Talisman har kunnet beseire sin Fjende, og driver dette saa klogt og saa vidt, at Thalaba kaster Ringen i en Afgrund. Saa gaaer Kampen løs paany. Man venter, at han nu vil maatte bøie Knæ, værgeløs som han staaer der mod overnaturlig Magt. Men nei! Thalaba seirer ligefuldt. Hvorledes og Hvorfor? En Stemme fra Himlen forkynder det: Fordi ikke Ringen var den sande Talisman, den virkelige Talisman «er Tro». (5te Sang, Str. 41). Men hvortil da det hele Apparat? Digteren leder os gjennem Huler under Jorden, hvor afskaarne Menneskehoveder maa kastes for de Slanger, der bevogte Indgangene, hvor Lyset kun kan holdes, naar Vandreren anbringer det i den afhuggede Haand af en henrettet Morder o. s. v., kort sagt igjennem en Verden, hvor det gaaer ganske anderledes til end i det britiske Rige. Men det Hele er kun Ballet, pludseligt skeer en Sceneforandring: den østerlandske Garderobe forsvinder og Souffleuren læser en Troesartikel høit. Saa begynder Balletten paany. Scenen forestiller et Gjæstebud med overdaadige Retter, med pragtfulde Vine i gyldne Kar, Vine, rosenrøde «som Morgengryet» og safranfarvede «som Aftentaagerne», og andre som Rubin og Ambra. Hvad nytter al denne fristende Herlighed? Thalaba er altfor god en Muselmand til at lade sig forføre. «Men Thalaba tog ikke Drikken. For han vidste vel, at Propheten havde forbudt

denne Drik, Syndernes Moder. Og heller ikke trængte Gjæsterne mere ind paa ham for at paanøde ham den flydende Ild, thi i Ynglingens Øie læste de en uforanderlig Beslutning.» Ret beseet er «Ødelæggeren» Medlem af en engelsk Maadeholdsforening; som ægte tea-totaler vil han kun drikke Kildevand og «spise Vandmeloner» dertil. (6te Sang, Str. 24.) Saa fyldes Scenen af Figurantinderne.. «Da ordnede en Trop af Kvinder sig til Dands. Deres Ankler vare ombundne med Bracelet-Klokker, hvis Melodier ringede i Takt. Gjennemsigtige Gevandter viste det graadige Øie deres ukydske Lemmer, som de med Færdighed vred i enhver uhøvisk Stilling.» Man ængste sig ikke, Thalaba er en ivrig Modstander af det arabiske Polygami og vor unge reisende Englænder væbner sig med Tanken om sin Forlovede i Hjemmet. «Thalaba stirrede, men i sit Hjerte bar han en Talisman, hvis velsignede Alchymi forvandlede den urene Scenes løse Indtryk til dydige Tanker. Oneizas Billede svømmede for hans Øie, hans egen arabiske Piges Billed.» — Thalaba fødes i England næsten samtidigt med at Aladdin skabes i Danmark. (Kehama er fra 1801, Aladdin fra 1804, Thalaba fra 1810.) Hvor fiskeagtig staaer han ikke i Sammenligning med sin danske Broder! — Han naaer Maalet, han bliver gift med «sin egen arabiske Pige». For at det Hele kan være tilgavns asketisk og religiøst, døer hans Brud

samme Nat. For at Alt paany kan faae et østerlandsk Sving, tvinges Thalaba af det arabiske Fatum til at dræbe en ung uskyldig Pige ved Navn Laila. For at endelig Alt kan ende tilgavns evangelisk, slutter han med i en pathetisk Sørgetale at tilgive den Troldmand, der er Skyld i alle hans Ulykker, den samme, hvem han hele sit Liv igjennem har opsøgt for at hævne sin Faders Drab og som endelig nu er ude af Stand til at undflye ham. «Gamle Mand! jeg dræber Dig ikke, sagde Thabala. Det Onde, Du har gjort mig og mine, medfører selv dets egen bitreste Straf.» O Thalaba! du taler som en Bog, men som en af de Bøger, man lukker. Lad os lukke den og kaste et Afskedsblik paa dens Forfatter. Selv Thackeray, der overroser Southey som Charakter, maa om hans Hovedværk tilstaae, at det vel turde være muligt at i Kampen mellem Thalaba og Tiden er det den sidste «Ødelægger», der har beholdt Valpladsen. Jeg gad vide hvor mange nulevende Engelskmænd, der have læst dette Digt. For Efterslægten er og bliver Southeys Navn kun bekjendt ved hans hysteriske Udfald mod Byron og dennes guddommelige Contrahug. Vi have Southeys «Domsvision» at takke for Byrons og for den sidstes Skyld tilgive vi ham gjerne baade Kehama og Thalaba. Og dog — hvor meget tomt Phantasteri disse Digte end indeholde: til Naturbeskrivelserne strække dette sig ikke saa-

ledes som hos Romantikerne i Tydskland. Selv midt under al denne romantiske Forvildelse fornegter Englænderens ædrue og naturalistiske Anlæg sig ikke. Hvor smuk er ikke strax Digtets første Strophe med dens Skildring af Ørkennatten, hvis milde Tonefald Shelley som Yngling efterlignede i sin «Queen Mab»!

How beautiful is night!
A dewy freshness fills the silent air
No mist obscures, nor cloud, nor speck, nor stain
Breaks the serene of heaven:
In full-orb'd glory yonder Moon devine
Rolls through the dark blue dephts.
Beneath her steady ray
The desert-circle spreads
Like the round ocean, girdled with the sky
How beautiful is night!

Karavansangen i 5te Akt af Aladdin giver ikke et skjønnere Billede af Maaneskinnet paa Ørkenens Sand. Og af saadanne Billeder er der hos Southey ikke faa. Naar han skildrer den frygtsomme Antilope, der hører de Vandrendes Skridt og som staaer stille tvivlsom, hvorhen den skal vende sig i det usikre Skjær, eller Strudsen, som i sin blinde Hast iler lige mod dem, medens de ubevægelige Taager udbrede sig over Ørkenen ved Nat, (IV Sang, Str. 19) saa er dette ikke et Sceneri i tydsk-romantisk Stil, men et naturtro

Billede fra Østen, adført paa Grundlag af engelsk Iagttagelsesaand.

Der er blevet aflagt varmere Vidnesbyrd til Fordel for Robert Southeys Charakter af hans Samtidige og Venner end ret let om nogen anden Mand af et saa tvivlsomt politisk og literært Renommée. Han var for Wordsworth en paalidelig Ven, for Coleridge den bedste og mest trofaste Støtte og hvad der ikke falder mindst tungt i Vægtskaalen Walter Savage Landor hædrede ham trods sit stikmodsatte politiske Standpunkt med et Venskab, der først sluktes ved Døden og som har sat sig talrige Mindesmærker i Landors «Imaginary Conversations.» Da Emerson 15de Mai 1833 har spist til Middag hos Landor skriver han: «Jeg spiste med Landor — han pinte mig med Southey — men hvem er Southey?» Man seer, at Landor har stræbt at gjøre Proselyter for sin Ven. Endelig har Thackeray, hvor han søger om Typen for en engelsk Gentleman, ikke betænkt sig paa at nævne den fattige, flittige og hjælpsomme Robert Southey som Mønsteret paa en saadan.

Men intet Vidnesbyrd til Fordel for hans personlige Charakter vil kunne redde hans litterære. Den er stemplet af hans Lovsange over Englands Kongehus, og af hans Denunciation af Byron. At han som Søskolens øvrige Medlemmer stillede sig koldt og fjendtligt til dette nye og hensynsløse litterære Phænomen, var naturligt. Men

at han — selv en Digter — hidsede den dannede Pøbel mod en anden og saa uendeligt større Digter med den perfide Anklage for Immoralitet og Irreligiøsitet, det er en Forbrydelse, som Historien ikke tilgiver og som den straffer ved kun at opbevare Southeys Navn i en Note til Byrons Virksomhed. Da «Don Juan» kom ud, skrev Southey:

«Jeg er ikke blind for, at Publikum er særligt intolerant mod litterære Reformforsøg . . . Men jeg vilde ønske, at den litterære Intolerance fremgik af en sundere Dømmekraft og angik Værkets Moralitet hellere end dets Composition, Aanden snarere end Formen. Jeg vilde ønske, at den var rettet mod de monstrøse Blandinger af Rædsler og Bespottelser, af Usædelighed og Ugudelighed, hvoraf engelsk Poesi i vore Dage er bleven besmittet. I mere end 50 Aar har engelsk Litteratur udmærket sig ved sin moralske Renhed, Virkning af og atter Aarsag til en Forbedring af Folkets Sæder. En Fader kunde uden nogen Fare have givet sine Børn enhver nyudkommen Bog i Hænde, hvis den ikke paa Titelbladet bar et eller andet synligt Tegn paa, at den var bestemt til Forsyning af utugtige Huse. Det gjaldt kun om, at Værket bar en hæderlig Forlæggers Navn eller blev sendt fra en hæderlig Boghandler. Dette var i Særdeleshed Tilfældet med Poesien. Det er ikke længer saaledes, og ve den, fra hvem Forargelsen kommer! Jo større Forargerens Ta-

lent er, des større er hans Brøde og des længere vil hans Skam vare. Hvad enten Loven i sig selv er ude af Stand til at raade Bod paa et Onde af denne Betydning eller den bliver bragt til Udførelse med Slaphed og med en saadan Uretfærdighed, at Forargerens Berømthed sikrer ham Ustraffethed, saa bør dog enhver betænke, at saa fordærvelige Værker hverken vilde blive offentliggjorte eller skrevne, hvis de mødte den Modstand, de burde, i den almindelige Følelse. Enhver, som kjøber slige Bøger eller lader dem komme over sin Tærskel, forøger Ondet og bliver forsaavidt en Medskyldig i Forbrydelsen. Offentliggjørelsen af en usædelig Bog er en af de værste Krænkelser, der kan begaaes mod Samfundets Velvære. Det er en Synd, for hvis Følger ingen Grændse kan drages, og som ingen senere Anger kan modvirke. Thi hvilke Samvittighedsnag Forfatteren end maatte lide, naar hans Time kommer, og komme maa den, det vil Intet nytte. Den jammerfulde Anger paa et Dødsleie kan ikke udslette eet Exemplar af Bogen . . . Mænd med syge Hjerter og fordærvet Indbildningskraft, som have dannet sig et System af Meninger, der passer til deres egen sørgelige Opførsel, Mænd, der gjøre Oprør mod det menneskelige Samfunds helligste Forskrifter og der hade den aabenbarede Religion, som de trods alle deres Bestræbelser og Pralerier ere ude af Stand til helt at forholde sig vantroe overfor, arbeide paa

at gjøre Andre ligesaa elendige som sig selv ved at inficere deres Sjæle med en aandelig Edder. Den Skole, de have dannet, kan mest passende benævnes den sataniske Skole; thi skjøndt deres Frembringelser aande Belials Aand i deres slibrige Partier og Molochs Aand i de modbydelige Billeder af Grusomheder og Rædsler, som de søge en Glæde i at fremstille, ere de dog mest eiendommeligt betegnede ved en satanisk Hovmodets og den frække Ugudeligheds Aand, der ligefuldt forraader den usalige Følelse af Haabløshed, der er forenet med den . . .»

Jeg har anført saa lang en Prøve paa denne bibelske Veltalenhed, fordi den er saa typisk for Forfatterens Race. Der er i denne moralske Suppe Kraftextract nok til at forsyne et helt Dusin ledende Artikler i anti-fritænkerske Organer, og ethvert kraftigt Udbrud af en mægtig Partiaand har culturhistorisk Værdi. Men var det ikke som en Nemesis over Southey at en Boghandler i Aaret 1821, samme Aar som han affyrede denne Salve, skulde falde paa at gjøre sig en Indtægt ved hemmeligt at optrykke hans gamle oprørske Wat Tyler, saa at Digteren maatte henvende sig til Domstolene for at faae Oplaget undertrykt og Ophavsmanden straffet, — og at Lord Eldon da svarede med at afvise Sagen, fordi han ikke ansaa det for rigtigt at understøtte nogen Forfatter i hans Ret med Hensyn til direkte skadelige og

Sædeligheden nedbrydende Producter! Samme Aar var det saa, at Southey i Anledning af den gamle sindssvage Kong Georg den 3dies Død skrev sit lange triste Hexameterdigt «The vision of judgment» et Digt som det ikke blot paa Grund af Sujettes Lighed men ogsaa paa Grund af Overensstemmelsen med Hensyn til Benyttelsen af det Overnaturlige er interessant at sammenligne med Victor Hugos legitimistiske Digt «Visionen» *). Charakteristisk nok apotheoserede Southey den stakkels gamle Georg den 3die for de eneste Dyder, han havde besiddet og som Southey selv forstod, de huslige og borgerlige Dyder: at han var tro mod sin Kone, god mod sine Børn o. s. v., Egenskaber, der lige saa lidt udgjøre en god Konge som en god Digter. Saa var for Byron Maalet fuldt. Den krænkede Apollo reiste sig i sin Vrede, med ubeskrivelig Humor greb han den stakkels Marsyas ved Øret og flaaede ham levende i sin «Domsvision.»

X.

Lad os fra Southey vende Blikket mod en bedre Mand end han, mod den Digter, der formede den eiendommeligt britiske Romantik paa Folkenaturens og Historiens Grund, der ikke som

*) G. Brandes: Reactionen i Frankrig S. 279.

Søskolens Mænd maatte gjøre sig til Renegat for at blive conservativ i religiøs og politisk Henseende, men som var det uden Had eller Uvillie mod Aanderne af den modsatte Retning, ren og rolig af Naturel, ædel og fast af Charakter, poetisk saa sprudlende rigt begavet, at han mere end en Snes Aar igjennem forsynede alle Europas Lande med en sund og underholdende Læsning, og saa dybt original i sit Syn paa Menneskeracer og Verdenshistorie, at hans Indflydelse paa Europas Historieskrivning ikke blev ringere end den han udøvede paa Romandigtningen i alle civiliserede Lande.

Walter Scott fødtes i Edinburgh den 15 August 1771 som den niende Søn i en gammel adelig Familie. Faderen var Jurist og synes med sin strenge Ordenssands at have havt nogen Lighed med Goethes Fader; Sønnen har malt ham, siges der, som den gamle Kjøbmand i «Rob Roy». Der herskede i Familien en stærk monarchisk Tradition — først som Hengivenhed for Stuarterne, saa for Huset Hannover — og den stengeste Kirkelighed. Den lille Walter var sund og stærk, indtil i hans andet Aar det høire Ben pludselig blev lamt. Den rolige Aandsligevægt, hvormed han hele sit Liv igjennem bar denne Lamhed staaer i en mærkelig Contrast til den Lidenskabelighed, hvormed hans store engelske Rival omfattede sin beslægtede Vanskjæbne. Han

voxede op i Sværmeri for den fordrevne Kongefamilie og for Folkesangene med deres Meddelelser om Høilændernes og Skotternes gamle Kampe; allerede i den spædeste Alder kunde han lange Stykker udenad af hin Ballade om Hardiknut, hvormed han i 1815 skulde aflokke Byron Taarer. Alt hvad der var Anekdotagtigt især i Rim og Balladeform lærte han med Lethed, derimod bemærkes det udtrykkeligt, hvad der allerede antyder Charakteren af hans senere Production, at Aarstal og almindelige Principer tilegnede han sig kun med Vanskelighed. Den lille halte Dreng, der bestandig red omkring paa en Pony, som ikke var større end en almindelig Slagterhund, var en Kjender af Percy's Samling af gammelskotske Digte og Fragmenter, ja hvad mere mærkeligt er, han samlede paa gamle Digte som andre Børn paa Mønter eller Segl og havde 10 Aar gammel flere Bind fulde. Hele sit Liv igjennem vedblev han ogsaa at være en Balladejæger. Hans Sands var ligesaa tidligt opladt for Naturomgivelserne som for Poesien. Han standsede og dvælede ved enhver Ruin, ethvert Mindesmærke, ja ved enhver gammel Sten; men han betragtede ikke Naturen med Wordsworth's eiendommelige Inderlighed for dens egen Skyld blot som Natur; den havde for ham en overveiende historisk og poetisk Interesse. En Gruppe gamle sammenvoxede Træer kunde ikke i og for sig vække den Andagt i hans Sind som i

Wordsworth's; men hed det sig: Under dette Træ har Karl den 2den hvilet — eller: Dette Træ er helliget ved Erindringen om Mary Stuart — da skar han Grene af Træet til Minde om sit Besøg paa Stedet og glemte det aldrig. Femten Aar gammel lærte han de maleriske skotske Høilande at kjende, der skulde faae saa stor en Betydning for hans Poesi ved at forsyne hans digtede Skikkelser med et nyt og Europa ubekjendt Sceneri. Fra det Øieblik af da han var bleven sig bevidst som Digter, studerede han Naturen aldeles som en Maler optager Studier. Vilde han beskrive en Egn, reiste han expres derhen, noterede paa det Nøieste Bjergenes Udseende, Skovenes Beliggenhed og Form, selv Skyernes Charakter i det givne Øieblik, ja ofte de enkelte Blomster og Buske, der stode paa Veien eller ved Indgangen til en Hule. Det poetiske Blik paa Naturen, han havde tilfælles med Romantikerne i Tydskland og Danmark, udelukkede ikke den kraftigste Realisme og Præcision i Skildringen; medens Oehlenschläger længe har kunnet hjælpe sig med «Kjærminder» og Roser, kjendte Scott hver Høi, hver Dal, hver Bæk, hver Klippe, hver Sten, hver Sti *), og den hele skotske Flora.

Endnu var Scotts Digterkald dog ikke blevet

*) Se Marmion Canto IV, Str. XXIII, hvor han selv bruger disse Udtryk.

ham klart, han uddannede sig til en flittig og stadig Jurist, der skrev sine Akter med den zirlige Juristhaand og de juridiske Snirkler, hvormed han senere skulde bringe saa mange poetiske Værker paa Papiret. Trods sin Vanførhed besad han et sundt, smidigt og kraftigt Legeme og var saa øvet i legemlige Idrætter, at han engang en hel Time igjennem paa en ensom Vei forsvarede sig med sin Stok imod tre Karle, der overfaldt ham. Men hvad der er høist betegnende for hans aandelige Construction: Denne Sundhed var ikke forenet med nogen tilsvarende Finhed i Sandseorganerne. Han manglede næsten helt Lugtesandsen, og hans homeriske Appetit var alt Andet end Lækkersultenhed; han kjendte hele sit Liv igjennem ikke god Vin fra slet, og kunde ingen Forskjel smage paa daarligt og fint tilberedt Mad — et Punkt, hvori han danner den mest udprægede Contrast til sin yngre Samtidige Keats. I Forholdet til det andet Kjøn var han saa kold, at han paa Grund af denne Kulde maatte udstaae Drillerier af sine Kammerater; ikke desmindre nærede han i Ynglingeaarene romantiske Følelser for en ung Dame, der ægtede en Anden, men beherskede sig saa fuldkomment, at Ingen anede noget derom. Han kom hurtigt ud over denne Smerte og efter en kydsk og rolig Ungdom ægtede han 26 Aar gammel en fransk protestantisk Dame (Miss Carpenter) hvis Fader var død under Re-

volutionen. Vinteren 1796—97 tilbragte han under den almindelige Frygt for en Landgang af Franskmændene med at oprette Frivilligregimenter, og da han var Fyr og Flamme for Sagen, udnævntes han til et af Regimenternes Kvartermester og Secretær. Jeg har allerede berørt hans første Oversættelser fra Tydsk. Han, som saa længe havde været et levende Magasin af Sange, Ballader og Fortællinger, udgav nu i 1803 en Samling af skotske Folkeviser (Minstrelsy of the Sottish Border), som han helligede sit Fødeland, «Albions bedre Halvdel»; den 3die Del «Nyere Efterligninger» indeholder Digte af Udgiveren selv *). En Kritik af Bogen havde den prophetiske Bemærkning, at den indeholdt Stof til hundrede Romaner.

Med al sin Troskab mod det engelske Kongehus følte han sig dog bestandig som Skotte, ja der er ingen Tvivl om at selve det skotske Racepræg er det afgjørende Grundlag for hans Originalitet. Allerede den poetisk-historiske Interesse, der kommer til Gjennembrud hos ham, er skotsk. Intet Fællesmærke har været saa udpræget hos Skotterne gjennem alle Tider som en heftig og lidenskabelig Nationalfølelse. Hint Ord «perfervi-

*) Netop samme Aar debuterede i vor Litteratur Oehlenschläger („Digte, 1803“) ligeledes med en Samling Omdigtninger af gamle Folkeviser.

dum ingenium Scotorum», der fra Middelalderen af og i Aarhundreder var den staaende Talemaade om Skotlands Beboere har oprindeligt ingen anden Betydning. Se vi et Øieblik bort fra den indre Partispaltning i Landet, som ikke omstøder Følelsen af Fællesskab, saa finde vi ikke let i noget andet Land en saadan Fornemmelse af Samhørighed som hos dette lille Folk, hvis Rige er landfast med et andet betydeligt større, der taler samme Sprog og har Regimentet derover. Ogsaa Englænderen har en levende Nationalfølelse, men den er langt mindre fremtrædende og skarp; den er af rent positiv Natur og har til Indhold alt det Meget og Forskjellige, der efter Englænderens Opfattelse udmærker hans Folk. Skotlænderens Nationalfølelse derimod er uafbrudt aarvaagen, bestandig paa sin Post, fordi den i det Væsentlige er af negativ Natur. Naar Englænderen siger: Jeg er en Engelskmand, saa mener han nøiagtigt dette, som han siger; men naar Skotten siger eller tænker: Jeg er Skotte, saa betyde disse Ord i hans Mund saa meget som: Jeg er ikke nogen Englænder. *) For ret at forstaae denne Følelse maa man betænke Skotternes Faatallighed i Sammenligning med deres mægtige Naboers Antal. Naar man veed, at endnu i Aaret 1707 Skotlands hele Befolkning ikke naaede op over een Million,

*) Masson: Scottish Influence in British Literature.

saa begriber man, at en dyb Følelse af Sammenhold, Haardnakkenhed og defensiv Stridbarhed var nødvendig for at den mindre talrige Race ikke skulde see sin Eiendommelighed overskyllet eller fortrængt søndenfra. Saaledes kom man da til paa en særligt eftertrykkelig Maade at beundre og elske det ru og mørke Skotland i Modsætning til det grønne og frugtbare England, til at omfatte dets Høider, Enge, Sumpe og Taager med en næsten polemisk Fædrelandskjærlighed. Det kan da ikke undre, at da der i dette Land fødes en stor episk Digter og det tilmed paa en Tid, da Nationalfølelsen hele Europa over bryder ind i Poesien, bliver det Skotland, som frembringer de første og kraftigste Producter af den historiske og folkepsychologiske Romantik. Hvad laa mere nær for en Digter i dette Land end at fordybe sig i Høilændernes eiendommelige Sæder og skildre dem med deres effectrige Costume, hvad var naturligere for den Mand, hvis blotte Navn syntes at stemple ham som en Incarnation af hans snevrere Fædreland, end at tye tilbage til Fortiden, dens Monumenter og Minder for ligesom at bøde paa sine Landsmænds ringere Tal og Betydning i Samtiden ved at skildre deres Fortidsliv og deres historiske Bedrifter!

Hvad der udmærkede den skotske Nationalfølelse var da først dens Charakter af Fællesskabsfølelse: Provindsnationen var mere substantiel, rum-

mede ikke saa skarpe individuelle Modsætninger som Hovednationen. Scott har mange Steder skildret denne energiske Slægtskabsfølelse hos sine Landsmænd, ingensteds skjønnere end i 3die Del af «Fængslet i Edinburgh», hvor denne sunde og smukke Følelse giver den stakkels Bondepige Freidighed til at henvende sig om Hjælp til Hertugen af Argyle ganske som til en Paarørende. Men den skotske Nationalfølelse havde endnu et andet Grundtræk, nemlig det, at den i sit Væsen var en Particularisme, og som saadan umodern, traditionel og derfor i Slægt med alle gamle Traditioner. Heraf hos Scott den overdrevne Ærefrygt for Kongemagten og dens Attributer. Da han var Medlem af Commissionen for Undersøgelsen angaaende de gamle skotske Kronregalier, satte Fundet af disse ham i en saa levende og andægtig Bevægelse, at han, da en af Embedsmændene vilde prøve Diademet paa en ung Dames Hoved, ei kunde lade være at skrige: Nei, for Guds Skyld, nei! — Den første store Particularisme drog fremdeles en Hærskare af nye Particularismer med sig. Paa samme Tid som ikke ret mange Folk havde Skotternes Samhørighedsfølelse, havde endnu færre deres Splittethed i Partier og Leire. Individets Følelse af den Pligt at gaae op i en fælles Substans begyndte ikke først ved Staten, men ved Stammen, Clanen, ja Familien.

Derfor træffe vi da ogsaa hos Scott som

Balladesamler en særlig Forkjærlighed for de Ballader, der behandle Bedrifter, som Digterens Stammefrænder eller Forfædre have udført. Og derfor har han i sin Egenskab af Skotte den mest fremtrædende Familiefølelse. Han var en mønsterværdig Søn, han var en exemplarisk Ægtefælle, han var — som hans Breve til den ældste Søn udvise — den kjærligste Fader; han var en god Opdrager af sine Børns Legeme og Sjæl, der nærmest kun stillede den gammelpersiske Fordring til dem, at de skulde sidde godt til Hest og tale Sandhed; men selv i disse Følelser er han ingen ret moderne Aand. I hans Privatliv som i hans Poesi gik Slægten ham forud for Individet. Han havde en Broder, Daniel Scott, som forfaldt, og som uden nogensinde at have begaaet noget directe Uhæderligt dog gjorde Familien Skam. Han skaffede gjennem Correspondance denne sin forfaldne Broder en lille Ansættelse i Vestindien, men kaldte ham i Brevene til hans Foresatte bestandig kun sin «Slægtning», forlangte ligeledes af ham, at han aldrig maatte angive for Nogen, hvor nært dette Slægtskabsforhold var, vilde paa ingen Maade see ham, da han var vendt tilbage til Skotland, eller nævne hans Navn eller overvære hans Begravelse, da han døde, eller bære Sorg for ham. Det er den Art Feil, som følge med de stærkt conservative Dyder. Men det vil ikke undre Nogen, at den Mand, der ellers saa mild i sin Følelse

ofrede saa meget paa Slægtens Alter, ikke kunde blive Individualitetens Digter, men med eet Slag blev kastet tilbage i Fortiden, da Byron opstod.

I Aaret 1802 stiftedes Edinburgh Review, og Scott gav fra Begyndelsen af Bidrag til dette Organ, hvis Hovedredacteur var hans Landsmand Jeffrey, der som Kritiker spiller saa stor en Rolle i Datidens Digteres Liv, skjøndt en vis djærv Forstand uden Smidighed og uden Skole var hans eneste kritiske Gave. Dette Medarbeiderskab varede dog kun i 7 Aar, da Scott i Aaret 1809, misfornøiet med Edinburgh Review's altfor liberale Holdning i det katholske Spørgsmaal og opirret over Jeffrey's nedsættende Anmeldelse af «Marmion», grundlagde Quaterly Review. I 1805 udkom Scotts første episke Digtning «Den sidste Minstrels Sang». Den gjorde overordentlig Lykke, man glædede sig over denne Tilbagevenden til Folkepoesien og til Naturen; især bleve Naturskildringerne høiligt beundrede; Pitt udtalte, at Scott efter hans Mening paa flere Steder havde naaet Malerkunstens Virkninger, og hans Modstander Fox var undtagelsesvis enig med ham i dette Punkt. Havde Scott allerede blot ved sin personlige Elskværdighed som Embedsmand været saa populær, at Wordsworth i Aaret 1803 fandt, at hans Navn var nok til som med et Trylleslag at aabne En alle Døre i hans Embedsdistricter, saa blev han nu ligesaa yndet som Digter. I

kort Tid afsattes 30,000 Exemplarer. Det var det 16de Aarhundredes Tilstande, der her fremstillede med tilnærmelsesvis historisk Nøiagtighed traadte Læseren imøde; Skildringen af de høilandske Sæder interesserte saa meget, at det Bifald, hvormed de modtoges, bragte Digteren paa den Tanke at forsøge noget Lignende i Prosa, en Tanke, der senere hen legemliggjort fik Navnet Waverley. Foreløbigt var Interessen vakt for Middelalderen, Riddervæsenet, Kongeherligheden, Lehnstroskaben og den skotske Nationaleiendommelighed. De fodreisende Englændere begyndte at gjøre romantiske Valfarter til Ruinerne af de gamle Borge og til Valpladsen ved Killiecrankie, hvor deres Landsmænd i det 17de Aarhundrede vare blevne slagne af Uhyrerne med Tartanerne og de nøgne Lægge.

Hidtil havde Scott skrevet om Aftenen og langt ud paa Natten; nu da hans egentlige Virksomhedsperiode begynder, henlagde han sin Arbeidstid til den tidlige Morgen. Han var oppe før 5, gik først ned i sine Stalde, hilste paa sine Heste og Yndlingshunde og saae til alle sine Husdyr, saa satte han sig til at skrive, og arbeidede saa let og rask, at han, naar han mellem 9 og 10 mødte til Frokost næsten altid allerede «havde knækket Halsen paa sit Dagværk». Kl. 12 forlod han sit Arbeidsværelse og tilbragte Resten af Dagen med sin Familie og sine Gjæster. I de

friske Morgentimer var det da, at han udarbeidede alle de Værker, som nu fulgte, medens Byron eiendommeligt nok skrev alle sine Poesier om Natten. Det er, selv hvor de to Digtere staae hinanden nærmest, som kunde man føle den lyse eller mørke Undfangelsestimes forskjellige Stemning hvile over Værket.

Og nærmest kommer Scott netop Byron i det Digt, han nu i November 1806 begyndte, «Marmion eller Slaget ved Flodden Field». Med Hensyn til sin Fabel staaer denne Digtning Scotts øvrige ganske nær; det er atter det 16de Aarhundrede, atter Skotland, atter Livet paa Borgen og ved Hove, som skildres. Men Digtets Helt er en saadan, at han direkte danner Overgangen til de Byronske Helte, ligesom det hele Værk er skrevet i de lette og flydende, men noget enstonige firfodede Jamber, som Byron i sine poetiske Fortællinger hyppigst har benyttet. Marmion er en stolt og uforfærdet Ridder, men af en forbryderisk Natur. Han har bortført en ung, deilig Nonne, Constanze af Beverley, der følger ham overalt i Mandsdragt som hans Page; men hurtigt kjed af hende vil han med Magt tiltvinge sig en anden ung Adelsdames Haand, skjøndt han veed, at denne elsker en Anden. Drevet af skinsyg Fortvivlelse gjør Constanze et Attentat paa Marmions Liv; og med kold Grusomhed overgiver han hende som undvegen Nonne til Klosterets Straf.

Abbedissen dømmer hende, og i en romantisk Rædselsscene af den Art, Byron pleier at ynde, men tillige at udmale med langt ringere Skaansel for Læserens Nerver, bliver hun levende indmuret i en underjordisk Hvælving. Her er hos Scott ikke megen Tale om sjælelig Motivering; Rustningernes Pragt og Klosterets Mørke og de gamle Slottes nøiagtigt gjengivne Architektur er ham mere værd end de fine Bevægelser i Sjælen; men ligefuldt har han i Marmion givet Noget, der for os nu tager sig ud som en Prototyp til Giauren og særlig til Lara. Ogsaa Giaurens Elskerinde lider en skrækkelig Død, ogsaa Lara ledsages overalt af en hengiven Kvinde i Pagedragt, og der forekommer i Marmion en Scene, hvor Digtets Helt offentlig beskjæmmes, som har nogen Lighed med den, hvor Lara's Fortid pludselig forekastes ham med Foragt. Klinger det ikke næsten allerede Byronsk:

Marmion, hvis Hjerte og hvis Blik altid forbleve lige faste i de værste Farer, Marmion, hvis Sjæl ikke selv fra hans Konge taalte et overmodigt Blik, hvis Commandostemme i Leiren klang befalende til den tapreste af de tapre, følte nu baade Tanken og Mælet svigte; han slog sit Øie ned og en Rødme foer over hans Pande. Saa mægtigt blev hans Samvittighed ramt. *)

*) Marmion Canto, III. Str. XIV.

De Ord, hvormed hans Samvittighedskval er malt:

«Høisindede Sjæle, hvis Stolthed og Kraft er medfødt, føle dybest dine Kvaler, o Samvittighed! Uslinger frygte for Svøben, men du er de Tapres Bøddel»*).
disse Ord ere som et Varsel om det berømte Sted i Giauren, hvor Aanden, der ruger over Jammer og Skyld, sammenlignes med den af Flammer omgivne Skorpion, der fortvivlet vender sin Giftbraad mod sin egen Hjerne.

Og som der er nogen Lighed mellem Marmions og Laras Situation og Charakter, saaledes døe de ogsaa paa samme Maade, ramte i aaben Kamp, ubøiede i Døden, ugudelige indtil Livets sidste Øieblik.

Men hermed er ogsaa Ligheden ude; den er netop stor nok til at gjøre Byrons Eiendommelighed klar. For Scott er Marmions Personlighed ikke Hovedsagen, han benytter den kun til om den at gruppere Skikkelser og Situationer af sit Fædrelands Fortid; han behøver Heltens Laster for at faae sin simple Handling i Gang; men de interessere ham ikke i og for sig og han frem-

*) High minds of native pride and force
Most deeply feel thy pangs, Remorse!
Fear, for their scourge, mean villains have,
Thou art the torturer of the brave!

stiller dem fuldkomment upersonligt. Naar Byron derimod skizzerer sine første forbryderiske Helte, da vil han fremfor Alt vække Interesse for dem. Allerede deres Aasyn fremkalder Opmærksomhed og Deltagelse hos Enhver, der seer dem, og bibringer Forestillingen om Stolthed, Skyld, Had og Trods; de slaae intet Øieblik i deres Liv som Marmion Øinene ned for en Anklager; de leve som hin Sagnets Skorpion: trindt om Flammer og forinden Død. Uden at finde Trøst i Himlen eller paa Jorden trækker deres Hjerte sig sammen i Stolthed og i Kval, indtil det ophører at banke. Var Marmion end en haardhjertet og selvkjærlig Ridder, saa er hans sidste Tanke og sidste Ord dog «England», han er knyttet til et større Hele end sit eget egoistiske Liv. Anderledes Byrons tidligste Helte: de leve fuldstændigt i deres eget Indre, der udgjør ligesom en helt tillukket Verden for sig selv, og Digteren har sørget for glimtvis at lade Publikum ane en lignende mørk og afsluttet Verden i hans egen Sjæl. Hans Individualitet skimtes bag den digtede; man føler bag Værket et Hjerte, som har lidt, og som søger en Lindring i halve Tilstaaelser og dunkle Udbrud; Fremstillingen er med eet Ord i aller fuldeste Forstand personlig, og dermed er en Revolution i den engelske Digtemaade indtraadt.

I Scotts rent episk formede Digt var det ikke Hovedpersonen, men Begivenhederne, som især gjorde

Lykke, fremfor Alt Slagmalerierne i sidste Sang, der af den begeistrede Kritik erklæredes for de bedste siden Homer. Og var Digtet nu vel skikket til at vække Beundring hos Scotts jævne Landsmænd, saa var det ikke mindre egnet til at behage ved Hove. Byron havde Ret, da han til Prindsregenten sagde, at Scott ret forekom ham at være en Digter for Fyrster, de vare aldrig blevne mere glimrende skildrede end i Marmion og Jomfruen fra Søen. Jeg gad endog vide, om der ikke i Marmion findes direkte Hentydninger til Prindsregenten og hans Hustru. Den første kunde neppe uden Sindsbevægelse læse Skildringen af Kong James' Optræden i den pragtfulde Hofdragt*), og den fra Hoffet forstødte Prindsesse af Wales, hvem Scott havde lært personligt at kjende, da han i 1806 første Gang feiredes som Løve i London, og til hvis Parti han som Tory sluttede sig, kunde paa sig anvende Digtets Skildring af den forladte Dronning Margaretes ensomme Liv, medens den ridderlige og letfærdige Monarch tilbringer Tiden med sine Elskerinder.

---

*) For royal were his garb and mien
His cloak, of crimson velvet piled,
Frimm'd with the fur of martin wild;
His vest of changeful satin sheen,
The dazzled eye beguiled.
Marmion V, 8.

Begyndt i 1806 udkom Marmion i 1808, og da Scott Aaret efter anden Gang kom til London, fik han der en Modtagelse, som vilde have fordreiet Hovedet paa enhver Anden. Han spillede sin Løverolle med en Godmodighed og et Humeur, som ikke hyppigt findes hos den, der i en Verdensby er Øieblikkets Helt. Det siges, at han engang, da han havde underholdt et helt Selskab med sine Fortællinger og Indfald, og sent paa Natten efter Gjæsternes Bortgang var bleven alene med nogle fortrolige Venner, med spillende Lune brød ud i dette Citat af Shakespeare: «I veed, jeg er kun Snedker Snug og ingen Løve vild», og saa beskeden var og blev han, at han, da Talen faldt paa Burns, heftigt sagde, at han ei fortjente at nævnes paa samme Dag som Burns.

Men var Scott tam og mild som Løve, saa var han des mere gram som Tory. Hans Reise til London havde særlig til Øiemed at skaffe Medarbeidere til Quaterly Review; den skulde redigeres i strengt conservativ Aand, og det var især Spørgsmaalet om Katholikernes Emancipation, der satte Scott i Bevægelse. Hans Tankegang var den, at naar en religiøs Sekt efter sit Væsen var nøie forbundet med en udenlandsk Magts politiske Bestræbelser, og underkastet den aandelige Indflydelse af et Præsteskab, der i Kløgt og Virkekraft ikke havde sin Lige, saa kunde man ei fortænke Staten i, at den ikke vilde kalde dens Til-

hængere til sine Embeder. «Naar En vil gaae med et Par Pund Krudt i Lommen, sagde Scott, og jeg er godmodig nok til ikke derfor at fordrive ham fra mit Hus, saa behøver jeg dog vel ikke at give ham Plads ved Ilden.» Han vedligeholdt hele sit Liv disse Anskuelser; thi endnu faa Aar før sin Død sagde han en Dag til sin Svigersøn: «Jeg holder Papisteriet for saa lav og forfærdelig en Overtro, at jeg neppe vilde have givet mit Samtykke til Ophævelsen af de pinlige Straffe, der til 1780 vare i Brug. Men nu, da man har taget den babyloniske Dame Plasteret fra Munden, veed jeg ikke, hvorfor man gjør saa mange Ophævelser med Hensyn til at give hende Sæde i Parlamentet.» Man begriber, at den engelske Almenhed trængte til Digtere som Moore, som Byron og Shelley, naar man hører en Mand af Scotts Aandsadel og Dannelse udtale sig med en saa skammelig og grusom Bornerthed.

I 1810 udkom «Jomfruen fra Søen». Det var det største succès, Digteren endnu havde opnaaet. Den herlige Skov- og Fjeldfriskhed, der gjennemstrømmer dette smukke Værk, dets milde Varme, dets sande Følelse, der ingensteds stiger til stormende Lidenskabelighed, det hele Naturbillede, der ikke som hos Wordsworth forstyrres af Fattighussympathier og Prækeri, virkede betagende paa Læseverdenen. Digtets Popularitet var saa stor, at Postbefordringsindtægterne paa de

Sceneriet nærmest liggende Stationer fordoblede sig. Man maa tage sin Tilflugt til Kjendsgjerninger af Scott's eget Liv for at finde et Sidestykke til saadant et Factum. Da hans Roman «Oldgranskeren» kom ud, hvoraf der i to Dage solgtes 6000 Exemplarer, rygtede det sig, at Scott havde opkaldt Dandie Dinmonts to Hunde «Peber» og «Sennep» efter nogle Hunde som en Forpagter i Liddlesdale havde givet disse underlige Navne. Denne Mand, hvis Navn var Davidson og som iøvrigt aldeles ikke var portraiteret i Romanen, blev derved saa bekjendt, at Folk gjorde Reiser for at see ham, ja en fornem Dame, der ønskede et Par Hvalpe af de berømte Hunde, og ikke vidste hans Navn, adresserede Brevet til Dandie Dinmont — og det kom ham ihænde. «The Lady of the lake» blev neppe modtaget med ringere Varme. Et Brev fra den skotske Capitain Adam Fergusson underrettede f. Ex. Digteren om, at han i Portugal paa Forpost havde læst hans Digtning høit, udsat for Fjendens Kugler, selv knælende, medens Mandskabet laa plat udstrakt paa Jorden, og at der, da han læste Beskrivelsen af Slaget i sjette Sang, havde hersket en lydløs Taushed, kun afbrudt af et tordnende Hurra, naar en fransk Kugle slog ned i Jorden ved Siden af.

Hvad finder en moderne og fremmed Læser nutildags i dette Digt? Først Nationalpræget, Forherligelsen af de nationale og feudale Minder

og Sæder, af Kongèmagten og Clantroskaben i klare, levende, uskyldige Sange, saa Naturskildringer, dugfriske som Christian Winthers — ingen Psychologi. Her er en gammel Barde ved Navn Allan, en romantisk Olding, halvt Druide, halvt Prophet ved Navn Brian, romantiske Drømme, der gaae i Opfyldelse og Prophetier der slaae ind. Men dette er taget med som folkekjært, ikke som mystisk. Der er ikke Spor af det Uhyggeliges Romantik, som Scott selv var den sidste til at ville troe paa. Hvor stor en Moro han end kunde have af sine Aande- og Spøgelsehistorier, han selv var lige modsat de tydske Romantikere meget langt fra at være underkastet Indtryk af det Gyselige og Hemmelighedsfulde. Han fortæller etsteds, at han en Aften, da han kom til et Landsby-Værtshus fik den Besked, at ingen Seng var ledig. — Er der slet ingen Plads, hvor jeg kan sove? — Nei, den eneste Seng, som er fri, staaer i et Værelse, hvor der ligger et Lig. — Er Personen død af en smitsom Sygdom? — Nei. — Godt, saa giv mig den anden Seng. — Saa lagde jeg mig ned, siger Scott, og har aldrig tilbragt en mere uforstyrret Nat. — Man tænke sig Novalis eller Hoffmann i en lignende Situation!

Det er da langtfra, at den romantiske Duft i «Jomfruen fra Søen» skulde have noget Ufrisk ved sig. Hvad der gjør Digtet mindre interessant for os nu, er ikke dette, men det theatralske

Arrangement i Skildringen af Sæder og Skikke. Heller ikke Scott har helt formaaet at omseile den romantiske Epopees værste Skjær: Balletten, hvorpaa Southey strandede. Der sker f. Ex. i Digtet Opbud til Krig og nu fortælles omstændeligt, hvorledes dette gik for sig, idet en Yngling løbende bærer Budstikken omkring. Her er Alt for Theatervirkningens Skyld stillet paa Spidsen: Den unge Mand træffer først en Ligfærd og tager den vaabendygtige Søn bort fra Faderens Lig, saa møder han en Brudeskare og tager Brudgommen bort fra Bruden. Man seer ligesom Processionen gaae over Scenen og den grelle Effect, da Budbringeren kommer ilende ind fra Coulissen. Det gaaer til som paa Theatret: Paa et Stød i en Pibe fyldes tomme Dale og Høie med Hundreder af bevæbnede Mænd; en Haandbevægelse — og de forsvinde atter; det er Massevirkninger, og man føler, at Masserne, ikke Individet, er Digteren Hovedsagen. Han vil først og fremmest med grelle og tydelige Træk fremstille sit Lands skjønne Sæder: den Fremmede modtages i Hytten uudspurgt, den ene Fjende deler af Courtoisi sin Plaid med den anden, da han trættes — dernæst vil Digteren overraske sin Læser ved uskyldige Effectmidler, Forvandlingsscener og deslige: den høilandske Fører, der ledsager Fitz-James afslører sig pludselig som den frygtede Clanhøvding Rodrick Dhu og Fitz-James sig selv tilsidst som ingen Ringere end Kongen

selv. Men hvor sund, hvor let, hvor glad, hvor bredtstrømmende flyder ikke denne Lovsang over Skotland og Skotter! Kongen behersker ærekjær som en Konge hos Calderon sin egen Lidenskab, og Høilændere og Sletteboere, Mænd og Kvinder have alle Hjertet paa rette Sted. Man nyder Indblikket i en harmonisk Verden og man savner ikke Wordsworth's straffende og moraliserende Psychologi. Vil man i Virkeligheden have et lærerigt Modstykke til «The Lady of the lake», da læse man Wordsworth's paa en Ballade i Percy's Samling grundede Epos «Den hvide Daa fra Rylstone», der ligeledes begyndtes 1809, og som er det Digt, i hvilket Poeten fra Rydal Mount, der vel følte sig ansporet til Concurrence, kommer Scott's Territorium nærmest. Det vil neppe falde Nogen ind at negte, at Følelsen er langt dybere hos Wordsworth. Med sit Had til alle blændende Dyder og glimrende Laster har han valgt sig en Helt, der, skjøndt lydig Søn og modig Riddersmand, af Pligthensyn negter at følge sin Fader og sine Brødre, da de reise Oprørsfanen mod Dronning Elisabeth af England, og som forstødt og miskjendt uden at kunne dele sine Slægtninges Fare maa opleve deres Nederlag og forsmædelige Straf. Han har udrustet sin Helt med Resignation, Fasthed, Hjertensgodhed og en Nazarensk Religiøsitet, men hvor Meget er her ikke af det forlorent Dybsindige, det affecteret Halvovernatur-

lige, det Sentimentale og Salvelsesfulde? Scott seer paa Naturen og de gamle Sæder med en Jægersmands Øie, Wordsworth med en Moralists. Wordsworth's tunglastede Fragtskib bevæger sig langsomt, dvæler og dræver paa Veien, Scotts Digterbaad løber for fulde Seil kun efterladende lette Bobler i Læserens Phantasi, men som der i Digtets 3die Sang staaer om Baaden — den løb saa hurtigt, at da den nærmede sig den modsatte Bred, «var endnu ingen af de Bobler bristet, som den havde dannet i hele sit Kjølvands Længde; de vuggede sig endnu alle paa Bølgefladen.» Man vil let forstaae, at Scotts Poesier med deres Forkjærlighed for de ridderlige Dyder, for Dristigheden og Modet selv hos oprørske Clanhøvdinge, Sørøvere, Zigeunere, Smuglere o. s. v., kort sagt med alle de Sympathier, der danne Overgangen til Byrons Forkjærlighed for det Forvovne og Vilde, havde en Side, fra hvilken de vare Søskolens moralske og christelige Digtere høiligt imod. Jeg har med Hensyn hertil fundet et høist charakteristisk Sted hos Coleridge *), hvor han beskylder Scott for at arbeide «den fordærvede Attraa efter Pirringsmidler ihænde ved at fremstille den Lastefulde og Infame sympathetisk, saa snart den Djævel blot er forvoven,» og slutter med disse høist gnavne Ord: «Ikke tyve Linier af Scott ville naae til Eftertiden, de staae

*) Letters, conversations and recollections I, 193.

ikke i Relation til Nogenting.» Prophetien er ikke gaaet i Opfyldelse.

Aaret 1811 bragte de to første Sange af Childe Harold og kort derefter et inderligt Brev til Scott fra Byron med ærlig ment Undskyldning for det taabelige Angreb i «English Bards og Scotch reviewers.» Den unge hidsige Poet havde her overhobet sin ældre Collega med Spottegloser ikke blot fordi hans Yndlingshelt var en Blanding af «Vildttyv, Røver og almindelig Kjæltring» men fordi Scott modtog Honorar for sine Skrifter, skrev for Løn og «arbeidede for sine Brødherrer», Noget som Byron i sin første Ungdom, hvor haardt han end trængte, af Fornemhed vægrede sig ved — indtil han efter sin anden Bortreise fra England lærte at gjøre sig sine Arbeider tilbørligt indbringende. Han fortrød sin Overilelse mod Scott ligesaa varmt som alle sine andre Overilelser at samme Art, og den kortvarige Spænding mellem de to store og elskelige Mænd afløstes nu af det hjerteligste Forhold. — Men paa Scotts Production havde Childe Harold en dybt indgribende Indflydelse. Med klart Blik saae han, at han i den poetiske Fortælling ikke kunde rivalisere med Byron og besluttede at slaae ind i en anden Kunstform, den, hvori han snart skulde staae uden nogen Rival i Europa. De Udtalelser om hans Bevæggrunde hertil og overhovedet alle de Udtalelser om Byron, der findes spredte i hans Levnet og staae som Vidnesbyrd om hans ædle

Humanitet, ere af den mest elskværdige Aabenhed. I Aaret 1821 sagde han til en Ven: Jeg har længe opgivet at skrive Vers. Jeg havde været Seirherre paa denne Løbebane og vilde ikke opleve den Tid, da jeg havde maattet blive tilbage for en Anden. Klogskab mindede mig om at stryge Seil for Byrons mægtigere Geni. Havde jeg været begjærlig efter Digterry og skinsyg derpaa, vilde jeg maaskee med ligesaa meget Mod som det, Byron udfoldede ved sin Optræden, have indladt mig paa Tvekampen, eller jeg vilde have sat Publicum i Forundring og Skræk, idet jeg i egen Person opførte den døende Fægters Rolle; men jeg tilstaaer heller med den Aabenhed, De i tyve Aar har kjendt hos mig, at jeg ikke følte mig stærk nok.» Og da han Aaret før sin Død blev udspurgt, hvorfor han havde opgivet Verset, sagde han ligefrem: «Fordi Byron har slaaet mig,» og til Spørgerens Indvending, at han for sin Del kunde ligesaa mange Steder udenad af Scott's Digte som af Byrons, svarte han: «Det kan være; men han har slaaet mig af Marken ved sin Beskrivelse af de lidenskabelige Følelser og sin dybe Kundskab til det menneskelige Hjerte.« Maatte dette end i første Øieblik være en bitter Følelse for Scott, saa kunde han med Rette søge Opreisning i den Tanke, han en anden Gang har udtalt: «Havde jeg Aarsag til at tage mig det nær, at hans Genies Udfoldelse syn-

tes at stille mig i Skygge, saa maatte jeg trøste mig med, at Naturen til Gjengjæld havde udrustet mig med langt større Anlæg til sand Lykke.»

Med «Waverley» der udkom anonym i Februar 1814 begyndte da den lange Række af anonyme Romaner, der gjorde Scott og hans Fædreland berømte over hele den civiliserede Verden. Deres Fremtræden falder sammen med den nationale Stoltheds Opblussen ved Fredsslutningen med Frankrig og de haabefulde Udsigter for Fremtiden. Disse Værker ere ikke som de ypperste Digteres, som Goethes og Byrons, Producter af forskjellige Udviklingstrin og Dannelsesstadier, ikke heller af dybt indgribende, personligt oplevede Hændelser, men fuldbaarne Frembringelser af en uudtømmelig Fortællergave og et ualmindeligt charakteriserende Talent. De betegne i to Retninger et overordentligt Fremskridt — med Hensyn til Opfattelsen af det Historiske og med Hensyn til Fremstillingen af det borgerlige Liv.

Medens det 18de Aarhundredes Historieskrivere, hvis Ideal laa i deres egen Tid, havde opfattet deres Kald som et mere oratorisk end digterisk, og med abstract Forstandighed havde syslet med de politiske og civilisatoriske Spørgsmaal uden Blik for Climaternes og de geographiske Situationers Indflydelse og uden Syn paa de ethnographiske Aarsager, da Folket som Folkeslag overhovedet ikke spillede nogen Rolle i deres Bevidsthed

— gik Walter Scott som historisk Romanforfatter fremfor Alt ud paa at give en farvet Fremstilling af den bestemte Tidsalders og det bestemte Lands Eiendommelighed og var saa meget mindre fristet til at lade sine Helte optræde i sin egen Tids Costume, som han inderst inde i sin Sjæl langt foretrak Fortidens brogede og colorerede Liv for sit eget Aarhundredes farveløse Færd og glatte Raisonnementer. Chateaubriand havde faa Aar forud i «Martyrerne» gjort det første Forsøg paa at maale enhver Tidsalder med dens eget Maal og gjengive Oldtidens Physiognomi i levende Malerier. Men Walter Scott er dog den egentlige Opdager og Gjennemfører af hin «Localfarve» i Digtningen, der blev Grundlaget for Romantismens hele Poesi i Frankrig og som fra først af inspirerede Hugo, Mérimée og Gautier. Ja ikke nok med at han med sin historiske Sands blev en hel Digterskoles Veiviser, han udøvede ved sine fordringsløse Romaner den største Indflydelse paa det nye Aarhundredes Historieskrivning. Det skal ikke glemmes, at det var Walter Scotts «Ivanhoe», som bragte Augustin Thierry paa den Tanke, at der bag Clovis', Carl den Stores og Hugo Capets Bedrifter laae som de sande Aarsager til Begivenhederne Racekampen mellem Normanner og Saxer og Sporene af en frankisk Erobring *). Denne Digter,

*) G. Brandes: Den franske Æsthetik i vore Dage S. 168.

hvis Blik for det enkelte moderne Menneskes Sjæleliv ikke var dybt, og som overfor den moderne individualistiske Tid var paa mange Maader bundet og hildet ved nationale, monarchiske og religiøse Fordomme, besad i Kraft af sin mægtige Naturalisme, saasnart han stod overfor Menneskene som Clan, som Folk, som Stamme eller Race det skarpeste Opdagerblik for Natursubstansen i dem. Han, som var vant til i sin Tanke at tumle med Modsætningen mellem Skotter og Engelskmænd, fandt let og som ved en pludselig Inspiration Betydningen af Racemodsætningen mellem Angelsaxer og Normanner, og hans Skildringer have derved en ligesaa stor Betydning for Folkepsychologien som Byrons have det for den Enkeltes Psychologi.

Men hertil kommer disse Bøgers store Fortrin som Skildringer af alle de borgerlige Samfundslag i udprægede og typiske Repræsentanter. Medens man i det forrige Aarhundredes Romaner (Fielding's f. Ex.) tumler fra een Værtshusscene til en anden, aabenbarer det borgerlige Liv sig hos Scott i hele sin troskyldige Bredde. Og Værdien heraf forøges endnu ved den realistiske Energi, hvormed Individet er malt. Englænderne have altid sat Pris paa den Evne hos Digteren, at kunne skildre med haandgribelige og øiensynlige Enkeltheder, saa at Skikkelsen tegner sig for Læserens Øie. Deres drøie, sunde Forstand glæder sig ved det kraftigt

anskuelige Udtryk. De ønske helst det poetiske Billede udført med saa kraftige Farver, at man seer det for sig, som var det et Vaaben, malet paa et Skilt. Denne Forkjærlighed kom Scott som Romanforfatter imøde. Man tilgav ham gjerne hans Beskrivelsers og hans Samtalers græsselige Bredde, fordi den tydelige Anskuelse derigjennem indvandtes, enten ved Addering af Træk efter Træk eller ved uendelig Gjentagelse af de samme Charaktertræk. Er hans Fremgangsmaade trættende, saa er han dog ligefuldt en af de største Charaktertegnere, som har levet. En Kvindeskikkelse som Diana Vernon i «Rob Roy» eller som Jeanie Deans i «Fængslet fra Edinburgh», en historisk Personlighed som Ludvig den 11te i «Quentin Durward» staaer paa Høiden af hvad Romandigtningen har naaet.

Men der var fra først af en stor Mislighed ved disse Romaners Frembringelsesmaade, en Mislighed, som i den følgende Tid gik i Arv til en hel Klasse af talentfulde Romanforfattere: det ukunstneriske Hurtigskriveri, der med kolossale Honorarer for Øie drev Digtningen fabrikmæssigt som en Industri. Allerede i Aaret 1809 var Scott traadt i Forbindelse med Forlæggerfirmaet Ballantyne, der trykte og udgav Quaterly Review for ham; som Romanforfatter gik han formeligt i Compagni med sin Bogtrykker og Forlægger, et Firma, som desværre var langt mere entreprenant end forsig-

tigt. Han skrev nu med en fabelagtig Hurtighed. «Guy Mannering» blev skrevet og samtidigt trykt i 25 Dage, og snart drev han det til gjennemsnitligt at levere 12 Bind om Aaret; at have 40 trykte Sider færdige før Middag var ham kun et almindeligt Formiddagsarbeide. Afsætningen svarede til den uhyre Produktion: af Rob Roy blev 10000 Exemplarer udsolgte i 6 Uger, af de senere Romaner var Salget endnu mere rivende; for ved et Tal at tydeliggjøre, hvilken Grad af Udbredelse Bøgerne naaede, vil jeg blot meddele, at i Aaret 1822 alene udgav Scotts Forlægger 145,000 Bind gamle og nye Romaner af ham. Honorarerne steg med Afsætningen: for de to første Udgaver af Napoleons Levnet modtog Scott 18,000 Pund, og hans aarlige Indtægt i Honorarer var til 1826 intet Aar ringere end 200,000 Kroner dansk. Han anvendte disse Penge til Udvidelse af sin Eiendom Abbotsford og til Opførelsen af en formelig Borg, hvor han med fyrstelig Gjæstfrihed optog den Hærskare af Gjæster, der oversvømmede hans Hus og for lange Tider ad Gangen slog sig til Ro der. Hans Navnkundighed og Popularitet var i uafbrudt Stigen. Under sit Triumphophold i London 1815, hvor man i ham ei blot hyldede Digteren men Patrioten, Edinburgh's Æresborger, der havde gjort sig bekjendt ved sit glødende Had til Napoleon, blev han indført hos Prindsregenten, der overøste ham med Naade. Man har

fra dette Besøg en Anekdote, der dog giver en Art Forestilling om ved hvilken Art af Vid det var, at Tronfølgeren en kort Tid kunde vinde og bestikke. Der var Aftenselskab hos Prindsregenten, og Scott havde som Æresgjæst uafbrudt maattet fortælle, medens Prindsen bestandig skjemtende stræbte at lede ham paa Glatis for at faae ham til at tilstaae Forfatterskabet til Waverley-Romanerne. Scott bøiede behændigt af, og gav sig for at undvige Spørgsmaalene til at fortælle en sand Historie om sin gamle Bekjendt Overdommer Braxfield, der paa sine Retsrundreiser pleiede at overnatte hos en rig Godsbesidder, der ligesom Dommeren var lidenskabelig Skakspiller og ofte lod et Parti henstaa uafgjort fra det ene Aar til det andet. Godseieren begik en grov Forbrydelse og det tilfaldt Braxfield at udtale Dødsdommen over sin Ven og Medspiller. Han satte den sorte Hue paa sit Hoved og oplæste Dødsdommen, der endte med de Ord «at du skal hænges ved din Hals, til du er død.» Han sagde disse sørgelige Ord med al mulig Pathos, saa tog han den skjæbnesvangre Hue af og med et fiffigt Smil og Nik til sin Spillekammerat tilføiede han: «Og nu Donald, min Gut, tænker jeg at have gjort dig skakmat for evigt!» I det samme Øieblik udraabte Prindsregenten: Høit leve og endnu engang høit og tredie Gang høit Forfatteren til Waverley! og endnu et Glas for Marmions Forfatter! og med et Blik paa Scotts for-

legne Ansigt og afværgende Miner tilføiede han: Og nu Walter, min Gut, haaber jeg at have gjort dig skakmat for evigt! —

«Fængslet i Edinburgh» en af Perlerne blandt Scotts Værker, udkom i 1818; den hævede Digteren til hans Ryes Høieste. Da fulgte i December 1819 Ivanhoe og ledsagedes af en uhyre Bifaldsstorm. Over hvor faa og ringe Virkelighedselementer Scott formaaede at forme sin poetiske Verden sees bedst ved denne mesterlige Roman. En Hr. Skene, der kom hjem fra en Reise i Tyskland, fortalte Scott en hel Del om Jødernes Tilstand der, deres særegne Dragt og Sæder, og den Haardhed, hvormed de bleve behandlede. Det var Scott nok til derpaa at bygge en saa herlig Skildring som den af Isaac og Rebecca. Var han i sit private Liv høist bornert med Hensyn til Spørgsmaalet om de fra Kirken afvigende Troesbekjenderes politiske Rettigheder, saa gjør det ham som Digter des større Ære, at han med en saadan Fordomsfrihed kunde gjøre en Jødinde til Heltinden i sin Roman og udruste hende med en saa uopnaaet ideal og dog natursand Skjønhed. — Aaret 1823 bragte Quentin Durward, i hvilken Scott for første Gang betraadte fremmed Grund og som forøgede hans engelske og amerikanske Navnkundighed med en ligesaa stor i Frankrig, Tydskland og Italien. Hr. Skenes Dagbøger fra Frankrig vare Scott nok til at give Digtet den beundringsværdige Farve, det har. —

Hans Navn var nu i Alles Munde og kjendt selv af de mest ulærde Mænd blandt hans Landsmænd. Under den forfærdelige Trængsel, der i London opstod ved Kroningsfesten, var Digterens Liv især paa Grund af hans Lamhed udsat for Fare. Midt paa en Plads var der draget et Spalier af skotske Gardedragoner og Scott tiltalte en af Underofficiererne og bad om at maatte træde ind i det aabne Rum bagved. Manden svarede kort, at han havde streng Ordre, Sagen var umulig. I det Samme raabte en af Digterens Ledsagere, der saae en ny Menneskeskare komme: Sir Walter Scott, tag Dem i Agt! Neppe hørte Dragonen dette Navn, før han raabte: Hvad? Sir Walter Scott! Han gaaer overalt frit igjennem! og idet han vendte sig til sine Kammerater, sagde han: Gjør Plads, Folk, for Sir Walter Scott, vor store Landsmand. Folkene svarte: Sir Walter Scott! Gud velsigne ham! — Saaledes modtog den franske Hær i Africa Horace Vernet med Trommehvirvler, Fanfarer og de samme militaire Æresbevisninger, der vistes en Overgeneral. Jeg kan ikke tænke mig nogen større Triumph for en Kunstner end denne Hyldest af den menige Mand.

I 1826 indtraf Krisen i Digterens Liv. Forlæggerfirmaet Ballantyne, hvori han var Parthaver, gik Fallit og det viste sig til den økonomiske og i sine Privatanliggender yderst nøiagtige Scotts Forbauselse, at Gjælden beløb sig til den

uhyre Sum af 117000 Pund. Han bar sin Ødelæggelse som en Mand. Den kongelige Bank sendte en Deputation til ham for at sige ham, at den i enhver Henseende stillede sig til hans Raadighed. Han modtog ikke dens Tilbud. Anonymt blev en Gave af 30,000 Pund ham tilbudt, han afslog Alt. Han besluttede med Heltemod at gjøre det fortvivlede Forsøg paa med sin Pen at betale den uhyre Gjæld og ikke unde sig Rast eller Ro før han havde indløst de Forpligtelser, Andres Letsindighed og Uorden havde læsset paa hans Skuldre. Men det kan heller ikke undre Nogen, at fra nu af synker hans Productioners Værdi stedse mere. Den stakkels Skribent afsluttede Contract om Bøger — saa og saa mange Romaner at levere i et Aar — hvis Indhold, ja hvis Titelblad han ikke kjendte. Netop i denne ulykkelige Tid, faa Maaneder efter Falliten, mistede han sin høit elskede Hustru; hans Forretninger tillode ham end ikke at sidde ved hendes Dødsseng. Han skrev og skrev, af Romanen Woodstock et halvt Bind i fire Dage, medens Creditorerne stormede ind. Han, som havde seet sit Hus fuldt af Gjæster fra Morgen til Aften, levede nu en Eneboers Liv. Capitain Basil Hall skildrer det nedslaaende Indtryk det gjorde paa ham, da han. kom ind til Scott, og saae den Mand, der pleiede at sidde tilbords med sin Hustru overfor sig og omringet af Slægtninge og Fremmede, sætte sig ved Bordet, og Tjeneren bringe et Couvert

til Een. — Han foretog endnu nogle Reiser, bl. A. en for at foretage Archivstudier til Paris, hvor en Deputation fra «Les dames de la halle» overbragte ham en Kjæmpebouquet; han udgav sine samlede Værker — Afsætningen af de ni første Bind var 35,000 Exemplarer om Maaneden — han betalte en Del af sin Gjæld; han saae med Sorg England begive sig ind paa Reformernes Vei — i 1830 udraabte han: England er intet Opholdssted mere for ærlige Mennesker, siden disse nye Reformer faae Raaderum — han foretog syg, svækket og lammet i en Del af Ansigtet sin sidste Udenlandsreise, under hvilken han endnu i Neapel samlede alle de gammelitalienske Ballader og Sange, han kunde opspore, sammen; han ilede syg hjemad for at døe i sit Fædreland og udaandede i September 1832 netop et halvt Aar efter Goethe. Han havde hele sit Liv igjennem været en oprigtig, mildt rationalistisk Troende, fuldstændig uberørt af sit Aarhundredes prøvende og dristige Videnskab. I 1825 sagde han en Dag: «Jeg haaber, der gives faa Mennesker, som negte Guds Tilværelse, ja jeg troer, at Ingen nogensinde har haft en saa afskyelig Anskuelse.» Samtidigt indrømmede han, at Helvedes Ild og Sphærernes Musik kunde være billedlige Udtryk, ligesom han jo med Glæde og uden Indignation modtog Tilegnelsen af Byrons Kain. Han var i religiøs Henseende som i politisk og poetisk endnu ikke naaet til Personlighe-

dens Frigjørelse fra de tilfældige Traditioner, i hvilke den fra Fødselen af er holdt bunden. Og-saa paa dette Punkt overlod han den yngre Digterslægt en uløst, men af Historiens Gang tydeligt betegnet Opgave.

See vi fra vor Tids Høide tilbage paa det andet Tidsrum af hans Digtning, Prosa-Perioden, og den hele lange Rækkefølge af Romaner, saa er det En ikke muligt at see dem i samme Lys, hvori de stode for hans Samtid. Vi begribe, at de maatte tilfredsstille, da vi forstaae, at de aldrig vakte Anstød, altid kunde hilses med Glæde, ikke blot som poetiske, men som moralske. Men netop dette er Aarsag til, at de have mindre Interesse for os. Man kan i de moderne Litteraturer uden Overdrivelse opstille den Lov, at en Skribent maa gjælde for umoralsk og maa vække Anstød idetmindste hos een Generation af sin Samtid, hvis han ikke allerede skal forekomme den ham nærmest følgende Generation triviel og bornert. Manglerne ved Scotts Romaner falde os nu i Øinene. De fornøie Læseren ved Charaktertegningens Dygtighed og Dialogens Liv, men de tilfredsstille ikke Forstanden, de sætte ikke i nogen høi Grad Følelsen i Bevægelse, de spænde ikke engang Nysgjerrigheden. De ere sjælfulde, men ideeløse. Det gjaldt, føler man, for Scott som patriotisk Digter, efter at Macpherson og Burns havde henledet Opmærksomheden paa Skotland,

om at holde denne Interesse vedlige. Derfor skriver han saaledes, at han aldrig kan jage nogen Læser, selv den Bornerteste paa Flugt. Han, hvem en Kunstners Sandser vare negtede, berører Kjønsforholdet paa saa skaansom en Maade, at erotiske Skildringer næsten ere udelukkede. Og han, hvem Moralen var vigtigere end Kjærligheden til Kunsten, gjenfremstillede ikke de gamle Tider anderledes end med saa stærk en Mildnen af deres brutale Elementer, at den historiske Sandhed i høi Grad lider derunder. Den Kunstgenre, han indførte og som betegnede et saa betydeligt Fremskridt fremfor den ældre Roman, er i vore Dage paa sin Side forældet; man har over hele Europa indseet, at den historiske Roman med alle sine Fortrin var en Bastardart, snart saa belæsset med historisk Materiel, at den poetiske Udvikling staaer stille, snart saa fri i sin Omdigtning af Historien, at de reelle og de tildigtede Elementer i Forening frembringe en høist uharmonisk Concert. Hvor stødende er f. Ex. ikke den Maade, hvorpaa i tiende Capitel af «Fængslet i Edinburgh»'s 3die Del historiske og opdigtede Repliker af Hertugen af Argyle ere nittede sammen! Hertil kommer, at det er blevet os stedse mere klart, hvor afvigende det Totalbillede, der her gives, er fra den fjerne Tids virkelige Charakter, der hyppigt slet ikke vilde forstaaes eller dog slet ikke vække Sympathi, ifald den fremstilledes usminket

som den var. Scotts «Talismanen» og «Korsfarerne» ere Leiebibliotheksromaner om Korstogenes Eventyrlande og eventyrlige Bedrifter, næsten ligesaa uvirkelige som Tasso's «Det befriede Jerusalem», men skrevne med langt ringere poetisk Talent og uden Tasso's samvittighedsfulde Kunstnerkjærlighed til Udførelse og Stil.

Hvor kunde det være anderledes hos en Digter, der som Scott skrev uden nogensinde at gjennemlæse endsige rette det nedskrevne Blad, uden Trang til at sammentrænge og uden at stille alvorlige Fordringer til sig selv med Hensyn til Korthed og Composition. Han stiller endnu færre Fordringer til sin Læser med Hensyn til Agtpaagivenhed og Finhed i Opfattelsen. Han gjentager sig og lader sine Personer gjentage sig, snakker med midt i Fortællingen, peger med Fingeren og forklarer, og nøies ikke med at lade Personligheden optræde med et bestemt Præg, men lader den selv i Nødstilfælde gjøre Rede for sit Væsen med Udbrud som: «jeg taler nu med Rolighed, skjøndt det strider imod min Charakter» eller med Repliker, i hvilke den Talende selv uddrager Moralen af sine slette Handlinger af Frygt for at Læseren skal oversee den og forføres. (Læs f. Ex. George Staunton's hele Skriftemaal til Jeanie Deans, et Mønster paa slet Stil og falsk Psychologi). Overfor saa store Mangler i Detaillen nytter det ikke, at Compositionens Grundtræk i de

bedste Romaner ere fortræffelige og gjerne samle sig til en eller flere store dramatiske Katastropher. En Bog, der skal beholde sit Ry et Aarhundrede igjennem, maa ikke blot være poetisk anlagt, men kunstnerisk gjennemført paa hvert enkelt Punkt, Noget, hvortil Scott fra det Øieblik af, da han begyndte at skrive i Prosa, aldrig gav sig Tid. Selv den mest dramatiske Scene, Scott har forfattet: den herlige og gribende Retsscene i «Fængslet fra Edinburgh», hvor Jeanie med blødende Hjerte, men ædel Sandhedskjærlighed aflægger Vidnesbyrdet mod sin egen Søster, taber Halvdelen af sin Virkning ved den Bredde og Skjødesløshed, hvormed den er fortalt. Af Thomas Moores Memoirer seer man, at Bogens Hovedindhold: den unge Pige, der negter at aflægge Vidnesbyrd for sin Søster i Retten, og derefter foretager den lange Reise for at bønfalde om hendes Benaadning, er en factisk Begivenhed, som i et anonymt Brev blev Scott meddelt. Han har havt det skarpeste Blik for denne Begivenheds sædelige Skjønhed, men meget lidt for dens dramatiske Charakter. Havde Scott besiddet kun halvt saa meget Talent, men dobbelt saa stor Dannelse og Selvkritik, da vilde han vel ikke have gjort den larmende Opsigt, han vakte, men have frembragt Værker af høiere og varigere Værd*). Han følte det selv,

*) Om bildende Kunst synes han ikke at have havt no-

at det var hans Dannelses Lacuner, der forhindrede ham i at naae det Høieste paa Digtekunstens Omraade. Der findes etsteds i hans Dagbog et lille mærkeligt Resumé af hans Levnet: «Hvor forunderligt har mit Liv ikke formet sig! Min Dannelse er halv, min videnskabelige Opdragelse blev forsømt eller overladt til mig selv. Saaledes stoppede jeg mit Hoved fuldt af en Masse dumt Tøi og blev en Tid lang miskjendt af mine Jævnaldrende. Dog kom jeg frem og gjaldt for en klog og dygtig Fyr til deres Beskjæmmelse, som havde holdt mig for en Drømmer ... Og nu maa jeg styrte vingeskudt ned fra min Stoltheds Høide, blot fordi det falder Londonerbørsen ind at gjøre sig gal, og jeg arme skikkelige Løve trænges nu haardt derfor af Bjørne og Oxer.» Det hævner sig i dette Aarhundrede paa en Digter at være uberørt af den hele moderne Videnskabs Gang. Kan han ikke som Byron ved en Intuition ane Alt hvad Videnskaben søger og fastslaaer, saa falde hans Værker ud af de Dannedes Hænder for at gribes af dem, der kun søge Underholdningslecture, eller de bevares og indbin-

get Begreb. For at give et Billede af den gamle Puritaner i „Fængslet i Edinburgh“ siger han følgende Uhyrlighed: „Det var et Maleri, i hvilket Rembrandt syntes at have udført de lyse Partier, men Michel Angelos livfulde kraftige Pensel den skarpe Contour.“

des af de Dannede — for af dem at bortskjænkes som Fødselsdags- og Confirmationsforæringer til deres Sønner og Døtre, Neveuer og Nièces. Det er denne Lod, som er bleven Scotts. Den Digter, som i vort Aarhundredes andet og tredie Tiaar beherskede det litterære Marked, som paavirkede alle Europas Lande og som i Frankrig havde Efterlignere som Mérimée og Hugo og den ældre Dumas («Les Mousquetaires»), i Italien en Discipel som Manzoni, i Tydskland Aandsbeslægtede som Fouqué, i Danmark Beundrere og Elever som Poul Møller, Ingemann og Hauch, er i vore Dage ved Tidens stumme, men lærerige Kritik bleven Yndlingsdigteren for Drenge og Piger omkring Fjortenaarsalderen, en Digter, som alle Voxne have læst og ingen Voxen nogensinde læser.

XI.

I Keats's beundringsværdige Fragment «Hyperion» forekommer der en Scene, hvor hele den styrtede Gudeæt ligger overvunden i en dyb Klippehule under Jorden. Man er ved at holde Raad, og Titanernes Gud, den gamle Saturn, slutter sin modløse Tale: «Her ere I, overvældede, sparkede og slagne. O Titaner, skal jeg sige: Reiser Eder! — I stønne. — Skal jeg sige: Bøier Eder! — I stønne. Hvad kan jeg da? O vide Himmel! O Du min aldrig sete kjære Fader! Hvad kan

jeg? . . . Siger mig det, alle I Broderguder, hvorledes vi kunne føre Krig og styre vor Harme . . .» Da reiser først Oceanus sig, Havets grundende og tankefulde Gud, og ryster sine nu tørre Lokker og begynder med den mumlende Røst, som hans Tunge fra først af opfangede fra Skummets Skvulp mod Sandet og byder de af Lidenskaber Stungne at søge Ro og Trøst i den Tanke, at de falde ved Naturens Lov, ikke ved Tordenens eller Jupiters Kraft. «Store Saturn! du har styret Atom-Universet godt, men Kongemagten har blændet dit eget Øie, saa at een Vei til Sandhed har været dunkel for dig, ad hvilken jeg har vandret til evig Klarhed. Vid først, at som du ei var den første af Magterne, saaledes er du ikke den sidste; det er ikke muligt. Du er hverken Begyndelsen eller Enden. Fra Chaos og det fædrene Mørke kom Lyset som den første Frugt af hint indre Oprør og hin mørke Gjæring, der modnede sig selv til underfulde Formaal. Modenhedens Time kom, og med den Lys, og Lyset virkede avlende paa dets egen Frembringer og vakte den hele uhyre Stofmasse til Liv. I selve hin Time bleve vore Forfædre Himlen og Jorden aabenbare; saa fandt du, den Førstefødte og vi, Giganternes Slægt, os selv styrende nye og skjønne Riger. Men nu følger den smertelige Sandhed: . . . Mærker det vel! Som Himmel og Jord ere skjønnere, langt skjønnere end Chaos og det tomme Mørke, skjøndt de en

Gang vare Herskere, og som vi bag dem skue Himmel og Jord, faste og skjønne i Skikkelse og Form, i Villie og Handling og tusind andre Tegn paa et renere Liv, saaledes skrider nu en ny Fuldkommenhed frem lige bag vore Hæle, avlet af os og skjæbnebestemt til at overgaae os, som vi i Hæder overgaae hint gamle Mørke; heller ikke ere vi mere erobrede derved end det formløse Chaos's Herskermagt engang erobredes af os. Sig, gaaer den tunge Muldjord vel i Rette med de stolte Skove, den har næret og endnu nærer med større Gavmildhed end sig selv? Kan den fornegte de grønne Lundes Herredømme? eller skal Træet være skinsygt paa Duen, fordi den kurrer og har snehvide Vinger, hvormed den kan flyve hvorhen den vil efter Lyst og Lune? Vi ere saadanne Skovens Træer og vore skjønne Grene have avlet ikke blege ensomme Duer, men gyldentfjædrede Ørne, der svinge sig høit op over os i deres Skjønhed, og som maa regjere i Kraft heraf, thi det er den evige Lov, at den første i Skjønhed skal være den første i Magt. Ja i Kraft af denne Lov kan en anden Slægt bringe vore Erobrere til at sørge som vi nu. Have I seet den unge Havets Gud, som har fordrevet mig fra mit Rige? Have I seet hans Vogn, der flyver gjennem Skummet, draget af ædle vingede Skabninger, han har frembragt? Jeg saae ham glide hen over de beroligede Vande med saadan en Glød af Skjønhed i sit Øie, at det

bragte mig til at byde mit hele Rige et tungt Farvel . . .» Saaledes taler Oceanus. Og da de faldne Guder, enten overbeviste eller harmfulde tie, bryder een, paa hvem Ingen tænkte, en Gudinde: Clymene, den lange Taushed, og med hektiske Læber og milde Blik taler hun saaledes frygtsomt blandt de Stolte: «O Fader jeg er her den ringeste Stemme og al min Kundskab er den, at Glæden er forsvunden og at Kval har sneget sig ind i vore Hjerter for, frygter jeg, at blive der for evigt. Jeg vilde ugjerne varsle ilde . . . dog lader mig fortælle min Sorg, sige, hvad jeg hørte og hvorledes det bragte mig til at græde og indsee, at vi have mistet alt Haab. Jeg stod paa en yndig Kyst, hvorover en sød Brise blev henaandet fra et duftende og stille Land med Træer og Blomster. Kysten var fuld af rolig Glæde, som jeg af Sorg, saa rig paa Glæde i sin lune bløde Varme, at jeg fornam en Tilbøielighed til ligesom at rette en Bebreidelse mod denne sorgløse Egn i Sange om vor Jammer og Musik om vor Kval, og jeg satte mig ned og tog en Conchylie med aabne Læber og mumlede ind i den og dannede en Melodi — ak ikke mere at kalde Melodi! thi medens jeg sang og med fattig Kunst lod den dumpe Skals Echo strømme over i Brisen, kom fra en skovbevoxet Strand overfor mig, fra en Ø ude paa Søen, med den nu skiftende Vind, en Fortryllelse, som paa een Gang druknede mine Sandser og vakte

dem til Live. Jeg kastede min Muslingskal bort ned paa Sandet og en Bølge fyldte den, lige som min Sands blev fyldt med den nye, velsignede, gyldne Melodi. Der var levende Død i hver Strøm af Lyd, i hvert Bundt af henrykt henhvirvlende Toner, der sank en efter en og dog alle paa een Gang lig Perler, der pludseligt falde fra deres Snor; og saa en ny og atter en anden Sang, hver lig en Due, som forlader sin Olivenkvist, med Vinger af Musik istedenfor af tause Fjær; de kom svævende om mit Hoved og gjorde mig syg af Glæde og Sorg paa een Gang. Dog Sorgen overvældede mig og jeg holdt mig for mine beruste Øren, da der gjennem mine skjælvende Hænders Lukke trængte en Røst sødere, sødere end alle Melodier, og utallige Stemmer raabte: «Apollo, ung Apollo! morgenlyse Apollo! hil dig, ung Apollo!» Jeg flyede, det fulgte mig og raabte «Apollo!» —

Keats har aldrig skrevet noget saa smukt som dette Sted, og det er ligesaa tankedybt som deiligt. Jeg stiller det ikke i Spidsen for hvad jeg har at sige om ham alene som Prøve paa hans Poesies Storhed og Fylde, men som Indledning ikke blot til hans, men til den hele yngre Digterslægts Optræden efter at Søskolen og Scott havde erobret det poetiske Scepter. I de regjerende Guders Navn er den menneskelige Aand altid fordømt til Ubevægelighed og Stillestaaen.

Fremskridtet behøver et Tronskifte. Wordsworth og Scott vare som mægtige Titanguder, hvis Glands blegnede for den unge Slægts, og Keats selv var den straalende Fugl, der hævede sig høit op i Luften fra Wordsworth's gamle storbladede Steneg. Var ikke Byron den nye Havets Gud, der befoer Lidenskabens Vande med en Skjønhed i sit Øie, som bragte Tidens største digteriske Genius til at forlade sit Rige, sikker paa ei at kunne bestaae i Væddekampen? Og løde ikke Shelleys Melodier saa sødt berusende og uhørt dristigt gjennem Luften, at de endnu den Dag idag trænge igjennem overalt, skjøndt man med Clymene holder for sine Øren og saa længe som muligt vægrer sig ved at laane de nye Toner villigt Øre? Det nytter ikke Noget, thi fra alle Sider høre vi nu Raabene: Apollo! morgenlyse Apollo! —

De gamle Guder indtoge som i Digtet en forskjellig Holdning. Scott, den ædleste af dem alle, strøg, som vi have seet, Flag for Byron med en Adel og Mildhed som har føiet en Krands til hans mange andre, Wordsworth trak sig knurrende tilbage til sine Søer med en Plagiatbeskyldning mellem sine Læber, Southey spyede Galde og Gift — og imens indtoge de nye, unge Guder deres Troner og slyngede Solstraalerne som Glorier om deres Isse. Keats var den aller yngste af de unge og udrustet med eiendommelige Attributer og et eget Rige, i hvilket Ingen af de an

dre gjorde noget Indgreb. Han er et af de mange Exempler paa, hvorledes de fineste og sjeldneste Organismer kunne opdukke i grove ydre Forhold og udfolde sig næsten uden Begunstigelse af Omstændighederne. Denne Yngling, der død i sit 26de Aar har efterladt sig Mesterværker, som Ingen der har læst dem, kan glemme, og hvis Navn Shelley i sin «Adonais» har skrevet ind blandt sine Stjerner, var Søn af en Londonerhyrekudsk og opdraget som Apothekerlærling. For de fleste af den ældre Slægt var han ubekjendt. Wordsworth — den eneste ældre, mod hvem hans Blik stadig var vendt, og med større Ærefrygt, end nogen Anden af de unge følte for ham, — selv Wordsworth viste sig kold. Da Keats en Aften hos Maleren Haydon, hvor Veteranen fra Rydal Mount var tilstede, blev opfordret til at foredrage den skjønne Hymne til Pan af hans «Endymion's» første Bog, hørte den graahærdede Digter den til Ende uden Afbrydelse og bemærkede saa blot, at det var «et smukt Stykke Hedenskab». Det var det, og Ære være Keats derfor! Men Wordsworth vilde neppe sige noget Smigrende dermed. Saaledes lød da den vægtigste Stemme fra den gamle Digterskole. En anden lød fra Tidens kritiske Oldermænd. Den var skrattende og hæs. Baade Quarterly og Blackwood Review gjennemhaanede «Endymion» paa den taabeligste Maade. Det blev sagt Forfatte-

ren, at han «gjorde bedre i at vende tilbage til sine Apothekerkrukker» og man erindrede ham om, at «en forsulten Apotheker dog er bedre end en forsulten Poet.» Braadden stak og smertede visselig dybt, hvor roligt den unge Digter end i Breve udtaler sig om den forsmædelige Adfærd, der var vist ham. Det er høist usandsynligt, at den Tradition, der strax dannede sig mellem Keats Bekjendte, om den nedbrydende Virkning, som disse Artikler havde paa hans Helbredstilstand, skulde, som det nu altid paastaaes, savne al Grund. Dræbt af en Artikel, som det hedder i Byrons Don Juan, blev Keats visselig ikke, og hans Udtalelser godtgjøre i ethvert Fald tilfulde, hvor dyb en Foragt han nærede for de nævnte Udgydelser imod hans Kunst og Person; men hans Ærgjerrighed var heftig, hans Sind modtageligt for Indtryk og hans Legeme havde Dødens Spire i sig; intet Under da om hadske Anfald udenfra rystede en Organisme, der indenfra blev bestormet af tærende Lidenskab og tærende Sygdom.

Keats fødtes i October 1795, mistede 9 Aar gammel sin Fader, sattes af sin Moder i en god Skole og mistede hende til sin ubeskrivelige Sorg endnu som Dreng. Hans Udseende svarede til det Indtryk man nu faaer af hans Poesi. Medens den ætheriske og kvindelige Shelley havde en slank, fin og smalskuldret Skikkelse og en skinger Røst, havde den ægte jordiske og tungfodede Keats til

en noget vel lille Underkrop et bredt kraftfuldt Bryst med stærke Skuldre og en dyb alvorlig Stemme. Hans lille Hoved var omgivet af tykke brune Lokker, Øinene store, glødende mørkeblaae og glimtende ved stærk Sindsbevægelse, Munden smukt formet, men Underlæben saaledes fremspringende, at det gav Ansigtet en udfordrende og krigerisk Charakter. Grundtrækket hos ham som Dreng var da ogsaa en lille engelsk Grævlingehunds Haardnakkethed og Bestemthed, et Træk som lod slutte, at han snarere vilde udmærke sig ad den krigeriske Løbebane end ad den litterære. Han viste tidligt et stort personligt Mod og var en Mester i Legemsøvelser; kort før han fik Tæring afpryglede han en uhøflig Slagtersvend i regelmæssig Boxerkamp. Han kom ud af Skolen 15 Aar gammel og fra sit 15de til sit 20de Aar fik han ved sine Slægtninges Hjælp en Plads paa et Apothek i Edmonton som Hjælper hos en ret dygtig Chirurg, der efter Tidens Skik forenede en Læges og en Apothekers Bestilling. I 1816 begyndte han som Student at besøge Hospitalerne i London, men opgav snart Medicinen for Litteraturen. Efter nogle Aars Samliv med en Del af de unge Mænd i Datiden, hvis Interesser grupperede sig om Kunst og Poesi, og som bare Landets litterære Fremtid, ramtes han af den Sygdom, der alt havde dræbt hans Moder og yngre Broder. Den udvikledes under Bekymringen for, hvor-

ledes han skulde skaffe sig sit Livsophold og under den bestandig mere trykkende Følelse af Trang. Den fremskyndedes af en dyb og gjengjældt, men paa Grund af Keats's Fattigdom haabløs Lidenskab for en ung engelsk-ostindisk Dame. Den nødvendiggjorde hans Adskillelse fra hende paa en Reise til Syden. Den dræbte ham i Rom.

Jeg finder, naar jeg kaster Blikket hen over den ikke-litterære Del af Keats's Levnet kun tre biographiske Hovedfacta: Udsigtsløsheden med Hensyn til hans Udkomme, den dybe og haabløse Lidenskab for hende, uden hvem Livet var ham Intet, og endelig den tærende Sygdom. I Aaret 1820 efter de første Anfald af Brystsygen synes han at have boet i Hus sammen med sin Elskedes Familie, men med den sørgelige Bevidsthed om Nødvendigheden af at foretage en eller anden stor Forandring med sit Liv for at undgaae den absolute Trang. Han tænkte paa Sydamerika, paa at ledsage en eller anden Indiafarer som Læge o. s. v. Da var det, at nye og afgjørende Symptomer paa Sygdommens Fremskridt viste sig. En Reise til Italien blev foreskrevet. Han, som under andre Omstændigheder vilde have følt det som den høieste Lykke at skulle see det Land, hvis Natur han altid havde længtes efter og hvis Guddomme han havde opvakt fra de Døde, skriver nu: «Reisen til Italien vækker mig hver Morgen ved Daggry. Jeg skal forsøge paa at foretage den,

skjøndt det er med samme Følelse som skulde jeg marchere mod et Batteri.» Ombord paa Skibet skriver han med Hensyn til sin Kjærlighed: «Hvis mit Legem kunde komme sig af sig selv, vilde denne Sag forhindre det; selve den Ting, jeg mest ønskede at leve for, vil blive en Hovedanledning til min Død . . . Jeg ønsker mig Døden hver Dag og Nat for at blive befriet fra disse Lidelser og ønsker saa atter Døden bort, da Døden vilde tilintetgjøre selve disse Lidelser, som ere bedre end Intet. Land og Hav, Svaghed og Tæring ere store Adskillere, men Døden er den store Adskiller for bestandig . . . Jeg tænker sjældent paa min Broder og Søster i Amerika; men Tanken om at skulde forlade Miss ** er skrækkelig fremfor alt Andet; en Følelse af Mørke kommer over mig ved den; jeg seer uafladeligt hendes uafladeligt forsvindende Aasyn.» Og i et andet Brev skriver han: «Overbevisningen om at jeg ikke mere skal gjensee hende vil dræbe mig. Min kjære Brown, jeg skulde have havt hende, mens jeg var rask, og jeg var ikke bleven syg. Jeg kan ei udholde at døe — jeg kan ei udholde at forlade hende. O Gud, Gud, Gud! Alt hvad jeg har i mine Kufferter, som erindrer mig om hende, gaaer igjennem mig som et Spyd. Det Silkefoder, hun syede i min Reisehue, brænder mit Hoved. Min Indbildningskraft er gyseligt levende med Hensyn til hende — jeg seer hende — jeg hører hende.

Der er Intet i Verden, som har tilstrækkelig Interesse for mig til at adsprede mig fra Tanken om hende endog blot et Øieblik . . . Jeg kan ikke sige et Ord om Neapel; jeg føler mig ikke i ringeste Maade berørt af de tusind nye Ting rundt omkring mig. Jeg frygter for at skrive til hende. Men det vilde være mig kjært, om hun vidste, jeg ikke har glemt hende. O Brown! jeg har glødende Kul i mit Bryst. Det overrasker mig, at det menneskelige Hjerte er istand til at udholde og bære saa megen Elendighed. Blev jeg født for at ende saaledes?»

Paa den sidste Dag i November 1820 skrev han sit sidste Brev. En kyndig Læge, en fortrolig Ungdomsven af Keats, Dr. Clark bevarede hans Liv endnu Vinteren over. I Neapel havde han modtaget et hjerteligt Brev fra Shelley, der indbød ham til at komme til Pisa, hvor han skulde modtage enhver Art Pleie og Hjælp. Han modtog ikke Tilbudet. Efter nogle Ugers kvalfulde Lidelser kom en Tilstand af Resignation og Ro med Hvile og Søvn. Han ønskede at et Brev fra hans Elskede, som han ikke vovede at læse, sammen med en Pung og et Brev fra hans Søster skulde lægges i hans Kiste og bestemte, at paa hans Grav de Ord skulde skrives:

Her ligger En hvis Navn blev skrevet i Vand.

Berøringen af Shelleys magiske Stav stivnede

Vandet til Is og lod Navnet staae som indridset i Krystal for alle følgende Tider*).

Keats's Poesi er den engelske Naturalismes stærkest duftende Blomst. Den havde jo allerede, da han opstod, havt en lang og kraftig Væxt. Dens Løsen var, som vi saa, først bleven formuleret af Wordsworth og af ham bragt saaledes i Methode, at han inddeler sine Digte i Grupper, svarende til Livets forskjellige Aldre og til Sjælens forskjellige Evner. Den fik hos Coleridge Rygstød i en halvt Schellingsk Naturphilosophi, den optraadte seirrig hos Scott som et af Fædrelandskjærligheden baaret Menneske- og Landskabsstudium, som historisk Begeistring og som Geniets Opdagerblik for Racernes gjennemgribende Betydning. Den opstaaer endelig baade hos Moore og Keats som rig og pragtfuld Sensualisme, baaret af Organismer, hvis Sandser besidde en Modtagelighed for Yderverdenens Skjønhedsindtryk, mod hvilken Mennekenes sædvanlige Paavirkelighed synes sløv og stump. Men hos Moore er Sandseligheden, medens den kunstnerisk aabenbarer sig i en varm og glimrende Colorit, ensidigt rettet paa det Erotiske og af en let og legende Natur. Hos Keats er den omfattende, gediegen og tung, paa ingen

*) . . . time's monthless torrent grew
A scroll of chrystal, blazoning the name
Of Adonais.
Shelley: Fragment LXXVII. On Keats.

Maade særligt erotisk, men alsidig og i denne sin Alsidighed et beundringsværdigt Extrem af den fællesengelske Naturalisme. Denne førte hos Wordsworth til een, allerede skildret, Yderlighed; hos Keats er den drevet til en ganske anden og poetisk langt mere værdifuld.

Blandt alle Englands Digteraander var Keats mest af en Artist. Han var den mindst dogmatiske af dem alle. Hans Poesi har ingen Støtte i Fædrelandskjærligheden som Scotts og Moores, prædiker intet Frihedsevangelium som Shelleys og Byrons, den er ren Kunst og bæres af Indbildningskraften alene. Det hørte til hans Yndlingssætninger, at den sande Digter ingen Lære eller Mening kunde have, ingen Moral, ja intet Selv. Og hvorfor? Fordi Digteren i lige Grad glæder sig ved Lyset og Mørket og har lige saa megen Fornøielse af at undfange en Jago som en Imogen. Om alle Digtere, der have glemt sig selv over Gjenstandene for deres Phantasi, gjælder det, at de i Productionens Timer have lagt deres private Eiendommelighed og Forkjærlighed saa vidt muligt tilside; men om Keats gjælder det i den høieste Grad. Ryddede de andre deres Arbeidskammer for en Del af deres private Forhaabninger, Sværmerier og Principer, de gjorde det dog ikke saa fuldstændigt som han. Hans Arbeidsværelse var som en af hans Beundrere har sagt det om ham, «en Malers Atelier med lidet andet Bohave end

Staffeliet». — Men selve hin Keats's poetiske Indifferentisme overfor Anskuelser og Principer var selv en Livsanskuelse og et Princip, nemlig den poetiske Pantheismes. For den consequente poetiske Pantheist ere alle Former, alle Skikkelser, alle Livsytringer paa Jorden, i hvilke Phantasien fordyber sig, kjære og lige kjære. Keats anerkjender for Digteren ingen Sandhed af den Art, der reformerer og udelukker; men han nærer en næsten religiøs Tro paa selve Indbildningskraften som Sandhedskilde. Det hedder i et af hans Breve: «Jeg er ikke vis paa Noget uden paa at Hjertets Følelser ere hellige og at Indbildningskraften er sand. Hvad den griber som Skjønhed maa være Sandhed, hvad enten det har existeret saaledes forhen eller ei — thi jeg har samme Mening om alle vore Lidenskaber som om Kjærlighed; de ere alle paa deres Høidepunkt Skabere af væsentlig Skjønhed. Indbildningskraften kan sammenlignes med Adams Drøm: han vaagnede og fandt at det var Sandhed.» Han udfører videre Forskjellen mellem denne Art Sandhed og den, hvortil man naaer ad Grubleriets Vei og udraaber saa disse Ord, der indeholde Nøglen til hans hele Poesi: «Dog hvorom Alting er, o hvor langt heller et Liv i Sandseindtryk end et Liv i Tanker!» (O for a life of sensations rather than of thoughts!)

Han levede for en stor Del et Liv i passive Sandseindtryk, i Fornøielse og Smerte gjennem

Sandserne. «Tag, siger Masson, en Physiologi og gjennemgaae de saakaldte Klasser af Sandsninger en efter en — de Sandsninger, der ere knyttede til de blotte Muskeltilstande, dem, der ere forenede med saadanne Livsprocesser som Blodomløb, Ernæring, Aandedræt og elektrisk Forbindelse med omgivende Legemer, Smagssandsningerne, Lugtfornemmelserne, Berørings-, Hørelses-, Synssandsningerne — og man vil finde at Keats var usædvanlig begavet med dem alle.» Han var f. Ex. overordentlig modtagelig for Ganens Fornøielser. En af hans Venner fortæller, at han har seet Keats en Dag bedække sin Tunge med Cayennepeber for, som han sagde, bedre at nyde den behagelige Smag af en Slurk kold Claret derefter. «Siden vi tale om Fornøielser, siger han selv i et Brev, saa skriver jeg i dette Øieblik med den ene Haand og holder med den anden en Ferskenkjerne til min Mund.» Det kan derfor ikke undre, at Billeder hentede fra denne Sphære ere hyppige hos ham. I hans med Rette berømte Ode til Melancholien hedder det om denne Guddom, at den har sit Alter i selve Glædens Tempel, skjøndt useet af andre end den, der med «kraftig Tunge kan sprænge Glædens Drue mod sin fine Gane», og i en af Keats's sidste Sonetter beskriver han Dødens Komme med de betegnende Ord, «at hans Sjæls Gane mister sin Smag.» Det forstaaer sig, at Høre- og Synssandsen for-

synede ham med endnu mangfoldigt flere Udtryk end de underordnede og mindre ædle Sandser. Han besad en Musikers Kjærlighed til Musik og en Malers Blik for Lys- og Farvenuancer. Saaledes forstaaes det, at han for alle de forskjellige Arter af Lyd og Vellugt og Smag og Berøringsfornemmelser var i Besiddelse af et Ordforraad, som man skal lede om hos de største Digtere, og saaledes sees det, at han i sin medfødte Organisation havde et System af Anlæg, som blot behøvede at sigtes og formes for at udvikle sig til den høieste Evne til at opfange og gjengive al Skjønhed i Naturen.

At kunne gjengive den var fra først af hans Drøm, og han, der om sig selv afgav det Vidnesbyrd, at han slet ingen «Meninger» havde — undtagen med Hensyn til Kunsten, sluttede sig lidenskabeligt til den Revolution, Wordsworth og Coleridge havde afstedkommet i Bedømmelsen af det forrige Aarhundredes Digtere. Spenser var hans Afgud, den klassiske Kunstdigtning hans Rædsel og i Digtet «Søvn og Poesi» har han nedlagt en æsthetisk Troesbekjendelse, der ikke kunde afgives i voldsommere Udtryk. Efter at have skildret Englands gamle poetiske Triumpher, udbryder han: «Kunde Alt dette gaae iglemme? Ja, et Frafald, avlet af Taabelighed og Barbari, bragte Apollo til at blues over dette sit Land. Mænd bleve ansete for vise, der ei forstode hans Herlighed; med et klyn-

kende Barns Kraft rokkede de omkring paa en Gyngehest og antoge den for Pegasus. Hvilke sørgelige Sjæle! Himlens Vinde blæste, Oceanet rullede sine svulmende Bølger — I følte det ikke! Den blaa Himmelhvælving afslørede sin evige Barm og Sommernattens Dug overdryssede Morgenen med Kostbarheder, Skjønheden var vaagen! hvorfor vare I ikke vaagne! . . . I gik med en stakkels affældig Standart mærket med det flaueste Motto, hvorpaa med brede Bogstaver stod skrevet det ene Navn Boileau!» Saa længe før Stormen i Frankrig reiser sig mod dette stakkels gamle Navn, støder Keats i Krigstrompeten imod det; Théophile Gautier har ikke nævnet det med større Indignation end han. Det maa vel være denne Passus, hvis energiske Stil minder En om Kaulbachs Maleri i München, hvor Paryktidens Kunstner slumrer med Lededukken i sin Arm, der har givet Anledning til Byrons stadige Udfald mod Keats som Angriber af Pope. Men Keats har aldrig offentliggjort en Linie mod Pope og naar Grevinde Guiccioli i sit naive Værk om Byron kommer tilbage til disse Angreb, der skulle have opbragt hendes Elskede, saa er dette kun elskværdigt kvindeligt Eftersnakkeri. Derimod har Keats rimeligt nok indbefattet Pope blandt de ovenfor Udpegede, hvis Øre var lukket for Havets og Vindenes Musik og som sov over sig, naar Morgenen udfoldede sin Skjønhed.

Han var ikke af dem. Analysere vi Keats's Eiendommelighed, finde vi som alt berørt Grundlaget for den i den alsidige Sandselighed. Læs i Oden til Nattergalen denne Strophe:

O havde jeg en Drik Vin, der var kjølnet lange Aar igjennem i en dyb Hule under Jorden, og som smagte af Blomster og Grønt, af Dands og provencalske Sange og solbrændt Lystighed! o havde jeg et Bæger fuldt af det varme Syden, af den sande, den blussende Hippokrene, med Perlebobler vinkende paa Randen og purpurplettet Mund, saa at jeg kunde drikke og tabe Verden af Syne og forsvinde som Du i Skovenes Skygger!

Og sammenlign hermed disse Linier af Endymion:

Smag disse saftige Pærer, som den alvorsfulde Vertumnus har sendt mig ... her er Fløde, dyb og rig under sin sneglimtende Flade, sødere end den som Amalthea afskummede for Jupiter som Dreng, og her hvile uformørkede af nogensomhelst Berøring et Bundt af duftende Blommer, rede til at smelte mellem Gummerne paa et Barn.

Til den forfinede og rige Smagssands svarer Lugte- og Følesandsens ideale Finhed. I Isabella, et Digt, der efter Boccacio behandler samme Sujet som H. C. Andersens Eventyr «Rosen-Alfen», staaer der paa det Sted, hvor den unge Pige griber sin Elskedes afhuggede Hoved:

Og hun viklede det ind i sit Silkeskjærf, der

duftede sødt af den Dug, som samles fra de kostbare Blomster, der plukkes i Arabien, og en guddommelig Vædske strømmede med forfriskende Vellugt ned over det gjennem det kolde Slangerør.

I Lamia staaer der, hvor Gjæsterne indfinde sig til det unge Pars Bryllup:

Da i Forværelset enhver Gjæst med Fornøielse havde følt den kolde fulde Svamp blive trykket af tjenende Slaver mod hans Hænder og Fødder, og vellugtende Olie paa sømmelig Vis blive udgydt over hans Haar, saa gik de alle ind til Festen i hvide Kjortler og stillede sig selv i Orden omkring Hynder af Silke.

I en af «Epistlerne» findes følgende i sin sandselige Billedrigdom utroligt concise Linie om en Svane: «Du tilkyssede dig din daglige Føde fra Najadernes perlebeduggede Hænder»*).

Det er unødvendigt at gjøre Læseren opmærksom paa de enkelte Finheder i disse Brudstykker, der endda tabe saa meget ved Oversættelsen i Prosa. Men idet jeg nu gaaer over til Synssandsens Territorium, kommer jeg først til Keats's egentlige Felt, skjøndt Synssandsen i hans Poesi aldrig paavirkes alene. Skulde jeg sammenligne hans Naturmaleri med Wordworth's, vilde jeg sige: denne fører os ud i den egentlige Flora, men med Keats træde vi ind i et Drivhus: en mild, fugtig

*) Kissing thy dayly foods from Najads pearly hands.

Hede slaaer os imøde, brogede Blomster og saftdryppende Frugter møde vort Øie og slanke Palmer, gjennem hvis Grene ingen ublid Vind formaaer at suse, bevæge svagt nikkende deres lange brede Vifter. Han har skrevet en Sang til Efteraaret, som er typisk for hans Naturbeskrivelse. Han viser, hvorledes det sammensværger sig med den modnende Sol om at signe og betynge Vinrankerne, der løbe hen under Straataget, om at bøie de mosgroede Æbletræers Grene under Æblernes Vægt, om at fylde alle Frugter med Saft helt ud til Skallen, om at faae Græskarret til at svulme og om at udfylde Hasselnødden med søde Kjærner, og saa skildrer han med Mesterhaand Efteraaret som Person.

«Hvo har ei ofte seet Dig midt i dit Forraadskammer! Stundom kan den, der søger dig udenfor Huset, finde dig siddende sorgløs paa en Kornlades Gulv med Haaret blidt løftet af den Vind, der renser Kornet for Avnerne, eller sundt sovende ved en halvtafmeiet Fure, søvndysset af Valmueblomsternes Duft, medens din Segl endnu en kort Stund sparer den nærmeste Række Ax og under dens sammenfylkede Blomster en Frist.»

Det er Keats umuligt at nævne Navnet paa noget Begreb eller nogen Tanke uden at han strax fremstiller dem i legemlig eller plastisk Form. Hans talrige Allegorier have et Liv og en Ild, som vare de udførte i Sten af det 16de Aarhun-

dredes bedste italienske Kunstnerhænder. Han siger om Melancholien: «Den dvæler hos Skjønheden — hos Skjønhed, som maa døe og hos Glæden, hvis Haand stadig er ved dens Læbe, bydende Farvel». Han siger om Digtekunsten: den er en uudtømmelig Strøm af Lys; den er den høieste Styrke, den er Magt selv, halvt slumrende paa sin høire Arm.»

Saaledes see vi Keats's digteriske Evne vinde stedse mere og mere i Omfang. Hans Udgangspunkt og Udgangspunktet i de smukkeste blandt hans mindre Digte (som Oden til Nattergalen) er Skildringen af en rent legemlig Tilstand, som Mathed, Nervøsitet, Opiumsdøsighed, Tørst, Forsmægten; paa denne Baggrund af Sensibilitet hæve saa Sandsebillederne sig frem, tydelige og runde, omtrent som Reliefer paa et Skjold. Jeg veed ikke hvorfor, men Ordet Sammensveisning er flere Gange kommet mig paa Læben ved Tanken paa Keats's Billeder. De have noget vist Fuldtlødigt og Færdigt ved sig, som om de paasveisedes en Flade. Man agte nøie paa, hvorledes Skikkelserne langsomt hæve sig frem i de Brudstykker, jeg nu vil citere. Det er den første og tredie Strophe af den skjønne «Ode to Indolence»:

«En Morgen saa jeg tre Figurer for mig i Profil med bøiede Nakker og foldede Hænder. Den ene gik med roligt Aasyn bag den anden i bløde Sandaler og hvidt Gevandt; de gik forbi lig Fi-

gurer paa en Marmorurne, naar man dreier den rundt for at se Figurerne paa den anden Side; de kom igjen; og som om Urnen endnu engang blev dreiet, vendte de først sete Skygger tilbage ... De gik tredie Gang forbi mig og under Gangen vendte hver af dem et Øieblik sit Hoved imod mig; saa svandt de og jeg brændte efter at følge dem og sukkede efter Vinger; thi jeg kjendte de tre; den første var en yndig Pige, og Elskov hendes Navn; den anden var Ærgjerrighed, bleg om Kind og altid aarvaagen med trætte Øine; den sidste, hvem jeg elsker des mere, jo flere Bebreidelser hun overhobes med, var den stolte og strenge Mø Poesien.»

Dog det er først i de Par færdigblevne Sange af «Hyperion» at det lykkedes Keats at beherske sine Kunstmidler fuldt og virkeliggjøre det Ideal af plastisk sandselig Bestemthed, der svævede for hans Øie. Her er Reliefet svundet for Statuen og for Statuer af en Stil, som havde Michel Angelos Meisel været med i Spillet ved deres Fødsel. Lad være man føler Studiet af Milton, jeg tilstaaer, at for mig er dette mere end Milton. Allerede Sujettets Natur drev Billederne ud i det Colossale. Man læse disse Ord om Gudinden Thea: «I Sammenligning med hende vilde den høie Amazone have syntes en Dværg i Væxt; hun vilde kunnet gribe Achilles i Haaret og bøie hans Nakke, eller med en Finger standse Ixions Hjul.» Eller

man læse denne Beskrivelse af Hulen, hvor Titanerne have samlet sig efter deres Fald:

«Det var en Hule, hvor intet krænkende Lys kunde speile sig i deres Taarer, og hvor de kunde føle deres egne Sukke men ikke høre dem for den mægtige Brølen af tordnende Vandfald og hæse Strømme, der styrtede ned i uafbrudt Masse uvist hvorfra. Klippe ragede frem ved Siden af Kilppe, og Fjelde, der saae ud, som om de lige vare vaagnede af en Søvn, reiste Pande ved Pande deres uhyre Horn og dannede saaledes med tusind kjæmpemæssige og lunefulde Former et passende Tag over denne Kvalernes Rede. Istedenfor paa Troner sadde de paa den haarde Flint eller laae paa Leiet af den ru Sten og paa Skiferlag blandede med stivnende Jern. De vare ikke alle samlede her, Nogle martredes i Lænker og Nogle flakkede om. Cæus og Gyges og Briareus, Typhon og Dolor og Porphyrion med mange flere af de kjækkeste til Angreb vare indespærrede, hvor de neppe kunde drage Aande, og fængslede i et mørkt Element, der holdt deres sammenbidte Tænder end mere sammenpressede og deres Lemmer indelukkede som Metal-Aarer i Bjerget, sammentvungne og sammenskruede; der laa de uden en Bevægelse undtagen den af deres tunge Hjerter, der hævede sig i Smerte og atter med en feberagtigt kogende Malstrøm af Blod gjennem alle Pulse trak sig sammen i frygtelig Kamp.»

Det var ikke for meget sagt af Byron, som tilforn havde været saa streng mod Keats, at Digtet Hyperion «virkelig syntes inspireret af Titanerne og var sublimt som Æschylos.» Man har ogsaa nu tilstrækkelige Prøver paa Digterynglingens Phantasikraft; hvor søde hans Melodier end ere *), saa er det dog ved den, han staaer som engelsk Digter. Han danner med sin Poesies rent kunstneriske Charakter Overgangen fra de conservative til de fremskridtselskende Poeter, men dog med et tydeligt Hang til Fremskridtet, et Hang, hvorpaa hans sværmeriske Venskab for Examiners radicale Redacteur Leigh Hunt er et talende Symptom. Han følte hvad han skrev, naar han i Forbitrelsen over det Liverpool-Castlereaghske Regimente i sit Digt «Til Haabet» udbrød: «O lad mig see vort Land bevare sin Sjæl, sin Stolthed, sin Frihed, og ikke Frihedens Skygge» og Navnene Wilhelm Tell, William Wallace og fremfor alle Kosciusko forekomme atter og atter nævnte med høieste Beundring i hans Vers. Hvad han havde udviklet sig til, ifald han havde naaet Mandsalder, lader sig ikke sige. Da han skrev

---

*) Man agte f. Ex. paa Vellyden i hans Alfesang:
Shed no tear! o shed no tear!
The flower will bloom another year
Weep no more! weep no more!
Young buds sleep in the roots white core. o. s. v.

sine sidste og skjønneste Sange, var han jo endnu et verdensfremmed Barn.

Det bør ikke glemmes, at han skrev dem under store Kvaler og uden nogetsomhelst Otium til Arbeid. Jeg troer det er derfor, de ere saa skjønne. Lad Skribenten længe nok holde sit Privatliv ude fra sin Production, lad ham som Keats neppe nævne sin dybeste Lidenskab i sine Værker, det vil ikke feile, at intet Værk har det Liv, den Farve, den guddommelige Tunge af Ild paa sin Pande, som det, der er udført, medens den, som skrev det, ikke blot har skrevet, men levet og lidt. Hverken Bekymringen for Brødet, eller Brystsygen eller Lidenskaben for den ostindiske Pige have direkte sat noget Stempel paa Keats's Arbeid; men af al denne Gift for ham har han suget Næring for det.

Saa sank han i sin tidlige Grav, og neppe begravet opstod han fra de Døde i det Klagedigt, som Shelley lod tone over hans Grav. Han ophørte at existere som Keats, han forvandledes til en Mythe, til Adonais, til alle Musers og Elementers skjønne Yndling, og mythevorden førte han fra da af i Slægtens Bevidsthed en dobbelt Existents.

«Han lever, han er vaagen — det er Døden, som er død, ikke ham. Sørg ikke for Adonais! ... Han er blevet Et med Naturen. Hans Stemme høres i al dens Musik lige fra Tordenens Døn til

Sangen som lyder fra Nattens søde Fugl... Han er nu en Del af den Elskelighed, som han engang meddelte en Tiltrækning mere. Han har nu sin Del i den plastiske Kraft, hvormed den store Aand driver nye Skarer af Væsener ind i den Form, de skulle bære . . .

«Alle de, som kun vandt et ufærdigt Ry reiste sig fra deres himmelske Troner, da han kom, den blege Chatterton reiste sig, fra hvem Præget af hans ædle Dødskamp end ikke var veget, og Sidney reiste sig, som han fægtede og faldt, som han levede og elskede, ophøiet i sin Mildhed, en Aand uden Plet . . . og mange flere: Du er bleven en af vore, raabte de, det var paa Dig at hin kongeløse Klode ventede, der saa længe har kredset blind i sin uopnaaede Majestæt, ene, taus, midt i en Himmel, fuld af Sang. Indtag din bevingede Trone, du Aftenstjerne blandt vor Skare» *)!

Der gives neppe i Poesiens Historie et Sidestykke til denne Elegi. Den er Skikkelsens umiddelbare Forklarelse efter Døden, og en poetisk Forklarelse af rent naturalistisk og rent humanistisk Art. For Shelley laa Keats's sande Apotheose i disse Ord: Han er bleven Et med Naturen (He is made one with Nature).

*) Shelley: Adonais, Strophe 41—43.

XII.

I November 1835 skriver Walter Scott i sin Dagbog: «Thomas Moore her . . . I hans Væsen er mandig Aabenhed, parret med fuldkommen Anstand og god Opdragelse. — Intet Spor af Poet eller Pedant . . . Hans Ansigt er ikke usædvanligt, men hans Træk ere saa livlige, især naar han taler eller synger, at de ere langt interessantere end regelmæssig Skjønhed kunde gjøre dem. Jeg huskede, at Byron baade mundtlig og i sin Dagbog saa tidt har nævnt Moore og mig i samme Aandedræt og med samme Art Agtelse, at jeg var nysgjerrig efter at see, hvad vi kunde have tilfælles, da Moore stedse har levet i den elegante Verden, jeg paa Landet og med Forretningsmænd, ogsaa ofte med Statsmænd, da Moore er en Lærd, jeg ikke, han en stor Musiker, medens jeg ikke kjender en Node, og da han er en Demokrat, jeg en Aristokrat, ikke at tale om, at han er en Irlænder, jeg en Skotte. En Ting have vi dog tilfælles, og det er et vigtigt Lighedspunkt: vi ere begge to godmodige Fyre, der heller nyde Øieblikket end anstrenge os for at holde vor Løveværdighed vedlige, og vi kjende begge Verden nok til af vort Hjerte at foragte saadanne høinæsede Personer, der i deres litterære Vigtigmageri minde om den Mand, Johnson mødte i et Værtshus og som forestillede sig selv

som den store Twalmly, Opfinder af de sluseformige Strygejern . . . Det vilde være en glædelig Tilvæxt i min Lykke, om Thomas Moore havde en Landeiendom to Mile fra mig. — Vi tog sammen i Theatret, og da Huset heldigvis havde et godt Publicum, modtog det Thomas Moore med Henrykkelse. Jeg kunde have omfavnet dem, thi de betalte min Gjæld for den smukke Modtagelse, jeg fandt i Irland.»

Med disse hjertelige og humoristiske Ord har Skotlands store Digter draget Parallelen mellem sig og Irlands nationale Digter. Ligheden mellem deres Stilling som anerkjendte og beundrede Organer for de to til England knyttede, afhængige Riger lader Forskjellen imellem dem træde skarpere frem. Den beroer allerførst paa Forskjellen imellem Skotlands og Irlands Situation overfor den herskende Stamme. Skotlands Stilling var underordnet; men den var lovlig ordnet og Skotter havde Sæde i det engelske Parlament. Irlænderne derimod, som dels ved en langt dybere Raceforskjel, dels for Flertallets Vedkommende ved en langt betydeligere religiøs Uensartethed adskilte sig fra deres engelske Herrer, vare sex hundrede Aar igjennem blevne beherskede af en Regjering, over hvilken de ikke havde mere Control end Hinduerne eller Singaleserne over deres. Landets protestantiske Parlament residerede i det katholske Irland som en fjendtlig Besætning i et erobret

Land. Det var en Bande Dictatorer, der regjerede i en fremmed Magts Navn med fuld Frihed til at undertrykke, men som selv øieblikkeligt bleve vundne ved Bestikkelse eller undertrykte ved Voldshandlinger, ifald de gjorde det fjerneste Forsøg paa Opposition. Den irske Protestant var i Virkeligheden ikke bedre stillet end sin katholske Landsmand, han kunde kun kjøbe sine Herrers Gunst for Opofrelsen af sit Lands Interesser og nød kun det ene sørgelige Privilegium at være paa een Gang Slave og Tyran.

Den engelske Race har havt den Lykke, at saavel dens Dyder som dens Feil have sikret den Overlegenhed i Kampen for politisk Selvstændighed og Magt; dens Egoisme og dens Hovmod ere næsten komne den ligesaa stærkt tilgode som dens ædruelige Kløgt og dens Handlekraft. Den irske Stamme derimod synes omtrent paa samme Maade som den polske baade ved sine Dyder og Laster at være fordømt til politisk Afhængighed. Uden at glemme, at den overvundne Races Charakter altid bagvaskes i Seierherrens Skildringer tør man paastaae, at Irlændernes Lethed, Livlighed, Ynde og Ild, deres urolige Heroisme, deres ustadige Ridderlighed, det frihedselskende og i visse Tilfælde oprørske Instinct, der hos dem forenes med Forkjærlighed for Kongemagtens Pragt og Pomp ere et slet Grundlag for et roligt og uafhængigt Statsliv. De mangle den moderne Tids borgerlige

Dyder, og de, som de besidde, høre Fortiden til: deres Religiøsitet staaer paa Randen af den blindeste Overtro, deres Trofasthed bestaaer som deres Brødres i Bretagne i en rent feudal Troskab mod Landets gamle Aristokrati, og deres glimrende Mod er af udisciplineret og opbrusende Natur. Endelig har den langvarige Undertrykkelse sat sit Stempel paa deres Sjæle. De mangle Selvtillid, forfalde let til Forstillelse og ikke mindre let til Dorskhed; de ere altfor uforsigtige før Faren og altfor let skræmmede i det Øieblik den kommer; de forstaae ikke at bruge Friheden, naar den i korte Tidsrum undes dem, fordi man kun ved lang Praxis lærer at benytte den med Fasthed. Der gives uerfarne Folkeslag som uerfarne Individer. Irlænderne have en Side, fra hvilken de ere beslægtede med Franskmændene, for hvem de altid havde næret en levende Sympathi, en anden seet fra hvilken de minde om Polakkerne, og en tredie, fra hvilken de synes orientalske. Blandt de sidste af Moores Irske Melodier findes et Digt «The Parallel», der besvarer et Skrift mod Irlænderne, der vilde bevise, at de oprindeligt vare Jøder, med at drage Parallelen mellem Irlændernes Skjæbne og det jødiske Folks.

Like thee doth our nation lie conquer'd and broken
  And fall'n from her head is the once royal crown;
In her streets, in her halls, Desolation hath spoken
  And „while it is day yet, her sun hath gone down.“

Og selve Racen har et østerlandsk Præg. «Irlænderne, siger Byron etsteds i Anledning af Moore, rose sig af deres orientalske Oprindelse og virkeligt taler deres Indbildningskrafts Vildhed, Ømhed og levende Farver, deres Mænds ildfulde og exalterede Sindelag, deres unge Pigers Skjønhed og asiatiske Ynde til Gunst for denne Mening.» Det er let at forstaae, hvilket Bytte en Folkestamme med disse Grundtræk maatte afgive for et seigt og grusomt engelsk Tyranni, og et hurtigt Blik ud over Irlands Historie under Thomas Moores Opvæxt er nødvendigt for at forstaae, at denne mildtanlagte og bløde Digteraand bliver den første, som fører Englands i Naturbeskuelsen hvilende Digtning over i Frihedsideernes Leir og giver den politiske Poesi Signalet. Han fødtes i Mai 1778 og det er i de første Ynglingeaar, han oplever de Rædsler, som følge. Fra det Tidspunkt af, da den engelske Regjering ved Lord Camden's Udnævnelse til Vicekonge af Irland (1795) antydede sin Opgivelse af den humanere Politik fra 1782, antog det over hele Landet udbredte patriotiske Selskab «De forenede Irlændere» (United Irishmen), som hidtil havde søgt Irlands lovlige Emancipation ved lovlige Midler, en ny Charakter, man satte sig Irlands Løsrivelse fra England som Maal og drømte om Oprettelsen af en irsk Republik. Selve den irske Befolkning var jo imidlertid splittet i hinanden fjendske Ra-

cer, og et glødende Had stillede i de lavere Klasser Protestanter og Katholiker mod hinanden. For at gjøre Ende paa de Uroligheder og Optøier, som dette indre Fjendskab foraarsagede, dannede Regjeringen et protestantisk Gensdarmeri paa 37000 Mand, hvem det under Paaskuddet af at søge om skjulte Vaaben var tilladt at fængsle, martre og dræbe Enhver, der af en eller anden Slyngel eller Fjende blev angivet som mistænkt. Hundreder af Uskyldige, hvis hele Brøde var at bekjende deres Fædres Tro bleve pidskede til de Intet mere kunde føle, tvungne til at staae paa eet Ben paa en spids Pæl, eller halvt hængte (ɔ: tagne ned kort efter Hængning) eller skalperede ved Spring fra Beghætten. Hertil kom over hele Landet udbredte Dragonader med fuldkommen Frihed til Rov, Plyndring, Voldtægt og i Tilfælde af Modstand Mord. Officierer af Rang pralede af, at i vidtstrakte Egne var der intet Hus, hvor ikke Kvinderne vare blevne skjændede, og paa den Indvending, at Irlænderinderne maatte have været meget lidet strenge, var Svaret at «Bajonetten fjernede al Knibskhed» *). Man vil ikke undre sig over, at Fortvivlelsen drev mange af de roligste og sindigste Irlændere over i Armene paa det

*) Massey: History of England IV, 302. Min hele Fremstilling er grundet paa engelske Patrioters Skildring.

hemmelige Selskab, som hvis Udsending Lord Edward Fitzgerald (hvis Levnet Moore med saa varm Begeistring har skrevet) gik over til Frankrig for at forhandle med General Hoche om en Landgang af de Franske samtidigt med det almindelige irske Oprørs Udbrud. Folkets gamle koldblodige Fører Grattan, som Intet vilde have med de Fremmede at gjøre, trak sig tilbage lige fortvivlet over de Herskendes og de Undertryktes sidste Planer. Der dannede sig nu i Irland hemmeligt et formeligt Directorium efter det franskes Mønster, som stod i Forhandlinger med Frankrig om Laan af Penge og Troppeunderstøttelse, da alle Planer pludseligt strandede paa en enkelt katholsk Irlænders Forræderi. Hans Navn var Reynolds og fortjener at huskes; der er for mig ingen Tvivl om at det er ham, Thomas Moore har havt for Øie, hvor han skildrer det nedrige Forræderi, der i «Ildtilbederne» bringer Oprørshøvdingen i Muhamedanernes Vold. (Se Lalla Rookh: The fire-worshippers). Edward Fitzgerald laa tilsengs, da Tropper trængte ind i det Hus, hvor han var skjult, for at arrestere ham. Der var sat en Pris af 1000 Pund paa hans Hoved. Skjøndt liggende og alene væbnet med en Daggert forsvarede han sig mod tre fuldtbevæbnede engelske Officierer, gav den ene to, tre, den anden fjorten Saar, indtil den tredie med et Pistolskud afvæbnede ham, og han førtes i Fængsel. Han var bekjendt med

den franske Revolutions bedste Mænd, en Ven af Thomas Payne og gift med en deilig Datter af Philippe Egalité. Han stod i stadig Brevvexling med Frankrig og kun ved sin Død i Fængslet undgik han Henrettelse. Moore har, skjøndt levende i Kredse hvor Fitzgerald betragtedes som en landsforrædersk Galning, havt Mod og Selvstændighed nok til at lade hans Heroisme vederfares al Ære. — Ved det Slag, Regjeringen havde ført mod Opstandens Hoved, var Udsigten til en Overrumpling tilintetgjort, men mod de spredte Rebeller rundt omkring i Landet fik den Leilighed til at vise sig i al sin Grusomhed og alt sit Raseri. Beleiringstilstand med Krigsretter blev indført og Juryernes Medlemmer betegnes af engelske Historikere som «en Bande uvidende og blodtørstige Slyngler, der ved Tortur og Løfter om Tilgivelse først tvang katholske Vidner til at aflægge falske Vidnesbyrd mod de Anklagede for saa at udøve enhver Skjændsel imod dem.» Den første fornemme Mand, der faldt som Offer for denne Procedure, var en fredelig Tilhænger af Irlands lovlige Reformparti (Sir Edward Crosbie) der blev hængt og derefter lemlæstet. Det var ikke Religionsforskjellen, der opflammede disse Bødlers Grusomhed; thi alle «de forenede Irlænderes» bedste Førere (Fitzgerald, O'Connor, Harvey, Thomas Emmet) vare Protestanter, der med ædel Uegennyttighed toge sig af deres katholske Landsmænds

retfærdige Sag, nei det var Saxerens gamle Racehad mod den celtiske Stamme.

Til sit Hovedredskab valgte Regjeringen en Mand, der var bekjendt som en saa uvidende og hidsig Partimand, at enhver Grad af Voldsomhed lod sig vente af ham, og udnævnte ham i 1799 til high sheriff. Det var en lille Landeiendomsbesidder ved Navn Thomas Judkin Fitzgerald. Hans Plan var fra først af den at indynde sig hos sine Foresatte ved at gribe Enhver, hvem han faldt paa at mistænke for Deltagelse i Oprørsplaner, for ved Pidskeslag og Trusler om øieblikkelig Hængning at fravriste ham Tilstaaelser og Anklager mod Andre. Saa stor en Rædsel ledsagede ham ved hans Ankomst til Irland, at de stakkels Bønder, der vidste sig overladte til hans Godtbefindende, faldt paa Knæ for ham paa hans Vei. Her et Par Exempler paa hans Fremgangsmaade, valgte blandt de mange, der kom for Dagen under den Proces mod ham for Overtrædelse af sin Embedsmyndighed, ved hvis Slutning han naturligvis med Glands blev frikjendt. Han modtog en fattig Sproglærer, ved Navn Wright, der paa Efterretningen om at han var «mistænkt» indfandt sig hos ham, med de Ord, at han skulde «falde paa Knæ for at høre sin Dom.» «Du er en Rebel, sagde han til ham, og skal have 500 Pidskeslag og saa skydes.» Da den stakkels Mand var uforsigtig nok til at bede om Henstand og frem-

stamme Ordet «Forhør», blev han øieblikkeligt overgivet til sine Bødler. Dog endnu før disse kunde gribe ham, kastede hans Dommer sig over ham, greb ham i Haaret, slog ham og stak ham med sin Kaarde. Da han havde faaet 50 Pidskeslag, kom en engelsk Major til og spurgte hvad Wright havde gjort. Man svarte med at række ham en fransk Billet, der var fundet i Forbryderens Lomme og som man ikke kunde forstaae. Det viste sig at være en Undskyldning for ei at kunne komme i rette Tid til en Undervisningstime. Majoren forsikrede Dommeren om, at dette var en fuldstændig uskyldig Seddel; men ikke desmindre fortsattes Pidskningen til Offerets Indvolde vare synlige gjennem det sønderflængede Kjød. Saa fik Bøddelen Befaling til at anbringe sine Tænger paa de Dele af Legemet, Pidsken ikke havde ramt. — Dette Tilfælde var et af dem, som vakte mest Opsigt i Processen mod den irske Overdommer, en Proces, siger Massey, der ikke vilde have været complet, hvis ikke en protestantisk Præst som Vidne til Gunst for den Anklagede havde aflagt Ed paa at denne vidtbekjendte Blodhund, der hele Irland over hed Pidske-Fitzgerald, var en mild og human Mand. Man havde fra Begyndelsen af til Bedste for ham forfatningsstridigt indført Torturen ved Lov. Han havde da let ved at slaae alle Anklager af Marken. Med uhørt Raahed pralede han som Anklaget af i en Mang-

foldighed af Tilfælde at have anvendt langt voldsommere Pidskning, end i dem, man nu gjorde Væsen af, og fortalte selv om en Mand, der havde skaaret Halsen over paa sig for at undgaae Torturens Rædsler og den Vanære, der knyttede sig til dem. Det fortjener at bemærkes, at han til Løn for sine Fortjenester fik en speciel Pension, og efter at Castlereagh havde iværksat Unionen med Irland udnævntes til «Baron af det forenede Kongerige.» Jeg anfører endnu kun et enkelt Exempel paa Fremgangsmaaden under Oprørets Undertrykkelse for at Læseren ret levende kan have for Øie, under hvilke Indtryk det var, at den unge Thomas Moore, da 18 Aar gammel, modnedes til Mand. En Efteraarsaften i 1798 gik Gensdarmer, førte af en vis Whollaghan, ind i et Hus i Landsbyen Delbary, der tilhørte en Arbeidsmand Dogherty, som var mistænkt, og spurgte om der var nogle blodige Rebeller der? De eneste Mennesker i Huset vare Doghertys Kone og en syg Dreng hendes Søn. Whollaghan spurgte, om Drengen var Dogherty's Søn, og paa Svaret «Ja» raabte han: «Saa skal du døe, din Hund.» Drengen bad for sig. Under en Strøm af Skjældsord forsøgte Underofficeren to Gange at fyre, men Geværet slog Klik. En Kammerat rakte ham da et andet Gevær, Moderen kastede sig foran sit Barn, men Kuglen knuste Drengens Arm. Da han faldt, forlode Morderne Hytten. Men Whol-

laghan vendte tilbage og da han saae Moderen bøiet over Sønnen, raabte han: «Hvad, er den Hund endnu ikke død?» — «Aa Gud, Herre, sagde den stakkels Kone, han er død nok.» — «Jeg er bange for, han ikke er det, svarte Whollaghan, lad ham faae dette endnu!» fyrede saa for fjerde Gang og Drengen faldt død tilbage i sin Moders Arme. — Da Whollaghan blev anklaget for Overskridelse af sin Myndighed og Sagen oplyst, støttede Forsvaret sig derpaa, at den Anklagede og hans Ledsagere «vare blevne udsendte med almindelig Ordre til at skyde hvem de behagede.» Domstolen var ikke af den Mening, at en saadan Ordre havde noget Usædvanligt eller Ufornuftigt ved sig. Den fandt, «at den Anklagede havde skudt og dræbt Thomas Dogherty, en Rebel», men frikjendte ham for «at have villet begaae nogetsomhelst hadefuldt eller forsætligt Mord.»

Ved saadanne Midler var det, at Roligheden blev gjenoprettet i Irland og Folket modnet til den Act, hvori Castlereagh med koldt diplomatisk Skarpsyn saa den eneste Udvei af det irske Uføre, Dublinerparlamentets fuldstændige Ophævelse og Sammensmeltning med Londonerparlamentet. Den Modstand, det alene gjaldt at overvinde, var selve det irske Parlaments; men da det saa grundigt corrumperet som det var endnu ikke viste sig tilstrækkeligt mygt, faldt Castlereagh, der var Chief secretary for Irland og som i sin Egenskab af Irlænder

og Protestant ikke synes at have næret nogen høi Mening om Protestanterne blandt sine Landsmænd, paa det simple Middel at kjøbe det tilstrækkelige Antal Medlemmer af Oppositionen en for en. I hver Depeche, han sendte hjem fra Begyndelsen af 1799 til Unionen blev vedtaget 1800, gjentog han uden at trættes sit Forslag, og modtog som Svar derpaa efterhaanden af Regjeringen halvanden Million Pund Sterling, der anbragtes paa den virksomste Maade. I deres Fortvivlelse fandt de faa irske Patrioter i Parlamentet paa at forsøge det eneste Middel, der syntes at kunne være af nogen Betydning, nemlig den af Nationen endnu bestandig forgudede, men saa længe tause og nu farligt syge Grattans pludselige Gjenopdukken i Parlamentet i det Øieblik Unionsforslaget kom for. Med ægte irsk Hang til dramatisk Effect blev Sagen sat i Scene. Da en Plads i Parlamentet faa Dage forud var bleven ledig, blev Grattan i al Stilhed valgt, den paagjældende Flækkes Patron, en Mr. Tighe, red i Carrière til Dublin for at forkynde Resultatet. Han ankom Kl. 5 om Morgenen, Grattan, der var udtæret af Sygdom, blev taget ud af Sengen, viklet i et Sengetæppe og baaret til Parlamentsbygningen i en Bærestol. Forhandlingerne havde varet 15 Timer i Træk og hele Natten igjennem, da Huset Kl. 7 om Morgenen foer iveiret af sin Halvslummer ved Synet af Grattans spøgelseagtige Skikkelse paa dets Tærskel.

Det var Manden fra 1782, den Mand, der havde gjort Irlænderne til et Folk, der som sit Folks døende Samvittighed steg op fra Graven for at nedlægge den sidste Protest til Fordel for dets Uafhængighed. Han sluttede sin Tale med de Ord, at han, om han laa døende paa Jorden, vilde bruge sit sidste Aandedræt til Indsigelse mod et Forslag som det forelagte, og da Skatkammerkantsleren Corry vovede at besvare disse Ord med en Beskyldning for Landsforræderi, svarte Grattan med en Udfordring, som faa Dage efter fulgtes af en Pistol-Duel, i hvilken Corry til sin Lykke blev saaret i Armen; havde han seiret, var han sikkert bleven revet i Stykker af Befolkningen. Men selv Grattan kunde Intet udrette mod de Vaaben, Regjeringen havde anvendt. Den Veltalenhed, hvis Glands og Fasthed Moore har sammenlignet med Ædelstenens og som Byron har tillagt ikke blot alle de Fortrin, Demosthenes besad, men ogsaa dem, der fattedes ham, fandt intet Echo*). Den Dag Unionen blev vedtaget, vare

---

*) An eloquence rich, wheresoever its wave
Wander'd free and triumphant, with thoughts, that shone through,
As clear as the brooks stone of lustre, and gave
With the flash of the gem its solidity too.
Moore: Shall the harp then be silent.

Gallerier og Tribuner fulde af en ængstelig og spændt Folkeskare. Men Castlereagh, som var sikker nok paa Afstemningens Udfald, oppebiede Resultatet ubevægelig og med et Smil paa sine Læber. Da Speakeren med langsom Stemme sagde: «Ville de, som ere for Unionen, række Hænderne i Veiret!» og saae Haand ved Haand hæve sig langsomt og skamfuldt, blev han først et Øieblik staaende stiv som en Statue, saa raabte han: «Unionen er vedtagen» og kastede sig med et Udtryk af Væmmelse og Indignation tilbage i sin Stol. Men under disse stormfulde Debatter, i hvilke det af Irlands første Mænd forkyndtes, at Modstand og Opstand nu var Pligt, uden at Nogen dog tænkte paa at handle som han talte, sad der paa Tribunen en Yngling med bleg Hudfarve og straalende Øine, i hvem de Andres tomme Ord var levende Liv og som i sit Hjerte svor, at han vilde blive sit Fædrelands Befrier. Denne unge Mand var Irlands ædleste og ypperste Søn Robert Emmet, Den, hvem efter min Overbevisning Verden skylder Takken for Alt, hvad der findes af

---

Ever glorious Grattan! the best of the good!
So simple in heart, so sublime in the rest!
With all which Demosthenes wauted endued,
And his rival and victor in all he possess'd.
Byron: The irish avatar.

Kraft og Ild i Thomas Moore's henrivende «Irske Melodier.»

Den sjeldne irske Digter, der kom til Verden samme Aar som Oehlenschläger, var Søn af en lille Vinhandler i Dublin, havde en brav Fader, en kjærlig og dygtig Moder (ivrig Katholikinde), og tilbragte en lykkelig Barndom i sin Families Skjød. Han var fra den tidligste Barndom af en ualmindelig begavet og særligt talentfuld Dreng. Han reciterede, spillede Komedie, skrev Vers og sang med en udmærket smuk Stemme, som han bevarede hele sit Liv igjennem. Læser man hans egen Skildring af sine Drengeaar, føler man overalt, hvor tidligt hans eiendommelige Digternaturel, som er Improvisatorens og den egentlige, den syngende Lyrikers, bryder igjennem. Han besad den samme Gave, der udgjør Bellmans Storhed, Gaven til i sin Production at sammensmelte Sang og Musik til et Hele og i Forening dermed Skuespillerens og Sangerens Evne til at gribe ved Foredraget. Han var lille, betydeligt under Middelhøide med brune Krøller om Hovedet, og da han var Barn, har han lignet en lille Cupido. Hans Pande var stor og straalende, saa interessant, at den maatte sætte en Phrenolog i Henrykkelse. Hans Øine var mørke og smukke, af den Art, siger Leigh Hunt, som man tænker sig vilde tage sig ud under en Krands af Vinløv, hans Mund var fin og munter med Smilehuller, hans Næse lidt

opadgaaende, sandselig, og med et særeget Præg, som om den indaandede Duften fra en Fest eller en Frugthave. Men den hele lille Mand gjorde et Totalindtryk af Liv og Activitet omtrent som passede han godt til paa de gamle Irers Vis at deltage i et rask lille Indhug tilhest — han var altid høist ærekjær og i sin Ungdom et hidsigt Blod, der udfordrede Jeffrey for den første Kritik, han fik over sig, og senere Byron for hans Spot (i «English bards o. s. v.») over den ublodige Duel, hvortil hin første Udfordring gav Anledning.

Men trods dette krigerske Element i Blodet er det høist sandsynligt, at Moore under mindre alvorlige og rystende Omgivelser og uden at lære Undertrykkelse og Tyranni at kjende paa aller nærmeste Hold aldrig havde hævet sig til nogen større Høide i Poesien end en elskværdig Anakreontikers. Hans Temperament drog ham i denne Retning. Men det blev ham forundt at gjøre Mere for sit Land, end nogen anden Mand havde gjort for det, mere endnu end Burns havde gjort for Skotland, at knytte dets Navn, dets Minder, dets Lidelser, den blodige Uret, der var tilføiet det, og dets Sønners og Døtres skjønneste Egenskaber til udødelig Poesi og Musik.

Kun 15 Aar gammel kom han til Dubliner-universitetet, og det politiske Gjæringsstof som begyndte at gjennemsyre hele Irland, aabenbarede sig paa den Tid ogsaa indenfor Universitetets

Mure, idet en Yngling, hvem en stor og sørgelig Skjæbne var forbeholdt, snart tiltrak sig baade sine Medstuderendes og Professorernes Opmærksomhed i høieste Grad, den nysnævnte Robert Emmet, hvem glimrende Studier i de mathemathiske og physiske Fag i Forening med en politisk Veltalenhed af den høieste Rang og den sjeldneste Renhed allerede ved Sextenaarsalderen havde givet et Ry. Jeg har berørt hans Taler i Discussionsklubben «Det historiske Selskab» og det dybe Indtryk de gjorde paa den jævnaldrende, men saa langt blødere og mindre udviklede Moore. Skjøndt advaret mod uforsigtigt at lade sig see paa Gader og Stræder sammen med Emmet, følte Moore sig snart draget til ham ved en hjertelig Beundring og et inderligt Venskab. Intet Under! Det var Irlands unge Nationalhelt, hvem Irlands unge Digter i de første Ungdomsaar mødte paa sin Vei. Ingen af dem anede da den andens tilkommende Storhed, men det Instinct, som sammenknytter Aander, der svare til hinanden, førte dem sammen længe nok til at Sangeren kunde modtage Indvielsen af Helten. «Hvis man spurgte mig, siger Moore, hvem der af alle de Mennesker, jeg har kjendt, har syntes mig at forene de største Evner med den største sædelige Høihed, saa vilde jeg ikke betænke mig paa at nævne Robert Emmet» *).

---

*) Th. Moore: Memoirs of Lord Edward Fitzgerald.

Robert Emmet fødtes i 1780; hans ældre Broder Thomas var en af Hovedmændene under Revolutionen 1798 og blev, da den strandede, først fængslet, saa forvist. Roberts tidligste Følelser vare Had til det engelske Tyranni og Kjærlighed til Irlands Martyrer. Han lagde allerede som Dreng en Charakterstyrke for Dagen, der var et Varsel om den Sjælsstorhed, han skulde udfolde som Yngling. Allerede i Tolvaarsalderen studerede han med Lidenskab Mathematik og Chemi *). En Dag gav han sig, umiddelbart efter at han havde foretaget et chemisk Experiment til at løse et mathematisk Problem af den største Vanskelighed, og da han i sin Distraction førte sin Haand til Munden forgiftede han sig med et Kviksølvsublimat, som han faa Øieblikke i Forveien havde benyttet. De heftige Smerter, han strax følte, lærte ham at kjende den Fare, hvori han svævede. Imidlertid gjorde han af Frygt for at man for Fremtiden skulde forbyde ham saa farlige Experimenter intet Anskrig, men gik ned i sin Faders Bibliothek, opslog i en Encyclopædi Artiklen «Gift», fandt, at opløst Kridt var anbefalet som Modgift i Tilfælde som hans, huskede, at han havde seet et Stykke Kridt i Vognskuret, gik derned, fandt det lukket, sprængte Døren, tog Kridtet, drak Kridtopløsningen og gav sig roligt til at fortsætte Løsningen

*) Madden: United Irishmen, their lives and times.

af sin mathematiske Opgave. Da hans Lærer næste Morgen saae ham ved Frokosten med et saa forandret Ansigt at han neppe var til at gjenkjende, tilstod Emmet ham, at han havde tilbragt Natten i gruelige Pinsler, men tilføiede, at han i det Mindste havde havt den Nytte af sin Søvnløshed, at han havde faaet sin Opgave løst. — En Dreng, som har Mod og Fatning af denne Art, er bestemt til som Mand at blive Forbillede for Mange.

Han blev det, først og fremmest for Thomas Moore. Den Simpelhed og Jævnhed, der var udbredt over hans Væsen og som var forenet med den mest fintfølende Hensyntagen, veg i det Øieblik, den Streng, som satte hans Følelser i Bevægelse, berørtes, for Præget af en Aandsoverlegenhed, som maatte fængsle en vordende Digter. «To Mennesker, siger Moore, kunne ikke være mere forskjellige fra hinanden end denne unge Mand var det før og efter at han havde reist sig for at tale. Det Blik som faa Øieblikke forinden syntes træt og næsten livløst, straalede pludseligt med hans Evners hele Kraft. Hans Ansigt, hans Gestus og hans hele Holdning antoge Charakteren af Inspiration. Om hans Veltalenhed kan jeg kun dømme efter mine Ungdomserindringer, men jeg har aldrig siden hørt Noget, der syntes mig at have et mere ophøiet eller renere Præg.» Moore bemærker ogsaa, at Emmet lige

saa fuldt beherskede sine Omgivelser ved sit Livs udadlelige Renhed og sit Væsens Blidhed og Ynde som ved sine Kundskaber og sin Veltalenhed. Da i Aaret 1797 Bladet «The Press» blev grundet af de irske Førere O'Connor, Brødrene Emmet og flere, var Moore ikke lidet begjærlig efter at see et eller andet Product af sin Muse i dette Blads patriotiske og meget læste Spalter. Men hans Moders stadige og i de Tider langtfra ugrundede Ængstelighed for ham indjog ham paa den anden Side Bekymring for at gjøre noget Skridt, hun vilde tage sig nær, og han besluttede at debutere anonymt. Han indsendte en Efterligning af Ossian, der gik glat igjennem uden at vække nogen Opmærksomhed, saa betroede han med skjælvende Haand til Postkassen et Brev, «Til Trinity College's Studenter», rigt krydret med «Landsforræderi», som han selv bemærker, en vittig Satire over Castlereagh, der saa længe han levede var den aldrig opgivne Skive for Moores Vid. «Jeg ventede neppe, siger Moore, at Brevet vilde blive trykt, men se, næste Aften, da jeg som sædvanlig sad i min Kakkelovnskrog og udfoldede Avisen for at læse den høit for mine Forældre, saa stod der aller forrest i Bladet mit eget Brev og stirrede mig lige ind i Ansigtet og var naturligvis noget af det første, mine Tilhørere ønskede at høre.» Efter at have nedkjæmpet sin Sindsbevægelse, læste han Brevet høit, havde den Tilfredsstillelse at høre det

i høi Grad rost af sin Fader og Moder, skjøndt begge betragtede det som «meget forvovent», da næste Dag Edward Hudson, den eneste i Hemmeligheden indviede af Moores Venner, under et Morgenbesøg med et meget sigende Blik henkastede til Moore: «Naa saae Du —?» — «Brevet var af Dig, Tom» raabte Moderen, og man forstaaer, at nye Bønner om Forsigtighed fulgte paa Tilstaaelsen.

«Et Par Dage efter hændte det, siger Moore, paa en af de lange Spadsereture ud i Landet, som Emmet og jeg pleiede at foretage sammen, at vor Samtale kom til at dreie sig om Brevet, og jeg gav ham at forstaae, det var af mig. Da tilstod han mig med den næsten kvindelige Blidhed han besad og som saa ofte findes hos saadanne determinerede Aander, at han under Læsningen af Brevet, hvor meget han end havde billiget dets Indhold, ikke kunde andet end beklage, at den offentlige Opmærksomhed saaledes var bleven hendraget paa Universitetets Politik, hvad jo kun, hvis Autoriteterne bleve aarvaagne, kunde hindre Udbredelsen af hvad vi begge betragtede som «den gode Aand», der nu i al Stilhed brød sig Vei. Hvor drengeagtig jeg end dengang endnu var, kunde jeg dog ikke lade være at blive slaaet af det mandige Syn, jeg bemærkede, at han havde paa, hvad Mænd burde gjøre under saadanne Omstændigheder og til saadanne Tider, nemlig ikke

tale eller skrive om deres Hensigter, men handle. Han havde aldrig tidligere, saavidt jeg husker, i Samtale med mig sigtet til Existentsen af det hemmelige Selskab «United Irishmen», heller ikke gjorde han mig nu eller nogensinde siden noget Forslag om at gaae ind deri, en Hensyntagen, som jeg for en stor Del tillægger hans Kjendskab til den omhyggelige Ængstelighed, hvormed man vaagede over mig hjemme . . . Han var helt igjennem en ædel Skabning og saa rig paa Indbildningskraft og Hjertets Ømhed som paa mandig Forvovenhed.»

Det er tydeligt nok, at Robert Emmet med al sin hjertelige Velvillie mod Moore godt har følt, at han ikke var af det Malm, hvoraf en Mand maa være gjort, der skal sætte sin Fremtid og sit Liv paa Spil i en Revolution. Men han holdt af den unge Digter og søgte ham ofte; han har sikkert mærket, hvilken sjelden Klangbund hans Ideer og Drømmerier fandt i den Harpe, Thomas Moore bar i sin Sjæl. Han pleiede at sidde ved Moores Pianoforte, medens denne spillede Melodierne i Buntings irske Samling, og Moore bevarede endnu som gammel Erindringen om, hvorledes Robert Emmet en Dag, da han spillede Melodien «Let Erin remember the day» med Lidenskab udraabte; «O gid jeg stod i Spidsen for tyve tusind Mand, der marcherede efter den Melodi!»

Det var i Aaret 1797 kort før den store irske Sammensværgelses Opdagelse. Saa foregik den og med den alle dens Rædsler. En af dens første Følger var en fuldstændig Inquisition, som afholdtes indenfor Universitetets Mure. Studenterne kaldtes enkeltvis op ved Navn og forhørtes. De fleste vidste Lidet eller Intet om Førernes Hensigt; der var kun nogle faa, deriblandt Robert Emmet, hvis pludselige Udeblivelse lærte deres Kammerater, hvor dybt de havde været indviede i de forraadte Planer. Den døde Taushed, der daglig fulgte deres Navne, hver Gang de raabtes op, gjorde et rystende Indtryk paa Moore. Han selv viste sig under sit Forhør som den brave lille Student han var, han erklærede den frygtede Lord Fitzgibbon i Ansigtet, at han ikke vilde aflægge den Ed, der afkrævedes ham, uden under det Forbehold ei at ville besvare noget Spørgsmaal, som kunde lede en Kammerat i Ulykke, og udholdt med mandig Fatning de Vredesudbrud, som fulgte. Da han ikke havde været Medlem af «United Irishmen» og i Virkeligheden ingen Kundskab havde til Selskabets Planer, frigaves han hurtigt.

I de Aar, som nu følge, falder Moores første Optræden som Digter. De Rædsler, som ledsagede Oprørets Undertrykkelse, afgave ham intet Stof for Poesi; dertil stod han dem altfor nær. Emmet var bortreist, Paavirkningen fra ham for en Tid lang ophørt, politisk Digtning overhovedet

umulig i Irland. Den unge Digter, der af Naturen var anlagt paa Frembringelsen af en lys og let Poesi, fulgte da den Vei, som laa aaben for hans Anlæg og hans Aar, han bearbeidede først de anakreontiske Sange, udgav dem ikke 20 Aar gammel med en Tilegnelse til Prindsregenten, som da var de Liberales Haab, og optraadte i 1801 med et Bind «Poems of Little», især erotiske Digte, ungdommeligt sandselige og lidt frivole i deres Art. Den irske Frivolitet minder meget om den, som er saa hyppig i Svenskernes erotiske Digte og har samme Charakter af at være en Nationaleiendommelighed.

Efterat Moore i nogle Aar havde flagret om i Londons bedste Kredse, yndet og søgt for sine selskabelige Talenter og sin hele irske Sociabilitet, tvang hans Formueløshed ham til i 1803 at reise til Bermuda i Amerika for der at tiltræde en Plads som Admiralitets-Registrator. Han passede, som man kan tænke, slet ikke til denne Plads, lod den ogsaa efter en kort Tids Forløb udfylde af en Stedfortræder, og blev, da denne udviste svigagtigt Forhold og bedrog Staten for en større Sum, uden egen Skyld kastet i en ganske lignende Ulykke som Scott, erholdt som denne hjælpsomme Tilbud fra mange Sider, afviste ligesaa ærekjært som Scott alle disse og betalte sin Gjæld ved nogle Aars Sparsommelighed og samvittighedsfulde Flid. Hans amerikanske Reise varede fra October 1803

til November 1804. Han hjembragte fra Amerika de i andet Bind af hans Værker samlede amerikanske Breve og Poesier, hvis Naturskildringer ere lige fremragende ved Farvegløđ og Portraitlighed. Som ægte engelsk Naturalist har Moore større Ambition med Hensyn til Ligheden end til Coloriten og han er ikke lidet stolt af de mange Vidnesbyrd han fra Indfødte og Reisende har modtaget om disse Beskrivelsers graphiske og geographiske Naturtroskab. Den bekjendte engelske Reisende Capitain Basil Hall (den samme som besøgte Scott paa Abbotsford og som syg modtog Byrons Pleie i Venedig) paastaaer, at Moores Oder og Epistler give den smukkeste og nøiagtigste (most exact) Beskrivelse af Bermuda, som gives, og viser hvorledes den sikkert smukkeste Sang derimellem «Canadian Boat Song», saavel hvad Melodien som hvad Texten angaaer, er grundet paa de Sange, der virkelig synges paa Skibene der, dog saaledes, at Moore har bortkastet Alt, hvad der ikke var smukt og charakteristisk i disse Sange. Og Moore fortæller selv, hvor nøie hans Beskrivelser selv af Landskaber og Træer holdt sig til Virkeligheden. I Anledning af Linierne

'Twas there, in the shade of the Calabash Tree
With a few, who could feel and remember like me

modtog han omtrent 25 Aar efter fra Bermuda et Bæger, dannet af en af Frugtskallerne paa det

Calabas-Træ, der var ment, og hvori man havde fundet hans Navn indridset. Den exotiske Natur i hine Egne virkede befrugtende paa en Digteraand, som netop var anlagt til at modtage yppige og festlige Naturindtryk; de demokratiske og republikanske Institutioner, hvortil han blev Vidne, fandt derimod langt mindre Modtagelighed og Sympathi hos den forfinede Digter, paa hvem den begyndende Verdensreaction mod det 18de Aarhundrede allerede var ifærd med at gjøre sin Virkning. Hans Epistler om de amerikanske Samfundstilstande have kun Øie for Republikens Skyggesider. Han havde Audients hos Præsidenten; men Jeffersons skjødesløse Klædedragt — blaa Strømper og Slæber paa Fødderne — skjæmmede, som man mærker, i hans Øine Billedet af den Mand, der havde udkastet den amerikanske Uafhængighedserklæring. Fremfor Alt forfærdedes han ved at træffe den franske Philosophi, der for ham som ægte Barn af sin Tid var lutter Gift og Synd, saa udbredt i den unge Republik*). Det var, skriver Moore mange Aar senere, «den eneste Periode af mit

---

*) Already has the child of Gallias school
The foul Philosophy, who sins by rule,
With all her train of reasoning, damning arts,
Begot by brilliant heads on worthless hearts...
Already has she pour'd her poison here
O'er every charm that makes existence dear.
Epistelen: To the Lord Viscount Forbes.

Liv, i hvilket jeg har følt mig selv skeptisk med Hensyn til Sundheden af den frisindede politiske Tro, som hvis Bekjender og Advocat jeg næsten bogstavelig kan siges at have begyndt mit Liv og efter al Sandsynlighed vil ende det.» Det kunde et Øieblik synes, som om Barndoms- og Ungdomsindtrykkene fra den mishandlede Fødeø vare begravne under anakreontiske Stemninger, Reiseerindringer og det muntre fashionable Liv i Londons høieste, lethenlevende Kredse.

Da udkom i Aaret 1807 de første Bind af Moores «Irske Melodier» — hans Adkomstbrev til Udødelighed. Alt, hvad hans stakkels Land havde følt og lidt i de lange Forsmædelsens Aar, dets Smerter og Sukke, dets begeistrede Opsving, dets krigerske Kjækhed og dets Smil gjennem Taarer, Alt skimtes her spredt imellem Sange, der ere skrevne ned i sprudlende, halvtvemodigt Letsind og erotisk Sværmeri. Det var en Krands, flettet af Vemod, Begeistring og Ømhed, en duftende Sørgekrands, som bestemt til at hædre en Afdød, der her blev slynget om hans Fædrelands Pande. Ikke at Irlands Navn tidt eller gjerne er nævnet; der forekommer overhovedet i disse Digte saa faa Navne som muligt — det var utrygt at nævne irske Egennavne. Men snart forherligede den Syngende sin Elskede i saadanne Udtryk, at man anede Erins Træk under hendes; snart talte den elskende Kvinde med en Høihed, saa man følte ingen jor-

disk Kvinde var ment, og Udtrykkets Mystik forøgede som i de gamle christeligt allegoriske Lovsange den poetiske Virkning. — Hvad var der skeet i Mellemtiden mellem Moore's letfærdige Digtes Fremkomst og disse beundringsværdige Poesiers Undfangelse? Det er en lang og sørgelig Historie. De besvare selv hint Spørgsmaal ved at neddysse Svaret. Allerede det fjerde Digt i Samlingen begynder:

Oh! breathe not his name, let it sleep in the shade
Where cold and unhonour'd his relics are laid
Sad, silent, and dark be the tears that we shed
As the night-dew that falls on the grass o'er his head.

Der var da altsaa En, hvis Navn ikke burde nævnes, hvis Levninger laa vanærede i Graven og hvem tunge, tause Taarer kun i Nattens Mørke turde begræde.

I Digtet, som følger derefter, hedder det atter uden Nævnelse af noget Navn:

When he, who adores thee, has left but the name
Of his fault and his sorrows behind,
Oh! say wilt thou weep, when they darken the fame
Of a life, that for thee was resign'd?
Yes weep, and however my foes may condemn,
Thy tears shall efface their decree;
For Heaven can witness, though guilty to them,
I have been but too faithful to thee.

At den af Helten Tilbedte er Irland, sees ved første Blik; men som et Sørgeslør er atter kastet

over ham, hvis Ry blev formørket af hans Fjender, og som, skjøndt kaldet skyldig af dem, kun var altfor trofast mod sin Elskte.

Man blade endnu noget længere frem i Samlingen og man støder paa et Digt, der er nøie knyttet til de to anførte, og som med milde Farver maler den Unævntes efterladte Brud:

She is far from the land where her young hero sleeps,
And lovers are round her, sighing
But coldly she turns from their gaze, and weeps,
For her heart in his grave is lying.

She sings the wild song of her native plains,
Every note which he lov'd awaking
Ah! little they think, who delight in her strains,
How the heart of the Minstrel is breaking.

He had liv'd for his love, for his country he died,
They were all that to life had entwin'd him
Nor soon shall the tears of his country be dried,
Nor long will his love stay behind him.

Oh make her a grave where the sunbeams rest,
When they promise a glorious morrow;
They'll shine o'er her sleep, like a smile from the West,
From her own lov'd island of sorrow.

Læseren har alt anet, at den unge Helt, over hvem saa rørende Klagetoner løde, ingen anden var end Moores fordums Universitetsven Robert Emmet. Det forekommer mig utvivlsomt, at det er hans Skjæbne, der gav Moore den Inspiration, som fremkaldte de ypperste Frihedspoesier blandt

de irske Melodier. Medens som Følge af Revolutionen 1798 den ældre Emmet blev holdt fængslet paa Fortet St. Georges og derpaa forvist, lykkedes det Robert at undgaae Fængsling, men han benyttede strax og udelukkende sin Frihed i den Sags Tjeneste, der havde bragt hans Broder i Ulykke, og hvortil han havde indviet sit Liv. Han reiste i 1802 til Paris og havde en Sammenkomst med Førsteconsulen, der iøvrigt gjorde det Indtryk paa ham, «at han ikke bekymrede sig mere om Irland end om Republiken og Friheden», og flere Sammenkomster med Talleyrand, hvis Væsen ikke behagede ham mere, for gjennem Aftaler med dem at forberede Oprettelsen af en uafhængig irsk Republik, støttet paa Alliance med den franske. Det var i det Øieblik, da det ved Freden i Amiens en kort Tid gjenoprettede gode Forhold mellem Frankrig og England stod paa Nippet til at brydes. Bonaparte synes en kort Tid at have tænkt alvorligt paa en Landgang i Irland — endnu paa St. Helena beklagede han jo at han ikke var gaaet til Irland istedenfor til Ægypten — og Robert Emmet ankom i November 1802 til sin Fødeø med bestemt Løfte om, at den franske Armees Landsættelse skulde finde Sted i August 1803. Med rastløs Dristighed bragte han paany en Sammensværgelse over hele Irland istand. Efter hans Overbevisning var Revolutionen af 1798 strandet, fordi den havde savnet en Operations-

basis i Hovedstaden. For ham gjaldt det fremfor Alt om at bemægtige sig Dublin, særlig Slottet, hvis Porte stode aabne lige til om Aftenen. Dag og Nat vaagede han over Forberedelserne til Oprøret; en Mængde Huse vare leiede i Dublins forskjellige Kvarterer, hvor der uafbrudt fabrikeredes Vaaben, Kugler og Krudt; han havde selv bestandig en lille Stab af femten Personer om sig, næsten alle Almuesmænd, der arbeidede under hans Opsigt, og han nød den Smule Hvile, han undte sig, i et af Krudtmagasinerne, udstrakt paa en Madras. Skjøndt mere end 1000 Personer vare indviede i Sammensværgelsen, fandtes der dog ingen Forræder imellem dem og den blodtørstige Øvrighed havde ikke den fjerneste Anelse om hvad der forberedtes. Emmets Formue gik fuldstændigt med til Indkjøbene, men de Arbeidere, der tjente ham, modtoge ingen Betaling for deres Gjerning, «de arbeidede, sagde en af dem, hvem Forfatteren af United Irishmen traf som Olding, ikke for Penge, men for Sagens Skyld; de havde stor Tillid til Robert Emmet, de kunde have givet deres Liv for ham.» Da indtraf i Juli Maaned et af hine uforudseelige Tilfælde, som ingen menneskelig Beregning kan forebygge: et af Krudtmagasinerne sprang i Luften og dræbte to Mænd, af hvilke den ene udaandede i Robert Emmets Arme. Den næste Dag underrettede et protestantisk Blad Regjeringen om at den sov paa en Mine. Man maatte, ufærdig

som man var og uden at oppebie Franskmændenes Ankomst bryde løs, hvis man ikke vilde udsætte sig for en Tilintetgjørelse uden Kamp. Den 23de Juli stod en ædel og mandig Proclamation til Irlands Befolkning, forfattet af Robert Emmet selv, opslaaet paa Gaderne i Dublin; men da Aftenen kom, og han i Spidsen for en Skare forsøgte Slottets Overrumpling, maatte han med Bitterhed føle, hvor upaalidelige hans Landsmænd vare i et farefuldt og afgjørende Øieblik. Alt som man nærmede sig Slottet, fortyndedes Skaren omkring ham stedse mere; da man stod for dets Port, var der neppe en Haandfuld Trofaste tilbage og alt Haab om et heldigt Udfald slukt overfor den nu aarvaagne og velbevæbnede Fjende. Det lykkedes i den første Forvirring Førerne at undkomme til Wicklows Bjergegne og her samledes de allerede næste Dag i en afsides beliggende Dal for at raadslaae. De fleste vare overbeviste om, at Intet endnu var tabt: et Signal — og Irland vilde reise sig som een Mand o. s. v., Robert Emmet alene havde mistet alle Illusioner og viste med Klarhed sine Venner, at en fortsat Stræben i dette Øieblik og med Stridsmænd, som de udisciplinerede Oprørere afgave dem, kun vilde føre ny Blodsudgydelse over Landets allerede saa haardt prøvede Befolkning. I det Øieblik, man skiltes, opfordrede man fra alle Sider Emmet til at flye; en enestaaende Leilighed frembød sig dertil med Fiskerbaade, som

tilhørte Insurgenterne. Da var det, at Robert Emmet med nogen Forlegenhed erklærede, at han absolut endnu engang maatte til Dublin for at tage Afsked med en Person, der var ham saa kjær, at han ei kunde forlade Irland for mange Aar uden et Gjensyn med hende. «Han maatte see hende, om han saa skulde døe tusinde Gange derfor.»

Soldaterne søgte ham overalt, hans trofaste Husholderske, en ung modig Pige, blev forgjæves prikket med Bajonetter over hele Legemet og underkastet «Halvhængningen», hun vilde Intet røbe om hans Opholdssted. Endelig fandt man ham, lammede ethvert Flugtforsøg ved et Pistolskud i Skuldren og arresterede ham. Da den Major, der bemægtigede sig ham, vilde undskylde Skuddet, svarede han kort, at Alt var tilladt i Krig (all is fair in war).

Et Par Dage efter sin Fængsling skrev Robert Emmet et Brev til den unge Pige, for hvis Skyld han havde udsat sit Liv. Det var Miss Sarah Curran, Datter af den berømte Advocat, hvis Navn saa hyppigt forekommer i Byrons Poesier, de irske Anklagedes ufortrødne og begeistret veltalende Forsvarer i 1798, en af Landets mest ansete og anerkjendte Mænd. I hans Hus havde Robert Emmet som ganske ung færdedes meget; men da Curran opdagede hans og Datterens varme Interesse for hinanden og frygtede, at Emmets

politiske Retning skulde tilintetgjøre hans Fremtid, havde han skilt de to Unge ad, og det var mod hans Vidende de bestandig havde vedligeholdt Brevvexling med hinanden. Fangevogteren, der lod sig give en stor Sum for at bringe Emmets Brev til dets Adresse, bragte det strax til Statsadvocaten. I sin Angest for at have compromitteret den, han elskede, skrev Emmet øieblikkeligt til sine Dommere, og da han vidste, hvor stor Frygt man nærede for hans Veltalenhed, tilbød han selv at erklære sig skyldig for Retten og tilmed ikke sige et eneste Ord til sit Forsvar, hvis man til Gjengjæld vilde lade være at inddrage hans Breve til Miss Curran i Processen. Forgjæves, næste Dag allerede lærte en Husundersøgelse den fortørnede Curran det inderlige Forhold, som bestod mellem Emmet og hans Datter. Om selve Sagens Udfald var der ingen Tvivl; den Anklagede kjendte sin Skjæbne. Da Fængselsdirecteuren en Dag overraskede ham, flettende en Haarlok, som Miss Curran havde skjænket ham, saae han op og sagde: «Jeg fletter den for at kunne have den hos mig paa Skafottet.» Paa hans Bord fandt man en yderst omhyggeligt udført Pennetegning: hans eget Portrait, slaaende ligt, Hovedet skilt fra Kroppen, Legemet udstrakt ved Siden af.

Processen begyndte Kl. 10 om Morgenen. Efterat Statsadvocaten i sin Tale havde forsikret,

at denne Sammensværgelse ingen anden Virkning havde havt end yderligere at lade Irlands Kjærlighed til dets Konge komme til Udbrud, bad Robert Emmet til Svar kun om at følgende Paragraph af den provisoriske Regjerings Manifest, sem han havde redigeret, maatte blive læst høit: «Fra nu af er al Brug af Pidskning og Tortur forbudt paa Irlands Grund og kan ikke under noget Paaskud gjenindføres.» Derefter fulgte en Tale af en modbydelig irsk Renegat, det forhenværende Medlem af Oprørspartiet Lord Plunket, der som offentlig Anklager overvældede Emmet med Haansord. Saa reiste denne sig og holdt med den visse og nære Død for Øie en Forsvarstale, som endnu den Dag idag enhver Irlænder kjender. Han sagde, at hvis han, naar han var bleven erklæret for skyldig, kun skulde lide Døden, vilde han ikke have trættet de Tilstedeværendes Opmærksomhed; men den Dom, som overgav hans Legeme til Bøddeløxen, vilde tillige overgive hans Navn til den offentlige Menings Dadel, og derfor vilde han tale. Til Dommerens støiende Afbrydelse svarede han med fuldkommen Ro: «Jeg har hørt sige, Mylord, at Dommerne undertiden betragte det som en Pligt at høre med Taalmodighed og tale med Humanitet,» og forsatte sin Tale med saa høi Røst, at man tydeligt hørte den ved Retssalens ydre Døre og dog uden at der var det ringeste overdrevent eller declamatorisk i hans

Foredrag; hans Stemme var tverimod, siger Madden, som hørte ham, moduleret med den største Finhed, han gik frem og tilbage mod Skranken med visse Bevægelser, der vare ham eiendommelige og som besadde en særegen Ynde. Tredive Aar efter tale Vidnerne til denne gjennemtrængende Veltalenhed endnu ikke uden Sindsbevægelse om den Gratie og den Høihed, hvormed han trodsede sine Dommere. En Correspondent til Times, der absolut fordømmer selve Oprøret, siger i sit Brev om Emmet: «Men det maa jeg tilstaae: han var stor midt i sine Vildfarelser; da han paa Processens Dag, i det Øieblik Graven aabnede sig for at modtage ham, rystede selv Rettens Mure ved sin Veltalenheds Energi og Glands, saae jeg hin Snog, som hans Fader havde næret ved sin Barm (Lord Plunket) zitre under hans Blik og hint Udskud af Menneskeheden, der dømte ham, (Lord Norbury) blegne og skjælve paa sin Stol.»

Emmet endte med disse Ord: Mylords, I vente utaalmodigt Eders Offer. Alle de Rædsler, hvormed I have omgivet mig, have ikke formaaet at isne det Blod i mine Aarer, hvorefter I ere saa begjærlige, og om faa Timer vil det skrige om Hævn til Himlen; men Taalmodighed endnu. Jeg har kun faa Ord at sige; jeg gaaer til min kolde og stumme Grav; mit Livs Lampe er næsten slukt. Jeg har for mit Lands Skyld skilt mig fra Alt, hvad der var mig dyrebart i dette Liv,

fra min Sjæls Idol, mine Følelsers Gjenstand. Min Bane er tilende; Graven aabner sig for at modtage mig, og jeg synker i dens Favn. Jeg har kun een Begjæring at stille ved min Afsked fra denne Verden, det er at den vil skjænke mig sin Tausheds milde Gave. Lad ingen Mand skrive min Gravskrift, thi da ingen Mand, som kjender mine Bevæggrunde, nu vover at forsvare dem, saa lad ikke Fordom eller Uvidenhed sværte dem. Lad dem hvile i Mørke og Fred. Lad mit Minde synke i Glemsel og min Grav forblive uden Indskrift, indtil andre Tider og andre Mænd kunne vise min Charakter Retfærdighed. Naar mit Land indtager sin Plads mellem Jordens Nationer, lad da og ikke før da min Gravskrift blive skreven. Jeg har talt ud.»

Dommen faldt og lød paa, at Robert Emmet skulde først hænges, saa halshugges endnu samme Nat Kl 1. Klokken var 11, da han blev ført tilbage til sit Fængsel. Han standsede paa Veien foran et Cellegitter, bag hvilket en af hans Venner sad, og sagde til ham: Jeg skal hænges imorgen. — Man undte ham ikke Ro de sidste Timer. Man kjørte ham ti engelske Mil ud i Landet af Frygt for at han skulde blive udrevet af Fængslet med Vold. Først da befriede en menneskekjærlig Fangevogter ham fra Jernene, som man havde lagt om ham med en saadan Brutalitet, at Blodet sprang ud af hans lemlæstede Lemmer, og den samme Mand gav ham Noget at

spise; thi fra Kl. 10 om Morgenen af, da Processen begyndte, havde han ingen Næring faaet. Saa faldt han i en kort dyb Søvn, vaagnede og benyttede de faa Øieblikke, han havde tilbage, til at skrive Breve, et til sin Broder i Amerika, et til Miss Curran's Broder og et til hende selv, da han blev afbrudt af en Ven, som ønskede at see ham sidste Gang. Roberts første Ord til ham var, hvorledes det gik hans Moder, og Vennen maatte da dybtnedbøiet meddele ham, at hun var død to Dage forud af Græmmelse. Med Ro havde hun seet den ene af sine Sønner forvist for Irlands Skyld, med Fasthed havde hun bestandig opmuntret Robert paa hans Vei, men da hun saae den Søn, der var hendes Livs Stolthed, ikke tre og tyve Aar gammel indviet til en saa frygtelig Død, brast hendes Hjerte. Robert modtog Efterretningen med Fatning og svarte: «Det er bedre saaledes». I Brevet til Miss Currans Broder skriver han: «Jeg har aldrig for min egen Skyld ønsket Embeder eller Æresbevisninger; jeg vilde ikke have bekymret mig om Ros af Nogen, men jeg havde ønsket i Sarahs straalende Ansigt at kunne læse, at hendes Mand var agtet.» Hans Haandskrift i dette Brev er saa fast og regelmæssig som nogensinde. Kl. 1 blev han hentet til Skafottet. Saa stort var det Herredømme, hans Væsens Blidhed og Ynde udøvede over alle raa Naturer, at en af Fangevogterne, da han

ført af Sherifferne og fulgt af Bøddelen gik ud af Fængslet, sagde ham Farvel med strømmende Taarer; Emmet, hvis Arme vare bundne, bøiede sig og kyssede Manden paa Kinden, og denne Mand, som tyve Aar igjennem var bleven hærdet og vænnet til Fængselsscener, faldt uden Bevidsthed om for hans Fødder. Ved Skafottets Fod gav Robert Emmet en af sine Venner det Brev, han havde skrevet til Miss Curran, men Vennen blev arresteret og Brevet kom aldrig til sin Adresse. Han tog selv sit Halstørklæde af og hjalp til med at lægge Strikken om sin Hals. Bødlen viste det afskaarne Hoved til Folket og raabte med høi Røst: Dette er Hovedet af Robert Emmet, en Forræder. — Ikke en Lyd hørtes til Svar.

Næste Dag stod i Regjeringsbladet London Chronicle: «Han forblev til det sidste Øieblik den Samme, som han viste sig at være under Retssagen igaar, lagde samme Blanding af Nonchalance og Frækhed for Dagen, og syntes at spotte de frygtelige Omstændigheder, hvorunder han befandt sig. Intet kunde mindre ligne den sande Christens Ro. Gud bevare os for Folk med slige Principer! Ikke desmindre have vi aldrig seet et Menneske døe som han .... han var en afgjort Vantro, og til Præsten, som ledsagede ham, sagde han: Jeg takker Dem for den Uleilighed, De gjør Dem; men den er unyttig; mine Ideer om dette Punkt have allerede længe været meget be-

stemte, og dette er ikke et Øieblik, i hvilket jeg kan forandre dem.» Saaledes talte den officielle Presse; det undertrykte Irland tav om sin treogtyveaarige Yndlings Skafot og tro mod hans Bud, satte det ingen Indskrift paa hans Grav.

Men da Moores irske Melodier kom ud, da hørte man med Et i disse Sange et helt Folks Smerte og Indignation stige og synke, hviske og raabe, klage og mumle som Havets Bølger og med et Naturelements uimodstaaelige Magt. Der var snart ikke og er den Dag ikke en Bonde paa Irland, som ikke kjender Sangen: When he who adores thee. I Amerika læses Robert Emmets sidste Tale endnu den Dag idag i alle Skoler. Den er Evangeliet for Rebellionen mod England. Men underligt nok: ikke Robert Emmets heroiske Død gjorde ham saa berømt hos hans Landsmænd som hans rørende Kjærlighedshistorie. Hans Brud stod for det irske Folk som Heltens Enke og var Gjenstand for en stille Ærefrygt. Hendes Ulykke forøgedes end mere ved at hun levede i en engelsksindet Kreds, der vel beklagede Robert Emmet, men mente at han havde fortjent sin Skjæbne. Hendes Udseende var, siger Admiral Napier, der saae hende i Italien, «en vandrende Statues». Hun døde faa Aar efter paa Sicilien «langt fra det Land, hvor hendes unge Heros sover.» Washington Irving har skildret hende i sin smukke Skizze «Det knuste Hjerte» i The sketch book. Men

hendes skjønneste Monument er Sangen «She is far from the land» *).

Dog den Enkeltes Ulykke er jo i »Melodierne» kun et Symbol paa det hele Folks og en Personification af den almindelige Smerte. Vi komme til Sange, i hvilke det er som om alle Irlands Sønner og Døtre jamrede over den sørgelige Udgang af den store franske Revolution og af de Forhaabninger, alle Folk, men dette mere end noget andet, havde sat til Republikens Varighed og Seir. En saadan Sang er den rørende

'Tis gone and for ever the light we saw breaking

med dens vilde Klage over at hin første Frihedsstraale, som Menneskeheden har velsignet, atter er forsvunden og i sin Forsvinden ligesom har gjort Trældommens og Sorgens Nat dybere og mørkere end den var, men dybest og mørkest for Erin. Moore hæver sig til den høieste og ædleste Flugt i en Strophe som denne:

For high was thy hope, when these glories were darting
Around thee, through all the gross clouds of the world;
When Truth, from her fetters indignantly starting,
At once, like a Sun-burst, her banner unfurld.
Oh! never shall earth see a moment so splendid!
Then, then — had one Hymn of Deliverance blended
The tongues of all nations — how sweet had ascended
The first note of Liberty, Erin, from thee!

*) Madden: United Irishmen. — Robert Emmet (Anonym, men forfattet af Mme d'Haussonville).

Og Digtet slutter med Forbandelser over Undertrykkerne, som «ved Dødens rygende Alter lig Furier kjærtegnede Frihedens unge Haab og døbte det i Blod.» Andre Digte ere mere truende, skjøndt Truselen overalt er poetisk og dulgt. Læs f. Ex. Sangen: Lay his word by his side: «Læg Sværdet ved hans Side, det har tjent ham altfor vel, til at det ikke skulde hvile nær hans Hovedgjærde nu; læg det ubrudte Sværd hos den aldrig undertvungne Mand. Dog det er, som hørte jeg en stille Røst fra Graven, et svagt Echo af den, som engang gav Krigsløsenet «Sprænger Eders Lænker», og den hvisker fra Graven, hvor vor Heros sover: Skjøndt vor Høvdings Sol er sunket for stedse, saa lad dog ikke hans Sværd slumre paa saa uhæderlig Vis, det har Seirens Liv i sig endnu. Skulde en Fremmed, uværdig til at svinge sligt Vaaben, vove at røre dig, mit eget stolte Sværd, da bliv i din Skede, som en forseglet Talisman eller vend tilbage til din Herre, der ligger fri i sin Grav; men hvis du gribes af en Haand, der paa Valen har lært den ædle Brug af et Værge som dig, da spring, naar Friheden stævner dig, med Glimt som et Lyn frem af din mørke Skede igjen.» — Det Digt, som direkte er rettet mod Prindsregenten, er det strengeste og mest høisindede af dem alle. Han er vel ikke nævnt deri, men man forstaaer først Digtet, naar man veed, at det er ham, som er ment. Det er San-

gen «When first I met thee, warm and young». Erin taler her som Kvinde, hun skildrer sin gode Tro til den unge Kongesøn, sin Tillid til de Løfter han gav som ung og varm, sin Fastholden ved sin Tro, endog da hun saa ham forandres; hun vilde, selv da hun hørte om hans Feil, se Glimt af fremtidig Hæder i dem — men nu da Ungdommens Tid er flygtet fra ham og ingen af den modne Alders Fortrin er traadt i Stedet, nu da de, som engang elskede ham, skye ham og selv hans Smigrere foragte ham, nu vilde Erin ikke give en af sine rene Taarer for al hans skyldbetyngede Pragt. Men der vil komme den Tid, da selv hans sidste Venner forlade ham, og da han forgjæves vil strække sine Arme ud efter hende, som han har mistet for bestandig, da vil hun sige: «Gaa, gaa! det er unyttigt at forbande og Svaghed at dadle dig; Had kan ikke ønske dig værre end Skyld og Skam have gjort dig» *).

Wordsworth skrev Kjærlighedserklæringer til England, da det var seirrigt og stort, Scott besang Skotland paa en Tid, da dette Land var begyndt i lykkelig Blomstring at hævde sin Plads ved Siden af Søsterriget, men Moore sendte sine

---

*) Go — go — 'tis vain to curse
'Tis weakness to upbraid thee
Hate cannot wish thee worse
Than guilt and shame have make thee.

brændende Sange til et Land, der laa ydmyget og blødende for sine Bødlers Fødder. Han siger i Digtet «Remember thee»:

Huske Dig! ja saalænge der er Liv i dette Hjerte, skal jeg aldrig glemme dig, fortabt som du er; mig kjærere i din Sorg, dine Taager og dine Regnskyl end Resten af Verden i dens solklareste Stund. — Var Du Alt, hvad jeg ønskede Dig, stor, hædret og fri, Jordens første Blomst, Havets første Perle, jeg vilde da hilse Dig med stoltere, lykkeligere Pande, men o! kunde jeg elske dig dybere end nu? — Nei dine Lænker, som rasle, dit Blod, som strømmer, gjøre dig kun mere smerteligt kjær for dine Sønner, hvis Hjerter, som Ungerne fra Ørkenfuglens Rede, drikke Kjærlighed i hver Livsdraabe, der flyder fra dit Bryst.

I hele sin Production mindes da Moore ogsaa Irland. Hans store østerlandske Digt Lalla Rookh, der udkom i 1817, er udført efter de samvittighedsfuldeste Studier; der er her ikke en Lignelse, ikke en Beskrivelse, et Navn, et Træk af Historien eller en Allusion til en Romance, som ligger indenfor Europas Horizont, og som ikke viser Digterens Fortrolighed med Østens Liv og Natur. Men ikke desmindre begyndte Sujettet først at faa Interesse for Moore, da han saae en Mulighed til at benytte Kampen mellem Ildtilbederne og Mahomedanerne som et Paaskud til at prædike Tolerance i Overensstemmelse med den Lære, han

havde givet sine Landsmænd i Digtet «Come send round the wine» i de irske Melodier. Ogsaa Læserens Interesse vaagner først i det Øieblik, han aner Irland og Irer bag disse Gheber med deres fremmede Costume. The fire-worshippers er derfor Digtningens eneste helt vellykkede Parti. Selve Navnene Iran og Erin flyde efterhaanden sammen for Læserens Øre. Moore siger selv, at den Aand, som havde udtalt sig i de irske Melodier, først følte sig hjemme i Østen, da han kom til «Ildtilbederne», og virkelig synes dette skjønne Digt, hvis Helt er en ædel og ulykkelig Rebel, og hvis Heltinde lever i en Kreds, hvor hun altid hører ham omtale med Afsky, direkte inspireret af Mindet om Robet Emmet og Sarah Curran. Der er Lighed i mange Enkeltheder: Hafed har kort før han kalder Gheberne til Oprør, flakket landflygtig om i Udlandet; Hinda maa under sin Hjerteangst for Hafed daglig høre om det Blodbad, som anrettes blandt Rebellerne («rebel carnage»). Og da Hinda dræber sig selv af Sorg over Hafeds Død paa Baalet, istemmer Digteren en Sang over hendes Lig, af hvilken hele Stropher, hvis Navnet Iran blot erstattedes med Erin, vilde kunne føies til Sangen «She is far from the land» uden at man vilde føle et fremmed Element. Det hedder f. Ex.:

Nor shall Iran, belov'd of her Hero, forget thee —
Though tyrants watch over her tears as they start,
Close, close by the side of that Hero she'll set thee
Embalm'd in the innermost shrine of her heart.

Ja saa vidt gaaer Analogien mellem Stemningen i de irske Melodier og den, som hersker i denne asiatiske Epopee, at nogle Linier af denne Digtning uden Modification kunde bruges til Motto for den Samling af alle Documenter vedrørende det irske Oprør, der for en Snes Aar siden udkom med Titelen: Rebellion book and black history*).

Det var Moores polemiske Stilling som Irlænder, der gjorde ham det umuligt at see den store Politik i samme Lys, hvori den stod for Søskolen og Scott. Han sendte en Hagl af Vittighedspile imod den hellige Alliance. I de Lord Byron dedicerede Fabler, han har helliget det fromme Fyrsteforbund, driver han med elskværdig Dristighed Gjæk med den hele europæiske Reaction. Han drømmer f. Ex. at Czar Alexander giver et pragtfuldt Bal i et Ispalads, han har ladet opføre paa Nevaen, (saaledes som Keiserinde Anna engang gjorde det) og at alle «de hellige

---

*) De lyde:
Rebellion! foul dishonouring word,
Whose wrongful blight so oft has stain'd
The holiest cause that tongue or sword
Of mortal ever lost or gain'd.
How many a spirit, born to bless,
Hath sunk beneath that with'ring name
Whom but a day's, an hour's success
Had wafted to eternal fame!

Gentlemen«, der vise saa øm Bekymring for Europas Vel paa de store Congresser, ere budne sammen der for at undersøge, hvorledes den menneskelige Bevidstheds Strøm paa samme Maade som Floden kan holdes fast og gjennemisnes, indtil den bliver istand til at bære «selv de tungeste Konger, nogen Sonet eller Ode har prist.» Madame Krüdener har givet sit prophetiske Ord paa at der ingen Fare er derved, og at Frosten vil vare bestandig. Da begynder pludseligt fra alle Lofter og Vægge en ildevarslende Dryppen. Czaren dandser vel endnu sin Polonaise, men han har al Møie med at holde sig paa Benene, Preussen, skjøndt vant til slibrige Veie, er meget nær ved at tumle; men neppe er den spanske Fandango begyndt, før en glødende Solopgang sender sine Flammestraaler gjennem Paladset. Man frelser sig under et almindeligt «sauve qui peut». Men alle Decorationerne i Isen, de flakte Ørne, de kongelige Vaaben, tydske Rovfugle og franske Lilier, Alt smelter og opløser sig i Vand. — Hvorfor, spørger Moore, ville Monarcherne ogsaa gjøre deres Kaprioler i Paladser uden Grundvold? — Man seer, at han har stillet sangvinske Forhaabninger til den da lige udbrudte spanske Revolution.

I en anden Fabel fortæller han om et Land, hvor der existerede et løierligt Forbud mod Indførelsen af Speilglas. Af hvad Aarsag? Fordi Kongefamilien der regjerede i Kraft af sin over-

ordentlige Skjønhed, ligesom Folket adlød, fordi det var et Dogme, at det var grimt. Ikke at finde Majestætens Næse smuk var Høiforræderi; at finde sin Nabo kjønnere end Folk i visse høie Stillinger var saare brødefuldt og da man ingen Speile havde, «kjendte man ikke sig selv». Da sørge nogle skjændige Radicale (some wicked Radicals) for at der paa Kysten strander et med Speile ladet Skib — og man begriber Følgen. — I en tredie Fabel vender han tilbage til sit gamle Symbol «Ildtilbederne»; men mindre tolerant end i Lalla Rookh lader han disse, da man har ansat et Corps Lyseslukkere til at forhindre dem i den fredelige Udøvelse af deres Cultus, til en Afvexling gjøre kort Proces med Slukkerne og kaste dem paa Hovedet ind i den Ild, de ikke vilde lade brænde i Fred.

Moores satiriske og humoristiske Hovedværk «The Fudge family in Paris», der sprudler af Vittigheder over det nysoprettede, bovlamme bourbonske Regimente, vender sig tillige med modig Pathos mod England. Det hedder her: «Medens tapre Hjerter og sanddru Aander nu allevegne tjene til Ofre for de foragtelige og faa, er England overalt den almindelige Fjende af Sandhed og Frihed, hvor de end gløde, og overalt den første Hjælper, naar Tyrannerne slaae løs»; og England mindes om, at Forbandelser stige fra alle Sider over den Magtsyge og det selviske Hovmod

hos det, som overalt kun søger sit Eget og træder al fremmed Ret under Fødder. Man gjennemlæse særligt det fjerde og syvende Brev med deres Spotterier over Prindsregentens Ladhed og Fedme, og med deres frygtelige Invectiver mod Castlereagh, som kaldes «hin Incarnation af al Forraadnelsens Smitte og Stank, som Irland gav England til Skjænk, ligesom det slagne Lig opsender Pest imod sin Morder»; her findes ogsaa de mest hensynsløse Udfald mod de allierede Konger, «denne Bande af Vampyrer, der suge Blodet ud af det slumrende Europa.»

Det lyder meget slemt og meget farligt, Afstanden fra den ældre Digterslægt er tydelig nok, Springet herfra til Shelley og Byron synes ringe. Men i Virkeligheden er det meget stort og alle disse Udfald ikke saa alvorligt mente, som de synes. Det var ingen irsk Home-Ruler, som her talte Irlands Sag; thi Moore vilde ingenlunde have sin Fødeø løsrevet fra England, kun have den bedre og retfærdigere regjeret. Det var ingen Republikaner, der her udtalte sig saa djærvt mod Kongerne, men en oprigtig Monarchist, der ønskede slette Konger afløste af gode. Det var endelig ingen Fritænker, der gjorde alle de voldsomme Udfald mod den hellige Alliances Hykleri, men en, om end oplyst, dog oprigtigt troende Katholik, der paa een Gang lod sine Børn opdrage til Protestanter og selv skrev en tyk Bog «Travels of

an irish Gentleman in search of a Religion» til Forsvar for den katholske Læres Hoveddogmer. Med al sin tilsyneladende Ubundenhed holdt Moore sig indenfor de Grændser og iagttog de Hensyn, som den Kreds, hvori han levede, paalagde ham. Whiggernes Førere havde, strax da han kom til London, modtaget ham med aabne Arme, og Moore var og blev den erklærede Whigdigter, der i en lang Række af satiriske og humoristiske Breve, rimede Feuilletoner kunde man kalde dem, behandlede Dagens Spørgsmaal og de parlamentariske Begivenheder med glimrende Vid og prægtigt Salonlune i Whigpartiets Aand.

XIII.

Han var af Naturen anlagt til Munterhed og Lykke, ikke til ensom Kamp. Han var skabt til som de gamle irske Barder at sidde høithædret ved høie Herrers Bord og korte dem Tiden med Sang. Han bærer i den Grad Præget af en Lykkens Yndling, at han tidt, naar han er mest alvorlig, dog synes halvt at spøge, lige modsat Byron, der selv naar han spøger, er alvorlig, ja mørk. Moore leger med sit Æmne og kjærtegner det, Byron sønderdeler det og vender sig fra det med Lede. Begge de to Venner leve i Skuet og Gjenfremstillingen af den ydre Natur, men naar Byron seer paa den, synes selv Solen at formørkes derved,

medens Moore med sin Forkjærlighed for Rosenrødt og Lys i Lys og Glimmer ligesom selv skaber «en Morgensol, der staaer op om Middagen».

Heri ligger ogsaa, at man faaer et ensidigt Billede af Moore, naar man, som vor Plan førte det med sig, fortrinsvis studerer ham som politisk Digter. Han er tillige en Erotiker og en af de største, sikkert den mest musikalske, som nogensinde har levet. Kun hans utroligt fine Øre for Musik kan tilnærmelsesvis forklare den Trolddom, der er i hans Sprogbehandling. En lokkende, blussende Sandselighed og en brændende Ømhed har i hans erotiske Poesier fundet Udtryk, hvis ørefaldende Velklang drager som Toner fra Elverhøi. Lad Shelleys engelske Beundrere, vante til finere og den Profane mindre let fattelige Harmonier, kun kalde disse Sange altfor søde (oversweet)*); erotisk Lyrik kan ikke være for erotisk; «dans l'amour trop n'est pas assez.» Lyder det ikke som en mozartsk Melodi, som en af Heltens eller Zerlinas Arier i «Don Juan», naar det hedder:

The young May-moon is beaming, love,
The glow-worm's lamp is gleaming, love
How sweet to rove
Through Morna's grove,
When the drowsy world is dreaming, love!

---

*) Et Udtryk, jeg i en mundtlig Discussion har hørt anvendt.

Det forekommer mig, at Sange af Mozart og Moore beholde deres Værd, selv om Verden efter dem har havt en Schubert og en Shelley. Ingensteds afspeiler de store engelske Digteres Eiendommelighed i denne Periode sig skarpere end i deres Erotik, paa samme Tid som den hele Periodes Naturalisme paa dette Omraade sees i sin skarpeste Modsætning til Overnaturlighederne i den tydske og franske Reactionsperiodes Skildringer af Elskov*). Hvad Byron siger om sin skjønneste Kvindeskikkelse, at hun var «Naturens Brud og Lidenskabens Barn» (Don Juan II, 202) og hvad han udtaler om Don Juan's og Haidée's Elskov: «Hos Andre er det en kunstig Tilstand, en Opiumsdrøm fremkaldt ved altfor megen Ungdom og Læsning, i dem var det deres Natur eller deres Skjæbne» (ib IV, 19), det gjælder om de erotiske Skildringer i hele dette Tidsrum. Men kun i Don Juan har Byron malt en lykkelig Elskov. Hans erotiske Digte ere lutter Kval og Klage. Det vidunderligste af dem alle «When we two parted» har Hulken i selve sin Rytme og udtaler Adskillelsens hele Smerte allerede i den Maade, hvorpaa Rytmen i den sidste Strophe modificeres. Der er endnu en vis Lidenskabens Ro i de første Linier:

*) Se G. Brandes: Den romant. Skole i Tydskland. S. 222 ff. og Reactionen i Frankrig. S. 241 ff.

When we two parted
In silence and tears,
Half broken hearted
To sever for years,
Pale grew thy cheek and cold,
Colder thy kiss;
Truly that hour foretold
Sorrow to this.

Men al Kjærlighedens Jammer er udtalt i disse Slutningsliniernes korte og stødende Tonefald:

In secret we met —
In silence I grieve,
That thy heart could forget,
Thy spirit deceive.
If I should meet thee
After long years,
How should I greet thee? —
With silence and tears.

Den Byronske Erotiks eiendommeligste Omraade er Elskovens Kval. Hos Keats er Erotiken, som det var at vente, tungtaandende, hed, sensuel og svælgende i Duft og Toner. Man læse denne mesterlige Strophe:

Lift the latch! ah gently! ah tenderly — sweet!
  We are dead if that latchet give one little clink!
Well done — now those lips, and a flowery seat —
  The old man may sleep, and the planets may wink;
  The shut rose shall dream of our loves and awake
  Full-blown, and such warmth for the morning take,
The stock-dove shall hatch his soft twin-eggs and coo,
While I kiss to the melody, aching all through.

Shelleys Erotik er hyperaandig og hypersandselig paa een Gang. Den minder om Correggios. Hos Shelley som hos Correggio smelter Udtrykket for den høieste Hengivelse sammen med Udtrykket for den heftigste sandselige Rus; hvad han skildrer er den erotiske Dødskamp. Man læse f. Ex. den indiske Serenade:

Oh lift me from the grass!
I die, I faint, I fail!
Let thy love in kisses rain
On my lips and eyelids pale.
My cheek is cold and white, alas!
My heart beats loud and fast:
Oh press it close to thine again,
Where it will break at last.

og man sammenligne hermed den fuldstændigt ekstatiske Slutning af Epipsychidion:

Our breath shall intermix, our bosoms bound
And our veins beat together; and our lips
With other eloquence than words, eclipse
The soul that burns between them; and the wells
Which boil under our being's inmost cells,
The fountains of our deepest life, shal be
Confused in passions golden purity
As mountain springs under the morning sun.
. . . .
One hope within too wills, one will beneath
Two overshadowing minds, one life, one death,
One heaven, one hell, one immortality
And one annihilation!

Woe is me
The wingèd words on which my soul would pierce
Into the height of Love's rare universe
Are chains of lead around its flight of fire —
I pant, I sink, I tremble, I expire!

Er Byrons Territorium den ulykkeligt eller ensomt Elskendes Kval, saa er Shelleys, som man seer, den lykkelige Elskovs Smerte, Selvtilintetgjørelsen i den lykkelige Kjærligheds Ekstase. Men netop fordi begge de store Digteres erotiske Omraade er saa snevert afgrændset, har ingen af dem skrevet mange erotiske Digte eller havt et Centrum for sin Production paa dette Felt.

Moore derimod er født Erotiker som Christian Winther er det. Han har den erotiske Phantasi, som de andre Digtere den erotiske Passion, og i Poesien er Indbildningskraften, ikke Lidenskaben den skabende Magt. Han elsker Alt, hvad der er smukt, fint, udsøgt, blødt og lyst for dets egen Skyld uden at behøve nogen Folie eller Modsætning dertil. Han meddeler aldrig nogen begivenhedsrig Fortælling, opstiller aldrig nogen mægtig Contrast, undergraver aldrig med nogen dyb Reflexion. Han elsker Træets Blomster, ikke dets Rødder. De Gjenstande, der fængsle ham, fængsle ved første Indtryk, de ere skjønne og blændende, de glimre for Sandsen, de henrive Øiet og Øret mere end Hjertet, de ombyttes med andre med samme Egenskaber, det er en evig Glimten og Flagren:

Men alle centralterotiske Digtere have Sommerfuglenatur. Der gives i dette Punkt ingen mere slaaende Contrast end den mellem Wordsworth og Moore. Den første valgte med Flid Sujetter, der ere ringe og frastødende, ja hæslige i sig selv, for at udruste dem med en moralsk og aandig Skjønhed; den anden afskyer Menneskelivets smudsige Enkeltheder, viger tilbage fra alle dets skarpe Calamiteter og omgaaer Moralen med et Wielandsk Smil og Buk. Nødes han til at tage det Uskjønne med, da kaster han gjerne først et blødt og glimrende Slør derover. Man har bebreidet hans Stil dens Overbebyrdelse med prægtige Adjectiver, dens Tilbøielighed til at lade enhver Følelse tabe sig i en Lignelse, dens hele urolige Glimren og Glitren — man har kaldt den kunstig i Sammenligning med Wordsworth's. «Kunstig! udraaber en af hans irske Beundrere, og det naar ethvert Menneske kan nyde Moore's Digte, medens man maa skabe sig en ny Smag for at nyde Wordsworth's!» Behøves der, maa man vel spørge, Studium og progressiv Smag til at nyde det Naturlige og kun almindelig Følelse til at glæde sig over den kunstige Skjønhed? Wordsworth og Coleridge vare Digtere for Digtere, Moore var Digter for et Folk. Hvad man kan indvende mod ham, følger kun af hans naturlige Begrændsning, den, at han er Musiker og Colorist, ikke Tegner; han er ude af Stand til at tegne eller beskrive en hel Gjenstand,

han maler kun abstracte Egenskaber ved skjønne Gjenstande. Han forherliger en Blussen, et Smil, en Stemmes Velklang hele Stropher igjennem, han giver snarere en Fortegnelse over Skjønheder, end en skjøn Contour, og tager man Voltaires gamle fine Definition paa Kjærlighed: «Naturens Stof, som Indbildningskraften har broderet», saa finder man i Moores erotiske Poesier ofte Broderiet saa pragtfuldt og overdaadigt, at det neppe lader Stoffet skinne igjennem. Men derfor er og bliver det dog Naturens.

Og det er ikke mere end billigt at tilføie, at i Moore's bedste og beundringsværdigste Digte er hin Billedluxus fuldstændigt forsvunden. Hvor den ægte irske Vemod har beherket hans Sjæl, har den pustet al Flitteren bort og naaet et evigt Udtryk. «Take back the virgin page» og især «The last rose of summer» ere ligesaa simple i Stil som fuldendte i Metrum. Disse Digte have slet ingen Lignelser. Og ikke en eneste Lignelse findes heller i den lille yndige Sang, der, trods sin Korthed, for Irland har faaet en National-epopees Betydning, det simple Digt om den unge deilige Pige, der smykket med sjeldne Ædelstene og end mere udsat ved sin fuldendte Skjønhed trygt gik gjennem Irland fra den ene Ende til den anden, sikkert stolende paa, at dets Sønner elskede Æren høiere end Kvinder og gyldne Skatte. (Rich and rare o. s. v.). Om den, der har skrevet

en saadan Sang, kunde Byron med Sandhed sige de hædrende Ord: Moores irske Melodier ville gaae til Efterverdenen med deres Musik; og begge ville vare saalænge som Irland eller som Musik og Poesi.

Moores Levnet var lykkeligt. Han giftede sig, 31 Aar gammel, med en smuk og elskelig Pige (Miss Dyke), og levede i et fuldstændig harmonisk Ægteskab med sin trofaste «Bessy». Hans Kaar vare vel ikke altid gode, men fra det Øieblik af, da hans Ry var almindelig anerkjendt, havde han en rigelig Indtægt af sine Skrifter. Han, som i sin Humoreske «Grand dinner of Type & Co.» har ladet de rige Boghandlere — lig Oldtidens Krigere, der efter Døden drak Mjød af deres Fjenders Kranier — drikke deres Vin af fattige Skribenters Hjerneskaller, havde personligt ingen Grund til at klage over sin Forlægger. Denne tilbød ham f. Ex. 3000 Pund for Lalla Rookh, før han saae en Linie af Digtet, og gav ham 4,200 Pund for hans fortræffelige Biographi af Byron. Moore blev ligeligt feiret af Irlændere og af Engelskmænd. Man gjorde 1818 Festmaaltid for ham i Dublin, hvor han hyldedes af Alt, hvad der udmærkede sig i Litteratur og Politik, og da han i 1822 kom til Paris, gjorde den britiske Adel der et Festmaaltid for ham. Først Alderen bragte ham Gjenvordigheder, et svækket Helbred og Sorg af hans Børn. Han døde i 1849.

XIV.

Paa den Tid, da England udadtil gik den hellige Alliances Ærind, indadtil undertrykkede Katholikerne og styrtede de lavere Klasser i Nød ved sin Begunstigelse af Landadelen, reiste stedse flere og flere Englændere bort fra deres Fædreland for som Frihedens vandrende Riddere ligesom at minde Europa om, at England til alle Tider havde gjaldt for Folkefrihedens fødte Beskytter. Saadanne Englændere vare General Wilson, der under Bolivar befriede Sydamerika, og Admiral Cochrane, der først i den brasilianske og senere i den græske Frihedskrig gjorde sit Navn berømt. Til denne Klasse af Mænd hører Walter Savage Landor, den særeste og stolteste Aand i Tidsalderens poetiske Litteratur.

Landor fødtes 30 Januar 1774 i Warwick, som Barn af en høiadelig Familie og som Arving til fyrstelige Rigdomme. Han studerede i Oxford, opholdt sig 1802 i Paris, vendte tilbage, solgte største Delen af sine Familiebesiddelser for at kjøbe Jord i et andet Grevskab, hvor han efter Tykke indførte alle mulige Arter af Forbedringer og Forskjønnelser og stræbte at sikre sine talrige Forpagtere en langt bedre Existens end den lavere Klasse i England ellers nogensinde førte. Han gav 70,000 Pund ud til disse Reformforsøg, som han satte iværk med mindre Menneskekundskab

end Begeistring for Menneskevel. Hans philanthropiske Iver blev af hans Undergivne misbrugt paa en skammelig Maade; man benyttede sig af hans Høimod og Uegennyttighed til at bedrage ham i den størst mulige Stil. Oprørt over sine Forpagteres Utaknemmelighed og slette Opførsel besluttede han at sælge alt sit Jordegods, selv de Godser, der havde været i hans Families Besiddelse i 700 Aar, for at leve som fri Verdensborger. Han udførte dette Forsæt i 1806.

Det spanske Oprør mod Napoleons Tyranni brød ud. Landor reiste til Spanien, udrustede for egne Midler et helt lille Troppecorps og kjæmpede i Insurgenternes Række. Han modtog i den Anledning en offentlig Takskrivelse af den øverste Junta og Titel som Oberst i den spanske Hær. Ved Kong Ferdinands Restauration sendte han Kongen sit Diplom tilbage med en Skrivelse, i hvilken han erklærede, at han, skjøndt Spaniens Sag hengiven for stedse, ikke kunde have noget Berøringspunkt med «en Meneder og Forræder» som dets Konge. Man har i dette ene Træk Mandens Temperament — fremfusende og hensynsløst som det var, men stolt og stort. Der slog en Soldats Hjerte i denne Digters Bryst.

1815 bosatte Landor sig i Italien og blev der mere end 30 Aar i Træk. Først 1857 tog han stadigt Ophold i England (i Byen Bath). Han forblev hele sit Liv igjennem en Dødsfjende af

Tyranniet i alle dets Skikkelser og Former og en lidenskabelig Kjæmper og Talsmand for Frihed paa alle Omraader. Til sin Død var han politiske Flygtninges og Forfulgtes trofaste Understøtter. Den indtraf først i hans 90de Aar 1864.

Hans lange ærefulde Liv indbefatter en stor litterær Production; han har skrevet dobbelt saa Meget som Byron og mangt et Værk, som man ikke nærmer sig uden med Respect. Men hans Poesi blev i den hele Periode, vi gjennemgaae, uforstaaet og upaaskjønnet; Landor skrev uden noget Forhold til et Publicum, uden af Kritiken at modtage anden Opmuntring end den at blive kaldt stiv og kold og mindes om, at hans Engelsk lignede Oversættelser fra et fremmed Sprog, han opnaaede aldrig Skygge af Popularitet og nød ikke en eneste litterær Triumph. En halv Snes Aar før sin Død begyndte han at beundres og nu omtrent begynder han at virke.

Kommer man fra Moore til Landor, da er det som kom man fra vuggende Bølger iland paa fast Grund. Landors Hovedegenskab er en mandig Fasthed; han rager høit op i sin Samtid som Digter, men han er endnu større som Mand. Han er saa lidt læst, at man desværre næsten ikke kan forudsætte Noget af ham bekjendt og ikke finde noget Støttepunkt for Udtalelser om ham i Læserens Erindring eller Phantasi, og han er ikke let at beskrive. Hans Fasthed fandt sit mest

paafaldende Udtryk i en for Mange skræmmende Selvfølelse. Der forekommer hos ham Sætninger som denne: «Hvad jeg skriver, er ikke skrevet paa Skifer; og ingen Finger, end ikke Tidens egen, som den dypper i Aarenes Skyer, kan udslette det igjen» *), eller Svar som dette paa Kritiken over hans «Imaginary Conversations»: «Jeg har nu skrevet mere end hundrede af disse Samtaler; lad den dygtigste i Banden af mine Kritikere tage de ti daarligste af dem, og hvis han i ti Aar kan gjøre noget saa Godt, saa vil jeg give ham et varmt Franskbrød og en halv Pot stærkt Øl til Frokost.» En ringere Mand vilde en saadan Arrogance have gjort komisk, Landor skjæmmer den ikke; engang imellem klæder den ham endog. Den minder En undertiden om Schopenhauer's i sig selv ikke uberettigede, men ustyrlige og fordringsfulde Følelse af sit Værd; kun at Landor i sit Væsen var og blev den fornemme, fint dannede Gentleman af adelig Fødsel, medens Schopenhauer med sin fuldkomne Tilsidesættelse af Høflighedens Bud var og blev en stor Plebeier. Dog oftere minder hans sære Temperament med dets Voldsomheder i stor Stil og dets Productioner i endnu større om en Mand, hvis Navn er for stort, til at det skulde nævnes letsindigt men som,

*) Landor: Imaginary Conversations: Landor, English Visiter and Florentine Visiter.

skjøndt Landor uendeligt overlegen i Aand, visselig vilde have erkjendt en Aandsbeslægtet i ham. Den ensomme og barske Michel Angelo mener jeg.

Der var noget Strengt i Landors Natur, den Strenghed, som urokkelig Fasthed og fuldstændig Sanddruhed mod sig selv og Andre medfører. Læser man ham efter Moore føles denne Strenghed ovenpaa det Bløde som en vis velgjørende Haardhed. Digtet Hyperbion i «Hellenics» er et godt, ægte Landorsk Exempel paa den.

«Hyperbion var blandt Apollos faa Udvalgte, og Menneskene hædrede ham en Tid lang og i ham Guden. Men Andre sang ligesaa høit; og Drengene raabte lige saa høit Hurra for dem. Hyperbion, som blev mere vred, end en Skjald burde blive, talte til Apollo og sagde: O Phøbus, hører du det raa Skraal fra Marken af den Pøbel, som sværger paa, at den har kjendt dig lige siden du vogtede de hvide Oxer for Admet? Jeg hører det, sagde Guden, grib du den første af dem og hids ham iveiret over Menneskenes Hoved og du skal høre dem raabe til din Ære af Fryd. Haardnakket og stolt var Hyperbion, Laurbærkrandsen om hans Pande havde daarligt kjølet den. Da han derfor hørte dem synge ved sin Port og saa Nogle ridse hans Medbeilers Navn paa Muren, foer han ud og greb den usle Sanger, som var Skarens Høvding; han sparkede og slog

fra sig, men forgjæves; Hyperbion favnede ham med kraftig Arm og rullede med den venstre et Hampereb op, hvorpaa der allerede var en Løkke; det brugtes til at holde Kalven Morgen og Aften, mens dens Moders Yver blev malket; og baade Ko og Kalv vare nu paa Marken. Med al sin Styrke slæbte han Fyren afsted og halede ham op i et Pinietræ, hvor han døde. Men en Nat, ikke længe efter, saae han den usle Sanger isøvne; da bad han Apollo oplyse sig, om der maaskee havde været noget Urigtigt i det, han havde gjort? Du har handlet ret, Hyperbion! sagde Guden, ganske som jeg handlede med Marsyas nogle Aar før du blev født; men bedre havde det været om du havde forstaaet mine Ord rigtigt; thi nu ville de Andre falde over dig under det Paaskud, at du har overskredet Loven. Min Mening var, at du skulde hæve ham iveiret til de høie Steder i din Sjæl, og vise dig des større ved at du taalte ham. Nedslaaet stod Sangeren; men Phøbus sagde: Vær ved godt Mod, Hyperbion! hvis Rebet ikke er blevet saa slidt, at det ikke mere kan holde Kalven, saa er den største Skade den, at du, da du halede ham iveiret, har gnedet det saare, saare voldsomt imod det gamle Pinietræ, og Barken af Pinietræer lukker sig aldrig igjen.»

Sjeldent har en Apollo udtalt sig mindre blødsødent om Middelmaadigheden i Kunsten. Lan-

dors Foragt for den havde sin Grund i hans alvorsfulde kunstneriske Fordringer til sig selv. Han er den engelske Prosas strengeste Stilist; ikke Stilist i den Mening, at han besad sjelden Sprogvirtuositet — ingen engelsk Digter er mindre smidig end han — men saaledes forstaaet, at han udførte alle sine Skikkelser, de mest dagligdags og de mest ærværdige, Fortidens saa vel som Samtidens, i den samme simple attiske Stil. Med overveiende Forkjærlighed for det Heroiske og Sublime gav han sine Dialoger, den Kunstform, han særligt dyrkede, en gjennemgaaende Høihed og Ro og meddelte uvilkaarligt deres Grnnddiction et Præg, der er græsk ved sin ædru Skjønhed og romersk-engelsk ved sin Stolthed og Bestemthed. Hans Stil er ren, correct, concis, og med sit antike Stempel egner den sig særligt til Fremstilling af Skikkelser fra det gamle Hellas og det gamle Rom. Athens Agora, Roms Senat og Forum, leve i hans Dialoger med deres egen Tids Liv. Den moderne Conversation derimod laa langt mindre godt for hans Pen; Samtalerne fra den nye Historie lykkes ham kun helt, hvor Situationen er af den Art, at Landors skjulte Indignation giver Talen Liv og Ild. Vil man see Landor i hans Friskhed og Glands, da læse man hans Roman i Brevform «Pericles and Aspasia», et Værk af samme Art som Wielands «Aristippus», men forfattet i en ganske anden Aand

og Stil. Hvor Wieland er yppig og coquet, der har Landor en mandig Ynde; hvor Wieland er blødagtig, der er han adelig og stolt. Denne Brevvexling er snarere meislet end skrevet; den forherliger Perikles som den republikanske Type for ædel Menneskelighed og politisk Visdom, den fremstiller i Aspasia ikke Hetæren, men en Incarnation af hellenisk Skjønhed og Finfølelse, af hedensk Kvindelighed og af aandsfri antik Forstand og Dannelse. Jeg behøver ikke at sige, at den ikke rummer et Stænk af Lefleri; alt hvad der er Smaat og Uværdigt synes at ligge udenfor Bogens og dens Forfatters Horizont. Men Bogen trætter ved sin gammeldags og altfor vidtløftige Brevform og jeg henviser den utaalmodigere Læser fra den til Landors Mesterværk, Dialogen mellem Epicurus, Leontion og Ternissa*). Den staaer sikkert kun ved sit mindre vægtige Tankeindhold, men visselig hverken i Henseende til Ynde eller Charakteristik eller Samtalens Naturlighed tilbage for en Dialog af Platon. Den middelaldrende elskværdige Philosoph spadserer frem og tilbage i sin yndefulde Have med to ganske unge græske Piger i Samtale om Dagens lette og Livets alvorsfulde Begivenheder, og der er en Duft af Atticisme, en ædel og behersket Sandselighed, en kydsk og henrivende Gratie udbredt over den

*) Landor: Works vol. I. S. 497.

hele Scene, først og fremmest over alle de Smaatræk, der skildre de to unge Piger, særligt den Sextenaarige med hendes Blanding af Undseelighed og elskelig Ligefremhed. Jeg betænker mig ikke paa at sige, at Landor her har skabt det kvindelige Sidestykke til Platons unge Mænd, at han har opdaget den unge græske Pige, som Platon forsømte, som Tragoedien kun fremstilte i pathetiske og heroisk-tragiske Situationer og af hvem kun enkelte af de skjønneste Relieffer havde opbevaret os den ydre Contour. Det lønner Umagen at følge denne Samtales Slyngninger. Den begynder med et fint Naturmaleri, og med en Forherligelse af den Ensomhed, der er Den nødvendig, som vil leve og frembringe aandigt, og allerede her skimter man i Epicurus's Skikkelse Omridsene af Landors, der havde den samme Forkjærlighed for et tilbagetrukket og mod al Yderverdenens Støi og Larm velbefæstet Liv. (Se Indledningen til Dialogen Southey and Landor, Works I, 57). Saa følger den af Epicur med den fineste Humor holdte Discussion med Ternissa, den yngste af Pigerne, om hvorvidt Mythen om Boreas, Zethes og Calais bør opfattes bogstaveligt eller ei, medens den ældre unge Pige Leontion skjelmsk har Ternissa tilbedste for hendes Lettroenhed. Saa glider Samtalen, alt imedens den legende bevæger sig om det friske Vinløv og de nys hidbragte Oliventræer, over i den rørende og dybe

Underholdning om Frygten for Døden, under hvilken Epicurs mandige Værdighed og Ro begeistrer de unge Piger til de heftigste Udbrud mod dem, der forfølge og nedsætte ham som Atheist. Det viser sig endog, at Leontion har skrevet et helt Hefte fuldt til hans Forsvar som Gjendrivelse af Theophrastus's Angreb. Epicur viser hende med mild Høihed, hvor unyttige Forsvar mod slige Angreb ere og forklarer hende, hvorfor han aldrig vil kjæmpe eller rivalisere med Nogen. «Jeg vilde ikke kappes selv med Mænd, der vare istand til at kappes med mig . . . med hvem skulde jeg kappes? med de ringere? Det var uhæderligt. Med de større? det var frugtesløst» *). Atter her skimtes Landors eget Aasyn. Thi dette var nøie den Mands Tankegang, der faa Aar før sin Død forsynede sin sidste Bog med disse fire Linier som Motto:

I strove with none, for none was worth my strife
  Nature I loved, and after Nature, Art;
I warmed both hands before the fire of life;
  It sinks, and I am ready to depart.

«Den første Linie indeholder paa een Gang Bekjendelsen og Retfærdiggjørelsen af den udvortes

*) I would not contend even with men, able to contend with me . . . Whom should I contend with? the less? it were inglorious. The greater? it were vain.

Arrogance hos ham, som smaa Sjæle fandt det saa vanskeligt at føle Overbærenhed med eller holde af. Den anden Linie erklærer hvad der var den første Gjenstand for hans dybe Studium og hvad der var dets anden Gjenstand, som supplerede den første. Den tredie Linie udtaler den ædle Philosophi, som opretholdt og nærede hans Aand under saamegen Miskjendelse og Modgang, og den sidste viser ham med den rolige Værdighed, der stemte med Mandens Charakter, rede til, naar Timen kommer, at samle sit Klædebon om sig og gaae bort» *). Ligheden mellem disse Linier og Epicurus's Udtalelser er paafaldende. Leontion fortsætter Samtalen. «De Gamle, siger hun, ere alle imod Eder, thi selve Navnet Lykkephilosophi er en Udfordring til dem. De kjènde ingen anden Art af Fornøielse, end den, som baade har sat Blomst og Frø, og hvis visnede Stamme ganske sikkert har et bedrøveligt Udseende. Hvad vi kalde tørt, det kalde de sundt; Intet maa beholde nogen Saft i sig; deres Fornøielse bestaaer i at tygge hvad der er haardt, ikke i at smage hvad der er saftigt og velsmagende.» Landor, der selv

*) Jeg citerer disse Linier fra en Artikel „The centenary of Landors birth“ i The Examiner for 30 Jan. 1875, forfattet af den høitbegavede unge Digter og Kritiker Edmund W. Gosse, der blandt os især fortjener at nævnes som en af de fineste fremmede Kjendere af den dansk-norske Litteratur.

af Byron (se Fortalen til Vision of Judgment) maatte høre ilde for sine Digtes Frivolitet, udleder tydeligt nok, som Stuart Mill noget senere gjorde det, sin egen hedenske Lykkephilosophi fra Epicurs. Imedens springer Samtalen tilhøire og venstre, dvæler snart ved Ternissas Rødmen ved Erindringen om Statuerne af Satyrer og Fauner i Badeværelset, snart ved Leontions kvindelige Indvendinger mod Aristoteles og Theophrast, indtil den ægte græsk, erotisk og epikuræisk ender med Epicurs og Ternissas Opførelse af Scenen mellem Peleus og Thetis og med det Kys der vexles imellem dem. — I denne Dialog staaer Landor paa sin Kunsts og sin rolige Humanismes Høide. Men gaae vi nu til de moderne Dialoger, da lære vi Soldaten i ham at kjende, den altid væbnede, altid kampberedte Skribent, der under tusind forskjellige Forklædninger blotter og rammer enhver Form af Løgn og Undertrykkelse, der ægger ham til Angreb i hans Egenskab af Hedning, Republikaner og Philanthrop. Hans 125 «Opdigtede Samtaler» bevæge sig, udførte med forbausende Lærdom, over hele Jordens Kreds, fra London til China, fra Paris til Sydhavsøerne og gjennem hele Historiens Længde fra Cicero til Bossuet, fra Cromwell til Petrarcha, fra Tasso til Talleyrand for i ethvert Land og i enhver Tidsalder at nedlægge en energisk Protest mod Tyranni og tale et sværdskarpt Ord for Frihed. Vi belure Keiserinde Catharina

med hendes kjæreste Hofdame i det Øieblik Mordet paa hendes Ægtefælle foregaaer — Dialogen staaer ikke meget tilbage for Vitet's i hans uforlignelige historiske Scener, Idealerne for den Art Fremstilling. Vi høre Ludvig den 18de passiare om Politik med den fine, overlegne Talleyrand og bemærke, hvorledes den ubetvingelige Lyst til ret mange Fasaner og Fasanæg som den røde Traad slynger sig gjennem hans bourbonske Majestæts politiske Projecter. Vi see General Kleber i sin Stab med sine Officierer i Ægypten og høre Forbitrelsen over Bonapartes Frihedshad som dæmpet Mumlen klinge gjennem deres Tale. Vi overvære Kotzebue's Mord og høre fra Sandt's Læber hans Selvfrikjendelse under Forsøgene paa at bevæge Kotzebue til at forlade den Bane, han var slaaet ind paa*). Det hørte til Landors politiske Katechismus, at Undertrykkeren burde falde for Sværdet. Han har hele sit Liv prædiket Mord paa Tyranner og skyede end ikke med Voldsomhed direkte og offentligt at udtale Ønsket om Napoleon den Tredies Mord. Han var en Ven og Aandsbeslægtet af de store europæiske Revolutionsmænd, der med Mazzini i Spidsen havde svoret Folkenes Undertrykkere et hensynsløst Had. Men det er ikke blot som Politiker, at han skyder ud over Maalet; Hovedmassen af hans historiske Dialoger lide æsthetisk under den for

*) Se Landor: Works I, 515, II, 189, I, 43, II, 4.

tydeligt udtalte Tendens; man seer hvert Øieblik Digteren selv stikke Hovedet frem. Skildrer han f. Ex. Catharina af Rusland i hint frygtelige Øieblik kan han ikke lade være at benytte Leiligheden til gjennem Prindsesse Daschkoff's Mund at vise os Ugudeligheden af Voltaires Charakter og Immoraliteten af hans «Pucelle» for saaledes at lade Læseren skimte den franske Aands slette Indflydelse i Rusland. Thi med al sin Aandsfrihed er han Datids-Englænder nok til at udlede alt Slet mellem Himmel og Jord fra Frankrig og til aldrig at fremstille en Franskmand uden i et latterligt eller foragteligt Lys. Nedskriver han Ludvig den 18de's Samtaler med Talleyrand, kan han ikke dye sig for at gjøre Satiren saa blodig, Ludvigs Dumheder saa plumpe, Talleyrands Holdning overfor sin Herre saa ironisk, at Ingen troer paa den historiske Sandhed. Landor trænger til at høre Englænderne og Wellington rose, han trænger til at faae Ludvigs Usselhed tydeligt paavist, og hans Pen er ustyrlig nok til at lægge baade Lovprisningen af England og Spotten over Ludvig i Munden paa den fine franske Hofmand.

Han kunde have lært en god Del med Hensyn til den satiriske Kaardes Brug af sine forhadte Franskmænd. Men han foragtede i lige saa høi Grad deres Poesi som deres Politik og havde ikke mindre Ringeagt for Voltaire som Skribent end som Charakter. Hans egen Samtale med

Abbé Délille (Works I, 90) viser os ham som Kritiker af den franske Tragoedie, talende et endnu haardere Sprog end Lessing og som Lessing uden Blik for den franske Aands store stilistiske Evne. Det gjør et underligt Indtryk at høre en Mand med den størst mulige Grovhed bebreide en anden, at han er altfor poleret. Man vil let forstaae, at han med dette Omdømme om den klassisk-franske Poesi var en stor Ringeagter af Pope, en lidenskabelig Beundrer af Milton og en erklæret Tilhænger af den Wordsworth'ske Reform i engelsk Poesi. Næsten alle de mange litterærhistoriske og kritiske Samtaler, der forekomme blandt Dialogerne, gaae ud paa at forherlige Wordsworth og Southey som Digtere og bebreide Læseverdenen dens Mangel paa Skjønsomhed overfor en saa sjelden Poesi *). Ogsaa Keats og Shelley priser han i varme Udtryk og beklager, at han ikke lærte Nogen af dem at kjende personligt, især at en usandfærdig Historie om Shelleys Forhold til hans første Hustru holdt ham tilbage fra at besøge Shelley i Pisa. Han siger om Shelley, at han forenede Digterens Ild med Philosophens Taalmodighed og Tolerance og mener at han i Ædelmodighed og Godgjørenhed overgik

*) Se f. Ex. Dialogen Southey and Porson, I, 16, I, 68 smlgn. I, 340 og Udsigten over de engelske Digtere i Miscellaneous CXVI.

enhver levende Mand (I, 341). Men saa snart Talen falder paa Byron, udtaler han sig ganske som en Søskole-Poet. Den Mand, som mente, at han «med Pennen i sin Haand havde mere Magt i sine to Fingre end Parlamentets to Huse besad» *) kunde aldrig glemme Byron hans Spottegloser over «Gebir». Heller ikke kunde han, der trods alle politiske og religiøse Divergentser nærede et saa besynderligt Venskab for Southey, glemme de Stød, som Byron havde tilføiet hans beundrede Beundrer. Vistnok var den egoistiske og rastløse Side af Byrons Væsen ham imod, men det var dog mest Forholdet til Southey, som paavirkede ham og gjorde ham blind for mange af Byrons bedste Egenskaber. Overhovedet skjæmmer Southey Landors Liv, og Forsters lange ulæselige Fremstilling af hans Levnet er dobbelt ulæselig, fordi Brevene fra og til en saa uinteressant Personnage som Southey indtage en uforholdsmæssig Plads deri **). Men Southey havde i Landor's Øine den store og i ethvert Fald sjeldne Dyd at han var den ene af de to Personer, der havde læst og kjøbt Digtet «Gebir», da det kom ud. De Quincey, som var den anden, fortæller, at han i sin Ungdom blev udpeget paa Oxfords Gader

*) Se Slutningen af Dialogen mellem Landor og Marchese Pallavicini.

**) John Forster: Life of W. S. Landor. 2 voll.

som eneste Læser af dette Digt i Oxford. Man begriber altsaa, at Southey, som ikke blot kjøbte og læste, men roste det og som senere i Quarterly Review anmeldte Landors ikke morsomme «Count Julian» med Hæder, maatte synes den til Beskedenhed lidet tilbøielige Digter en Mand med høist ualmindelige Evner.

Ikke desmindre var Gebir med al sin heftige Republikanisme et stivt og daarligt Digt, der bærer tydelige Spor af at det — en høist charakteristisk Grille af dets sære og urimelige Forfatter — først var skrevet paa latinske Vers. Landors Vers vedblev hele hans Liv igjennem at være en Smule latinske. Selv Gosse, der beundrer dem, er saa god at indrømme, at Charakteren af Landors Vers ligesom Smagen af Oliven er tilstrækkeligt ualmindelig til at det ikke behøver at være noget Tegn paa Affektation, at man ikke synes om dem. Det er i hans Prosa alene, at hans Styrke maa søges.

Men en Digter, hvis Vers mangle Udtrykkets Gratie og lyriske Flugt, hvis Dramer hverken bleve spilte eller læste, og som først fandt sit rette Felt i den brede, men aldrig til noget Skuespil forbundne eller i noget Skuespil indlemmede Prosa-Dialog fra alle Verdens og Historiens Egne, var, hvor ædle hans Synsmaader end vare og hvor skarp hans Radicalisme, ikke den Mand, som kunde tilveiebringe et frisindet Omslag i Europas offentlige

Mening. Han frastødte ved Særheder og Griller, som f. Ex. den, at tage Neros Brand af Rom i Forsvar som hygieinisk Foranstaltning (Works I, 41) eller den, at betegne Pitt som en Middelmaadighed og Fox som en Charlatan, eller den allerværste at raade Grækerne til i deres Kamp med Tyrkerne at opgive Brugen af Ildvaaben og vende tilbage til deres gamle Vaaben, Buen; han var for sær og ensom til at faae Beundrere og Efterlignere; han var altfor upopulært anlagt til at trænge igjennem hos den store Mængde, upopulær ved sine Dyder som ved sine Feil, ved sin vilde Mandhaftighed som ved sin utæmmede Arrogance. Og kunde han end aldrig som Moore indlade sig paa en Accommodation, aldrig blive Whigdigter, saa formaaede han til Gjengjæld ikke at forme sin Radicalisme saaledes poetisk, at den kunde rive en Læseverden med sig. Ved sin dybe Forstaaelse af den moderne Tids store religiøse, politiske og sociale Bevægelse hører han hen i Gruppe med de to yngre og større Mænd: Shelley og Byron, og han tjente Ideen som en brav og stolt republikansk Soldat. Men han var ikke kaldet til Høvding, og han formaaede aldrig at underkaste sig og elektrisere en Hærskare af Aander*).

*) En satirisk Brochure, han udgav 1836, „Letters of a Conservative, in which are shown the only means of saving what is left of the English church" gjorde intet Indtryk.

Han som var den ældste af de tre helt frisindede Poeter, overlevede dem begge og levede saa længe, at han blev samtidig med den yngste Slægt af engelske Skribenter: Browning blev hans Ven, Swinburne's inderlige Beundring forsødede de sidste Aar af Oldingens Existens, og ham blev Swinburne's «Atalanta» tilegnet med hjertelige Ord. Saaledes synes hans store Skygge med sin ene Haand i Wordsworth's, sin anden i Swinburne's Haand at omspænde Englands hele poetiske Udvikling i de sidste firsindstyve Aar.

XV.

Ifald man i Aaret 1820 havde spurgt en retskaffen og velbelæst Engelskmand: Hvem er Shelley? da vilde han, hvis han var istand til at give et Svar, uden Tvivl have svaret:

Det skal være en daarlig Poet med afskyelige Meninger og af en mere end tvivlsom Charakter. Quarterly Review, der ikke løber med Sladder, siger om ham, at hans Liv er «sammensat af lav Hovmod, kold Egoisme og umandig Grusomhed» samt at det fremherskende Charaktermærke i hans Poesi er dens fuldstændige Mangel paa Mening. Han har nylig udgivet et Drama, Prometheus, hvis Vers i Revuen betegnes som en melancholsk forfjamsket Prosa, der er bleven tummelumsk, og Pressen er enstemmig, thi i Litterary

Gazette staaer der om Bogen, at var man ikke underrettet om det Modsatte, vilde man antage det for afgjort, at Forfatteren var ligesaa gal som hans Principer ere latterligt slette, da hans Poesi er en Melange af Nonsens, Lapseri, Armod og Pedanteri». Her staaer det: «Dette stupide Vaas af en Deliriumsdrømmer» — og med hviskende Røst vilde Manden maaskee have tilføiet: Der er gaaet meget slemme Rygter om ham, Litterary Gazette, der altid har været streng imod Religionens Fjender, ymter Noget om Blodskam. «For saadan en Mand vilde det være en fuldkomment simpel Ting at berøve en tillidsfuld Fader hans Døtre og leve i Blodskam med alle Medlemmerne af en Familie, hvis Sædelighed var ruineret ved Forførerens nedrige Sophisteri.» Selv om disse Udtryk nu ere noget stærke, er det neppe troligt, at de ere ufortjente; thi Blackwood Magazine, det eneste Tidsskrift, der har behandlet denne Poet nogenlunde naadigt, siger om hans Prometheus, at der «umuligt kan existere en mere pestførende Blanding af Gudsbespottelse, Oprørsaand og Sandselighed» — og De har vel hørt Campbells udmærkede Vittighed om Bogen: «Den løsbundne Prometheus, det troer jeg, hvem vilde vel la'e den binde!»

Og havde man 2 Aar senere, da denne saa ufordelagtigt bedømte Digter var død, henvendt sig til hans Forlægger for at høre om hans saa

stærkt angrebne Poesier ikke i det mindste havde fundet Kjøbere, da vilde Forlæggeren ganske sikkert have beklaget den daarlige Forretning og oplyst Spørgeren om, at der i Shelleys hele Levetid ikke var blevet solgt 100 Exemplarer af noget af hans Digte (Queen Mab og Cencierne undtagne) ja at selv 10 Exemplarer vilde være for meget sagt for «Adonais's» og «Epipsychidion's» Vedkommende.

Hvor ganske anderledes vilde Svaret lyde nu, hvis Nogen nutildags spurgte, hvem Shelley var — dog nutildags er der i England ikke mere Nogen, der spørger.

Den 4de August 1792 blev Englands største Lyriker født. Paa samme Dag, som i Paris Revolutionens Høvdinge Santerre, Camille Desmoulins og Andre holdt Møde i et Hus paa Boulevarden for at træffe Aftaler, der faa Dage efter skulde styrte Monarchiet i Frankrig, fødtes i Field Place, i Sussex i England en smuk lille Dreng med mørkeblaa Øine, hvis Liv skulde blive af større og varigere Betydning for Menneskeaandens Frigjørelse end Alt, hvad der i Frankrig skete i Augustmaaned 1792. Hans Navn blev — ikke fuldt 30 Aar derefter — indristet paa den Gravsten paa den protestantiske Kirkegaard i Rom, under hvilken hans Aske hviler: Percy Bysshe Shelley, og derefter er tilføiet disse Ord: Cor cordium.

Cor cordium, Hjerternes Hjerte, det var de

simple og dybe Ord, i hvilke Shelleys unge Hustru indbefattede hans Væsen, de sandeste og dybeste, der kunde siges om ham.

Han fødtes i en gammel adelig og anseet Familie. Hans Fader var Baron og Besidder af en betydelig Formue, en borneret Mand, Tilhænger af alt Bestaaende blot fordi det bestod. Men Uregelmæssighed var ligefuldt traditionel i Shelleys Slægt som Vildskab og Voldsomhed i Byrons. Bedstefaderen, en urolig eg excentrisk Mand, havde bortført tre Kvinder, og to af hans Døtre bleve atter bortførte — Træk, hvorom man mindes ved Begivenhederne i Sønnesønnens Liv paa samme Maade som man ved saa mangen en Handling af Byron mindes om at et Fond af utæmmet og hensynsløs Lidenskabelighed var hans uomtvistelige Fædrene- og Mødrene-Arv. Dog, Uregelmæssigheden var kun den ydre og lidet betydende Side af Shelleys Natur og Existens. Den var kun et Symptom paa den dybe Modtagelighed og Sensibilitet, der tidligt møder Betragteren af hans Liv. I Skolen oprøres han selv mishandlet over de Mishandlinger, hvorfor de svagere og yngre Disciple efter engelsk Vis vare udsatte af de større og af Lærerne. Ingen synes som han at have været udseet til Offer for den Art Brutalitet som for alle de Brutaliteter, der mødte ham siden; thi Alt hvad der var lavt og dumt og smudsigt havde en

naturlig Antipathi imod ham, og han gik aldrig paa Accord med Noget eller Nogen af den Art.

Man har en tydelig Forestilling om det Indtryk, han ved sin første Udtræden i Livet modtog, naar man læser et vercificeret Fragment, der efter hans Død fandtes paa en Lap Papir:

Ak, dette er ikke, hvad jeg troede Livet var: Jeg vidste vel, at der var Forbrydelser og onde Mennesker og Elendighed og Had, heller ikke haabede jeg at slippe igjennem urørt af Lidelser, men i mit eget Hjerte saae jeg som i et Speil de Andres.

Han væbnede, siger han, sit Hjerte med et trefold Pandser af rolig Standhaftighed. Men forud for den passive Modstandskraft hos ham gik den lidenskabelige Indignation. Dette Hjerte, som han væbnede med Udholdenhed, var for sværmerisk og brændende til ikke at nære Angrebsplaner bag sin Ringmur. I Indledningen til Revolt of Islam mindes han den Time, da hans Aand først vaktes af sin Søvn:

Det var en frisk Maimorgen, da jeg gik hen over det dugglimtende Græs og græd, jeg vidste ikke hvorfor, indtil der fra den nære Skolestue hævede sig Stemmer, der ak kun vare et Echo fra en Verden af Kvaler, af den raa og skurrende Strid mellem Undertrykkere og Undertrykte. Da knyttede jeg mine Hænder og saae mig omkring, og da Ingen var nær nok til at spotte mine strøm-

mende Taarer, saa sagde jeg uden at skamme mig: Jeg vil være vis og retfærdig og fri og mild; thi jeg er træt af at see de Selviske og Stærke bestandig tyrannisere, uhindrede og uimodsagte. Jeg holdt da mine Taarer tilbage og blev blød og kjæk.

Den Slægt, der fødtes samtidigt med den første franske Republik og under samme Stjerner, var tidligt modnet til Kritik af den hele bestaaende Tradition. Shelley, der allerede i Skolen saae Undertrykkelseslyst og paataget Religiøsitet følges ad, og i hvis Hænder meget tidligt de franske Encyclopædisters og Humes, Godwins og andre engelske Fritænkeres Skrifter faldt, raisonnerede allerede som halv Dreng over Menneskeslægtens Historie, Formaal og Vildfarelser ungdommeligt, men frit, i det 18de Aarhundredes Aand.

Hvad hans Kammerater senere huskede om ham var det Brud paa skyldig Pietet og Loyalitet, at han «talte Ondt om sin Fader og Kongen.» Han gik mellem Drengene under Navnet «gale Shelley» eller «Atheisten Shelley», og saaledes blev for første Gang det hadefulde Ord knyttet til hans Navn, der hele hans Liv igjennem skulde forblive koblet til det, for at da atter dertil enhver Forhaanelse og Forsmædelse kunde hægtes.

Jeg kan ikke dvæle ved de Facta i Shelleys Liv, som Enhver, der har hørt hans Navn, er

idetmindste overfladisk bekjendt med: hvorledes han som 18aarig Student havde den snurrige Vane at skrive sine politiske og sociale Tvivlsmaal ned i Brevform og sende disse Breve til forskjellige mere eller mindre bekjendte men ham ubekjendte Personer, hvem han bad gjendrive de og de Argumenter, som han for sin Part ikke var istand til at finde Bevisgrunde imod, hvorledes af disse Breve, der for største Delen vare Excerpter af Humes og de franske Materialisters Værker en lille nu forsvunden anonym Brochure «Atheismens Nødvendighed» fremgik, der endte med et Q. E. D. og som Shelley i det naive Haab at indvirke reformerende paa sin Samtids Bevidsthed indsendte til Biskoppernes Overret. Hvad der fulgte er ligeledes bekjendt. Han blev angivet som Forfatter, bortjaget fra Universitetet, udvist af sit Fædrenehjem. Vi tro ikke mere nutildags, at nogen alvorlig videnskabelig Overbevisning, hvorledes den end lyder, bør hidføre beskjæmmende Straf for den, der bekjender sig til den; men dobbelt urimelig bliver den Straf, der ramte Shelley, derved, at han i Virkeligheden i sin Brochure, hvis Hovedindhold udgjør Noterne til Queen Mab, ikke er mere Atheist end f. Eks. Ørsted er det i sin bekjendte Bog «Aanden i Naturen». Han har paa hin Tid endnu ikke nogen consequent og sammenhængende Livsbetragtning, han er kun klar over det ene Hovedpunkt, at han hverken er en

Tilhænger eller nogensinde vil kunne blive en Tilhænger af nogen positiv Religion. Men iøvrigt forenes materialistiske Indtryk fra hans Lecture hos ham med en sværmerisk Pantheisme, som han aldrig opgav. Da Trelawny i Shelleys Dødsaar spurgte ham: Hvorfor har De kaldt Dem selv en Atheist? svarede derfor Shelley: Jeg brugte Ordet for at udtrykke min Afsky for Overtro; jeg tog det op som en Ridder i gamle Dage tog en Handske op for at trodse Uretfærdighed.

Shelley var voxet op, høj og spinkel, smal over Skuldrene, Trækkene uregelmæssige, men Munden ualmindelig skjøn, attraaende og klog, Øiet kvindeligt og næsten seraphisk i sit Blik, Udtrykket uendelig omskifteligt og vexlende, snart som var han kun 19, snart som var han 40 Aar gammel. I de 10 Aar, han endnu havde tilbage at leve i, blev hans Udseende mandigere, dog gjorde det imellemstunder et halvt drengeagtigt, halvt kvindeligt Indtryk. Man vil maaskee erindre Trelawnys Forbauselse under hans tidt citerede første Møde med Shelley. Var det muligt, at denne mildtudseende skægløse Yngling kunde være det Uhyre, der laa i Krig med Verden og som af sine Rivaler blev denunceret som Grundlægger af en djævelsk Skole i Litteraturen? Paa hin Tid vexlede hans Udtryk, hvis herskende Charakter var Raskhed og Bestemthed mellem Alvor, Glæde, rørende Sorg og ligegyldig Træthed. Det har hyppigt stemt med

Ordene i hans Digt til Edward Williams: «Af Had er jeg stolt, tilfreds med Haan; Ligegyldighed, der engang saarede mig, er nu selv bleven mig ligegyldig». Iøvrigt saae han, for at bruge et Udtryk af en af hans Ungdomsvenner, overnaturligt intelligent ud, og Mulready, en dengang berømt Portraitmaler, erklærede det for umuligt at male Shelley, han var «altfor deilig».

Det er da som en Yngling af den beskrevne Natur, exalteret som en Poet, modig som en Helt, blød som en Kvinde, sky og rødmende som en ung Pige, let og rask som Ariel hos Shakespeare, at man maa tænke sig Shelley gaae ind og ud hos sine Venner. Mrs. Williams sagde om ham: Han kommer og gaaer som en Aand. Ingen veed naar og hvorhen.

Hans Helbred var hele hans Liv igjennem utaaleligt svagt og vilde rimeligvis slet ikke have slaaet til, hvis han ikke havde iagttaget den allersimpleste Diæt; fra sit 20de Aar af adopterede han med tvivlsom Nytte Vegetarianismen. Han havde Hang til Tæring, han led bestandig af nervøse og Krampe-Anfald, saa heftige, at han kunde rulle sig paa Jorden af Smerter og jevnlig brugte Opium for at dulme Smerterne: i Perioder, hvor han led mere end ellers, kom Opiumsflasken ikke ud af hans Haand. Medens han i 1816 besøgte Hospitalerne i London og studerede Medicin for at kunne pleie de Fattige, blev han selv alvorligt

syg og en fremragende Læge spaaede ham Døden af Svindsot. Ligefuldt rettede hans Bryst sig nogle Aar derefter. Under hans Besøg hos de Fattige i deres smittebefængte Landsbyer paadrog han sig en farlig Øienbetændelse; den kom igjen i 1817 og atter igjen i 1821, saa han, saalænge den stod paa, ikke kunde læse.

Saa dyrt bødede han for sin exalterede Menneskekjærlighed, for den Philanthropi, det var ham en Religion. Denne Philanthropi ledsagede ham overalt. Da han boede i Marlow i England, forvandlede han med sine sparsomme Indtægter alle Omegnens Fattige til sine Pensionister, de kom ugentlig til ham og fik deres Lønning; han sad ved deres Senge, naar de paa Grund af Sygdom ikke kunde komme. Engang kom han barfodet ind til en af sine Naboer paa Landet. Han havde foræret en fattig Kone sine Sko. Af egen Drift gav han Afkald paa næsten hele sin Arv til Fordel for sine Søstre og det strax efter hans Fordrivelse fra Oxford, og da hans Formue senere omtrent beløb sig til 1000 Pund aarlig, gik næsten al hans Indtægt bestandig direkte i andre Menneskers især fattige Skribenters Lommer, hvis Gjæld han betalte og hvis Udkomme han sikrede dem med en Velgjørenhed og Ædelmodighed, der langt overgik hans Evne.

Man kjender Historien om hans første Ægte-

skab. Af misfornøiet og overdreven Ridderligheds-følelse bortførte han, 19 Aar gammel, en lille Skolepige paa 16 Aar, der elskede ham lidenskabeligt, og som beklagede sig over sin Faders Mishandlinger. Han vilde tvinge hende til at gaae i Skole (!) og ikke tillade hende at elske Shelley. Efter nogle Stevnemøder løb Shelley bort med Harriet Westbrook til Skotland og giftede sig i Edinburgh med hende. Overfor de mange og haarde Angreb, Digteren i den Anledning var Gjenstand for, turde den Ytring af Rossetti være paa sin Plads, at just ikke mange kristne unge rige Baroner vilde have giftet sig med en forhenværende Hotelværts Datter, der selv tilbød at følge dem som deres Elskerinde. Dette Ægteskab var sluttet af for umodne Bevæggrunde til at blive lykkeligt. Det opløstes som bekjendt, da Shelley i 1814 lærte den 17aarige Mary Wollstonecraft Godwin at kjende, og fattede den uimodstaaeligste og pludseligste Lidenskab for hende. Hun, der var en Datter af Kvindeemancipationens første berømte Forfægterinde og af den radicale Forfatter til de Skrifter, der i Shelleys tidligste Ungdom havde havt saa dyb en Indflydelse paa ham, gav ham sin Kjærlighed frit og varmt, og var idet hun gav ham sit Ja i Overensstemmelse med sin egen Morallov. Begges Anskuelse af Ægteskabet var altfor ideal til at den ikke skulde være ble-

ven anseet for frivol og pøbelagtig af Pøbelen*). Men den var i Nutidens Virkelighed uigjennemførlig og upraktisk. Skjøndt derfor gjensidig Kjærlighed og ingen religiøs eller social Formalitet var dem begge det virkeligt hellige og stærke ægteskabelige Baand, besluttede de Aaret efter af praktiske Grunde og for deres Børns Skyld at lade sig vie. De forlode England sammen, først paa en kortere Reise gjennem Frankrig, der næsten helt blev tilbagelagt tilfods, senere paa de større Reiser, under hvilke Shelleys Navn blev knyttet til Byrons, medens den engelske Presses Raseri ligeligt faldt over dem begge, ja gik saa vidt, at Rygtet gav deres skjønne og mandige Venskab en infam Fortolkning.

Anledning til en sand Explosion tog Southey af den ubetydelige og uskyldige Omstændighed, at Shelley i det lille Bjerghus paa Montanvert ved Chamounidalen under en lang Række af vammeltfromme Udgydelser om Naturen og Naturens Gud, havde sat denne lille høist uorthographiske Hexameterlinie:

εἰμι φιλάνθρωπος δημωκράτικός τ' ἄθεός τε.
Percy B. Shelley.

Paa Dansk: Jeg er en Philanthrop, en Demokrat og en Atheïst. Southeys ovennævnte Manifest

*) Smlgn. G. Brandes: Den romantiske Skole i Tydskland. S. 121 ff.

mod Byron tog sit Udgangspunkt heri. Dette er med faa Ord .Ouverturen til Shelleys Levnet og Poesi.

Cor cordium blev han med Rette kaldt. Det vil sige, at hvad han forstod og følte, det var Tingenes Midte og Kjerne, deres Aand og Sjæl, og at de Følelser, han gav Udtryk, vare hine allerinderligste, for hvilke Ordet synes for grovt og som give sig Luft i Musik eller som hos ham i Vers, der ere ligesaa musikalske som rigt harmoniserede Melodier. Den tilbagetrængte Vemod i Shelleys Lyrik minder om Shakespeares, Spinderskens lille Sang i The Cenci, f. Ex. om Narrens Sange i «Hvad I vil» eller om Desdemonas og Ophelias Viser.

Men i stærkeste Strid hermed synes den Eiendommelighed hos Shelley at staae, som rimeligvis Enhver, der kun kjender ham af Anthologier, vil have paa Læben, den nemlig, at de berømteste af hans lyriske Poesier have et Thema, der ligger udenfor Følelseslivet, ja udenfor Menneskeverdenen, handle om Vind og Skyer, om de ydre Elementers bevægede Liv, om Vandenes og Vindenes umaalelige Frihed og stormende Styrke. Det er meteorologiske og kosmiske Poesier. Men der ligger ingen Modsigelse i, at den mest inderlige Lyriker tilsyneladende er den mest udvortes. Vi finde Aarsagen udtalt i en lille Afhandling af Shelley, der fører Titlen «Om Kjærlighed». Han skildrer

Kjærlighedens Væsen som en uimodstaaelig Trang til Sympathi.

«Hvis vi tænke, ville vi forstaaes, hvis vor Indbildningskraft former, ville vi, at vor Hjernes luftige Børn skulle gjenfødes i Andres Hjerner, hvis vi føle, ville vi ikke, at Læber af ubevægelig Is skulde svare Læber, der zitre og brænde med Hjertets bedste Blod. Dette er Kjærlighed. At opdage en Aand, der vil vurdere vor, en Indbildningskraft, der vil gaae ind paa de fine og skarpe Eiendommeligheder, som vi have havt Glæde af at opelske og udfolde i Stilhed, det er det usynlige og uopnaaelige Punkt, hvortil al Kjærlighed stræber. Derfor er det, at i den forladte Tilstand, hvor vi ere omringede af Mennesker, og disse dog ikke sympathisere med os, elske vi Blomster, Græs, Vandene, Himlen, Vindens Veltalenhed og Bølgernes Melodi med en Henrykkelse lig den, hvormed vi følge Stemmen af En vi elske, naar hun synger for os alene.»

I en Note til «Feen fra Atlas» siger Mrs. Shelley ligeledes, at det var Forvisningen om, hverken at finde Sympathi eller Bifald hos sine Landsmænd, der — i Forening med en Sky for ved Fordybelse i Lidenskaberne at aabne sit eget Hjertes Saar — bragte ham til at søge Glemsel i Phantasiens luftige Flugt.

Men hin dybe Trang til en Sympathi, som den omgivende Menneskeverden negtede ham, var

det da ogsaa, som gjorde hans Opfattelse af Naturen til en aldrig før set ildfuld Attraa efter Naturen, og som gav den dens dybe Originalitet. Uhørt var Sligt i engelsk Poesi. Popes stive Kunstskole var bleven afløst af Søskolen. Pope havde parfumeret Luften med Affektation, Søskolen havde slaaet Vinduerne op for Bjergenes og Søernes friske Atmosphære. Men Wordsworth's Naturkjærlighed var lidenskabsløs, hvad andet han saa i Tintern Abbey havde sagt. Naturen var ham en Forfriskning og et Stof til protestantiske Reflexioner. Hin ringeste Blomst, der gav ham Tanker, som ofte laa altfor dybt for Taarer*), den tog han i sit Knaphul og pyntede sig med og betragtede den nu og da med med stille Værdighed, pønsende paa en Sammenligning. Shelley kaster sig ud i Naturen, da Menneskeverdenen lukker sig bag ham. Derfor føler ikke han som Andre den udenfor sig som kold eller ligegyldig eller grusom. Dens stenhaarde Ro overfor Menneskets Ve og Vel, dens guddommelige Følelsesløshed overfor vort Liv og vor Død, vore korte Triumpher og lange Kvaler, er Mildhed for ham i Sammenligning med Menneskeverdenens Dumhed og Raahed. Han haaner i Peter Bell den 3die

---

*) To me the meanest flover that blows can give
Thoughts that do often lie too deep for tears.
Poet. W. III, 322.

Wordsworth, fordi han elsker Naturen som en Art moralsk Eunuch, der aldrig har vovet at løse dens Belte; han selv elsker den, som man elsker en Elskerinde, han forfølger dens hemmeligste Skridt som dens Skygge, hans Puls banker i hemmelighedsfuld Sympathi med Naturens, han ligner selv som sin Alastor Vindenes og Luftens Aand med lysende Øine, frisk Aandepust og lette Fødder.

Han kaldte Dyr og Planter sine elskede Brødre og Søstre, og med sin dybe Modtagelighed og sin zitrende Sensibilitet sammenligner han sig blandt Dyrene med Kamæleonen, blandt Planterne med Mimosen. I et af sine Digte taler han om Kamæleonerne, der leve af Lys og Luft som Digterne af Elskov og Ry, og som skifte Farve efter hver Solstraale tyve Gange om Dagen, og sammenligner Digternes Existens paa denne kolde Jord med det Liv, som Kamæleonerne vilde føre, hvis de fra deres Fødsel af vare indespærrede i en Hule under Havet. I et andet verdensberømt Digt fortæller han, hvorledes Mimosen voxer i Haven og Vinden nærer den med Sølvdug, og hvorledes den lukker sig under Nattens Kys. «Og enhver af Blomsterne var gjennemtrængt med det Lys og den Duft, dens Naboer udstraalede, lig unge Elskende, hvem Ungdom og Elskov gjøre dyrebare for hinanden, svøbte i og fyldte med hinandens Atmosphære. Men Mimosen, der kun

kunde give ringe Vidnesbyrd om den Kjærlighed, den følte fra Bladet til Roden, modtog mere end alle de andre, elskede mere end nogensinde. Thi Mimosen har ingen smuk Blomst, straalende Farver og Vellugt forundtes ikke den, den elsker som Elskoven selv — dens dybe Hjerte er fuldt, den attraaer hvad den ikke har — det Skjønne.»

Endnu eiendommeligere, endnu personligere fremtræder Shelleys inderste Væsen, hans Hjertes Hjerte, saaledes som de tungeste Skjæbner formede og prægede det, i den deilige Elegi over Keats, forfattet under den brændende Indignation, der greb Shelley over det lave og hadske Angreb i Quarterly Review. Idet jeg gjengiver disse fine og melodiøse Stropher i et andet Sprogs Prosa, mindes jeg vel, at Shelley etsteds i sine Essays har sammenlignet dette med den Idræt at kaste en Viol i en Smeltedigel for at faae fat paa dens Farve og dens Duft. Shelley skildrer, hvorledes alle Tidens Digtere indfinde sig til Klagesangen over den Døde.

«Midt iblandt de Andre kom en skrøbelig Skikkelse, et Phantom blandt Mennesker, ene, uden Ledsager, som den sidste Sky af en udaandende Storm. Han havde, troer jeg, skuet Naturens nøgne Elskelighed og Skjønhed som en anden Aktæon, og flygtede nu med svage Skridt bort over Verdens øde Vidder, og som rasende Hunde forfulgte hans egne Tanker paa hans ste-

nede Vei ham, deres Fader og deres Bytte. En Aand som en Parder, skjøn og hurtig, en Elskov under Trøstesløshedens Maske, en Kraft, omgjordet med Svaghed, en døende Lampe, en faldende Regn, en bristende Bølge — ja, er den ikke bristet, mens vi tale om den? — Hans Hoved var omvundet med gjennemblæste Stedmodersblomster og visnede Violer, hvide, brogede og blaa; og et let Spær med en Cypreskogle til Top, omvundet med en Efeufletning, der endnu dryppede af Skovens Dug, zitrede, alt som hans Hjertes Banken rystede den svage Haand. Af denne Flok kom han sidst, glemt og ene — et af Hjorden forladt Raadyr, ramt af Jægerens Pil. Alle reiste sig og smilte gjennem Taarer ved hans Klage. Vel vidste den ædle Skare, hvo der nu i en Andens Skjæbne begræd sin egen. Men da han med et ukjendt Lands Betoning sang sin Sorg, betragtede den sorgfulde Urania den Fremmedes Aasyn nøie og mumlede: Hvo er Du? Han svarede ikke, men med en pludselig Haandbevægelse blottede han sin brændemærkede og blodige Pande, der var som Kains og Christus's — ak, at det skulde være saa!»

Med Aktæon sammenligner han sig her, hvem Skuet af Naturens nøgne Skjønhed har sønderrevet; tydeligt nok udfordredes der hans kraftige Villie til med saa zart og skrøbeligt et Legeme ikke at gaae tilgrunde under de Visioner og Hallucinationer, der hjemsøgte ham. Mangen en Gang

har det været ham, som om de Syner, der paatrængte sig hans Indbildningskraft, kunde sprænge hans Hjerne, og naar han da i fremmed Land, i Exilet, søgte Lindring i Ensomheden, var det at han oplevede Natur-Indtryk, som det, der er fastholdt i de henrivende «Linier, skrevne i en nedslaaet Stemning nær ved Neapel», Linier, der kunne betragtes som en Mikrokosme af Shelleys hele Poesi. Han skildrer ikke Landskabet, han skildrer overhovedet aldrig. Han beskriver ikke Tingenes ydre Former og Farver, men han fornemmer med den yderste Modtagelighed hvad jeg kaldte Tingenes Aand og Sjæl.

Med faa Strøg giver han Billedet af Golfen: Solen er varm, Himlen blaa, Bølgerne dandse hurtigt og let, blaae Øer og snebedækkede Bjerge farves af Dagens gjennemsigtige Purpur. Bølgerne kastes mod Kysten som opløst Lys i Stjerneskudsregn, og en Tone stiger fra Oceanets afmaalte Svulmen, ak — udbryder han — hvor sødt, hvis nu et andet Hjerte delte min Bevægelse!

«Ak, jeg har hverken Haab eller Sundhed, hverken Fred forinden eller Ro foruden eller Betragtningens Tilfredshed eller Ry eller Magt eller Kvinders Elskov; jeg seer Andre, hvem disse Goder omringe, de leve smilende og kalde Livet en Glæde, ak, mig blev dets Kalk tildelt i et andet Maal. Dog nu er selv Fortvivlelsen mild, ligesom Vindene og Vandene ere, jeg kunde lægge

mig ned som et træt Barn og bortgræde dette Bekymringens Liv, som jeg har baaret og endnu maa bære, til Døden som en Søvn vilde stjæle sig over mig, og jeg i den varme Luft vilde føle min Kind blive kold og høre Søen aande sin sidste Monotoni henover min døende Hjerne.»

Disse sidste Ord blev en Propheti. Men endnu mere prophetiske ere disse:

Nogle ville klage, naar jeg er død, som jeg klager, naar denne søde Dag er gaaet, de samme hvem mit fortabte og altfor tidlig ældede Hjerte nu krænker med sine ubetimelige Klager; thi jeg er En, hvem Menneskene ikke elske men dog ville savne, ulig denne skjønne og glædelige Dag, der, naar Solen gaaer ned over dens pletfri Hæder, vil leve som en Glæde i Erindringen endnu.

Selv i Prosa vil Udtrykkets uendelige Simpelhed og Hjertelighed være bevaret. Han, over hvis døende Hjerne grusomme Bølger saa snart skulde slaae sammen, føler med den mildeste Vemod sit Væsen opløse sig i Naturens velgjørende Elementer, og sammenligner sin Udaanden med den deilige sydlandske Sommerdags. Han elskede Naturen ikke alene i dens ophidsede Tilstande som Byron, men simpel af Hjerte, som han var, elskede han dens ædle Simpelhed, dens hellige Enfold.

Dog, dette Træk er ikke det mest charak-

teristiske. Hertil kommer et andet: Selv titanisk og gigantisk anlagt elsker han Naturens titaniske og gigantiske Skjønhed, og atter her paa en ganske anden Maade end Byron gjør dette. Det er ikke Naturens haandgribelige og let tilgjængelige Poesi som Blomsternes eller Skovens, han besynger, nei, hans storladne Sjæl beruses især af det Store og Fjærne, af Rummets brede Bevægelser og Klodernes Dands gjennem Himmelrummet. I denne Fortrolighed med Naturens store Skikkelser og store Bevægelser ligner Shelley Byron, men han ligner ham som en blond Genius ligner en tilsvarende brunet, som Ariel ligner Morgenstjernens flammebringende Engel. For Byron samlede Søens Poesi sig i Skibbrudets Poesi, i Uveirets og Hvirvelvindenes Kamp og Rasen, i Havets Raab efter mere og mere Bytte. For Byron samlede Himlens Poesi sig i Forestillingen om Stormens Tuden og Tordenens Tonefald og Lynildens Knitren. Han lever med og i den tilintetgjørende Natur. Den berømte Passus i fjerde Sang af Childe Harold: «Rul, du dybe mørkeblaa Ocean, rul frem!» jubler over hvorledes Havet feier Flaaderne bort fra sit Bryst og skyller Keiserriger ned i sit Dyb, og lader en Boble stige op paa sin Flade som eneste Vidnesbyrd om, at et Menneske sank. Denne Passus er som et Præludium til den gigantiske og pragtfulde Syndflods-

vision, der kaldes «Himmel og Jord», og som er en Tilintetgjørelseslystens Dithyrambe*).

Læs saa derefter Shelleys berømte Digt «Skyen». Man hører alle Naturens elementære Kræfter lege og spøge deri i løsladt Munterhed, med titanisk Fryd, med kjæmpemæssig Velgjørenhed og Gavmildhed mod Jorden. Hvilken stormende Friskhed i Skyens Sang om, hvordan den bringer de tørstige Blomster friske Byger fra Søerne og Strømmene, hvorledes den kaster lette Skygger over Bladene, der ligge i deres Middagsdrømme. Kaad er den, naar den svinger sin Pleil af piskende Hagl eller naar den spreder Sne paa Bjergene nedenunder, for hele Natten trygt at kunne sove paa den hvide Snepude i Blæstens Favn, eller naar den lader Hvirvelvindene slaae dens Banner ud, saa Vulkanerne mørknes og Stjernerne skjælve; overmodig, naar den med Tordenlatter flyver forbi, stolt, naar den blodige Solopgang med Meteorer til Øine springer op paa Ryggen af dens seilende Damp, og stille bliver den, sammenrullet i sin luftige Rede, naar Aftenens høirøde Kaabe falder ned fra Himmelhvalvet og den klare Sø nedenunder udaander sin bræn-

*) Swinburne, der i sit lille mesterlige Essay om Byron paapeger det Naturomraade, han har tilfælles med Shelley, har ladet den Modsætning, som trods Ligheden findes, uomtalt.

dende Higen efter Kjærlighed og Hvile. Den føler sin Vælde, naar den som en uhyre Bro soltæt og mørk hænger fra Forbjerg til Forbjerg, den nyder sin Seir, naar den Triumphbue, hvorigjennem den flyver med Orkan, Ild og Sne, er den af Millioner Farver sammenvævede himmelske Bue. Men bestandig leger den som et Barn; feie Solstraalerne den bort fra Himmelhvælvingen, saa leer der kun deraf, og med Latter stiger den paany fra sit Intet og river Luftens blaa Kuppel ned igjen. — Det er ikke blot Modsætningen til Byrons mørke Lidenskab, der slaaer i denne Skyens storartede Barnlighed og Gavmildhed og Alkjærlighed, det er desuden et Træk, jeg her kun accentuerer for senere at vende tilbage dertil, denne Poesies primære og primitive Charakter, der gjenkalder de ældste ariske Hymner, Vederne og de homeriske. Byron er i Sammenligning hermed rent moderne. Naar Skyen taler om hin Mø klædt i hvide Luer, som de Dødelige kalde Maanen, der skinnende glider hen over dens Bomuldsflade, og hvis usynlige Fod med lette Trin, som kun Englene høre, bryder Væven i dens Telts tynde Tag, eller naar den synger om den blodige Solopgang med Meteorøinene, da har Digteren i Kraft af sin Phantasis Urfriskhed rykket Læseren tilbage til den Tid, da Natursynene i fuld Nyhed formede sig til Mythologier.

Men for Shelley vare disse Natursyn ogsaa

evigt nye. Han levede imellem dem paa en anden Maade end nogen Digter før eller siden har gjort. Dette hans korte Liv af 29 Aar er næsten helt blevet tilbragt under aaben Himmel, Søen var hans Lidenskab, han seilede bestandig, og liggende i sin Baad er det, at han har skrevet sine skjønneste Digte, medens Solen brændte og brunede det sjælfulde Ansigt og de fine Hænder. Lidenskaben for Søen var hans Liv og blev hans Død. Alt hvad der havde med Baade og Seilads at gjøre, havde en Tiltrækning for ham. Han blev helt Barn derved. Det kunde more ham i det Uendelige at lave Smaabaade af Papir og see dem seile; en Dag, da han intet Papir mere havde hos sig, tog han en 50 Pds. Note og satte den ud paa Kanalen i en Have som Baad. Svømme kunde han ikke. Da han under sine uophørlige Dag og Nat fortsatte Seiladser med Byron paa Genfersøen engang var paa Nippet til at kuldseile, afslog han al Hjælp, sad fuldkommen rolig og ventede Døden. «Mine Følelser, skriver han, vilde have været mindre pinlige, hvis jeg havde været alene, men jeg vidste, at min Ledsager vilde have forsøgt at frelse mig, og jeg følte mig dybt ydmyget ved Tanken om, at hans Liv kunde blive udsat for at bevare mit.» Men faa Aar efter var det end ikke med pinlige Følelser, han tænkte paa en saadan Død. Da han, nogle Maaneder før han døde, en Dag var lige ved at

drukne, men blev frelst af Trelawny, sagde han blot: «Det er en stor Fristelse; hvis gamle Kjærlinger have Ret, kunde jeg i dette Minut have været paa en anden Planet.» I Italien levede han bestandig i fri Luft, snart paa de lange Rideture med Byron i Venedig, Ravenna og Pisa, snart i Robaad paa Arno og Serchio, eller i Seilbaad paa det toskanske Hav. Det er ogsaa værd at mærke, hvorledes Baaden er en Yndlingslignelse hos ham. Og digtede han ei tilsøes, da i ethvert Fald i fri Luft. «Prometheus» skrev han i Rom, liggende oppe paa Caracallas Bades bjerglignende Ruiner, og det var paa disse svimlende høie med Blomstertykninger begroede Buer, at han fandt Inspirationen til Digtet i Roms klare Himmel og Foraarets kraftige, næsten bedøvende Opvaagnen i dette herlige Klima. «Livets Triumph» skrev han dels siddende paa Husets Tag i Lerici, dels i Baad under den mest overvældende Hede og Tørke. Men Shelley havde Salamandernaturen og levede først ret under stegende Sol.

Det var liggende i en Lund ved Arnoen nær ved Florents, at han skrev sit mægtigste Digt, Oden til Vestenvinden.

De første Stropher gjenkalde Vindens Efteraarspust, der driver de døde Blade afsted, gule, sorte, blege, hektisk røde, som pestramte, og dens Foraarspust, der fylder Dal og Høi med levende Farver og Vellugt, en Susen, der har sit Echo i

Sonetternes dybe Omkvæd: Hør, o hør! Og minder det ikke atter om de gamle Mythologier, naar han synger om de løse Regnskyer, der nedrystes paa Vindens Flade fra Himlens og Havets sammenslyngede Grene, om Stormens Lokker, der spredes over den luftige Flade som det lyse Haar, der løfter sig fra en ildfuld Mænades Hoved! Men Vestenvindens og Shelleys hele Sjæl er i dette Slutningsudbrud:

O, løft mig som en Bølge, et Blad, en Sky! jeg falder paa Livets Torne, jeg bløder. En Vægt af tunge Timer har lænket og nedbøiet En, der var dig altfor lig — utæmmelig og hurtigfodet og stolt. Gjør mig til din Lyre, som Skoven er det, hvad gjør det, om mit Løv falder som dens! Dine mægtige Harmoniers Tumult vil aftvinge os begge en dyb Efteraarstone, sød skjøndt sorgfuld. Vær du, o frie Aand, min Aand, vær mig, du voldsomt stormende! Driv mine Tanker, naar jeg er død, over Universet som visne Blade, at de kunne kalde ny Væxt tillive, og spred, besværget ved dette Digt, mine Ord blandt Menneskeheden som Aske og Gnister fra en uudslukket Arne! Vær en Prophetis Trompet over den uvakte Jord! o, Vind, naar Vinteren er kommen, kan da Vaaren være fjern?»

Man sammenligne denne Ode med det deilige Sted i 3die Sang af Childe Harold, hvor Byron raaber: «O, kunde jeg samle Alt, hvad der er

stærkest i mig, Elskov, Had, Lidenskaber, Haab og Fortvivlelse i et eneste Ord og dette Ord var Lynet!» eller med det Sted, hvor han ved Genfersøen under det rasende Uveir tilraaber Natten: «O, lad mig nyde dit Uveirs Kamp, jeg, som er en Del af Stormen og Dig!» og man har i et prægnant Exempel Modsætningen mellem en alt omfattende og en alt udfordrende Digteraands Sværmen med Naturen. Shelley vil ikke som Byron fravriste den dens Tordenkile. Han elsker den ikke som sit Vaaben, men som sit Instrument, sit Plekter, elsker den uskræmmet af dens uhyre Proportioner, fortrolig med dens kjæmpemæssige Storhed, følende sig i Verdensaltet som i sit Hjem. Allerhelst tumler hans Phantasi med Verdenskloderne, han tiltrækkes af deres Skjønhed og Liv som andre af Forglemmigeiens og Rosens.

Hvilken mægtig, verdensbeherskende Phantasi er der ikke i det Digt, han nedskriver ved Efterretningen om Napoleons Død:

Hvad ilive? og saa kjæk, o Jord, er du ei altfor kjæk? Hvad springer du frem som i gamle Dage i Glandsen af din Morgenglæde, du den sidste af Flokken i Stjernefolden? Ere Lemmerne ikke stille, naar Sjælen er flyet, og kan du bevæge dig, nu Napoleon er død? Hvorledes? Er ikke dit bankende Hjerte blevet koldt, er en Gnist endnu ilive paa din Arne? Du varmede

jo dog dine gamle Fingre over Gløderne af hin ildfulde Aand, o Moder! kan du smile nu han er død? — Jeg er endnu ilive og endnu kjæk, jubler Jorden, stedse mere og mere kjæk. De Døde fylde mig titusinde Gange mere med Hast og Ild og Lyst. Jeg var skyet og vranten og kold som et frossent og sammenrullet Chaos, til mit Hjerte ved Aanden af hin mægtige Døde paany blev varmt.

Med sin Sjæls Øie saae Shelley Kloderne i Verdensrummet dreie sig besjælede, glødende indadtil, lysende udadtil i Natten, hans Blik loddede de dybe Afgrunde, hvor grønne Verdener gled hverandre forbi, Vandrestjerner med glimrende Lokker, kolde og klare Ismaaner. Han ligner dem ved de Kugler af Dug, der om Morgenen fylde Blomsternes Kalke, han seer dem rulle Verden efter Verden fra Tilblivelse til Undergang som Bobler paa en Flod, gnistrende, bristende og dog udødelige, bestandig vævende nye Væsener, nye Love, nye Guder, lyse eller mørke, som Kjortler, de kaste over Dødens nøgne Ribben. Han seer dem som Raphael malte dem i Rom i Santa Maria del Popolo, hver behersket og ført af sin Engel, og i Kraft af sin Phantasis poetiske Magtfuldkommenhed anviser han den stakkels afdøde Keats en saadan ledig Throne, en kongeløs Sol. Hans Atlasbjergets Fe har sit Hjem i Ætheren. Som Arion paa Delfinens Ryg rider hun paa Skyen

syngende gjennem Luften og leer, naar hun hører Ildkuglernes brølende Susen bag sig. Her spiller Shelley med Himmellegemerne som en Jongleur med sine Kugler, i Prometheus aabner han dem som Botanikeren aabner en Blomst. I fjerde Akt skildres Jorden gjennemsigtig som Krystal og alle dens Lag over hverandre, dens Bølger af Ild, dens uhyre Kilder, hvoraf Havet dies, dens Forsteninger, begravne Trophæer og Ruiner og Byer, og Shelleys Genius svæver udenom den, indaander Skovenes stærke Duft og seer det smaragdgrønne Lys, Bladene kaste tilbage, og hører Sphærernes vilde Musik. Men Jorden er ham ikke et Aggregat; den er en levende Aand, i hvis ubekjendte Indre en evigt uhørt Røst slumrer, hvis Stumhed bliver brudt, naar Prometheus løses.

Da Jupiter er styrtet i Afgrunden, istemme Jord og Maane en jublende Vexelsang, en Hymne uden Mage. Jorden jubler over sin Befrielse fra Gudetyranniet, Maanen udsynger sin brændende ekstatiske Kjærlighedserklæring til Jorden, skildrer, hvor stum og stille den bliver, naar Jordens Skygge falder hen over den og dækker den, og hvor fuld af Kjærlighed den da er til den deilige Jord. Dens Goldhed ophører, levende Blomster groe frem paa dens Flade, den hører Musik i Sø og Luft, medens vingede Skyer svæve rundt om den, tunge af den Regn, hvorom dens unge Knopper drømme, og den jubler: det er Kjærlighed, Alt er Kjærlighed.

Hans Phantasi opløser hele Naturlivet og glæder sig med et Barns Naivetet over hvert enkelt Element. Feen glæder sig f. Ex. over Ilden: «Menneskene vide slet ikke rigtigt, hvor smuk Ilden er. Hver Flamme er som en kostbar Ædelsten, opløst i evigt bevæget Lys, og disse Ædelstene tilhøre os alle». Og Feen elsker Søvnens Skjønhed: «En stor Fornøielse var det for Feen at see Menneskene ligge i alle Søvnens Former: Her laae to Tvillinger, to Søstre — her en Yngling, som græd i Drømme, her to Elskende uskyldigt sammenslyngede, hvilende i deres løse Lokker, der sneg sig hen over begge som Efeu over en Stamme, og her laa rolig Alderdom med hvide Haar og foldede Hænder». Shelley føler med Floderne, der elskes af Søerne og forsvinde i deres Leie, synger om Naturens Død og Ligbegjængelse i Efteraar og Vinter, mindes Blomsterne, der kastes over Adonis, skildrer Sommerens og Skjønhedens Gudinde, der som en kvindelig Balder holder Havernes Blomster vedlige og maler Horaernes vilde Kjørsel over Himlen. (Arethusa, Apollo, Pan, Autumn, Sensitive Plant, Horaerne i «Prometheus unbound»).

Ethvert Livselement har han stemplet med et poetisk Ord — de udstrakte og ensomme Egne, hvor vi nyde den Glæde at troe det vi see er grændseløst, som vi ønske vor Sjæl skulde være det (Julian og Maddalo) — Tiden, den umaale-

lige Sø, hvis Bølger ere Aar og have Braksmag af Saltet af menneskelige Taarer — Sneen og alle Former af den straalende Frost.

Man læse det Digt, hvori de sidste Ord forekomme. Det resumerer elegisk hans Elskov til Naturen. Det hedder «Song» og er rettet til Glædens Aand. Han klager over, at den har forladt ham, at den kun elsker dem, der ikke trænge til den, at En som han aldrig kan vinde den tilbage igjen, at den skræmmes af Sorg og flyer for Kummer. «Kummerens Suk synes at bebreide dig, du ikke er nær, og Bebreidelser vil du ikke høre». Og han slutter:

Se, jeg elsker Alt hvad du elsker, du Glædens Aand, den friske Jord i sit nye Løv og den stjernerige Nat og Efteraarsaftenen og Morgenen, naar de gyldne Taager fødes. Jeg elsker Sne og alle Former af den straalende Frost, jeg elsker Bølger og Vind og Storm, næsten Alt, hvad Naturens er og som ikke er plettet af Menneskets Elendighed. Jeg elsker rolig Ensomhed og saadant Selskab, der er stille, viist og godt. Mellem dig og mig, hvad Forskjel er der da? . . . o, tag endnu engang Bolig i mit Hjerte!

Men ud af disse elegiske Stemninger stiger Shelleys Aand i Kraft af sin herlige Frihedsbegeistring med Lærkeflugt snorlige iveiret. Hans Ode til Lærken, der betegner Overgangen til hans Frihedsdigte, er skrevet under en Rus af befriet

og jublende Stemning· Neppe overtraf i ældre engelsk Litteratur nogen lignende Sang den bedste af Wordsworth's Sange til Lærken, der er saa typisk for Søskolens Aand og Poesi. «Overlad Nattergalen dens skyggefulde Skov; et Rige af straalende Lys er dit», og hvori disse for hin conservative Digter saa betegnende Ord: «Du, Type for den Vise, der svæver over Jorden, men aldrig flyver bort som Trækfugl, trofast mod de to beslægtede Punkter Himlen og Hjemmet»*).

Gaa nu til Shelleys Lærke, som syngende stedse stiger og stigende stedse synger. Her er det som om alle Vinde ringede med Melodier, som gled vi ind og hvirvledes ned i et Hav af evige morgenfriske Toner. Det er den rene Frihedsfølelses yngste klareste Triumphsang af Glæde og Lykke. Den danner Overgangen til den lange Række af Frihedssange, den store Gruppe, i hvilke Shelleys Genius er de kommende Revolutioners stormende Herold. Hans Frihedssang er et eneste langt Krigsskrig, klædt i vexlende Melodier. Som Oder til Friheden og dens Forsvarere — Digte saa skjønne og store som Marseillaisen — som politiske Satirer mod Tilstande og mod Personer, som aristophanisk Komoedie over Uvæsenet og Lat-

*) Type of the wise, who soar but never roam
True to the kindred points of Heaven and Home.

terligheden hjemme, som mythisk eller historisk Tragoedie er hans Poesi kun det samme mægtige Klageraab over Uretfærdigheden og Hykleriet, det samme mægtige Opraab til alle dem i hans Samtid, der endnu havde en Gnist af Indignation i Brystet.

Allerede strax efter sit første Ægteskab var han optraadt som politisk Agitator. Han reiste til Dublin for at fremme Katholikernes Emancipation, forfattede en ungdommelig Adresse til det irske Folk, hvori han bønfaldt det om at undgaae de Voldsomheder, der havde plettet den franske Revolution, og var saa naiv, at han fra sin Balkon paa Hotellet kastede den ned for Fødderne af de Forbigaaende, der syntes ham at see ud som om de vare stemte til at modtage Opraab. Hvor barnligt baade han og hans unge Hustru toge Sagen, kan sees deraf, at han en Dag, da han spadserede med Harriet, ikke kunde negte sig den Fornøielse at putte Adressen ned i Hætten paa en Dames Kaabe, hvorover hans unge Brud var — efter eget Sigende — nær ved at døe af Latter. Han var tilstede ved flere Møder og talte en Gang en hel Time i O'Connels og andre Celebriteters Nærværelse. De Samtidiges Vidnesbyrd er saa enthusiastisk, at han, hvis man kan slutte deraf, var endnu større som Taler end som Digter.

Den næste Gang Shelley stødte sammen med

det regjerende Parti, havde Sammenstødet en helt anden tragisk Charakter. Harriet var død, og paa Forlangende af hendes Fader blev der for Kantslerretten indledet en Undersøgelse om, hvem der besad flest intellectuelle og moralske Betingelser for Opdragelsen af Shelleys Børn, den forhenværende Værtshusholder Westbrook eller Forfatteren til Queen Mab og Alastor, der denunceret som Atheist var mistænkt for at ville opdrage sine Børn til Atheister.

Lord Eldons Dom faldt ud til, at Shelleys hele hidtidige Opførsel havde været i høieste Grad umoralsk, at han, langt fra at skamme sig herover, meget mere gjorde sig til af de fordærveligste Principer og anbefalede disse til Andre, at Børnene følgelig skulde berøves ham for bestandig, dog saaledes, at han havde at sørge for dem med en Femtedel af sin Indtægt. Børnene bleve overgivne til en Præst af Høikirken. Shelleys Smerte var saa frygtelig, at end ikke nogen af hans nærmeste Venner nogensinde senere vovede at omtale Børnene for ham.

I Digtet til Lord Eldon udraaber han: «Jeg forbander Dig ved en Faders krænkede Kjærlighed, ved Haab, der længe vare opelskede og altfor nyligt ere mistede, ved ædle Følelser, Du aldrig har forstaaet — ved det falske Hykleri, der nu skal hænge ved deres uskyldige Læber som Gift paa en aaben Blomst, ved den mørke Tro, der

solformørkende skal dække deres Vei fra Vuggen og til Graven — og ved min Fortvivlelse, der bringer en Fader til at jamre og raabe: Mine Børn ere ikke længere mine; Blodet i deres Aarer er mit, men Tyran, deres besmittede Sjæle er dine.» — Og i Digtet til William Shelley, hans lille Søn med Mary, hedder det: «De have taget din Broder og din lille Søster, de have gjort dem uskikkede til Selskab for mig og Dig . . . Til en dræbende Tro og en Forbrydelsens Sag have de bundet dem som Slaver fra Barnsben af, og de ville forbande mit Navn og dit, fordi vi ere frygtløse og frie . . . Dog frygt ei, at Tyrannerne ville regjere bestandig eller Præsterne af den onde Tro, de staae paa Bredden af Tidens rasende Strøm . . . den skummer og svulmer, og jeg seer deres Vaaben og Sceptre flyde som Vrag paa Evighedens Vande.» Slagen af Rædsel for at blive ogsaa dette sidste Barn berøvet var det, at Shelley forlod sit Fædreland for aldrig mere at vende tilbage. Men paa samme Tid som Lordkantsleren brændemærkede Shelley som en Mand, der var mindre skikket til de mest elementære sociale Pligter og Rettigheder end nogen anden Mand i England, forberedte han sig selv til at vise, at han var en af de faa dalevende Mænd, der vare bestemte til Udødelighed.

Stemplet som en Forbryder forlod han England, og overalt hvor han i Udlandet mødte En-

gelskmænd, var han frygtet og hadet af dem som i Stand til enhver Forbrydelse. Da han nogle Aar efter paa Posthuset i Pisa spurgte efter et Poste-restante-Brev og angav sit Navn, raabte en engelsk Officier i portugisisk Tjeneste: Hvad, er det den fordømte Atheist Shelley! og slog ham med et Næveslag til Jorden. Han opsøgte senere denne Officier for at udfordre ham, men fandt ham aldrig. Shelley havde, som ovenfor berørt, tidligt udarbeidet en Brochure om Parlamentets Reform, der udkom 1817, saa god og sund, at den Reform, Toryerne tiltraadte og udførte i 1867, i alt Væsentligt stemmer med «Atheistens og Republikanerens» halvtredsindstyve Aar gamle Plan. Han vilde hverken have almindelig Stemmeret indført paa een Gang eller Monarchi og Aristokrati afskaffet. Han udtaler sig ofte nok mod altfor forhastede Forandringer. Hans Radicalisme var kun den at være 50 Aar forud for sin Samtid. Udsat for al Bornerthedens Forfølgelse var det, at han nu slyngede sine Frihedsdigte mod England. Hans politiske Poesier ere skrevne med hans Blod. Han havde Lov til at kalde Castlereagh og Sidmouth «to blodløse Ulve, hvis tørre Struber hyle, to Snoge, sammenviklede til een». Man maa ikke glemme, at Castlereagh, at Sidmouth, at Eldon ikke vare ham Mænd, men et Princip, Reactionens store skjæbnesvangre Princip, som hans Liv og hans Lykke var bleven ofret. Han siger:

Jeg mødte Mordet paa min Vei, det saae ud som Castlereagh, saa kom Hykleriet som Krokodille, det lignede Lord Sidmouth. Da Alle flyede, var der en afsindig Pige tilbage, hendes Navn var Haab, sagde hun, men hun saae mere ud som Fortvivlelse, og hun raabte ud i Luften: Min Fader Tid er svag og graa af at vente paa bedre Dage. See, hvor idiotisk han staaer, famlende med sine rystende Hænder. Han har mistet alle sine Børn undtagen mig. Jammer, o Jammer!

Dog var det ikke blot i lyriske Stridsdigte, at Shelley i disse Aar nedlagde sine politiske og sociale Ideer og Lidenskaber. Han forfattede i Aaret 1818 to meget eiendommelige episke Digtninge «Julian and Maddolo» og «Rosalind and Helen». Det første giver en levende Skildring af hans Samliv med Byron i Venedig og er et af de mange Vidnesbyrd om hans ædle og brændende Begeistring for Byrons Poesi. Digtet indeholder en Fremstilling af de to Venners Besøg paa en Sindssygeanstalt udenfor Venedig og af de Stemninger, dette afføder hos Shelley. Han «hvem en Vildfremmeds Taarer kunde hærje som Draaberne en Sandsten og som kunde sørge over Kvaler, Andre ikke see», maatte nødvendigvis føle en dyb Medlidenhed med de Ulykkelige, man paa hin Tid endnu lagde i Lænker og straffede med Svøbeslag. Hvor lidet Begreb man dengang havde om Sindets Sygdomme og med hvilket Barbari Patienten blev

behandlet sees bedst, naar man læser, for hvilken Behandling en Sindssyg i Georg den 3dies Samfundsstilling endnu 1788 var udsat. Kongens Sygdom viste sig især i en uafbrudt Snakkelyst, men var ikke ledsaget af nogensomhelst Tilbøielighed til Voldsomheder. Ligefuldt blev han strax fra først af og forblev hele Tiden uafbrudt snørt i Spændetrøie, indespærret, berøvet Brug af Kniv og Gaffel og overladt til sine Pagers Lune, der behandlede ham som en Ting, puffede og stødte ham og gav ham grove Ord. Efter sin Helbredelse huskede Kongen tydeligt Alt, hvad der var hændet ham under hans Sindsforvirring og saaledes vides det nu. Det maler Shelleys blide og menneskekjærlige Charakter, at han, som ikke anede, at man i Frankrig under Revolutionen havde begyndt at behandle de Sindssyge humant, taler for en kjærlig Behandling af de Ulykkelige:

Methinks there were
A cure of these with patience and kind care
If music can thus move . . .

Det andet Digt «Rosalind and Helen», der giver et stort Totalbillede af al den Elendighed, som Fordom og Intolerance have ført over Menneskeslægten, synes mig langtfra forstaaet og vurderet efter Fortjeneste. Det forsøger at fremstille en sand Mikrokosme af de Godes og Frisindedes Lidelser paa Jorden, som de fremkaldes af forældede Institu-

tioner og menneskelig Ondskab i Forening. Her skildres en Familiefader, Kryster overfor de Stærke, Tyran overfor de Svage, haard, selvisk, falsk, løgnagtig og havesyg, sin Hustrus Bøddel, sine Børns Plageaand — naar Børnene høre hans Fodtrin nærme sig, forstummer al Tale og de blive blege. Han døer, og Rosalinde, Moderen, vaander sig under, at maatte see Børnene ubevidst glæde sig over Faderens Død og selv at maatte føle den som Lindring. Den Døde var høist orthodox. Det viser sig, at han i sit Testamente har fastsat, at Børnene, hvis de vedblive at leve sammen med deres Moder, intet skulle arve, da hun hemmeligt anseer den christne Lære for falsk og han maa frelse sine Børn fra den evige Ild. Saa maa Moderen da forlade sine Børn; «thi, siger hun, Du veed, hvad Fattigdom er i disse Dage, det er Forbrydelse og Angst og Infami og hjemløs Mangel paa frosne Veie, og Selvforagt — hvortil ingen Moder vilde dømme sine Smaa.» Rosalindes Skjæbne tjener nærmest til at fremstille det ulykkelige Ægteskabs Jammer og Kvindens Afhængighed af en slet og tyrannisk Mand, og man føler Shelley's Sorg over Tabet af sine Børn derigjennem. Helenes Skjæbne spiller direkte paa de Forfølgelser, Digteren var udsat for som Philosoph. Hele Fremstillingen af Lionels Liv og Ideer er ren Selvskildring. Kunde noget Ord bedre male Shelleys Menneskekjærlighed end dette:

For love and life in him were twins
Born at one birth. In every other
First life, then love, its course begins
Though they be children of one mother.

Ung, rig og fornemt født som han er, træder han med Begeistring ind i deres Rækker, som under Revolutionen ville befrie Menneskeslægten fra Dogmernes Herredømme. Hans Omgivelser speculere forgjæves over, hvad Hensigt han kan have dermed:

If he seeks Fame, fame never crowned
The champion of a trampled creed,
If he seeks Power, Power is enthroned
'Mid ancient rights and wrongs, to feed
Which hungry wolves with praise and spoil
Those who would sit near Power must toil.

Reactionen indfinder sig: «Graahærdet Magt blev gjenindsat i sin Værdighed og Dragen Tro reiste atter sit Hoved.» «Many then wept, not tears but gall». Snart fængsle hans Fjender ham, fordi han har udtalt Blasphemier over deres Guder og han tilbringer lange Tider ene skilt fra sine Kjære. Saa mødes han atter med sin Elskede og under Stjernehimlen feire de deres Bryllup. — Rosalind and Helen er et Digt, som synes skrevet i dyb Fortvivlelse; ingensteds er Shelley ogsaa gaaet saa vidt i sin Krig mod alt Traditionelt. Jeg har tidligere vist, at «et af den unge revolutionære Skoles Yndlingsthemaer var det, at Afskyen for

Blodskam kun beroede paa Fordom»*). Saavel i Rosalind and Helen som i Revolt of Islam, hvis Helt og Heltinde kun paa Forlæggerens indtrængende Anmodning ophørte at være Broder og Søster, spildte Shelley megen Veltalenhed paa dette uhyggelige, ogsaa Byron saa stærkt sysselsættende Paradox, der skulde give Anledning til et saa enfoldigt og oprørende Angreb paa den Sidstnævntes Minde.

I Aaret 1820 brød den store, alt berørte Skilsmisseskandale løs. Den 8de April 1798 havde Prindsregenten pour faire une fin ægtet den 28-aarige Caroline af Brunsvig. Han tog imidlertid Sagen saa lidt høitideligt, at han allerede ved det første Møde i St. James, da Prindsessen knælede for ham, til Gesandten Lord Malmesbury raabte: «Harris! skaf mig et Glas Brændevin! jeg føler mig ikke rigtig rask!» og da denne spurgte om ei et Glas Vand i saa Tilfælde var at foretrække, løb bandende ud af Stuen uden at sige sin Brud et Ord. Han var fuld ved Bryllupet og hikkede under Vielsen uafbrudt. Han viste meget hurtigt Prindsessen ikke blot Ligegyldighed, Tilsidesættelse og en Utroskab uden Grændser, men ogsaa den mest hensynsløse Raahed, lod hende indespærre, omgav hende med Spioner og berøvede hende paa en falsk Anklage hendes Datter, hvad der gav

*) Emigrantlitteraturen S. 71.

Anledning til stadige Scener ved Hoffet. Ulastelig synes Prindsessens Adfærd ikke længe at have været. Hun var først kun uforsigtig, men i mere fremrykkede Aar søgte hun Trøst og ikke altid paa nogen værdig Maade, saa vi finde hende 50 Aar gammel bereisende Europa med sin Kureer og Kammerherre, tidligere Kammertjener Bergami, en italiensk Ruy Blas, hvem hun udnævner til alt Muligt, bedækker med Ordener og elsker ømt. Da hun ved Prindsregentens Tronbestigelse vendte tilbage til England for uden Videre at indtage Dronningesædet, var det, at den ynkelige og foragtelige Fyrste besluttede at benytte sig af, hvad han gjennem betalte Spioner vidste om sin Gemalinde, for at skille sig af med hende. Hun bliver for Overhuset anklaget for Utroskab. Og nu er det, at hele Skibsladninger af fremmede Hotelopvartere og Kammerpiger blive landsatte i England under Befolkningens forbitrede Hujen for at afgive Vidnesbyrd mod Dronningen. Jeg troer aldrig at have læst noget saa Uanstændigt som denne Proces*). Det er Undersøgelser om Sove-

---

*) The trial at large of her Majesty Caroline Amelia Elisabeth, Queen of Great Britain in the house of lords on charges of adulterous intercourse. London 1821. 2 voll. „At Carlsruhe her Majesty was one day found in Bergamis room; she was sitting upon his bed, and he was in bed with his arms around

kamres Beliggenhed og Senges Stilling, om en Dronning og hendes Kammerherre observerede i allerdybeste Negligée, som Dag efter Dag fyldte

---

the neck of her majesty. She was surprised in this extraordinary situation by one of the *femmes de chambre,* who was going into the room by chance... In that bed was found a cloak, which her majesty was afterwards seen wearing; and in that bed, also, certain marks were observed by one of the servants. These marks, without his saying any thing farther at present, would lead their lordships, perhaps to infer that which he wished them to understand (vol. I 145, cfr. II 487.)

What was the state of Bergami's dress at the time you saw him in the passage going towards the bed-room of her royal highness?

He was not dressed.

When you say he was not dressed, what do you mean; what had he on?

He was not dressed at all. (vol. I 484 cfr. vol. II 435).

On the 12th of that month she arrived at Salona.. A large bed was provided in the inner room for her majesty; the outer room assigned for Bergami had no bed. There was no access to the bed in the inner room except through Bergami's. It would be proved in evidence, that, in the morning after her majesty had slept here, her bed had the appearance of having been slept in by two persons. There was only one passage to her majesty's bed-room; that passage led from Bergami's room, and in his room there was no bed. (vol. I 136).

alle Englands Aviser, indtil — Anklagen pludselig toges tilbage, dels paa Grund af Bevisernes formentlige Utilstrækkelighed, dels paa Grund af den grændseløse Høide, hvortil Foragten for Kongen som Skandalens Ophav var stegen. I Anledning af denne Proces er det, at Shelley skriver sin kostelige Satire Oedipus eller Swellfoot the Tyrant ɔ: den podagristiske Tyran, et Forsøg i den politiske Komedie, mindst saa vellykket som Prutz's «Die politische Wochenstube». Handlingen foregaaer i Bøotien. De engelske Bulls optræde her som Svin. Engelsk Aand, Væsen og Magt betegnes derfor som Svineri og Tonen falder saaledes: «Skatterne, denne sande Kilde til Svineri, jeg siger Svineri, thi hvorledes kan der gives et bedre Udtryk til at betegne den Religion. den Moral, den Fred og den Velstand, kort alt Det, der gjør Bøotien til et Mønster for Nationer». Den kronede Ægtemands Hykleri, Dronningens frække Pukken paa sin Renhed, Castlereaghs og Sidmouths forløiede Holdning, Alt er ramt med den sikreste Satire.

Men Shelleys Geni var ikke skabt til ret længe at dvæle ved Spotten over Tidens Karrikaturer. Hans frie og himmelske Aand var som ingen anden skikket til at stille den moderne Tids gigantiske Frihedsideal i Straaleglands frem for Tidens Bevidsthed.

Fra hans Drengeaar af vare alle hans Be-

stræbelser i Grunden gaaede ud herpaa. Han havde først skrevet store, høist musikalske og høist formløse Digte, der ere lange Indlæg mod Konger og Præster, mod Religionen, «der befolker Jorden med Djævle, Helvede med Mænd og Himlen med Slaver», mod Regjeringernes og Domstolenes Uretfærdighed og Servilitet, mod det Oprørende i Tvangsægteskaber og i Kvindens Udelukkelse fra Retten til frit Erhverv, mod Grusomheden i Slagtning af Dyr, Indlæg mod alle Former af Undertrykkelse og Intolerance, og hvis Formaal intet ringere var end at reformere Menneskeheden og lære den de Midler at kjende, hvorved den kunde fjerne Aarsagerne til sine Ulykker og naae en Tilstand, der i Sammenligning med den nuværende var at betegne som en fuldstændig Guldalder.

Han havde, som han selv barnligt udtrykker det, «en Lidenskab for at reformere Verden». Trods hans Afsky for didaktisk Poesi, var det, som han siger i Fortalen til «Revolt of Islam», hans Hensigt at give Læseren en ædel Impuls, vække en brændende Tørst hos ham efter Fuldkommenhed.

Den Panik, siger Shelley, der som en Epidemi greb alle Klasser under den franske Revolutions Udskeielser, begynder lidt efter lidt at vige for Sundhed. Man har ophørt at tro, at hele Generationer af Menneskeslægten behøve at indskrænke sig til en Arv af haabløs Uvidenhed og Elendighed,

fordi et Folk, der havde levet som Bedragne og Slaver i Aarhundreder, var ude af Stand til at styre sig selv med Visdom og Ro som frie Mænd, saa snart som nogle af deres Lænker tildels bleve løsnede. Hvis Revolutionen havde været i alle Henseender lykkelig, da vilde Misregjering og Overtro tabe en stor Del af deres Krav paa vor Afsky som Lænker, den Fangne kunde afryste ved den ringeste Bevægelse af sine Fingre, i Stedet for at de i Virkeligheden med giftig Rust æde sig ind i Sjælen.»

Saaledes besluttede da Shelley at føre Revolutionens Forsætter videre i forklaret Skikkelse. Hans Sang blev en Prædiken, hans Indbildningskraft aabenbarede ikke hans Iagttagelser, men hans Ønsker.

Indbildningskraften var nu imidlertid ogsaa efter hans System den i Sandhed reformatoriske Evne. Han, hvem kras Uvidenhed har udskjældt for Materialist, havde ikke forgjæves gaaet i Hume's og Berkeley's Skole og inddrukket den mest extreme Immaterialisme. For ham var Alt kun Tanke, Tingene Lag af Tanker, Universet en uhyre Coagulation af gamle, sammenløbne og størknede Tanker, Billeder, Forestillinger. Heri ligger, at Digteren, hvis Fag og Hverv det er at skabe nye Billeder af den Art, der gjør det stærkeste Indtryk paa Andre, bestandig reformerer om paa Verden. Phantasien, siger Shelley, er den

Evne, af hvilken ethvertsomhelst Fremskridt, selv det ringeste, afhænger. Enten ved med Blidhed at bringe de størknede Tanker i Strømning paany eller ved med konvulsivisk Kraft at sprænge de traditionelle Forestillingers Vane-Skorpe, optræder Digteren som den sande Reformator.

Philosophisk og uhistorisk anlagt, som Shelley i sine Ynglingeaar er, søger han sig i den eneste Periode af sit Liv, han kom til at leve tilende — den før Cencierne — intet Grundlag i Tid og Rum for sine reformatoriske Syner, thi som Ønsker have de ingen historisk Realitet. Men idet hans Figurer mangle denne Realitet, savne de visse væsentlige Egenskaber, som kun de historiske og locale Forhold kunne give, og de Egenskaber, de besidde, ere fortrinsvis Menneskenaturens primære og primitive Træk. Ogsaa i Charakterdannelsen gaaer Shelley tilbage til Slægtens Urhistorie. Personerne blive halvt mythologiske Personligheder, gigantiske og ubestemte af Omfang, aandige af Skikkelse, og ingen almindelig menneskelig ·Interesse kan knytte sig til dem, fordi «Historien», det i vulgær Forstand Interessante ved Digtningen, rent foragtes og overspringes af Shelley. Heraf hans fuldstændige Upopularitet. Medens en Walter Scott til alle Tider vil kunne vinde sig Læsere blandt alle dem, der kunne læse, vil Shelley til alle Tider være indskrænket til at skrive for the happy few.

Det gjaldt for Shelley imidlertid kun om at

møde Stoffer, hvortil disse Evner netop svarede, for at yde det Høieste i Poesien. Denne Side af hans Begavelse var fuldstændig græsk, ligesom Shelley overhovedet ved Arten af sin Religiøsitet, ved sin hele poetiske og philosophiske Dannelse var gjennemgræsk. «Vi ere alle Grækere», siger han et Sted. Det gjaldt om ham.

Dog heroisk og mythologisk og primitiv som hans Poesi var den græske kun i sit Udspring. Det er derfor ogsaa kun med denne ældste græske Poesi, at Shelley kan og maa sammenlignes. Som hans Lyrik gjenkalder de homeriske Hymner, og ligesom hans politiske Komoedie saavel ved sin hensynsløse Satire som ved Sangenes lyriske Flugt er Aristophanes lig og Aristophanes værdig, saaledes blev han nu i det alvorlige Drama Æschylos' side ordnede Rival. Hans Den løste Prometheus er det moderne Modstykke til Æschylos' Den bundne Prometheus, hans Hellas, en Profeti om Grækenlands Seir, det moderne Sidestykke til Æschylos' Perserne. Jeg kan kun dvæle ved Prometheus. Dette storartede Digterværk kroner al Shelleys Frihedsdigtning. Her forsøgte Shelley første Gang med Held at skabe sin Poesies og sin Tidsalders herskende Type. Mange Typer jog igjennem hans Hjerne, Hjobs, Tassos, den samme, der samtidig greb Byron og Goethe. Det blev ved Prometheus. Over den samtidige engelske Poesies Søer og Sletter hæve sig Byrons Alper med hans Manfred og

Shelleys Kaukasus med hans Prometheus. Siden Menneskeaandens Frigjørelse for Alvor var begyndt, sysselsatte denne Type alle de store Digtere. Den opstaaer omkring vort Aarhundredes Begyndelse i Goethes, Byrons og Shelleys Hjerner. Goethes deilige Digt fremstiller den fra Gudetroen løsrevne Menneskeaand i dens Arbeiden og kunstneriske Frembringen, stolt af sin Hytte, som Guden ei har bygget, og dannende Skikkelser i sit Billede. Goethes Prometheus er den formende og frie. Byrons haarde, korte, ildfulde Vers skildrer Martyren, der lider med sammenbidte Tænder i Tavshed, hvem ingen Tortur kan fravriste Tilstaaelsen, og som sætter sin høieste Ære i ikke at lade sine Kvaler ane; denne Titan vilde aldrig som den antike have ladet sig trøste af Oceanets Døtre eller have klaget for dem — Byrons Prometheus er den trodsende og bundne.

Men Shelleys ligner ingen af dem. Han er den velgjørende Menneskeaand, som kriger mod det onde Princip, som en uendelig lang Tid igjennem undertrykkes af det og ei af det alene, men af alle andre Væsener, de Gode med, der ere narrede til at antage det Onde for nødvendigt og godt; han er den Aand, der kun en Tid — om nok saa lang — kan fængsles og lænkebindes, men som en Dag til Universets Henrykkelse befries — den seirrige, den løste, den af alle Himmellegemers forenede Jubelsang hilste Prometheus.

Han er selv i sine Kvaler fuldstændig rolig; thi han veed, at Jupiters Regjering ikke er Andet eller Mere end Periode i Verdenslivet. Derfor vilde han ikke bytte den sorte Afgrund, hvori han forsmægter, for vellystig Glæde ved Jupiters Hof. Da Furierne lee ham ind i hans evigt søvnløse Øine, svarer han: Jeg tænker ei paa, hvad Ondt I gjøre mig, men paa, hvor ilde I selv have det, da I ere onde. Hvor ganske anderledes vilde en Byronsk Prometheus have svaret. Han er helt igjennem Kjærlighed — til sine Fjender, til Menneskene. Og Trodsen har ikke lukket Titanens Hjerte for Elskov. Han mindes i Kvalerne sin Brud, hende, der «naar hans Hjerte strømmede over, var som en gylden Kalk, der opfangede den ædle Vin». Asia er den Titanen elskende Natur. Hun er Lysets Barn, en levende Elskovsflammeskikkelse, hvis Læber, som Panthea synger, med deres Kjærlighed tænde Aanden mellem dem, og hvis Smil gjør den kolde Luft til Ild. Da saa Kvalernes og Uretfærdighedens Tid er omme, synker Jupiter feig og foragtet, ynkeligt anraabende Prometheus om Naade, ned i Afgrunden. Den prometheiske Tidsalder begynder, og Luften forvandles til et Ocean af evige og deilige Kjærlighedsmelodier, Jordens tunge, dumpe Jubel vexler med Maanens henrivende Salighedssang, til Altet smelter sammen i en Glædeshymne,

som ikke Beethovens overgaaer i den niende Symfonis Finale.

Jeg kan kun berøre, hvorledes Shelley nu efter at have kappedes med Æschylos rivaliserede med Shakespeare og med et pludseligt Spring ind i den historiske Virkelighed gav England, selv efter Byrons Vidnesbyrd, den bedste Tragoedie, det siden Shakespeares Dage havde besiddet. Cencierne minder mest om saadanne af Shakespeares Stykker som «Lige for Lige,» skjøndt end ikke Shakespeare besad det glødende Had til Tyranni, som har indblæst det sin Aand. Beatrice Cencis Navn er endnu den Dag i Dag for Romerne det store Frihedssymbol. Den unge Pige, som værnede sin Ære overfor sin skrækkelige Fader, hvis Voldsgjerning indirekte understøttedes af Pavens og alle Myndigheders Corruption, staaer for Romeren endnu som Heltinde og Martyr. Saa tidt der under Pavedømmets Tryk i Tidernes Løb er kommen blot en Smule Lysning i Luften, er hendes Navn og hendes Billede dukket op overalt i Rom. Shelley fortabte sig her helt i Historien og glemte alle Theorier. Men dog er det mig klart, at hvad der egentlig greb ham i denne tragiske Conflikt, var det dybe Brud med al Tradition, som Faderens Forbrydelse her havde gjort til Nødvendighed og til Pligt, samt den Anledning, den gav til at stille de gjængse theologiske Begreber om Verdensstyrelsens Fadergod-

hed i en grel Belysning. Beatrice siger: «Du store Gud, hvis Billede paa Jorden en Fader er, forlader du mig virkelig?» og da hun spørges: «Er du ikke skyldig i din Faders Død?» lyder Svaret: «Kræv heller den dømmende Gud til Ansvar for, at han tillod en saadan Udaad, gjorde den unævnelig og berøvede den al Tilflugt, al Opreisning, alle Følger undtagen den, du har kaldt min Faders Død.» Foran Pinebænken siger hun:

Jeg græder Taarer, der brænde som Galde, ved i denne onde Verden, hvor Ingen er sand, at see min egen Slægt opgive sig selv og ved at betragte det elendige Liv jeg har levet, og dets elendige Udgang nu og den ringe Retfærdighed, der undes mig og mine af Himmel og Jord — og hvilken Verden vi udgjøre, Undertrykkeren og den Undertrykte.

Tydeligt nok har Foreningen af Energi og Godhed især tiltrukket Shelley i Beatrices Skikkelse. I Dødsøieblikket, da Rædsel griber hende for at gjenfinde Faderen efter Døden, under Jorden, i Himlen, udbryder hun endelig:

Hvad om alle Ting var min Faders Aand, hans Øie, hans Stemme, hans Berøring, hvad om han efter Døden skulde komme . . . og vikle mig ind i sine Helvedes Arme og fæste sine Øine paa mig og drage mig ned, ned, ned. Thi var ei han alene almægtig her paa Jorden og allestedsnærværende, og boer ikke endnu hans Aand,

skjøndt død, i Alt, hvad der aander, og skaber Undergang, Haan, Nød og Fortvivlelse for mig og mine!

Det var om dette Shelleys modneste og bedst componerede Værk, at Litterary Gazette erklærede: «Cencierne er Tidens mest afskyelige Frembringelse og synes at være et Product af en eller anden Djævel.» Kritikeren haaber aldrig igjen at faae en Bog at see, der er saaledes «stemplet med Besmittelse, Ugudelighed og Infami».

Denne Modstand nedslog Shelley. Han mente denne Gang at have gjort sit Bedste. Ikke at han forknyttedes, men han tabte Lysten til at producere. Hans to sidste Leveaar ere blottede for større Arbeider. Han skriver i November 1820: «Sikkert nok kan den Modtagelse, Publicum giver mig, dæmpe enhver Mands Enthusiasme.» Hans sidste Breve vrimle af Udtalelser om Kritiken:

April 1819: Hvad Kritikerne angaaer, saa antager jeg, at det ikke er Andet end Skjældsord, og de ere ikke følte eller ærlige nok til at more mig.

Marts 1820: Hvis nogen af Kritikerne skjælde mig ud, saa klip det ud og send mig det. Hvis de rose, behøver Du ikke at gjøre Dig Uleilighed. Jeg skammer mig ved den Tanke, at jeg kunde fortjene det Sidste af dem. Jeg smigrer mig med, at det Første kun er en skyldig Tribut.

I 1821 er det, at han skriver Digtet over Keats med det frygtelige Udfald mod den Kritiker, som mentes at have dræbt ham: «Hed Skam skal hemmeligt brænde dit Bryn, og Du skal skjælve som en banket Hund!»

Juni 1821: Jeg hører at Skjældsordene mod mig overgaae alle Grændser. Jeg beder Dig, hvis Du finder en eller anden særligt krænkende Artikel, at sende mig den. Hidtil har jeg leet deraf. Men vee de Slyngler, hvis de engang skulde bringe mig ud af Ligevægt. Jeg har opdaget, at min Bagvasker i Quarterly Review er den velærværdige Mr. Milman. Præster have deres Privilegium.

August 1821: Jeg skriver Intet og vil sandsynligvis ikke skrive mere.

Naar Byron paa denne Maade blev tirret af sine Fjender, da standsede han et Øieblik i sit Arbeide og viste dem Løvens Klo. Med Shelley var det anderledes. Hvad der i hans Peter Bell den 3die findes mod Kritikerne er en overgiven Spøg i Sammenligning med Byrons blodige Haan mod Southey og de Andre. Saa tidt han optraadte, vrimlede det litterære Krapyl og Kryb under hans Fod. De saarede hans Hæl. Han kunde ikke knuse deres Hoved. Thi saadanne Kreaturer have, som Swinburne har sagt, altfor lidt Hoved til at man kan skjælne og knuse det. Byron havde desuden i Europa erhvervet sig Ven-

ner og Beundrere i Tusindtal ved sin Poesi; han delte Parnasset med Goethe, han havde begyndt at stemple Kontinentet med sin Aands Præg. Shelley var altfor langt forud for sin Samtid. En Fører, der gaaer 20 Skridt forud, drager endnu Flokken efter sig; men er han 1000 Skridt forud for de Andre, da see og følge de ham ikke, og den første den bedste litterære Krybskytte kan ustraffet skyde ham ned fra et Baghold.

Moore var et Talent og virkede som saadant. Shelley var intet Talent, hverken lidet eller stort, men en Genius, Sangens egen Genius, med al Geniets Kraft, men tillige med Geniets hele Mangel paa Virkelighedssands; han var udseet til endnu 50 Aar efter sin Død at beherske Englands yngre Digterslægt, men han opnaaede ikke Tyvendedelen af den kun talentfulde Moores Indflydelse paa sin Samtid. Byron var Individualitetens Digter som Ingen før ham og som saadan i høi Grad selvisk; Fordom og Forfængelighed kunde ikke helt udbrændes af ham uden at ædle Dele vilde lide. Uforfængelig og uselvisk som Shelley var, gik han ubetinget op i sine Idealer; han udfoldede sit Selv til det omspændte Verdensaltet; men hvad der var en rent ideal Dyd hos ham som Menneske, betingede og medførte en skjæbnesvanger Mangel i hans Poesi, i ethvert Tilfælde i den Gruppe af Poesier, han frembragte i sit altfor korte Livs første Periode. Den saa

fuldkomment uselviske Digter manglede længe al Selvbegrændsning. En skjærpet Formsands for den store Composition i dens Helhed var ham i mange Aar negtet. Da han begyndte som Digter, snublede han derfor over Tærskelen og der skal mere end Geni til at bringe en saadan Indtræden iglemme hos Læseverdenen. Hans «Revolt of Islam» var med alle sine skjønne Enkeltheder ubestemt og vag, abstract og metaphysisk. Den var med sine skyggelignende blodløse Skikkelser fremfor Alt saa bred og lang, at det blev en Opgave at læse Digtet til Ende, og en Opgave, som kun løstes af Faa. Lige til Shelley skrev The Cenci synes han at have manglet enhver Sands for den uendelige Tiltrækning og den uendelige Værdi, som det Individuelle har. Selv Prometheus og Asia mangle i deres Egenskab af Typer enhver Gnist af Individualitet, deres Navne ere kun Overskrifter over den skjønneste Lyrik, England nogensinde har frembragt. Hvor tydeligt The Cenci end viser, at Shelley vilde have kunnet indvinde Alt, hvad der i denne Henseende fattedes ham, saa reves han dog bort, før han naaede til at indløse de rige Løfter, han havde givet, og før Samtiden havde faaet Øinene op for hvad den i ham besad. Og skjøndt hans mindre lyriske Stykker efter min og Manges Overbevisning overgaae Alt, hvad dette Aarhundrede har skabt i lyrisk Form, saa kunde dog heller

ikke disse Digte paavirke Tidsalderen, da de bedste af dem end ikke bleve trykte i Shelley's Levetid.

Saaledes kunde da han saa lidet som Moore og Landor udføre den Bevidsthedsrevolution, som Europa trængte til og ventede paa. Der udfordredes en Digter, der var lige saa individuel som Shelley kosmisk, ligesaa lidenskabelig som Shelley ideal, ligesaa skjærende satirisk som Shelley harmonisk og gratiøs til at udrette det grove og herkuliske Arbeide at rydde op i Europas politiske og religiøse Bevidsthed, vække de Sovende og støde de Triumpherende ned i Latterdybet. Der udfordredes en Aand, som i lige Grad kunde vinde Tidsalderens Interesse ved sine Laster og Dyder, sine Fortrin og Feil. Shelley's Instrument var en ædel Violin; det var en Lur, som behøvedes til at rense Luften og give Kampsignalet.

Hvad der endnu staaer tilbage at fortælle om Shelley's Liv er kun lidet: Hans sidste Reise fra Livorno til Lerici, da han overfaldtes af den uforudsete Storm, og hvorfra han aldrig kom levende iland — de lange Dage, hans Hustru tilbragte i frygtelig Angst, søgende ham langs ad den italienske Kyst — saa Fundet af det ukjendelige Lig. En Forordning bestemte, at Alt, hvad der kastedes iland paa Kysten, skulde brændes. Byron benyttede sig heraf til at give Shelley en græsk og hedensk Ligfærd overensstemmende med

hans Charakter. Paa Baalet strøedes Røgelse, Vin, Salt, Olie som i det gamle Hellas. Det var en skjøn Dag og et pragtfuldt Skue — det rolige Hav og Apenninerne i Baggrunden. En lille Fugl kredsede om Baalet og var ikke til at jage bort. Flammen steg høi og gylden. Legemet fortæredes, men til Alles Forundring forblev Hjertet helt, og Trelawny snappede denne Reliquie bort fra den glødende Ovn og forbrændte sin Haand derved. Asken nedlagdes nær Cestius's Pyramide i Rom, hvor Shelley havde fundet det saa skjønt at hvile.

Den Mand, der havde overgivet hans Legeme til Ilden, overtog hans aandelige Arv. Vi have mødt hans Navn paa hver Side af Tidens Historie. Vi see ham forberedt af Wordsworth, Coleridge og Scott, hadet af Southey, misforstaaet af Landor, elsket af Moore, beundret, paavirket og besunget af Shelley: Han spiller en Rolle i Alles Liv. I Virkeligheden er det ham som giver Tidsalderens poetiske Litteratur dens endelige og afgjørende Præg.

XVI.

Naar man træder ind i Thorvaldsens Museum, er det første Billedværk, man har paa sin høire Haand, en Marmorbuste, som forestiller en smuk ung Mand med fine og ædle Træk og med

krøllet Haar, Busten af Lord Byron. Man forefinder den samme Buste i Gibs i Salen Nr. XII og den Portraitstatue, hvortil den efter Byrons Død blev benyttet i Salen Nr. XIII. Stiller man sig foran Gibsbusten, der uden Sammenligning siger mest, vil det første Indtryk være det af elegant og fornem Skjønhed; i næste Øieblik vil man sikkert gribes af det Udtryk af Liv, der er udbredt over den og som nærmest bestaaer i en urolig Zitren over Panden, som kunde der lægge sig Skyer over den og Lyn udgaae fra disse Skyer, og i noget Voldsomt ved Bryn og Blik. Denne Pande har Uimodstaaelighedens Præg.

Naar man betænker Afstanden mellem Thorvaldsens og Byrons Naturer, naar man erindrer, at Thorvaldsen sikkert aldrig har læst en Linie af den engelske Digter, og naar man tilmed veed, at Byron ikke viste sig fra sin fordelagtigste Side for Thorvaldsen, maa man høilig beundre Resultatet af hint Møde mellem de to store Mænd. Busten giver om end nødvendigvis en svag og meget ufuldstændig, dog en sand og skjøn Forestilling om en Hovedside af Byrons Charakter, der laa Thorvaldsen uendelig fjernt. Det Omraade, paa hvilket han er størst, er Idyllens; vil han fremstille Alexanders Indtog i Babylon, lykkes Hyrderne, Faarene, Fiskeren, Børnene, Kvinderne, det hele festlige Optog ham bedre end Helten selv; thi det Heroiske er ikke i samme

Grad hans Sag; hvor meget mindre da det krigerske Naturel i den sammensatte og moderne Form deraf, man har betegnet som dæmonisk! Og dog har han anet Byron. Han har i Busten (ikke i Statuen) sat ham et Mindesmærke, der skjøndt det hverken tilfredsstillede Grevinde Guiccioli eller Thomas Moore, dog er saavel Digteren som Kunstneren værdigt. Ifald han havde kjendt Byron personligt, vilde Værket formodentlig være blevet endnu fortrinligere, have havt et Træk af det Aabne og Sympathetiske, der har slaaet Enhver, som kjendte Byron nøie. Dette kom nu ikke frem. Men det lykkedes den danske Kunstner bag det mørke Udtryk, som han antog for paataget, at trænge ind til det virkelige, dybt originale Stempel af Smerte, Uro, Geni, ædel og frygtelig Kraft.

Det er sikkert nok denne Byron, Byron, som man kjendte ham fra Museet, med hvilken den yngre Slægt i Danmark er voxet op. Men med Billedet fulgte tillige haardnakket Anekdoten om Besøget i Thorvaldsens Værksted og dennes Udbrud: «Han vilde nu engang være saa ulykkelig» *), og man undrede sig uvilkaarligt over at en saa stor Mand ikke skulde være fuldstændigt naturlig. Saaledes kom vi fra først af i et skjævt eller usikkert Forhold til Byron. Og i de 50

*) Thiele: Thorvaldsen i Rom I, 342.

Aar, der ere hengaaede siden den store Digters Død er Slægten kommet i et lignende fremmed Forhold til ham. Han er saa langt fra at være vore Dages Helt. Hvad der endnu langt mere end hans poetiske Storhed bragte vore Bedstefædre og Bedstemødre til at sværme for ham, det har netop stødt den nulevende Generation tilbage fra ham, Legenden om ham, den hele Tradition, hvormed hans Historie er overgroet og som forhindrer os fra at see den, Theaterhelten i ham, hvis Halstørklædes Knude var Mønster, Romanhelten, der ikke kunde skille sig fra sine Pistoler, og hvis Elskovseventyr bleve ligesaa navnkundige som hans Vers, endelig Aristokraten, hvis høie Rang var ham selv saa værdifuld, men hvis Titel ikke længer virker imponerende paa en mere demokratisk Efterslægt. Vor praktiske og positive Tidsalder ringeagter den Figur som Byron snart satte sin Ære i at være, snart i Virkeligheden var: Dilettanten. Det var ham en Æressag at drive sin Kunst som Amateur og Dilettant. I Fortalen til sine første Poesier bemærker den unge Digter, at hans Stilling og hans Bestræbelser gjøre det høist usandsynligt, at han nogensinde paany vil gribe Pennen. I April 1814 beslutter han paa Høiden af den Hæder, hans første poetiske Fortællinger have skaffet ham, aldrig mere at skrive Poesi og at undertrykke Alt, hvad han allerede havde forfattet. En Maaned efter digter

han Lara, og da Jeffrey har kaldt Heltens Charakter altfor udarbeidet, skriver han (i et Brev fra 1822): «Hvad mene Kritikerne med udarbeidet? Lara skrev jeg, mens jeg klædte mig af, naar jeg kom hjem fra Baller og Maskerader i det Svirens Aar 1814.» Man føler, at han udtrykkeligt betoner den skjødesløse Productionsmaade og den Planløshed, den har til Følge, fordi han fremfor Alt vil være Verdensmand og ikke Digter af Fag, men hvad hans Geni forbød ham at være: Dilettant i Poesien. Og som han nu med Vold og Magt vilde være Dilettant paa et Omraade, hvor han aldrig kunde blive det, men hvor det nutildags undertiden støder os tilbage, at han ikke i høiere Grad respecterede sit Kald, saaledes var han omvendt uomtvistelig Dilettant paa et Felt, hvor han selv paa ingen Maade vilde være det, som Politiker nemlig. Hvor megen praktisk Sands han end, saa snart det kom til politisk Handling, altid lagde for Dagen, var hans Politik dog i sin Grund Følelses- og Eventyrerpolitik, hvad enten han deltog i Sammensværgelser som Carbonari i Ravenna, eller som Feltherre stod i Spidsen for Missolunghi's Sulioter. Byrons første Handling, da han besluttede at gaae til Grækenland var at lade gjøre forgyldte Hjelme til sig og sine Venner med sin adelige Devise som Indskrift. Vore Dages Politiker er den, som lægger bestemte Planer, fastholder og udvikler dem Aar

efter Aar og som endelig udfører dem haardnakket og hensynsløst uden Heltens Apparat, men med Heltens Fasthed.

Endelig har den hele Række af Byrons Beundrere og Efterlignere trængt sig frem imellem ham og os, fordunklet Billedet og blandet Indtrykket af den store Afdøde. Man har paaduttet ham deres Egenskaber og tillagt ham Skylden for deres Feil. Da Reactionen i Litteraturen indtraadte mod dem, der havde forstaaet ham halvt og slet, mod de Sønderrevne, de Blaserte og Interessante, saa førte den efterhaanden til, at det store Navn blev skudt tilside med alle de mindre, som fortrængtes. Det havde fortjent en bedre Lod.

George Gordon Byron fødtes den 22 Januar 1788 af en lidenskabelig og ulykkelig Moder, der kort iforveien havde forladt en raa og hensynsløs Mand. Denne Mand, Capitain Byron ved Navn, der som Gardeofficier nogen Tid havde gjort Tjeneste i Amerika, havde allerede i sin Ungdom ved sit vilde Liv gjort sig almindelig kjendt under Navnet den gale Jack Byron; han blev retslig anklaget, da han bortførte Marquis'en af Carmarthens Hustru; Processen endte med Skilsmisse; han ægtede Marquisen, satte hendes Formue overstyr og behandlede hende saa slet, at hun faa Aar efter døde af Græmmelse. Med sin lille Datter Augusta reiste han saa tilbage til England og giftede sig udelukkende af pekuniære Hensyn med

en rig skotsk Arving Miss Catharina Gordon, der blev Moder til det Barn, hvis Ry endnu beskjæftiger Verden. Strax efter Brylluppet begyndte Capitain Byron at valte med sin anden Hustrus Formue som med sin førstes, og i Løbet af et Aar havde han bragt den ned fra 24000 Pund til 3000. Hun forlod ham i Frankrig og fødte i London sit eneste Barn. Ved Fødselen blev Barnets Fod forvredet eller beskadiget.

To Aar efter drog Moderen med sit Barn til Aberdeen i Skotland, hvorhen Capitain Byron i det Haab at pumpe Penge af sin Hustru under en Pause i sine Udsvævelser fulgte dem. Mrs. Byron optog ham nogen Tid godmodigt i sit Hus, senere vedblev han endnu længe at besøge hende, indtil han for at undgaae sine Creditorer vendte tilbage til Frankrig, hvor han kort efter døde. Da Efterretningen om hans Død naaede til hans Hustru, der aldrig havde ophørt at elske ham, udbrød hun i saa lidenskabelige Klageskrig, at de hørtes over hele Gaden. Kun i forskjellig Form og Grad findes da hos begge Byrons Forældre som fælles Charaktertræk en stærk Lidenskabelighed, forenet med en stor Mangel paa Selvbeherskelse. Og gaaer man tilbage opefter i begge Slægter finder man samme Træk, i Moderens Familie som Selvmords- og Forgiftningsforsøg, i Faderens snart under Form af heltemodig Forvovenhed, snart i Skikkelse af vild Brutalitet. Byrons Bedstefader

paa fædrene Side, Admiral John Byron, almindelig kaldt «hardy Byron», den kjække, deltog i Søkrig mod Spanierne og Franskmændene, gjorde Opdagelsesreiser i Sydhavet, seilede Jorden rundt og oplevede Farer, Eventyr og Skibbrud uden Tal; den Eiendommelighed, at han aldrig kunde gjøre nogen Reise uden at overfaldes af heftige Storme, skaffede ham hos Matroserne Tilnavnet «Foulweather-Jack». Byron sammenligner sin Skjæbne med hans. Hos Digterens Grandonkel William træder Slægtmærket uhyggeligst frem. Han var en udsvævende Slagsbroder, hvis Livs afgjørende Begivenhed var den, at han efter en Trætte dræbte sin Nabo Mr. Chaworth i en Duel uden Secundanter. Kun som Pair af England undgik han at blive dømt for Mord, og levede skyet som en Spedalsk paa sin Eiendom Newstead. Hans Omgivelser hadede ham; hans Hustru skilte sig fra ham; Egnens Overtro fortalte de urimeligste Mordhistorier om ham.

Uroligt Blod havde Digteren da i sine Aarer. Men dette urolige Blod var tillige høiadeligt Blod. Paa mødrene Side var han beslægtet med Stuarterne og kunde føre sin Familie tilbage til Kong Jacob den anden; paa fædrene Side nedstammede han — dog med et enkelt illegitimt Led i Stamtræet, en Omstændighed, Byron selv aldrig nævner — fra en gammel normannisk Adelsslægt, hvis ældste bekjendte Ahne Radulphus de Burun deltog

i Englands normanniske Erobring. Og da den nysnævnte Grandonkel mistede sin eneste Søn og i 1794 sin eneste Sønnesøn, var der al Udsigt til at hans Eiendom Newstead og med den hans Pairstitel og Pairsrettigheder vilde tilfalde det lille Barn, som han aldrig havde seet, men som han pleiede at kalde «den lamme Dreng, der boer i Aberdeen.»

Den lille lamme Dreng voxede da ogsaa op med denne Udsigt for Øie. Stolt og umedgjørlig var han af Natur. Da han en Dag som ganske lille fik Skjænd, fordi han havde plettet sin nye Bluse, svarede han intet Ord, men bleg som Døden greb han sig med begge Hænder foran i Brystet, og rev i et af sine (senere ikke sjeldne) Anfald af stumt Raseri Blusen i Stykker fra øverst til nederst. Moderens Opdragelse var af den Art, at hun snart overøste Barnet med Skjældsord, snart med de heftigste Kjærtegn, snart lod det høre ilde for den Uret, dets Fader havde gjort mod hende, snart endog for dets Legemsfeil. Hun har saaledes sin Del af Skylden for, at denne Legemsfeil strax kastede en mørk Skygge over den lille Geordie's Sind; han hørte sig kaldt Krøbling af sin Moders Læber. Ved orthopædiske Maskiner og Bandager havde man forværret Ondet; Foden smertede og den stolte lille Dreng anvendte al sin Villieskraft paa at skjule denne Smerte og Besværligheden ved Gangen. Undertiden taalte han ingen

Hentydning til sin Vanførhed, undertiden kaldte han sig selv med bitter Humor for Klumpfod.

Uden at vise nogen Skoleflid kastede Drengen sig, saasnart han kunde læse, over historiske Bøger, dog især over Reisebeskrivelser; Grunden til hans Længsel efter Østerland blev paa denne Maade lagt i hans allerførste Aar. Han siger selv, at han ikke 10 Aar gammel havde læst mere end sex store Værker over Tyrkiet, desuden Reiser og arabiske Eventyr. Hans Yndlingsroman som lille Dreng var Zeluco af John Moore, hvis Helt ved Moderens slette Opdragelse efter Faderens Død bringes til at hengive sig til ethvert Lune, og hvis Temperament tilsidst bliver «saa fængeligt som Krudt». Barnet saae sig i Speil i denne om William Lovell mindende Romanhelt. Blandt de Egenskaber, der skulde spille en afgjørende Rolle i Digterens Liv viste den lidenskabelige Tiltrækning til det andet Kjøn sig allerede hos Barnet. Kun fem Aar gammel blev han saa heftigt forelsket i en lille Pige, Mary Duff, at han, da han 11 Aar efter erfarede hendes Giftermaal, blev som lynslagen ved Efterretningen.

Til Stoltheden, Lidenskabeligheden, Melancholien og den phantastiske Reiselængsel kom som det afgjørende Charaktertræk en brændende Sandhedskjærlighed, en naiv Oprigtighed, der alt som Barn gjorde sig gjældende hos den, hvem den Lod var forbeholdt som Mand at optage Kampen med

Samfundshykleriet i Europa. Hans Trods var kun en af Formerne for hans Sandhedskjærlighed. En Anekdote fra hans Barndom viser, hvor tidligt Sandheden brændte ham som en Gløđ paa Tungen. Da Tjenestepigen en Dag havde taget Barnet med i Theatret for at see Shakespeare's «Taming of a shrew», og man var kommen til det Sted, hvor Catharina siger «Det er jo Maanen», og Petruchio for at tæmme hende svarer «Hvor Du lyver! det er jo den kjære Sol», sprang den lille Geordie indigneret over denne Usandhed op og raabte til Skuespilleren: «Og jeg siger Dem, Sir, at det er dog Maanen.»

Da George var 10 Aar gammel, døde hans Grandonkel. Barnets første Bevægelse var at løbe ind til sin Moder og spørge om hun ingen Forandring kunde bemærke paa ham, siden han var bleven Lord. Da næste Morgen Eleverne i Skolen bleve raabte op og hans Navn under hans Kammeraters Jubel blev ledsaget af Titelen Dominus, var Indtrykket saa dybt, at han brast ud i Taarer og ikke kunde faae det sædvanlige Svar «Adsum» over sine Læber. Hans heftigste Glæder vare tidligst og længe Forfængelighedens Triumpher. Men for at forstaae denne Sindsbevægelse maa man erindre, hvad Lordværdigheden i England betød og betyder. Adelige i streng Forstand ere i dette Land ikke mere end omtrent 400 Personer, altsaa omtrent saamange som der er Fyrster i Tydskland,

og Lorden, der i sit Baroni er udrustet med en næsten uindskrænket politisk og social Indflydelse, ansees neppe ringere end en regjerende Fyrste, og i Almindelighed svarer hans Rigdom til hans Rang; dette var dog her ikke Tilfældet; thi Byron var formueløs og Newstead Abbedi forfaldent og dybt forgjældet.

I Efteraaret 1798 begav Mrs. Byron sig paa Reisen til Newstead med sin lille Søn. Da de kom til Bomhuset foran Newstead, lod Moderen som om hun ikke kjendte Stedet og spurgte Konen ved Bommen, hvem Parken og Slottet tilhørte. Konen svarte, at den sidste Eier af Abbediet var død for nogle Maaneder siden. — Og hvem er hans Arving? spurgte hun i sin Lykke. — Det skal være en lille Dreng, som boer i Aberdeen. — Da kunde Tjenestepigen ikke længer holde sin Glæde tilbage: Hun kyssede den lille George, som hun havde paa Skjødet og raabte triumpherende: «Og ham er det, og Gud velsigne ham!»

1801 blev Drengen sat i Skole i Harrow, en af de store engelske Nationalskoler, meget yndet af Aristokratiet. Undervisningen (i Græsk og Latin) var tør og pedantisk og virkede ikke synderligt paa Byron, der gjerne stod paa en spændt Fod med sine Lærere, medens han knyttede sværmeriske Venskabsforbindelser med sine Kammerater. «Mine Skolevenskaber, siger han i sin Dagbog fra

1821, vare Lidenskaber; thi jeg var altid voldsom.» Han var som Ven altid ædelmodig og helst Beskytter. Da Peel, den senere Minister, en Dag blev ubarmhjertigt pryglet af en større Dreng, hvis Fag han var, blev hans Plageaand af Byron afbrudt med en Bøn om at turde faae Halvdelen af de Kammeraten tiltænkte Slag. Da den lille Lord Gort af en yngre Lærer var bleven brændt med et glødende Jern i Haanden til Straf for at han havde ristet hans Franskbrød daarligt, og Drengen, da Sagen blev undersøgt, haardnakket vægrede sig ved at nævne Gjerningsmanden, tilbød Byron ham at blive Fag hos ham istedenfor hos Læreren med det Løfte, at han saa ikke behøvede at frygte for Mishandling. «Jeg blev hans Fag, siger Lord Gort (se Grevinde Guiccioli's Memoirer), og var yderst lykkelig over at have faaet saa god og ædelmodig en Herre, der bestandig forærede mig Kager og Slikkerier og altid bar over med mine Feil.» Til sin Yndlingsfag, Hertugen af Dorset har Byron i sine «Hours of idleness» henvendt smukke Vers til Erindring om Skolelivet.

Naar Byron i Ferietiden var hjemme, vedblev Moderen sin ustyrlige Færd overfor ham, men istedenfor at være bange for hende, kunde han ikke lade være at lee af den lille tykke Kones Lidenskabelighed. Ikke nok med at hun slog Tallerkener og Kopper i Stykker; stundom drev

hun ogsaa Sønnen paa Flugt med Ildrageren og Kniven*).

Tænker man sig, at efter en Scene af denne Art en ung guldhaaret Pige traadte ind af Døren

---

*) Forholdet mellem Moder og Søn er af D'Israeli, Englands nuværende Førsteminister, skildret i Romanen „Venetia“ paa en saa sand og levende Maade, at jeg med Forandring af de opdigtede Navne (Cadurcis, Plantagenet, Morpeth o. s. v.) til de rette anfører en sammentrængt Scene af denne Bog. Vi tænke os en Formiddag paa Herresædet Annesley i Nærheden af Newstead, da en Postvogn kommer kjørende ind i Gaarden, ud af hvilken stiger en lille og meget før Dame med et rødligt Ansigt og iført en Dragt, der paa en eiendommelig Maade forener det Lurvede med det Spraglede. Hun er ledsaget af en Dreng paa mellem 11 og 12 Aar, hvis Udseende i høi Grad danner Contrast til Moderens; han er bleg og slank med langt lokket Haar og store lyse Øine, hvis Glimt nu og da paa en behagelig Maade oplive et Ansigt, der i Almindelighed har et sky og utilfreds Udtryk. Det er et første Besøg. Man kommer ind træt og varm efter Kjørslen.

En skrækkelig Reise! udbrød Mrs. Byron, viftende sig, idet hun tog Plads, og i den Grad hed! George, min Skat, buk for Fruen; har jeg ikke altid sagt dig, at du skulde bukke, naar du kom ind i en Stue? Buk for Mrs. Chaworth! — Drengen gav et Slags fortrædeligt Nik; men Mrs. Chaworth tog saa hjerteligt imod ham, at hans Træk opklaredes en Smule, skjøndt han forholdt sig ganske taus og sad paa Randen af sin Stol som et Billede paa haardnakket

og med et Blik formildede den trodsige Dreng, saa har man en Situation, som sikkert ofte er indtraadt paa Annesley hos Familien Chaworth (Slægtninge af den Mand, hvem Byrons Grandonkel havde

---

Ligegyldighed. — En yndig Egn, Mrs. Chaworth, sagde Mrs. Byron . . . Annesley er et deiligt Sted, meget forskjelligt fra Abbediet, men skrækkeligt ensomt er her. Det er en stor Forandring for os, der komme fra en lille By og alle vore venlige Naboer. Meget forskjelligt fra Dulwich — er det ikke, George? — Jeg hader Dulwich, sagde Drengen. — Hade Dulwich, raabte Mrs. Byron, naa det maa jeg kalde Utaknemmelighed mod alle de kjære Venner. Desuden, George, har jeg ikke sagt dig, at du ikke maa hade Nogen? Aa De troer ikke, Mrs. Chaworth, hvad Møie det koster at opdrage det Barn, men naar han vil, kan han være saa artig som Nogen. Kan du ikke, George? — Lord Byron smilte haanligt, satte sig helt tilbage i den dybe Stol og svingede frem og tilbage med sine Fødder, der ikke mere naaede Gulvet. — Jeg er sikker paa, at Lord Byron altid er artig, sagde Mrs. Chaworth. — Naa, George, sagde Mrs. Byron, hør blot hvad der blev sagt. Hør hvad Mrs. Chaworth siger. Pas nu paa aldrig at give Fruen Anledning til at skifte Mening. — George krummede sin Læbe og vendte halvveis Ryggen til Selskabet. — George, min Skat, sig Noget! Har jeg ikke altid sagt dig, at naar du var ude i Besøg, skulde du nu og da lukke Munden op. Jeg holder ikke af snakkesalige Børn, men jeg holder af Børn, der svare, naar der bliver talt til dem. — Ingen har talt til mig, sagde Lord Byron i en tvær Tone. — George, min Skat,

dræbt i Duel), naar Moder og Søn vare der i Besøg og Husets unge Datter Mary Ann Chaworth et Øieblik lod sine Øine hvile paa George. Hun var 17 Aar gammel, da Byron var 15. Han

---

du veed, du lovede mig at være artig! — Hvad har jeg da gjort? — Lord Byron, sagde Mrs. Chaworth afbrydende, holder De ikke af at see Billeder? — Nei mange Tak, sagde den lille Lord i en mere høflig Tone, jeg holder af, at man lader mig i Fred. — De maa ikke, bedste Mrs. Chaworth, bedømme ham efter som De seer ham nu. Han kan være saa rar, naar han vil. — Rar! mumlede den lille Lord mellem Tænderne. — Hvis De blot havde seet ham i Dulwich af og til i et lille Theselskab, han var ligefrem Selskabets Perle. — Nei, jeg var ikke, sagde Lord Byron. — George, sagde hans Moder igjen i en høitidelig Tone, har jeg ikke altid sagt dig, at du ikke maa sige imod? — Den lille Lord hengav sig til en undertrykt Brummen. — Man spilte en lille Comoedie sidste Jul, og han spilte ganske deiligt. Nu skulde De ikke troe det efter den Maade, hvorpaa han sidder paa sin Stol. George, min Skat, jeg fordrer, at du er artig. Sid som en Mand! — Jeg er ingen Mand, sagde Lord Byron, jeg vilde ønske, jeg var. — George, sagde Moderen, har jeg ikke altid sagt dig, at du ikke maa svare mig? det passer sig ikke for Børn at svare... George, kan du høre hvad jeg siger, raabte Mrs. Byron med et Ansigt saa rødt som Skarlagen. — Alle Mennesker kan høre, hvad De siger, Mrs. Byron, sagde den lille Lord. — Kald mig ikke Mrs. Byron, det er ikke Maaden at tale til sin Moder paa, jeg vil ikke kaldes Mrs. Byron af dig. Jeg har næsten Lyst til

elskede hende lidenskabeligt og skinsygt. Paa Ballerne, hvor hun glimrede, maatte han, der ved sin Lamhed var forhindret fra at dandse, med kvalfulde Blikke see hende i de Andres Arme. En Aften hørte han endelig, hvorledes hun til Kammerpigen, som bragte Talen paa Byron og hans Udsigter, sagde: «Troer Du, jeg bryder mig

---

at reise mig og give dig et godt Dunk. O Mrs. Chaworth, sukkede hun, og en Taare trillede ned ad hendes Kind. Vidste De hvad det vil sige, at opdrage det Barn! — Kjære Frue, sagde Mrs. Chaworth, jeg er vis paa, at Lord Byron ikke har andet Ønske end at gjøre, hvad De helst vil have. De har vist misforstaaet ham. — Ja hun misforstaaer mig altid, sagde den lille Lord i en blødere Tone og med vaade Øine. — Saa, nu begynder han, sagde hans Moder og begyndte selv at græde paa det Forskrækkeligste, da i det Samme Erindringen om al hans Uartighed paany dukkede op i hendes Bevidsthed og hun foer op for at gribe til sin sædvanlige sidste Tilflugt: at give ham et godt Dunk. Hendes behændige Søn, der var vant til disse Storme, undløb, stillede en Stol foran sin Moder, hvorover hun nær var falden, og nu løb de rundt om Stuen. I sin Fortvivlelse snappede hun en Bog og vilde kaste den i Hovedet paa ham, men med et satanisk Smil bøiede han Hovedet, saa Bogen fløi ud gjennem en Rude. Hun gjorde endnu et desperat Angreb og i sin Forskrækkelse frelste den lille Lord sig kun ved at hvirvle Mrs. Chaworth's Sybord hen foran hende. Saa faldt hun over Bordbenet og fik et hysterisk Anfald, medens Lord Byron stod bleg og trodsig i en Krog.

noget om den lamme Dreng?» — han slugte Smerten og trak sig tilbage. 13 Aar senere skrev han under strømmende Taarer i Villa Diodati ved Genfersøen Digtet «Drømmen», som behandler dette Forhold — oversat paa Dansk af Poul Møller — og som leverer Beviset for, hvor dybt denne Ungdomsskuffelse gik ham til Hjerte*).

Forholdet mellem Moder og Søn blev stedse unaturligere, altsom Byron med mere og mere rolig Ironi mødte Moderens Anfald af Raseri. Det kom til saadanne Scener, at Moder og Søn engang hver for sig samme Aften sendte Bud til Apotheket med den Anmodning, at hvis den anden Part skulde

*) Høist charakteristisk for Moderen er den Maade, hvorpaa hun to Aar efter at Byron havde maattet opgive sine Forhaabninger, meddelte ham, at Mary Chaworth var bleven gift. Hun fik Efterretningen, da hun netop havde Besøg. Byron! raabte hun, jeg har en Nyhed til Dig. — Godt, hvad er det? — Hent først et Lommetørklæde, du vil faae Brug for det. — Byron gjorde det. Da Moderen saa fortalte ham, at Miss Chaworth var bleven gift, stak han hurtigt Lommetørklædet i Lommen og sagde med tvungen Ligegyldighed og Kulde: Er det det Hele?, medens en stærk Bleghed udbredte sig over hans Ansigt. Til Moderens Bemærkning, at hun troede, han vilde have sunket sammen af Sorg, tav han og ledede Samtalen over paa andre Gjenstande. Jo mindre han kunde have en Fortrolig i Moderen, des mere maatte han føle Drift til at betroe Papiret sine Følelser og Sorger.

forlange Gift, der da maatte blive udleveret en uskadelig Mixtur istedenfor. Have de truet hinanden med Selvmord? Det er med en trist Humor, at den unge Byron i sine Breve taler om de Udflugter, ved hvilke han nu og da frigjør sig for Scenerne i Hjemmet, Udflugter, om hvilke han ikke lader Nogen forudane det Ringeste, af Frygt, som han siger, «for det sædvanlige moderlige Krigshyl.»

I 1805 kom Byron til Universitetet i Cambridge og tilbragte der sin Tid mindre med Studiet af Universitetets Discipliner end med alle urolige Arter af Legemsøvelser, hvortil han allerede fra Barndommen af for at raade Bod paa sin Legemsfeil havde hengivet sig med Iver. At ride, svømme, dykke, skyde, boxe, spille Cricket og drikke, det var Færdigheder, som han satte sin Ære i at tilegne sig til Fuldkommenhed. Dandy'en begyndte at spire i ham, og i ungdommeligt Overmod morede han sig nu med at gjøre sine Udflugter sammen med en kjøn ung Pige, der fulgte ham i Mandsklæder, snart som hans Page, snart som hans yngre Broder, under hvilken sidste Benævnelse han var kaad nok til at forestille hende for en fremmed Dame i Badestedet Brighton. Newstead Abbedy havde været leiet ud. Saasnart det blev ledigt, flyttede Byron derind. Det var et virkeligt gammelt gothisk Abbedi med Refectorium og Celler, grundet alle-

rede i 1170 med Park og Sø og Ringmur og en gothisk Brønd i Gaarden. Her levede han med sine Kammerater et af ungdommelig Trods mod alle Regler fremgaaet Svirebroderliv, holdt i en Stil og stemplet af en Originalitetssyge, hvortil genial Ungdom, der endnu ikke er bleven sig Opgaver og Formaal bevidst, saa ofte i Historien er seet at forfalde. Man stod op Kl. 2 om Middagen, fægtede, spillede Fjerboldt, skjød med Pistoler, og efter Bordet gik til den gudfrygtige Omegns Forfærdelse en Hjerneskal fyldt med Burgunder rundt. Byron havde, da hans Gartner tilfældigvis var kommen til at opgrave et gammelt Munkekranie, i et Anfald af Lune ladet det fatte i Sølv, og han og hans Venner fandt nu en drengeagtig Morskab i, forklædte som Munke med Tonsurer, Kors, Rosenkrandse o. s. v. at benytte det som Bæger *). Man maa dog ikke i dette Træk alene ville see en ungdommelig Cynisme af den Art, som saa tidt f. Ex. hos unge Medicinere kan forenes med megen Livslyst; en Charakter som Byrons har sikkert følt en Art bitter Pirring i under Drikkelaget at have et saadant Memento mori for Øie. I de Linier, Byron har skrevet til denne Drikkeskaal, hedder det, at Berøringen af Menneskelæber altid maa være den Afdøde kjærere

*) Den nuværende Eier af Newstead har af religiøse Grunde ladet det begrave.

end Ormenes Bid. Af altfor stor Freidighed udsprang hans Extravagancer dog ikke. Han havde ikke blot den Tungsindighed, der hos fremragende Naturer i den første Ungdom saa gjennemgaaende er en Følge af med endnu uprøvede Evner og Kræfter at befinde sig Ansigt til Ansigt med lutter Spørgsmaal; han havde den Melancholi, som hans særegne Naturanlæg, hans Opdragelse, hans heftige Lidenskabelighed maatte medføre. Der fortælles fra denne Periode af hans Liv et Par Anekdoter, hvorover hans Biographer pleie at blive rørte. Den første angaaer hans Hund. Han satte i 1808 paa sin Yndlingshunds Grav en høist misanthropisk Indskrift, hvori han hævede den paa den samtlige Menneskeheds Bekostning, og gjorde samtidigt et (senere tilbagetaget) Testamente, hvori han fordrede at begraves ved Siden af denne Hund som hans eneste Ven. Det andet Vidnesbyrd om hans Følelse af Forladthed er Maaden, hvorpaa hans Fødselsdag 1809 blev feiret. Paa den Dag fyldte han sit 21 Aar og blev efter de engelske Love myndig. Denne Dag betragtes ellers efter engelsk Skik som den høieste Festdag; den feires i Adelsstanden med Dands, Illumination, Fyrværkeri og Beværtning af alle Godsets Beboere. Byron var saa fattig at han kun for Aagerrenter formaaede at skaffe sig Penge til at lade den traditionelle hele Oxe stege og give et Bal for sine Folk. Ingen Vognrække med høie Fremmede

holdt den 22de Januar 1809 for Slottets Port, hverken Moder, Søster, Formynder eller Slægtninge indfandt sig, han tilbragte Dagen paa et Hotel i London. I et af hans Breve fra 1822 hedder det: «Har jeg nogensinde fortalt Dem, at den Dag jeg blev myndig, spiste jeg til Middag Skinke og Æg og drak en Flaske Ale dertil. Det er min Livret og Livdrik; men da jeg ikke kan taale nogen af Delene, bevilliger jeg mig dem kun engang hvert 4de, 5te Aar paa høie Festdage.» Det er selvfølgelig morsommere at være rig end fattig, og mere smigrende for Selvfølelsen at blive lykønsket af Slægt og Frænder end at føle sig hjemløs og ene, men i Sammenligning med de Vanskeligheder og Afsavn og Ydmygelser, som enhver ung moderne Plebeier har at kjæmpe med ved Begyndelsen af sin Bane, ere denne unge Patriciers Gjenvordigheder dog virkelig for Intet at regne. De faae deres Betydning derved, at de tidligt henviste Byron, der som Aristokrat saa let kunde være gaaet op i Stands- og Slægtsfølelser, til de Hjælpekilder alene, som den enkelte isolerede Personlighed besad.

Det var ingen af Datidens store politiske Begivenheder, intet Indtryk af Begeistring eller Harme over de historiske Katastropher, hvorpaa Tiden var saa rig, der udrev Byron af det regelløse og planløse Liv paa Newstead. Saadanne Begivenheder som Fox'es Død, som det for Eng-

land saa vanærende Bombardement af Kjøbenhavn lode den Personlighed urørt som Yngling, hvem enhver politisk Hændelse, Daad og Udaad, skulde gjennembæve som Mand. Det var en privat litterær Gjenvordighed, der frembragte det første Vendepunkt i hans Liv. Medens Byron fra Sommeren 1806 til Sommeren 1807 boede i den lille By Southwell, havde han udført sine første poetiske Forsøg og hos de yngre Medlemmer af en borgerlig Gjenbofamilie, Pigot ved Navn, fundet levende Deltagelse for disse. I Marts 1807 kom Samlingen ud under Titlen «Hours of idleness». Blandt disse Digte er der intet meget betydeligt; de iblandt dem, som varsle om et energisk Følelsesliv tabe sig i en lang Række Skoledrengepoesier, dels Oversættelser og Efterligninger af de i Skolen læste klassiske Digtere og af Ossian, dels sentimentale og stilistisk umodne Venskabs- og Kjærlighedsdigte. Nogle faa angive os Nulevende, der jo have let ved at være bagkloge, i tydelige Omrids Byrons senere Personlighed og Stil; i Digtet «To a lady» der er rettet til Mary Chaworth findes et Par ægte Byronske Stropher:

If thou wert mine, had all been hush'd: —
  This cheek now pale from early riot: —
With passions hectic ne'er had flush'd
  But bloom'd in calm domestic quiet.

. . . .

But now I seek for other joys:
To think would drive my soul to madness;
In thougtless throngs and empty noise
I conquer half my bosom's sadness.

Men i Virkeligheden fortjente Digtene kun liden Opmærksomhed; og da de nu vare forsynede med drengeagtige og smagløse Anmærkninger, udstyrede med en fordringsfuld Fortale og paa Titelbladet bare Ordene «en Mindreaarig» føiede til Forfatternavnet, var der i denne Digtsamling Materiale nok, som kunde ægge til Spot og Satire. I Januar 1808 bragte da Edinburgh Review, Datidens kritiske Høiesteret, en (en rimeligvis af Lord Brougham forfattet) yderst haanlig Kritik af disse Digte. «Mindreaarigheden, hedder det heri, pranger paa Titelbladet, endog paa Bindet . . . Var Lord Byron bleven dømt til at præstere et Qvantum Poesi og isteden derfor havde indleveret dette Bind, er det sandsynligt, at Retten vilde have ladet Mindreaarigheden gjælde som Undskyldning. Men nu o. s. v.» Og Kritikeren fortsætter: «Maaskee er Meningen den at tilraabe os: Se saaledes kan en Mindreaarig skrive! dette Digt har sandt for Dyden et ungt Menneske paa 18 Aar forfattet, og dette andet er af en ung Fyr paa 16! men langt fra at undre os over, at et ungt Menneske gjør meget middelmaadige Vers, troe vi snarere, at af ti velopdragne Drenge i England, gjøre de ni Vers og den tiende bedre

Vers end Lord Byron . . . Vi maa give ham at betænke, at det at de sidste Stavelser rime sig og at Versefødderne ere rigtigt talte paa Fingrene — Noget, de endda ikke altid er hos ham — ikke er Indbegrebet af Alt, hvad der fordres af en Digter. En Smule Phantasi hører ogsaa til... o. s. v. o. s. v.» Artiklens Raad til Byron er da det at opgive Poesien og anvende sine Evner og sit Otium bedre. Som Henvendelse til Aarhundredets største engelske Digter fra En, hvis Fag det var kritisk at prøve og vurdere Aanderne, var Artiklen trods dens delvise Berettigelse unegteligt en grov Bêtise. Men for Byron var den det Bedste, som kunde hænde ham. Den slog ned i hans Sjæl som en Udfordring, den saarede hans Forfængelighed dødeligt og vakte hvad der skulde overleve den: hans Stolthed. En Ven der kom til ham, lige efter at Tidsskriftet var kommet ham i Hænde, forsikrer, at han havde et saa vidunderlig skjønt Udtryk af Trods og Stolthed i sine Øine, at ingen Kunstner, der skulde fremstille en krænket Guddom, havde kunnet finde en Model af mere frygtelig Skjønhed. Overfor Omverdenen skjulte han, hvor bevæget han var; i et Brev fra de Dage beklager han, at hans Moder har taget sig Artiklen saa overordentlig nær, erklærer, at den hverken har forstyrret hans Ro eller hans Appetit, og bemærker kun, at disse Papirkugler have lært ham at staae for Skud; men mere end

ti Aar efter skriver han: «Jeg husker endnu meget levende det Indtryk Edinburgher Kritiken gjorde paa mig; det var Raseri og det Forsæt at trodse og hævne mig, men ingenlunde Nedslaaethed eller Fortvivlelse. En ubarmhjertig Kritik er Gift for en begyndende Forfatter og denne slog mig til Jorden — men jeg sprang op igjen . . . fast bestemt paa at gjøre deres Ravneprophetier tilskamme og paa at det ikke skulde være sidste Gang de hørte fra mig.» Saaledes kom da ude fra Omverdenen af den Impuls, der for første Gang samlede den unge Mands lidenskabelige og spredte Sjæleliv til een eneste Følelse og et enkelt Forsæt. Med fast Beslutning og seig Udholdenhed satte han sig til at arbeide, sov om Dagen, stod op efter Solnedgang for at have mere Ro og skrev flere Maaneder itræk Nætterne igjennem indtil Morgenens Frembrud sin første navnkundige Satire.

XVII.

Navnkundig er den og blev den med Rette; dog ikke paa Grund af dens Vid og Lune, thi den har hverken Lune eller Vid, ikke heller paa Grund af det Træffende i dens Udfald; thi den har næsten kun blinde Hug tilhøire og tilvenstre, men paa Grund af den Kraft, den Selvfølelse, den uhørte Dristighed, som ligger bag den og her fik

Luft. Angrebene havde for første Gang givet Byron et Sandseindtryk, der snart skulde blive hans constante, den Følelse i hvilken han først helt fornam sig selv, og det var denne: Ene mod Jer Alle! Denne Sandsefornemmelse var Livselixiren for ham som for Historiens andre store stridbare Naturer. «Mig skulde man kunne haane ustraffet! Mig troer man at kunne knuse! Mig som ene er stærkere end dem Alle,» det er det Thema, som har sunget for hans Øren, mens han skrev. Edinburgherne vare vante til, at naar de i en saadan Recension sloge en lille Dusindigter til Jorden som en Flue, eller af Vaade skjøde en stakkels lille Sangfugl ned, den Paagjældende da græmmede sig i Stilhed, eller ydmyget gav sin egen mangelfulde Begavelse Skylden, saa at Kritiken i ethvert Fald fulgtes af en dyb Taushed. Men nu vare de stødte paa den, hvis uhyre Styrke og Svaghed det netop var aldrig at give sig selv Skylden for en Vanskjæbne, men med Lidenskab at kaste den over paa Andre. Ogsaa denne Gang fulgtes Kritiken af en halvandetaarig Taushed. Men da gik det som der staaer i Victor Hugos Digt:

Tout à coup au milieu de ce silence morne
Qui monte et s'accroît de moment en moment
S'élève un formidable et long rugissement,
C'est le lion *).

*) Hugo: Les châtiments. La caravane.

Og Billedet er det rette. Thi denne ikke smukke, ikke gratiøse, ikke vittige Satire er mere Brøl end Sang. Den Digter der har Nattergalens Strube fryder sig, naar han første Gang hører, at hans Stemme har Vellyd *); den grimme Ælling sporer sin Svanenatur, da den kastes ud i sit Element; men Løveungens Brøl overrasker den selv og lærer den, at den nu er voxet op til Løve. Man søge da ikke i «English bards and scotch reviewers» efter Kaardestød, givne med en fast og sikker Haand; disse Saar ere ikke slagne af en Haand, men huggede af en Klo — dog ex ungve leonem! Man søge ikke her om Kritik, Maadehold og Fornuft; har det saarede Rovdyr Skjønsomhed og Takt, naar en Kugle, der skulde dræbe det, kun har saaret det flygtigt? Nei Rovdyret seer sit eget Blod flyde, der staaer Blod for dets Øine og det vil udgyde Blod til Hævn. Det søger ikke heller den, som fyrede, alene; naar En af Skaren har saaret den unge Løve, da ve Skaren! Alle Englands Digternotabiliteter, de berømteste, de mest feirede, Enhver, der var vel anskreven i Edinburgh Review, og Enhver, som skrev deri,

---

*) Ret aldrig kan jeg glemme
Den allerførste Gang,
Da jeg min egen Stemme
Fik høre, at den sang.
Chr Winther: Til Een, Nr. 139.

blive i denne Satire behandlede som Skoledrenge af en tyveaarig Yngling, der nylig selv ikke havde været andet end Skoledreng. De løbe Spidsrod, den ene efter den anden, engelske Poeter og skotske Recensenter iflæng. Der forekommer her mangt et bidende Ord som ikke er sagt hen i Luften. Det tomme Phantasteri i Southey's Thalàba og denne Forfatters unaturlige Productivitet, de Beviser, Wordsworth's Digte levere for Sandheden af hans Lære, at Vers kun er Prosa, Coleridge's Ammestuebarnagtighed, og Lystenheden hos Moore snærtes med Hidsighed og Haan. Paa Scott's Marmion gjøres et Angreb, som minder om Aristophanes's Invectiver mod Euripides's Helte. Men den store Masse af disse Udfald ere dog saa uskjønsomme og ubesindige, at de i den følgende Tid bragte deres Forfatter langt flere Ærgrelser end dem, hvem de gjaldt. Byrons Formynder Lord Carlisle, hvem Hours of Idleness nyligt havde været dediceret, men som havde undslaaet sig for at indføre sin Myndling i Parlamentet, Mænd som Scott, Moore, Lord Holland, der senere hørte til Byrons bedste Venner, vare her overfusede uden Grund, ud fra rent urigtige Forudsætninger og med en colossal Kritikløshed, der kun har sit Pendant i den forbausende Redebonhed, hvormed Byron, saasnart han kom til bedre Indsigt, gjorde Afbigt og søgte at udslette Virkningerne af sine gamle Vildfarelser. Han stræbte nogle Aar senere for-

gjæves at bringe den engang trykte Satire ud af Verden ved at tilintetgjøre dens femte Oplag helt.

Foreløbig gjorde dén imidlertid stor Opsigt og skaffede sin Forfatter den ønskede Opreisning.

Byron havde i Begyndelsen af 1809 taget Ophold i London dels for at give sin Satire i Trykken, dels for at indtage sit Sæde i Overhuset. Da han ingen havde, til hvem han kunde henvende sig om Ledsagelse derind, maatte han mod Skik og Brug introducere sig selv. Hans Ven Dallas har beskrevet Scenen. Da Byron traadte ind, syntes han at blive endnu blegere end sædvanligt, og hans Træk havde Udtrykket af Krænkelse og Uvillie. Kantsleren, Lord Eldon gik ham smilende imøde og sagde ham nogle forbindtlige Ord. Med et stivt Buk berørte Byron til Svar Lord Eldons udstrakte Haand med sine Fingerspidser. Da Kantsleren saae sin Imødekommen saaledes forsmaaet, gik han tilbage til sit Sæde; Byron kastede sig skjødesløst paa en af Oppositionens tomme Bænke, blev der nogle faa Minutter, reiste sig og gik. Han vilde blot markere sin Plads og vise, til hvilket Parti han hørte. «Nu da jeg har indtaget mit Sæde, sagde han til Dallas, vil jeg reise udenlands.» I Juni 1809 forlod han England.

Længe havde han — som han i et Brev til Moderen fra 1808 siger — følt «at hvo der kun har seet sit eget Fædreland, aldrig kan bedømme

Menneskene fra et friere eller alment Standpunkt; thi, siger han, man lærer af Erfaring ikke af Bøger; Intet er saa belærende som den sandselige Betragtning af Gjenstanden selv.» Han reiste først til Lissabon (Digtet Huzza, Hodgson!) og Beskrivelsen af Cintra i første Sang af Childe Harold stammer fra dette korte Ophold, saa galoperede han med sin Ledsager Mr. Hobhouse til Sevilla og besøgte derefter Cadiz og Gibraltar. Intet af Sevillas pragtfulde og historiske Mindesmærker gjør noget Indtryk paa ham; men her som i Cadiz optage Kvinderne ham ganske. Han er ungdommeligt smigret ved de Avancer der gjøres ham af smukke spanske Damer og medtager fra Sevilla som Reliquie en tre Fod lang Haarlok. Gibraltar er ham som engelsk By selvfølgelig «et fordømt Sted». Men saa uberørt som han er af de historiske Minder, saa stærkt begyndte nu Landenes politiske Forhold at beskjæftige ham, og Spaniens til England sysselsætter ham først. De to første Sange af Childe Harold vise at han kun havde bitter Haan for Englands hele Udenrigspolitik; han spotter dets saakaldte Seir ved Madrid, hvor Englænderne havde 5000 Faldne uden at tilføie de Franske nogen væsentlig Skade og han er dristig nok til at kalde Napoleon sin Helt. Fra Spanien gik Reisen til Malta, hvis Fortidsminder, der senere henrykte den gamle syge Walter Scott, atter lode ham fuldstændig

kold. Den historisk-romantiske Sands fattedes ham ligesaa fuldt som den romantiske Nationalfølelse. Hans poetiske Tanker og Længsler dreiede sig hverken om Englands grønne Enge eller om Skotlands taagede Høilande, men om Genfersøen i dens evige Farvepragt og det græske Archipelagus. Ham sysselsatte ikke hans Folks historiske Bedrifter, ikke Kampene mellem den røde og hvide Rose, men Nutidens Politik og blandt Fortidsminderne kun Erindringerne om de store Frihedskampe. De gamle Statuer vare ham kun Sten, han fandt de levende Kvinder skjønnere end alle de antike Gudinder (Pottemagerarbeide, som han kalder dem i Don Juan), men han faldt i Tanker paa Marathonmarken og har i begge sine Epopeer forherliget den i udødelige Vers. Og da han i sit sidste Leveaar kom til Ithaka viser han Førernes Tilbud om at see Øens Monumenter tilbage med de Ord til Trelawny: «Jeg hader antiquarisk Vrøvl. Troe de Mennesker da, at jeg ingen lyse Øieblikke har og er kommen til Grækenland for at sammensmøre endnu flere Taabeligheder.» Den praktiske Frihedspathos slugte tilsidst endog den poetiske hos ham. Med Byron er den romantiske Sentimentalitet forbi, med ham oprinder den moderne Aand i Poesien og derfor var han en Mand, der virkede ikke blot for sit Land, men for Europa, og derfor er han en Sanger for dem, der tilhøre den Tid, hvori de leve.

Paa Malta var Byron stærkt fængslet af en ung deilig Dame, hvis Bekjendtskab han gjorde der, en Mrs. Spencer Smith, som af politiske Grunde forfulgtes af Napoleon, og der udviklede sig mellem ham og hende et sværmerisk Venskab, der har efterladt sig Minder i en hel Række af Byrons Poesier. (Childe Harold II, 30. To Florence. Lines written in an Album. Stanzas composed during a thunderstorm. Stanzas written in passing the Ambrasian Gulf). Fra Malta gik Reisen gjennem Vestgrækenland til Albanien «vilde Mænds trodsige Amme», som han i Childe Harold kalder Landet, hvor «Ulven streifer og Ørnen hvæsser sin Klo og Mænd huse, der ere vildere end Ulv og Ørn.» Hvor charakteristisk er det ikke for Byron, at hans første Reise gjaldt Egne, der laa udenfor al Civilisation, og hvor Individualiteten kunde udvikle sig frit uden Hensyn til nogensomhelst conventionel Skranke. Det var et Valgslægtskab som drog ham til disse Naturscener og disse Mennesker. Det gik ham som den unge Mand i Wordsworth's Ruth:

Whatever in these climes he found
Irregular in sight or sound
Did to his mind impart
A kindred impulse, seemed allied
To his own powers and justified
The workings of his heart.

Han, der i lige Linie stammer ned fra Rousseau, føler sig heftigt dragen til alle de i «Naturtilstanden» levende Folk*). Albaneserne ere næsten endnu den Dag idag saa vilde som deres pelasgiske Forfædre, og Næveret og Blodhævn gjælder endnu imellem dem som eneste Retsorden. Det første Skue af Mænd og Kvinder paa Kysten i de prægtige Costumer, med høie Filthuer eller Turbaner, med sorte Slaver, med pragtfuldt sadlede Heste, med Trommehvirvler og Muezzin-Raab fra Minareterne var, da Solen lige gik ned og lagde sine Straaler over det Hele, som et Syn af tusind og en Nat. Janina viste sig at være en endnu betydeligere By end Athen. Det var i Nærheden af denne By, at de Reisende i en Nat, som Byron har besunget, mistede deres Fører og at han ene mellem Bjergene med Hungersdøden

*) Han har skildret Rousseau i en Strophe, der synes skrevet om ham selv:

Here, the self-torturing sophist, wild Rousseau,
The apostle of affliction, he who threw
Enchantment over passion, and from woe
Wrung overwhelming eloquence, first drew
The breath, which made him wretched; yet he knew
How to make madness beautiful, and cast
O'er erring deeds and thoughts a heavenly hue
Of words, like sunbeams, dazzling as they pass'd
The eyes, which o'er them shed tears feelingly and fast.

Childe Harold III, 77.

for Øie imponerede sine Reisefæller ved det urokkelige Mod, som var hans mandige Særkjende i alle store Farer.

Dagen efter Ankomsten blev Byron indført hos Ali Pascha, den tyrkiske Bonaparte, hvem han trods hans Grusomhed og Vildhed altid havde beundret. Ali modtog ham staaende, var yderst venlig, bad ham hilse sin Moder og sagde, hvad særligt smigrede Byron, at han paa hans smaa Øren, hvide Hænder og lokkede Haar kunde kjende hans fornemme Fødsel. Besøget hos Ali har afgivet Motivet til vigtige Scener i 4de Sang af Don Juan; Lambro og endnu flere Byronske Figurer ere tegnede efter ham, som jo iøvrigt senere blev skildret af Hugo i «Les orientales». Ali behandlede Byron ganske som et forkjælet Barn og sendte ham vel tyve Gange om Dagen Mandler, Frugt, Sorbet og Sukkergodt.

Sikret mod Landets talrige Røverbander ved det bevæbnede Følge, Ali medgav ham, reiste Byron nu gjennem Albanien, og hans vilde Følgesvende fik ham saa kjær, at de, da han nogle Dage laa syg af Feber, truede med at slaae Lægen ihjel, hvis han ikke helbredte ham; som Følge heraf flygtede Lægen — hvorpaa Byron kom sig. Det var paa denne Tur, medens man overnattede i en Hule ved Artagolfen, at Byron blev Vidne til den Nattescene — Udførelsen af den pyrrhiske Vaabendands under Sang — der har givet Anled-

ning til Skildringen i Childe Harold II 67 og til den skjønne Sang «Tamburgi, Tamburgi!» I Athen gav Byrons Indignation over den engelske Plyndring af Parthenonssculpturerne ham Anledning til Digtet «Minervas Forbandelse» og en flygtig Forelskelse i en af den engelske Consuls Døtre ham Motivet til det lille Digt «Pigen fra Athen», hvis Heltinde i hele sit følgende Liv, endnu da hun var en lille bleg Matrone, blev overrendt af engelske Turister. 3die Mai foretog Byron sin bekjendte Svømmetur over Strædet ved Dardanellerne fra Sestos til Abydos i en Time og ti Minutter, af hvilken han hele sit Liv igjennem var saa stolt, og som han omtaler i Don Juan. Alt hvad han saae og oplevede i disse fremmede Egne skulde iøvrigt faa Aar efter afgive ham poetisk Stof. I Konstantinopel saae han en Dag Hundene æde Kjødet af et Lig og denne af ham selv oplevede Scene har afgivet et Motiv til Skildringen af Rædslerne i «Beleiringen af Korinth» og senere i «Don Juan» til Skildringen af dem, som Ismails Beleiring fører med sig. Og da han efter en Reise i Morea vendte tilbage til Athen, synes han selv at have oplevet det Kjærlighedseventyr, der ligger til Grund for Giauren. (Marquis'en af Sligo's Brev til Byron taler herfor). Udenfor al Tvivl er det i ethvert Tilfælde, at han en Dag, da han vendte hjem fra sit Bad i Piræus, mødte en Trop tyrkiske Soldater, der bar en i en Sæk indsyet ung Pige, som

skulde kastes i Havet, fordi hun havde staaet i Kjærlighedsforhold til en Christen. Med Pistolen i Haanden tvang Byron den hele vilde Skare til at vende om og udvirkede dels ved Bestikkelse dels ved Trusler Pigens Frigivelse.

Det brogede Reiseliv formaaede dog ikke at give hans Sind den Ligevægt, som fattedes det. Hans sidste Breve fra Reisen vise den yderste Melancholi. Formaalsløshed og deraf følgende Livslede synes at knuge ham til Jorden. Sorgen over at være dybt i Gjæld, over med en rystet Sundhed og et febersvækket Legeme at staae ene uden Venner gaaer gjennem alle hans Udtalelser. Han venter hjemme kun at modtages af Creditorer. I Virkeligheden modtoges han af Efterretningen om sin Moders Sygdom. Han ilede til Newstead for at see hende endnu en Gang og ankom Dagen efter hendes Død. Kammerjomfruen fandt ham om Aftenen siddende ved Liget og hørte gjennem Døren hans Hulken. Paa hendes Opfordring til ham om at beherske sin Smerte svarede han med Taarer: «Ak, jeg havde kun en eneste Ven og hun er død.» Men dog kunde han i sin overdrevne Sky for at Andre skulde see hans Smerte ikke overtale sig til at følge sin Moder til Jorden. Han stod ved Slotsporten, til Liget var forsvundet. Saa kaldte han paa sin Page, lod sine Fægtehandsker bringe og tog med krampagtig Heftighed sin sædvanlige Boxertime. Dog det overgik

hans Kræfter, han kastede Handskerne og ilede ind paa sit Værelse. — Umiddelbart herefter hensank han i en Paroxysme af Melancholi, under hvilken han paany testamentarisk bestemte, at Lord Byrons Krop skulde begraves ved Siden af hans Hunds.

Neppe var Byron landet, før hans Ven Dallas spurgte ham, om han ikke bragte nogle Vers hjem med fra sin Reise. Den kritikløse Byron viste ham da ikke uden Stolthed «Hints from Horace», en ny Satire i Popes Stil, og da Vennen, med Rette ikke synderligt opbygget ved Gjennemlæsningen, spurgte, om han ikke havde Andet, kom Byron frem med hvad han kaldte en «Del mindre Digte og en stor Mængde Spenser-Stanzer,» det var de to første Sange af Childe Harold. Paa Vennens indstændige Bøn bleve disse først givne i Trykken.

For os Nulevende smelter Indtrykket af disse to Sange let sammen med Erindringen om de to (sex til syv Aar senere) sidste, men man maa strengt holde de to Indtryk ude fra hinanden, hvis man vil stille sig Byrons Udviklingsgang klart for Øie. Der er et ligesaa stort Spring fra Childe Harold's første Halvdel til den anden, som fra den til Don Juan. — De Stanzer, Byron viste Dallas, ere velklingende, følte og nu og da pompøse; her klinger for første Gang Sang og Musik fra de Læber, over hvilke rig Vellyd

skulde strømme uafbrudt saa længe de drog Aande. Men vi have her dog kun den svage Skizze til det Digterphysiognomi, der ti Aar senere var kjendt af hele Europa. Digtets talrige og kraftige Naturbeskrivelser ere her endnu Hovedsagen, de lyriske Partier i Sammenligning hermed forsvindende i Volumen, og for et overfladisk Blik kunne disse Stanzer tage sig ud som en ung fornem og livstræt Englænders Reiseindtryk, kun at disse have modtaget et forædlende Præg ved Stilens strenge Idealisme; thi Childe Harold er et ligesaa udpræget idealistisk Digt som Don Juan er realistisk. Her findes i Stemningen et vist sørgmodigt Graat i Graat; Byron er her endnu ikke den, som springer fra een Følelse til en anden, helst dens modsatte Extrem, for at paaføre dem alle Vold og sønderrive dem des voldsommere, jo stærkere han spænder dem. Men skimte vi end kun Digterens Physiognomi i halv Profil, see vi end ikke Glimt af Satirikerens braaddede Lune eller af hans snart cyniske snart spøgende Smil, saa have vi dog her i Ynglingens varme og høitidelige Pathos det store Ego i dette Aarhundredes Poesi. Der er et Jeg i dette Digt, som behersker hver Enkelthed, et Jeg som ikke smelter hen i nogen Følelse, ikke gaaer op i nogen Sag. Medens de andre Digterpersonligheder kunde antage luftige, flydende, chrystalliserede Former, snart bleve usynlige bag en fremmed Personlighed,

snart forvandlede sig til kosmiske Væsener, snart gik helt op i de Sandsninger, de modtoge udefra, staaer der her et Jeg, der gjennem Alt forholder sig til sig selv og vender tilbage til sig selv, og det et bevæget, lidenskabeligt Jeg, om hvis Sindsbevægelse hver enkelt nok saa ringe Strophes Bevægelse vidner som den enkelte Conquilles Susen erindrer om Oceanets. Childe Harold (i det første Udkast Childe Burun) forlader efter en slet tilbragt Ungdom med Hjertet fuldt af Spleen et Land, hvor han ingen Venner og ingen Elskede efterlader sig. Han har den ungdommelige Lede ved Livet, som tidlig Overmættelse af Nydelser og en til Melancholi anlagt physisk Organisation fører med sig. Der er i ham intet Spor af Ungdommens freidige Munterhed, eller af dens Lyst til Fornøielser og Ry, han troer at være færdig med Alt efter at have prøvet Lidet, og Digteren smelter saa fuldstændigt sammen med sin Helt, at han aldrig endog blot et Minut hæver sig op over ham paa Ironiens Vinger. Alt dette, som imponerede Samtiden saa stærkt, er temmelig lidet tiltalende for en moderne kritisk Læser; den tragiske «Pose» er stærkt fremtrædende og den Tid, da Blasertheden var interessant, er forbi. Men Ingen, hvis Øie er øvet, kan heller oversee, at Masken her — thi her er en Maske — naar den kritisk fjernes, aabenbarer et alvorligt og lidende Aasyn. Masken var en Eneboers; kast den bort, og der

staaer en ensom Natur tilbage! Masken var tragisk Melancholi; riv den af og der ligger ægte Tungsind bag den! Harolds muslingebesaaede Pilgrimsdragt er vel kun en Domino paa Maskeballet, men den dækker en Yngling med ildfuld Følelse, med skarp Forstand, med mørke Livsindtryk og med sjelden Frihedskjærlighed. I Childe Harolds bedre Jeg er intet Uoprigtigt; for Alt hvad han tænker og føler, vil Byron selv staae inde. Og hvis den, som kjender Byrons egen Livsførelse i den nærmest følgende Periode skulde finde en Contrast imellem den digtede Personligheds gammelagtige Tungsind og den virkelige Personligheds ungdommelige og nydelsessyge Letsind, da kommer denne Uoverensstemmelse alene deraf, at Byron, som i Digtekunsten endnu fulgte den abstract idealistiske Retning, ikke formaaede at lægge hele sit Væsen for Dagen i Childe Harolds første Sange; det er vel Altsammen ham; men der er i ham endnu en helt anden Verden, som han først i Don Juan formaaede helt at faae med og fuldstændigt incarnere i sin Digtning. Selvskildringens Ufuldstændighed maa ikke forvexles med Forstillelse eller Affektation.

I Februar 1812 optraadte Byron i Parlamentet med sin Jomfrutale til Fordel for den fattige Arbeiderbefolkning i Nottingham, der havde slaaet de Vævemaskiner, der gjorde den brødløs, i Stykker, og mod hviken nu de strengeste For-

holdsregler vare foreslaaede. Talen er ungdommelig og rhetorisk men levende og varm; det laa ret for Byron at tale til Fordel for den forhungrede og fortvivlende Masse og med megen sund Forstand viser han sine Landsmænd, at en Tiendedel af den Sum, hvormed de beredvilligt havde sat Portugiserne istand til at føre Krig, vilde være tilstækkelig til at afhjælpe den grændseløse Nød, som man nu vilde bringe til at forstumme ved Fængsel og Galge. Byrons levende og haardnakkede Had til Krig er et af hine «Gran af sund Menneskeforstand» der altid forekomme opløste i hans Poesi og det besjæler ogsaa de første Sange af Childe Harold. Byrons anden Parlamentstale gjaldt Katholikernes Emancipation; den behagede lidet, men er særdeles god; man seer af den, at det var et af Modstandernes Argumenter, at skulde man give Katholikerne Religionsfrihed, kunde man ligesaa gjerne give Jøderne den — et Argument, som Byron besvarer med megen Logik. I hans Papirer findes med Hensyn til denne Tale følgende ungdommelige og humoristiske Udtalelse: «Da begge Partier i Emancipationsspørgsmaalet omtrent stode lige, sendte man i al Hast Bud efter mig og kaldte mig bort fra et Bal, som jeg, tilstaaer jeg, temmelig ugjerne forlod for at emancipere fem Millioner Mennesker.» Det er denne Art spøgende Ytringer af Byron da — i Stil med hans Notits om

Ægteskabet: Hvor det maa være behageligt at være gift og boe paa Landet; man har en smuk Kone og kysser hendes Kammerjomfru — som, fordi de saa lidet svare til det Childe-Haroldske Tungsind have været dumme Mennesker Bevis nok paa, at han ikke mente det alvorligt med Noget. Han var simpelthen meget ung, noget lapset, ansaa det for en Skam at udtrykke sig sentimentalt og havde altid til Motto den hellige Bernhards gamle Ord: Plus labora celare virtutes quam vitia!

Jomfrutalen gjorde ganske overordentlig Lykke og kom lige tilpas til at gjøre Reclame for de to første Sange af Childe Harold, der udkom to Dage efter at den var holdt. Digtets Virkning var overvældende; med eet Slag var Byron bleven en Berømthed, Londons nye Løve, Stadens legitime Hersker for Aaret 1812. Hele Verdensbyen, det vil sige: Alt det i den, der var skjønnest, finest, mest dannet og mest glimrende laa for den 23aarige Ynglings Fødder. Havde Childe Harolds første Sange havt de sidstes Egenskaber, den dybe Originalitet og den ærlige Kraft, som besjæler disse Mesterværker, da havde de sikkert ikke opnaaet denne larmende Popularitet. Stor Ærlighed og stor Originalitet vinde aldrig med eet Slag Massernes Gunst. Men netop det Tilsløretinteressante, det Uklartblaserte i disse Geniets første Forsøg gjorde Indtryk paa Hoben:

den Energi som skimtedes virkede des stærkere fordi den udtrykker sig en Smule theatralsk. Det var Dandyvæsenets Blomstringstid, hvor under den bekjendte Brummells Auspicier det egentlige Londoner high-life udfoldede sig med en Overdaadighed og Letfærdighed som ikke siden Karl den andens Dage. Selskaber og Baller, Theaterbesøg, Spil og Gjæld, Kjærlighedshistorier, Forførelser og deraf følgende Dueller det var Aristokratiets Livsindhold. Og Byron var Dagens, ja Aarets Helt. Hvilken Gjenstand for Beundring og Tilbedelse var ikke han for et Samfund som kjedede sig og led under sin egen Tomhed! Saa ung, saa smuk og saa brødefuld! thi Ingen kunde tvivle paa at han jo var et ligesaa mauvais sujet som sin Helt. Byron besad ikke Scotts Koldblodighed og Ligevægt overfor Fristelser og Smiger. Han lod sig glide med den Strøm som bar ham oppe. Kunstneren i ham trængte til at gjennemleve alle Stemninger og viste ingen fra sig. Med Lethed vedligeholdt han sit Digterry; thi med korte Mellemrum fulgte de poetiske Fortællinger, Giauren (Mai 1813), Bruden fra Abydos (December s. A.), Korsaren (færdig Nytaarsdag 1814), af hvilken der paa een Dag solgtes 13000 Exemplarer; den bitre Ode til Napoleon i Anledning af hans Abdication viste, at Byron ikke helt tabte den samtidige Politik afsyne for Poesi; saa skreves i 1815 Parisina og Beleiringen af Korinth. Det

Nye, det Fremmedartede og den exempelløse Lidenskabelighed i disse Productioner reve det afspændte Londonerselskab hen. Han var Phænomenet, hvorpaa Alles Øine hvilte. Unge Damer skjælvede i Selskaberne af Glæde ved Tanken om, at han mulig vilde tage dem tilbords og zitrede samtidig for at spise en Bid, da det vidstes, at han ei holdt af at see Kvinder spise. Man hengav sig ængstelig til den Forhaabning, at han vilde skrive et Par Linier i Ens Stambog. Hans Haandskrift alene var en Skat. Man spurgte hinanden om hvor mange græske og tyrkiske Kvinder, Kjærligheden til ham havde bragt Døden og hvor mange Ægtemænd han havde dræbt. Hans Pande og Blik saae ud som lutter Forbrydelse. Han bar ikke Pudder, hans Haar var vildt som hans Sindelag. Forskjellig fra almindelige Dødelige i enhver Henseende var han ligesom Korsaren af en Tarvelighed uden Grændse; forleden hos Lord den og den havde han ved en Diné ladet elleve Retter gaae forbi og forlangt Biscuit og Sodavand. Hvilken Gêne for Husfruen, der var saa stolt af sin Anretning! og hvilken Abnormitet i et Samfund, hvor kraftig Appetit er Nationaldyd!

Saaledes see vi Childe Harold i Person forvandle sig til Don Juan. Den ensomme Pilgrim blev Salonløve. Fuldt saa meget som Byrons Poesi gjorde naturligvis hans høie Rang, hans Ungdom og sjeldne Skjønhed Indtryk i Damekredsene. I

Walter Scotts Levnet findes om Byrons Ydre denne Ytring: «Jeg troer at have seet de bedste Digtere i min Tid og mit Land, men skjøndt Burns havde de skjønneste Øine, saae dog Ingen i den Grad ud som det man tænker sig ved en Digter som Byron. Hans Billeder give ingen Forestilling om ham; Lyset er der vel, men det er ikke tændt. Byrons Ansigt var Noget, hvorom man kunde drømme.» Det er bekjendt at en af Englands berømteste Skjønheder, da hun første Gang saae ham, udbrød: Dette blege Ansigt er min Skjæbne. Kvinderne havde altid optaget meget af Byrons Sjæleliv, Hentydningerne i Childe Harold gave Andledning til det Rygte, at han paa Newstead havde havt et formeligt Harem, skjøndt dette Harem i Virkeligheden synes at have bestaaet af en eneste Odalisk; om hans Reiseeventyr i Forhold til Kvinder dannede sig latterligt overdrevne Historier; som Følge af alt dette blev han nu formelig bestormet af Kvinderne; hans Bord laa dagligt fuldt af Breve fra ham bekjendte og ubekjendte Damer. En kom til ham forklædt som Page, formodentligt for at ligne Kaled i Lara, og mange flere kom uforklædte. Om den Hvirvel, hvori han levede, faaer man et Begreb, naar man hører ham fortælle Medwin, at han efter sit Bryllup i sin Kones Dagligstue en Dag traf tre gifte Damer paa een Gang, «hvilke han — for at bruge

hans egen Udtryksmaade — alle kjendte som Duer fra samme Slag.»

Det var et Liv i Forfængelighedens Triumpher, fuldt at tomme Nydelser; for Byron var det idetmindste bedre end Ro; thi Ro er, som han i Childe Harold siger, Helvede for stærke Hjerter. Var hans Hjerte iøvrigt her nogensinde med i Spillet? Jeg troer det ikke. Det Kjærlighedsforhold, som i disse Aar optog Byron og som fik en Betydning for hans senere Skjæbne, har som opbevarede Breve vise, kun været ham en Malstrøm i Malstrømmen og fristende som saadan, men har ladet hans Hjerte ganske koldt. Lady Caroline Lamb, en ung Dame af den høieste Adel, gift med den senere som Lord Melbourne bekjendte Statsmand havde længe næret et brændende Ønske om at lære Childe Harolds Digter at kjende. Hun var en vild, phantastisk, urolig Natur, der ingen Art Tvang taalte og hurtigt fulgte enhver Indskydelse, forsaavidt aandsbeslægtet med den tre Aar yngre Digter; hun var slank og smukt bygget med blond Haar og en blid Stemme; hendes Manerer udøvede skjøndt de syntes affekterte og excentriske en heftig Tiltrækning; kort sagt hun hørte til den Art «Bakchantinder, enthusiastiske Kvinder», som i Adam Homo synge:

Ved at splitte hans Hjerte
Faae vi Del i hans Smerte;
Ved at rase derinde
Maae vi Geisten dog finde.

Mens vi vildt ham omdandse,
Af hans Laurbær og Krandse
Snoe vi selv os et Smykke,
Som maa Alle henrykke.

Hun har spillet en lignende Rolle i Byrons Liv som Fru v. Kalb i Schillers.*) Forholdet vakte

*) I Lady Morgan's Memoirer findes nogle livfulde Notitser af Lady Lamb om hvorledes hendes Bekjendtskab med Byron blev stiftet: „Lady Westmoreland lærte ham at kjende udenlands. Hun foretog sig at præsentere ham. Kvinderne kvalte ham formelig. Jeg hørte Ingenting om ham, til en Dag Rogers (for han og Spencer og Moore vare allesammen mine Tilbedere) sagde: De skulde kjende den unge Digter, og han tilbød mig Manuscriptet til Childe Harold. Jeg læste det og det var nok. Rogers sagde: Han har en Klumpfod og bider sine Negle. Jeg sagde: Om han var saa grim som Æsop, saa maa jeg kjende ham. Jeg var en Aften hos Lady Westmoreland og Damerne vare alle forrykte i Hovedet over ham. Lady W. førte mig hen til ham. Jeg saae alvorligt paa ham og dreiede mig om. Min Mening om ham, var, som jeg skrev i min Dagbog: gal — slet — og farlig at kjende. En Dag eller to gik hen; jeg sad med Lord og Lady Holland, da han blev meldt. Lady Holland sagde: Jeg maa præsentere Lord Byron for Dem. Lord Byron sagde: Det Tilbud er

saa megen Opsigt, at den unge Dames Moder ikke rastede før det ved Datterens Reise paa et Besøg til Irland blev afbrudt. Byron tilskrev da Lady Lamb et Afskedsbrev, hvoraf denne senere tillod Lady Morgan at tage Afskrift, et Brev som er typisk for Byrons Stil i hans umodne Geniperiode og i hvilket jeg ikke troer, at nogen Psycholog vil finde Kjærlighedens Sprog. Det minder nærmest om Hamlets skruede Billet til Ophelia:

«Hvis Taarer, som Du saae og som Du veed, jeg ikke lettelig udgyder — hvis den Sindsbevægelse, hvormed jeg skiltes fra Dig — en

---

blevet gjort Dem tidligere; maa jeg spørge, hvorfor De vragede det da? Han bad om Tilladelse til at komme og besøge mig. Han gjorde det næste Dag. Rogers og Moore stode i Nærheden af mig, jeg sad paa Sofaen. Jeg kom just hjem fra en Ridetur. Jeg var uordentlig og hed. Da Lord Byron blev meldt, fløi jeg op, ud af Værelset for at vaske mig. Da jeg kom tilbage, sagde Rogers: Lord Byron, De er en lykkelig Mand; Lady Caroline har siddet i alt sit Smuds med os to, men da De blev meldt, fløi hun ud for at gjøre sig smuk . . . Fra det Øieblik af og i mere end ni Maaneder levede han næsten i Melbourne-House. Han var Midtpunktet for al Lystighed, idetmindste tilsyneladende . . . Hele bon ton i London samledes her hver Dag. Der var intet saa fashionabelt. Byron bestræbte sig for at drive dem alle paa Flugt.“ — Det forekommer mig, at disse med stenographisk Nøiagtighed opbevarede Ytringer give et fortræffeligt Billede af Londoner high life.

Sindsbevægelse, som Du maa have lagt Mærke til under hele denne nerverystende Sag, skjøndt den først blev synlig, da Afskedsøieblikket nærmede sig, hvis Alt, hvad jeg har sagt og gjort og endnu er rede til at sige og gjøre, ikke tilstrækkeligt har bevist, hvad mine virkelige Følelser ere og altid maa vedblive at være imod Dig, min Elskede, saa har jeg intet andet Bevis at tilbyde . . . Er der Noget paa Jorden eller i Himlen, der vilde have gjort mig saa lykkelig som at gjøre Dig til min Hustru alt for længe siden? Du veed jeg vilde med Glæde opgive Alt paa denne og hin Side Graven derfor, og naar jeg gjentager dette som et Omkvæd, kan jeg da misforstaaes? Jeg bryder mig ikke om, hvem der faaer dette at vide eller hvad Brug der bliver gjort af det — det er til Dig og Dig alene, at disse Ord ere rettede, til Dig selv. Jeg var og er Din, frit og helt, til at adlyde Dig, hædre Dig, elske Dig og flygte med Dig, naar, hvorhen og hvorledes Du selv vil eller lyster at bestemme.»

Det kan ikke undre Nogen, at Byron faa Maaneder senere iværksatte et Brud; hans Kjærlighed kan aldrig have været andet end den Art Reflexkjærlighed, der som i et Speil gjør alle Flammens Bevægelser efter uden egen Ild. Paa et Bal, hvor Lady Lamb kort derefter traf sammen med Byron, greb hun i sin Fortvivlelse over hans Ligegyldighed det første skarpe Redskab

hun kunde finde, Nogle sige en stor Sax, Andre (Galt) et itubrukket Geléeglas og skar sig dermed i Struben. Efter dette mislykkede Selvmordsforsøg gav hun (efter Grevinde Guiccioli's Paastand) først en ung Lord «de utroligste Løfter», hvis han vilde udfordre og dræbe Byron, og indfandt sig saa dog selv kort derefter hos Byron, «ingenlunde i den Hensigt at skjære Halsen over paa sig eller ham.» De Ord, hun, da hun ikke traf ham, efterlod paa hans Bord, foranledigede Epigrammet «Remember thee!» som findes blandt Byrons Digte. Syg efter Hævn greb Lady Lamb nu til Pennen og forfattede Romanen «Glenarvon», der udkom paa det for Byron alleruheldigste Tidspunkt nemlig lige efter at hans Hustru havde forladt ham, og som blev et af de værste Gjæringselementer i Stemningen imod ham. Bogen har dette Motto af Korsaren: «Han efterlod et Navn, knyttet til een Dyd og tusinde Laster» og skildrer Byron som en Dæmon af Forstillelse og Ondskab, udrustet med alle hans Heltes sletteste Charaktermærker. Alligevel har hun — maaskee for at undskylde sig selv — ikke kunnet lade være at meddele Billedet elskværdige Træk. Et Sted staaer der: «Hvis hans Væsen havde været af den Art, at han havde tilladt sig Nogetsomhelst, der lignede de Friheder eller den Familiaritet, der er saa hyppig hos Mændene, da var hun maaskee bleven forskrækket og advaret. Men hvad skulde

hun have fløiet? Visselig ikke det grove Smigreri eller de letfærdige og letsindige Forsikringer, som alle Kvinder snart vænne sig til, men en Opmærksomhed, der strakte sig til hendes mindste Ønsker, en paa een Gang fin og smigrende Respect, en Ynde, en Blidhed, der er ligesaa bedaarende som sjelden. Og alt dette forenet med alle Phantasiens Kræfter, med en Intelligens og et Vid, som ingen Anden har besiddet i lige Grad.» Under Byrons senere Ophold i Venedig blev Glenarvon oversat paa Italiensk, og Censor lod forespørge hos ham, om han havde noget imod, at Bogen udkom, da den i saa Fald vilde blive undertrykket; Byron svarede med at udgive den paa sin Bekostning. Lady Lamb forekommer i Byrons Historie kun endnu een Gang og paa en forunderlig Maade. Da Byrons Lig var blevet ført til England fra Grækenland og Ligtoget langsomt begav sig tilfods fra London til Newstead, kom midtveis en Herre og en Dame ridende imod det, og Damen spurgte, hvem der blev begravet. Da hun hørte Svaret, sank hun besvimet af Hesten. Det var Glenarvons Forfatterinde.

Byrons letsindige og vilde Londonerliv fik en foreløbig Afslutning ved hans Levnets mest skjæbnesvangre Begivenhed, hans Giftermaal. Stor Agtelse for Kvinden havde hans Livsførelse ikke givet ham; men Kvinden, som han elskede hende, var den hengivne, selvopgivende Skabning, som han i

alle sine Digtninge med Forkjærlighed har malt. Og nu vilde Tilfældet, at han til Brud skulde faa en seig og kraftig engelsk Charakter. Miss Anna Isabella Milbanke, eneste Barn af en rig Baronet, havde fængslet Byron ved sit simple og beskedne Væsen, lokket ham ved Udsigten til for hendes Medgift at kunne sætte Newstead istand, irriteret ham ved et Afslag, da han beilede til hendes Haand, interesseret ham ved kort derefter af egen Drift at begynde en Venskabsbrevvexling med ham, og hun gav ham nu endelig sit Ja som Svar paa et Beilerbrev, der blev skrevet i det uforsvarligste Letsind og afsendt, fordi en Ven, hvem han forelæste det, fandt, at det var «smukt skrevet». Af lutter slette, dels forfængelige, dels philistrøse Hensyn styrtede Byron sig ind i et Ægteskab, der ikke endte værre end det var til at forudsee. Under Forlovelsestiden var han forholdsvis i en munter Stemning. «Jeg er meget forelsket, skriver han til en Veninde, og saa taabelig som alle ugifte Herrer i denne Situation,» og et andet Sted: «Jeg er nu den Lykkeligste af alle Dødelige, da jeg for otte Dage siden er bleven forlovet. Igaar traf jeg den unge F., ogsaa den Lykkeligste af alle Dødelige; thi han er ogsaa blevet forlovet.» Saa barnagtige ere alle Brevene fra den Tid, at Byrons eneste alvorlige Bekymring synes den, at han ikke kan udstaae blaa Kjole og at det er Skik at lade sig

vie i en saadan. Dog alt som Brylluppet nærmede sig, blev han mere og mere ilde tilmode, hans Forældres Forhold havde tidligt indgydt ham Angst for Ægteskabet. Sine Følelser under Vielsen har han skildret i «Drømmen» og i Samtalerne med Medwin siger han, at han skjælvede og gav forkerte Svar.

«Sirupsmaaneden», som Byron kalder den, gik ikke hen uden Skyer. Jeg tilbringer min Tid [paa Landet hos Svigerforældrene], skriver han til Moore, i en skrækkelig Tilstand af Ensformighed og Stagneren og er udelukkende beskjæftiget med at spise Kompot, med at slentre omkring, med kjedeligt Kortspil, med Læsning i gamle Almanakker og Aviser, med at søge efter Muslingeskaller ved Stranden og med at iagttage Væxten af nogle forkrøblede Stikkelsbærbuske i Haven. Og nogle Dage senere: Jeg lever her meget comfortabelt og hører hver Aften paa den fordømte Monolog, som gamle Herrer kalde Underholdning, til hvilken min Svigerfader hver Aften har hengivet sig med Undtagelse af en, da han spillede Violin. De ere imidlertid meget elskværdige og gjæstfri. Bell er rask og ved uforandret Elskværdighed og godt Lune.»

Pegasus følte sig ikke helt vel i Aaget. Imidlertid, det unge Par reiste snart til London, indrettede sig glimrende, holdt Equipager, gav Selskaber o. s. v. saalænge, indtil Byrons Creditorer

indfandt sig. De 10000 Pund Medgift svandt som Dug for Solen; 8000 Pund, der netop tilfaldt Byron i Arv, gik samme Vei. Han maatte endog sælge sine Bøger. Murray tilbød ham 1500 Pund i Honorar for at han kunde beholde dem, men af falsk Stolthed sendte han Anvisningen sønderrevet tilbage. Herefter fulgte otte Udpantninger*), endog Ægtesengene bleve tagne i Beslag, da Møbler og Vogne vare bortførte. Under disse Forhold var det, at Lady Byron i December 1815 fødte sin Datter Ada.

Det var selvfølgelig ikke faldet den unge forvænte Arving ind at slige pecuniære Forhold forestode hende. Ikke desmindre var deres Samliv i Begyndelsen godt. De kjørte ud sammen og den unge Hustru ventede med stor Taalmodighed i Vognen, mens hendes Mand gjorde Visit. Hun skrev Breve for ham, copierede Digte og afskrev f. Ex. «Beleiringen af Korinth». Imidlertid manglede det ikke paa smaa Rivninger. Den unge Kone synes at have havt den Vane ved Spørgsmaal og Tiltale uafbrudt at forstyrre Digteren, naar han skrev, hvilket foranledigede ham til Udbrud af ondt Lune, som hun fandt høist upassende. Dernæst havde hun aldrig seet en Heftighed og Uregelmæsssighed som hans; engang saae hun ham i Raseri kaste sit Uhr ind i Kaminen og støde

*) Emigrantlitteraturen S. 73 staaer feilagtigt: tre.

det istykker med Ildtangen, en anden Gang affyrede han for Spøg eller af Vanvare en Pistol i hendes Værelse. Hertil kom Skinsyge. Hun vidste, i hvilket Ry for Kjærlighedshandeler han stod og særlig om Forholdet til Lady Lamb, hvis nære Slægtning hun var. Endelig havde Byron havt den ulykkelige Ide at lade sig vælge ind i Bestyrelsen for Drurylanetheatret og man begriber, med hvilke Øine hans Hustru saae det bestandige Forretningsforhold til Skuespillerinder, Sangerinder og Dandserinder. En Personlighed, der stod i Tjenesteforhold til Lady Byron, det Fruentimmer, han har skildret i «A sketch» gav sig til at spionere og opbrød Byrons Gjemmer og Breve. Til Syvende og Sidst er her endnu et mørkt Punkt, hvortil jeg kommer tilbage.

En Maaned efter Barnets Fødsel forlod den unge Hustru efter fælles Bestemmelse det urolige og uhyggelige Hjem for at tilbringe nogen Tid hos sine Forældre; men neppe var hun ankommen dertil, før hendes Fader lod Byron vide, at hun ikke vilde komme tilbage. Endnu, medens hun var underveis, havde hun tilskrevet ham et Brev (som nu er trykt), hvis Overskrift lyder «Dear Duck» (Søde Putte!) og hvis Underskrift er lige saa kjælen. Man begriber da Byrons Overraskelse. Han svarede Faderen, at han i denne Sag selvfølgelig ikke kunde anerkjende hans faderlige Myndighed, men maatte have sin Hustrues Erklæ-

ring; den faldt lige lydende ud. 1830 erklærede Lady Byron offentligt, at hun kun havde skrevet sin Mand saa kjærligt til i den Tro, at han var sindssvag, og at hun, hvis denne Antagelse havde stadfæstet sig, vilde have holdt trofast ud med ham, hvis ikke, paa ingen Maade vilde leve sammen med ham.

I et Novellefragment, forfattet af Byron i 1817, hedder det i Overensstemmelse hermed: «Faa Dage efter reiste hun til Aragonien med sin Søn for at besøge sine Forældre. Jeg fulgte hende ikke strax, da jeg havde været i Aragonien før . . . Medens Reisen stod paa, modtog jeg et meget kjærligt Brev fra Dona Josepha, der underrettede mig om hendes og min Søns Velbefindende. Efter hendes Ankomst til Slottet tilskrev hun mig et endnu kjærligere Brev, der i meget ømme og endog temmelig overgivne Udtryk anraabte mig om strax at reise til hende. Jeg forberedte mig netop til at forlade Sevilla, da jeg modtog et tredie Brev, dette fra hendes Fader, der i de høfligste Udtryk opfordrede mig til at ophæve mit Ægteskab. Jeg svarede lige saa høfligt, at jeg ikke vilde gjøre noget saadant. Et fjerde Brev ankom fra Dona Josepha, i hvilket hun meddelte mig, at hendes Faders Brev var skrevet paa hendes udtrykkelige Ønske. Jeg spurgte med omgaaende Post om Grunden. Hun svarte med Expres, at da Grunde ikke havde Noget med den Sag at

gjøre, var det unødvendigt at give nogen — men at hun var en forurettet og fortræffelig Kvinde. Jeg spurgte da, hvorfor hun havde tilskrevet mig de to foregaaende, kjærlige Breve, der opfordrede mig til at komme til Aragonien. Hun svarede, at det var fordi hun troede, jeg var gal, og at jeg blot havde behøvet at begive mig paa Reisen alene, saa vilde jeg uden Vanskelighed være kommen til min Svigerfaders Slot og der have fundet den ømmeste af alle Hustruer og — en stram Spændetrøie.»

Saasnart Byrons Hustru havde forladt ham, var han i Verdens Dom med eet Slag bleven en anden. Som han en Morgen efter Childe Harolds Udgivelse var vaagnet og havde fundet sig berømt, saaledes vaagnede han en anden Morgen og fandt sig anseet for infam og behandlet som fredløs.

Hvorledes gik det til? Aarsagerne ligge for Dagen. Aarsag var først og fremmest Misundelsen, ikke hin Gudernes Misundelse, som de Gamle ansaae for Kilden til de Stores Undergang, men Menneskenes smudsige og lave. Han stod saa høit; han var saa stor; med alle sine Feil var han intet Øieblik sunket til den spidsborgerlige Respectabilitets Niveau; i Tillid til sit Geni og sin Lykke havde han altid forsmaaet at vinde sig beskyttende Venner og været ligegyldig for, hvor mange Fjender han skabte sig paa sin Vei.

Til at tælle vare de allerede længe ikke mere. Misundelsen var først og fremmest hans Collegers, og blandt Misundelsens forskjellige Afarter er Skribent-Misundelsen en af de giftigste. Han havde haanet dem og kaldt dem Decadenceforfattere, berøvet Nogle af dem deres Navn og gjort Andre det umuligt at vinde et Navn — hvorfor skulde han forgudes og beundres og de altid forgjæves ordne deres Lokker til at modtage en Krands, som udeblev? Hvilken Lyst at rive ham ned fra Berømmelsens gyldne Trone og tilsøle ham i det Skarn, hvori de stod!

Han var. længe mistænkt og hemmeligt hadet i det religiøst og politisk orthodoxe Selskab. De Par Stropher i Childe Harold, der i de forsigtigste Udtryk vove en Tvivl om et Gjensyn efter Døden, vare blevne mødte med forkjætrende Raab og en hel Bog Anti-Byron skrevet imod dem. Hans fire Linier til Prindsesse Charlotte, der med Overskriften «Til en grædende Prindsesse» bleve trykte sammen med Korsaren og som trøste Prindsessen i Anledning af Prindsregentens politiske Omslag, bragte det hele mægtige Toryparti i Fyr og Flamme imod ham. Men hidtil havde han som ved et usynligt Pandser været beskyttet af sin «prestige»; hvad Under, at man rettede den offentlige Mening imod ham nu, da hans Privatliv aabnede en Breche!

Lady Byron og hendes Familie levede selv-

følgelig ganske efter Selskabets Hjerte og det var ikke vanskeligt at gjøre Den til et Monstrum, hvem en saadan Hustru saae sig tvungen til at forlade. Rygterne begyndte, Bagvaskelsen fødtes, formedes, fik Fødder at gaae paa, Vinger at flyve med og svulmede mens dens fløi. Dens Stemme steg som det skildres i Basile's berømte Arie fra en Hvidsken til en Susen, fra en Susen til en øredøvende Larm som en Torden mellem Bjerge. Hvo kjender ikke denne Concert, til hvis Iscenesættelse Gemenheden slaaer sig sammen med Enfoldigheden, og under hvis Opførelse Uvidenheden synger i Chor med den bevidste Nederdrægtighed, medens Skadefryden jublende slynger sine skarpeste Triller ind i Harmonien!

Misundelsen mod Byron gik i Hykleriets Tjeneste og virkede i dets Sold. Det civiliserede Hykleri har langt ind i det 19de Aarhundrede, i den religiøse Reactions Tidsalder, været den sociale Magt, hvis Autoritet kun ved sine Midlers Art, men ingenlunde ved deres Udstrækning og Virkekraft staaer tilbage for den, det 16de Aarhundredes Inquisitionstribunal besad. Saaledes bliver da, som Byron i Childe Harold siger, «den offentlige Mening en Almagt, hvis Slør bedækker Jorden med Mørke; indtil Ret og Uret blive Tilfældigheder og Menneskene blegne for at deres egne Domme skulle blive altfor klare og deres frie Tanker Forbrydelser og Jorden faae altfor meget

Lys.» Og saaledes blev, som han i Don Juan udtrykker det, Hykleriet en Vælde, som han maatte have 40 Præsters Kraft til værdig at besynge» *). Det kunde ikke være anderledes i en Tid, der frembyder saa mange Analogier med den Epoche, der betegner den antike Livsanskuelses Opløsning, en Tid, i hvilken en gammel theologisk Verdens- og Livs-Anskuelse, paa alle Punkter undergravet og gjennemhullet af Videnskaben, ude af Stand til at hævde sig ved sin egen indre Sandhed nødes til at klamre sig til det høiere Selskabs conventionelle Moral, og stive denne op til det Yderste for dog at have en Støtte, og i hvilken den kirkelige Autoritet og den spidsborgerlige Conservatisme staae som to Vaklende, der støtte hinanden. Kaster man Blikket ud over Europas Psychologi i Aarhundredets Begyndelse, da tager

---

*) Opinion an omnipotence — whose veil
Mantles the earth with darkness, until right
And wrong are accidents, and men grow pale
Lest their own judgments should become too bright
And their free thoughts be crimes, and earth have too
much light.
Childe Harold IV 93.

Oh for a *forty-parson power* to chant
Thy praise, Hypocrisy! oh for a hymn
Loud as the virtues thou dost loudly vaunt
Not practise! Oh for trump of cherubim!
Don Juan X 34.

det sig formeligt ud, som om alt det Hykleri, der havde spiret hos de franske Emigranter, der var steget og steget i den tydske Romantik, og som havde taarnet sig op under Reactionen i Frankrig nu styrtede ned over den ene Mands Hoved.

Den ædle Macauley siger i Anledning heraf: «Jeg kjender intet saa latterligt Skuespil som det britiske Publicum under et af dets periodiske Anfald af Moralitet. I Almindelighed gaae Bortførelser, Skilsmisser og Familietrætter hen uden at vække Opmærksomhed. Vi læse Skandalen, tale om den en Dags Tid og glemme den. Men een Gang hvert sjette eller syvende Aar bliver vor Dyd krigerisk. Vi kunne ikke taale, at Religionens og Sædelighedens Regler blive saaledes krænkede. Vi maa danne et Bolværk mod Lasten. Vi maa vise de Letfærdige, at det engelske Folk kjender Vigtigheden af de huslige Baand. Følgelig bliver en eller anden ulykkelig Mand, der i ingen Henseende er mere fordærvet end hundrede andre, hvis Overtrædelser ere blevne behandlede med megen Mildhed, udpeget som Syndebuk. Hvis han har Børn, blive de tagne fra ham; har han en Livsstilling, bliver han fordrevet fra den; de høiere Klasser hilse ham ikke, de lavere hysse og pibe af ham. Han bliver en Art Pidskedreng, ved hvis Straf og Smerter man paa samme Tid straffer alle Ugjerningsmænd af hans Art. Vi tænke saa med indre Velbehag paa

vor egen Strenghed og sammenligne med megen Stolthed Englands høie Trin af Moralitet med Pariserletfærdigheden. Tilsidst er da vor Forbitrelse tilfredsstillet. Vort Offer er ruineret eller har græmmet sig ihjel, og vor Dyd lægger sig til at sove igjen for de næste syv Aar» *).

Vare Aarsagerne til Byrons Fald af compliceret Natur, saa var Midlet des mere enkelt, det eneste virksomme, der i saadanne Tilfælde gives: Pressen. Allerede i Anledning af hans Vers til Prindsesse Charlotte havde Bladene grebet til de laveste Bagvaskelser imod ham, og der var i flere af dem en staaende Rubrik for smudsige Udfald mod den store Digter. Nu kunde Angrebene paa hans Privatliv tumle sig frit i Kraft af den Anonymitet, som trods al den Unatur og Corruption den medfører, er herskende i den engelske Presse. Anonymitetens Betydning er i Virkeligheden kun den, at den usleste Stymper, som neppe formaaer at holde den Pen, hvormed han lyver, kan sætte den offentlige Menings moralske Trompet for sin Mund og i Tusinder af Exemplarer lade den krænkede Dyds Stemme komme tilorde. Og ikke nok med at den enkelte Anonyme bliver Almenhed i de mange Exemplarer, han kan tilmed som anonym antage Hundreder af Skikkelser, skrive under alle mulige Mærker og i et Du-

*) Macauley: Essays.

sin forskjellige Aviser; og vilde een eneste Smørerer være nok til at forsyne en hel Presse med lave Udfald mod en enkelt i den offentlige Menings Øine fredløs Mand, hvorledes maatte da ikke Angrebene hagle ned over Byron, hvis Fjenders Navn var legio! Han erindrede senere kun faa af de Skjældsord, hvormed Pressen overfaldt ham. Han blev kaldt Nero, Apicius, Caligula, Heliogabal og Henrik den 8de, det vil sige, han blev beskyldt for alle Former af lav Grusomhed, af vanvittig Raahed, af dyrisk og unaturlig Vellyst, han blev afmalet med alle de Farver, Lumpenheden har paa sin Palet. Af alle hine Beskyldninger var den frygteligste den, der allerede da gik Pressen rundt og som satte Brændemærket paa det ham dyrebareste Væsens Pande, Beskyldningen for at leve i Blodskam med sin Søster. Og til alt dette ingen Mulighed for Svar. Hvo kan slaaes med Gadesnavset, som besudler En!

Rygterne fore fra Mund til Mund. Da Skuespillerinden Mrs. Mardyn optraadte paa Drurylane-Theatret umiddelbart efter Skilsmissen, blev hun hysset og pebet ud af Scenen, fordi den rent ud af Luften grebne Sladder havde udbredt sig blandt Tilskuerne, at denne Dame, med hvem Byron i Alt havde talt et Par Gange, stod i et Kjærlighedsforhold til ham. Han selv kunde aldrig gaae ud uden Fare. Han blev paa Gaden og paa

Veien til Parlamentet, hvor Alle lode som om de ikke kjendte ham, insulteret af den dannede Pøbel.

Da intet Forsvar var muligt, maatte han, saa stolt som han var, bøie Hovedet og vige Pladsen. Han følte, som han siger, «at naar de Bagvaskelser, man hvidskede og udtalte, havde Grund, saa passede han ikke mere for England; havde de ingen Grund, saa passede England ikke mere for ham.» Den 25de April 1816 indskibede han sig for aldrig mere at vende levende tilbage. — Fra dette Øieblik daterer Byrons sande Storhed sig. Edinburgherkritiken havde første Gang vakt ham til aandelig Bedrift. Dette nye Slag slog ham til Ridder. Der er absolut og aldeles ingen Sammenligning mulig mellem hvad Byron har skrevet før og efter hvad han opfattede som sin store Ulykke. Denne Ulykke sendtes ham af Historiens Genius for at rive ham ud af en bedøvende Forgudelse, og for at fjerne ham fuldstændigt fra hele den slappende Sammenhæng med det Samfund og den Samfundsaand, mod hvilken det var hans historiske Kald med mere Held og mere Kraft end nogen Anden at fremmane Oppositionen.

XVIII.

Da han anden Gang var bleven en hjemløs og ensom Pilgrim, optog han sin Ungdoms Reise-

digt paany. Han føiede tredie og fjerde Sang til Childe Harold. Han satte sig tilbage i sin Ungdoms Stemninger; men hvilken Fylde havde de ikke i Mellemtiden vundet! Den Accord, der fra først af ansloges i Childe Harold, det var Ensomhedens, Melancholiens og Frihedstrangens Treklang. Hver enkelt af dens Toner var nu bleven mange Gange saa klar og saa fuldtklingende.

Gjennem Værkets første Halvdel gik Ensomhedens Stemning som Betingelse for Kjærligheden til Naturen; allerede der hed det, at det at sidde paa Klipperne, at drømme over Floderne, langsomt at vandre gjennem ubetraadte Skove eller stirre ned i Afgrunde og Vandfald, det var ikke Ensomhed, men Samliv med Naturen; derimod at flakke om i Menneskesværmen og høre dens utaalelige Støi uden at elske Nogen eller elskes af Nogen iblandt den, det var at være tilgavns alene (Ch. H. II, 25, 26). Men disse Udbrud vare Erindringer om skjønne Barndomsindtryk fra Skotlands Bjergegne, eller det var Drømmerier som fremkaldtes ved Synet af Eremitens Bolig paa Athosbjerget; det var endnu, som Ensomhedsstemningen hos Wordsworth, en Kjærlighed til Naturen, der beroede paa Sky for en ubekjendt og fremmed Menneskeverden. Forskjellen mellem Følelsen hos Wordsworth og Byron var kun den, at Wordsworth havde Landbarnets og Landskabsmalerens stumt rugende Dvæ-

len ved Naturindtrykket, Byron Stadbeboerens higende og nervøse Kjærlighed til det, og at Wordsworth søgte til Naturen i dens Ro, medens Byron elskede den mest i dens Vrede (Ch. H. II, 37). I Værkets anden Halvdel er Ensomhedsfølelsen en anden. Der er en dyb Forskjel paa den Trang til ensomt Samliv med Naturen, Harold føler som uerfaren Yngling, og den, han fornemmer som Mand, efter at hans første Jordomseiling om Menneskene og Tingene er tilende. Ikke Sky for Menneskene, men Lede ved dem drev nu Digteren til at elske den stumme Natur. Et helt stort Samfund, det herskende Samfund i en hel stor By, der for det fremmede Øie syntes saa humant, saa fintfølende, saa rettænkende og ridderligtsindet, havde vendt sin Vrangside ud imod ham og Vrangen er lærerig, men ikke smuk. Han havde lært hvad Venskab man viser den Faldne og at den eneste Factor, paa hvilken den, der vil lægge Planer for sin Fremtid, med Sikkerhed kan regne, er de Andres Egoisme og Følgerne af den. Saaledes blev han anden Gang ene med sig selv; og den Poesi, han nu skrev, er ikke for selskabelige Naturer. Men hvo der om saa blot for kort Tid har lært at vende Menneskene Ryggen, kjendt Ønsket at leve i Fred for dem, følt Trangen til at forlade sit Hjem eller reise bort fra sit Land for at undgaae Skuet af Ansigterne og opsøge Skuet af fremmed Himmel og Jord, hvo der paa en-

somme Veie har følt Synet af et sig nærmende Menneske som Indtrædelsen af en smudsig Plet i hans frie og rene Synskreds, i ethvert saadant Menneskes Sjæl ville disse lyriske Udbrud finde Echo. Childe Harold er ene. Han har lært, at han mindst af Alt er skikket til at gaae i Trop med andre Mennesker, ude af Stand til at underkaste sine Tanker fremmede Tankers Herredømme eller til at give Magten over sin Sjæl til Aander, mod hvilke hans gjør Oprør. Hvor Bjergene stige, der føler han sig blandt Venner, hvor Havet ruller, der er hans Hjem; det Digt, Naturen skriver med Solstraaler paa Søen, er ham kjærere end en Bog i hans Fødelands Sprog. Blandt Mennesker føler han sig som den vilde Falk, naar man har klippet dens Vinger. Men skjøndt han flyer fra Verden, hader han den ikke derfor; det er hverken af Misfornøielse eller af Trods, at hans Sjæl samler sig dybt i sin Kilde; den frygter for at skumme over i Mennesketrängselen, hvor i et Øieblik et Menneskes hele Lykke kan sættes til «saa at alt hans Blod forvandler sig til Taarer». Er det da ikke bedre, siger han, at være alene og saaledes blive en Del af Alt omkring En, naar dog Synet af høie Bjerge er ham en velgjørende Følelse, medens Byernes Summen er ham en Tortur, og naar Fjeldet, Himlen og Havet ere en Del af hans Sjæl, som han af dem, og det at elske dem hans

reneste Lykke? Mindst ensom i Ensomheden aner hans Sjæl i den et uendeligt Liv, en Sandhed, som gløder den ren for Jeget. Harold har ikke elsket Verden, heller ikke elskede den ham. Han er stolt af aldrig at have smigret dens urene Aande, aldrig at have bøiet Knæ for dens Guder; aldrig at have lagt sin Kind i Folder til et Smil, han ikke mente, og aldrig at have været noget Echo, naar Mængden raabte; han var en iblandt dem, ikke en af dem. Men han vil som aaben Fjende skilles fra den Verden, han ikke elskede, og som gjengjældte ham det med Renter. Han troer, siger han, hvad hans egen Erfaring end har lært ham, at der gives Ord, som have samme Vægt som Gjerning, Haab, der ikke skuffer, sand Barmhjertighed, og to eller en, som er hvad de synes *).

Saaledes strømmer Ensomhedens Stemning over i Melancholiens. Ogsaa denne Streng var anslaaet i de første to Sange; men deres Melancholi var den rent ungdommelige Utilfredshed. En forspildt Ungdom laa bag Childe Harold og som den phlegmatisk melancholske Hamlet mellem Graverkarlene stod han ved Achilles's Grav og overveiede med et Dødningehoved i sin Haand, hvad Livet og dets bedste Ry var værd, medens han, som da endnu ikke havde smagt Hæderens Sødme, i

*) Childe Harold, tredie Sang passim.

Virkeligheden ikke attraaede Noget saa lidenskabeligt som Ry, det paa Skrømt og med tilraisonneret Philosophi forsmaaede og ringeagtede Ry. Nu har han nydt det og lært, hvor lidet nærende en Føde det er. Hans Hjerte er som et sønderbrudt Speil, der istedenfor eet Billede optager det samme tusindfold, og som umuligere kan glemme, jo stærkere det er brudt. Selv knækket søger han da i Naturen til det, som ved Modsætningen kan lindre hans Kval, det frie, aabne Hav, hvis Skummanke han allerede strøg som Barn og der kjender ham som Hesten sin Rytter og Herre; han elsker Havet, fordi dets Flade er den eneste, der ikke kan knækkes, ja end ikke rynkes eller fures, den eneste, der endnu den Dag idag seer ud som den saa ud i Tidernes Morgen. Men Alt i Naturen minder ham om Kval og Kamp. Den fjerne Torden er ham som en Stormklokkelyd, der vækker alt, hvad der havde lagt sig til Hvile i ham. Selv den yndige stille Nemisø forekommer ham ikke at ligne noget Fredeligt og Mildt; den synes ham «rolig som et kjært Had» (IV, 173). Hans Melancholi er nu helt cholerisk. Kunde han samle al sin Lidenskab i eet Ord og vilde dette Ord udtalt forfærde og splintre som Lynet, han vilde, siger han, ikke betænke sig paa at udtale det. Alt hellere end Ro! er hans Løsen: Ro er Helvede for livfulde Hjerter; der gives en Ild i Sjælen som een Gang tændt, uudslukkelig

søger at stige i stedse vildere Flammer. Det er en Feber, som er skjæbnesvanger for Enhver, der nogensinde kjendte den. Den er det, siger han, som gjør de Gale, og dem, der gjøre Menneskenes Børn gale: Erobrerne, Stifterne af Sekter og Opfinderne af Systemer, Sophisterne, Digterne og Statsmændene, alle de Urolige, som røre altfor stærkt op i Sjælens hemmelige Kilder, de Misundte og saa lidet Misundelsesværdige. Deres Aande er Tumult, deres Liv er Storm, som bærer dem til Undergang, og dog ere de saa skabte for Striden, at døer den hen, saa døe de selv som en Flamme, der ingen Næring fik. Ak, udbryder Harold, vi visne fra vor Ungdom af og stønne saa afsted gjennem Livet, syge — syge — ingen Løn vundet, ingen Tørst slukket, endnu paa Gravens Rand viser det Blændværk sig, efter hvilket vi fra først af forgjæves have jaget, for silde, altfor silde. Elskov, Ry, Ærgjærrighed, Havesyge — Alt er Et, Alt lige forfængeligt og lige forrykt, intet værre end det andet; thi det er Alt Meteorer med forskjellige Navne, og med Dødens sorte kvalmende Røg gaaer Lyset ud. — Ak vort Liv er kun Unatur, et Væsen, som ingen Plads har i Tingenes Harmoni, et uhyre kjæmpemæssigt Gifttræ, hvis Rod er Jorden, hvis Løv og Grene er en Himmel, hvorfra i forpestede Dugdraaber Sygdom, Ulykker, Trældom og Død,

al den Jammer vi see og al den, vi ikke øine, uophørligt dryssende falde ned!

Udaf alt dette rugende Mismod som Tanken om den almindelige Jammer (Verdenssmerte kalde Tydskerne det med et besynderligt Udtryk) uundgaaeligt lægger over Sjælen, var allerede i Childe Harolds første Sange Frihedskjærligheden som Digtets tredie Grundstemning den eneste forløsende Magt, den eneste, som angav en praktisk Opgave for Livet. Allerede i Portugal havde Harold udraabt: O kunde disse Volde omgive et frit Folk, og til Spanierne sunget: Op I Spaniens Sønner! Eders Gudinde, Ridderæren kalder. Allerede dengang tilraabte han det undertvungne Grækenland, der bestandig saae sig om efter Hjælp udefra: «Vide I det ikke, I arvelige Livegne, at den som vil være fri, maa selv slaae Slaget? Haabe I paa Gallerens eller Moskovitens Magt? Den kan maaskee styrte Eders stolte Tyran, men aldrig tænde Frihedens Ild paa Eders Alter! Nei, før Lacedæmons Helte staae op af Graven, før Thebens Epaminondas atter reiser sig, før Athens Sønner have modige Hjerter paany og græske Mødre atter føde Mænd, før er Trældommens Tid ikke omme! Men hans Frihedskjærlighed dengang var af rent politisk Natur, det var den frifødte Englænders Harme over at see de fremmede Folkeslag ude af Stand til at afryste et Fremmedaag, hans eget Folk aldrig havde baaret og umu-

ligt kunde tænkes at ville bære. Nu opfatter han Frihed i Ordets vide og fulde, almenmenneskelige Forstand. Nu føler han det, at den frie Tanke er Udgangspunktet for alt aandigt Liv. Lader os kun gruble kjækt, siger han: det vilde være en lav Opgiven af Fornuften at opgive vor Ret til Tanken — vort sidste og eneste Tilflugtssted. Det skal idetmindste altid blive mit. Skjøndt fra vor Fødsel af denne guddommelige Evne er lænket og martret, sammenkrummet, indespærret og holdt fangen, og opdraget i Mørke af Frygt for at Sandheden skulde skinne altfor klart paa det uforberedte Sind — Straalen bryder dog ind; thi Tid og Kunst ville helbrede de Blinde*). Og han vil ikke blot gruble, han vil handle. Han anraaber Tiden, den store Hævner, han minder den om at han med Ro og Stolthed har udholdt Verdens Had — og han har kjendt alle Hadets

---

*) Yet let us ponder boldly — 't is a base
Abandonment of reason to resign
Our right of thought — our last and only place
Of refuge; this, at least, shall still be mine:
Though from our birth the faculty divine
Is chain'd and tortured — cabin'd, cribb'd, confined,
And bred in darkness, lest the truth should shine
Too brightly on the unprepared mind
The beam pours in, for time and skill will couch
the blind.

Ch. H. IV 127 smlgn. Don Juan IX 24.

Arter*) — og han slutter med Bønnen: O lad mig da ikke have baaret dette Jern forgjæves i min Sjæl!

Naar han da nu atter reiser fra Land til Land, da svinder hans personlige Sorg sammen ved Skuet af Roms uhyre Ruiner og som hin Sulpicius, hvis Følelser Chateaubriand tilranede Helten i sine «Martyrer», føler han sin Skjæbnes Lidenhed i Sammenligning med den, som har bortmeiet Grækenlands Byer**). Og naar han ikke nøiet med den blotte Tankes Frihed vender Blikket udad og sysselsættes af de store politiske Kampe, da gjentager han ikke blot de gamle Opraab til de Faldne, som naar han tilraaber Vene-

---

*) From mighty wrongs to petty perfidy
Have I not seen what human things could do?
From the loud roar of foaming calumny
To the small whisper of the as paltry few,
And subtler venom of the reptile crew . . .
Ch. H. IV, 136.

**) O Rome! my country! city of the dead
The orphans of the heart must turn to thee
Lone mother of dead empires! and control
In their shut breasts their petty misery.
Ch. H. IV, 78.

Wandering in youth I traced the path of him
The Roman friend of Rome's least mortal mind
The friend of Tully.
Ch. H. IV, 44 smlgn. Reactionen i Frankrig S. 199.

dig, at Staden har druknet Aarhundreders Hæder i Slaveriets Dynd og at det var bedre den selv var sunket i Havet end at opleve slig Skjændsel; nei han vender sig kjækt mod de Mægtige, mod Seierherrerne ved Waterloo, dem han spodsk betegner som Napoleons Aber, og han seer fra Kampenes politiske Yderside hen til deres sociale Kjærne. Vistnok, siger han, har Frankrig tilsyneladende forgjæves taarnet Ruin paa Ruin af ældgamle Fordomme, der have levet siden Tidernes Fødsel, og vel see vi nu Fængsler og Troner reise sig igjen af alt dette Grus. Men det vil ikke vare. Thi Menneskeheden har endelig lært sin egen Styrke at kjende. Og har Frankrig end beruset sig i Blod til det spyede Forbrydelser — dog Frihed! gaaer dit sønderrevne Banner lig Tordenstormen imod Vinden og dine Trompetfanfarer klinge selv hendøende saa fuldt som om Echoet af dem aldrig skulde svinde. Har Fribedstræet end nu mistet sine Blomster og er Barken end saaret af Øxen, dog vil en ny Vaar, o Frihed, bringe dig en mindre bitter Frugt! Da har ogsaa jeg ikke levet forgjæves. Thi der er det i mig, som vil overleve Tid og Tortur og aande, naar jeg har udaandet, noget Ujordisk, som de Andre ikke ane, men som vil bevares som den erindrede Tone af en forstummet Lyra! (Ch. H. III, 82. IV, 97, 136). Saaledes smelte i dette skjønne Digt Ensomhedens, Melancholiens og Fri-

hedskjærlighedens Grundstemninger sammen, og saaledes udvides og uddybes Digterens Sjæleliv stedse mere, medens Digtet rykker frem fra Sang til Sang. Wordsworth havde forvandlet sit Jeg til Organ for England, Scott og Moore havde givet Skotlands og Irlands Følelser Luft i deres Sang; men Byrons Jeg er det almenmenneskelige, dets Sorger og Forhaabninger hele Menneskehedens. Da dette Jeg ret kraftigt og mandigt har trukket sig sammen i sig selv og fordybet sig i sin ensomme Sorg, udvider dets Smerte sig til Sorgen over al Menneskelivets Jammer, Jegets haarde og egoistiske Skal bliver sprængt og den dybe Frihedsbegeistring aabner sig Vei for at omfatte og løfte hele Digterens Samtid*).

---

*) I Martensens Den christelige Ethik S. 228 hedder det om Byron, hvis Sprog den høiærværdige Forfatter, der citerer Engelsk paa Tydsk, ikke synes at være mægtig: „Men tage vi ham i hans Helhed, maa det visselig siges, at hans Tro paa det politiske Frihedsideal langtfra var saa stærk som hans Foragt for den Verden, der er saa slet, at intet Frihedsideal deri kan blive virkeligt, intet sandt Fremskridt komme istand,“ en Ytring der hverken lader sig forsvare eller i det paagjældende Skrift forsøges forsvaret. Byron skal der gaae op i Kategorien „Pessimisme“. I Gr. Thomsens Disputats „Om Lord Byron“, et i en høist speculativ Stil affattet Stykke Arbeide, hedder det mere sundt: De unge Digtere [i Frankrig] bleve sig først ved Kjendskabet til Byrons Poesi selve Revolutionens Princip,

Saa holder Digteren da sin Gudstjeneste og samler sin Sjæl i Andagt. Han vrager alle «Afgudshuse», gothiske Kirker saavel som græske Templer, og ligesom de gamle Persere byggede deres Alter paa de høieste, Jorden overskuende Bjerge, saaledes bøier han sit Hoved i Naturens store Kirke, den som bestaaer af Jord og Luft*).

XIX.

Efter at have besøgt Valpladsen ved Waterloo, reiste Byron langs Rhinen ned til Schweiz, hvor han tog Ophold ved Genfersøen. I en af Pensionerne der traf han sammen med den fire Aar yngre Shelley. Shelley havde i sin Tid sendt Byron Queen Mab, men det Brev der fulgte med, var gaaet tabt og saaledes havde ingen Correspondance udviklet sig heraf; han var fjorten Dage tidligere ankommen til Stedet med Mary Godwin og med en Halvsøster til denne Miss Jane Clairmont, der allerede i London havde været lidenskabeligt betaget af Byron. Byrons

den frie Tanke [udhævet i Texten] klart bevidste S. 283.

*) Come and compare
Columns and idol-dwellings, Goth or Greek
With Natures realms of worship, earth and air,
Nor fix on fond abodes to circumscribe thy pray'r.
Ch. H. III, 91.

naturlige Datter Allegra er Frugten af den kortvarige Forbindelse, der nu fandt Sted mellem ham og den unge Dame.

Under Samlivet med Shelley modtog Byrons Aand nogle af de stærkeste og dybeste Indtryk, for hvilke han var modtagelig. Det første store Indtryk var det af Shelley's Personlighed og Livsanskuelse. For første Gang i sit Liv stod Byron overfor en helt moderne og helt emanciperet Aand. Med al sin geniale Evne til at tilegne sig hvad der stemmede med hans Natur havde han kun modtaget en halv, litterær og philosophisk, Dannelse og bestandigt mere maattet lade sig lede af Sympathier end af Overbevisninger. Nu traadte Shelley ham imøde, gjennemglødet af en Apostels Begeistring, længst ude over alle Tvivl, som en sand Humanismens Præst. Hverken det adspredte Liv i Londons Salon'er eller det knugende Tryk af tunge Skjæbner havde undt Byron Sindsro til at gruble synderligt over metaphysiske Problemer eller over Menneskehedens Reform; han havde været altfor sysselsat med sig selv. Nu mødte han lige paa det Punkt i sin Digterbane, da Jeget i ham begyndte at tøe op, den Aand som døbte med Ild. Hans Sjæl aabnede sig helt for den nye Paavirkning, og i en Række af de Skrifter, han nu fuldfuldførte, spores den meget tydeligt. De mange pantheistiske Udbrud i tredie Sang af Childe Harold ere uden Tvivl alle Frugter af Samtalerne

med Shelley, fremfor Alt er det skjønne Sted om almægtig Elskov som Naturens Aand (III, 100) et Udtryk for Shelleys Lære om Kjærlighed og Skjønhed som mystiske, Verden omspændende Magter. I en af sine Dagbogsnotitser gaaer Byron i disse Dage endog saa vidt i Shelley'sk Pantheisme, at han betegner den Stemning, der omgiver Clarens og Meillerie, Sceneriet for Rousseau's «Héloise» som en, der er «af høiere og mere omfattende Art end Sympathien med en enkelt Lidenskab; det er, siger han, Følelsen af Kjærlighedens Existents i dette Ords høieste og mest udstrakte Betydning og af vor egen Deltagen i dens Goder og Hæder; det er Universets store Princip, som her er mere fortættet tilstede end andensteds, og i hvilket vi, skjøndt vi vide, at vi have Del deri, tabe vor Individualitet, medens vi gaae op i det Heles Skjønhed.» En yderligere Paavirkning af Shelley lader sig eftervise i Aandescenerne i «Manfred» og især i dette Dramas tredie Akt, hvis Omarbeidelse foretoges paa hans Raad. Endelig havde «Kain», selv om Shelley, som han paastaaer, ingen direkte Del har havt i denne Digtnings Composition, ganske sikkert ikke faaet det Præg, som Digtet har, hvis man kunde tænke sig Shelley ude af Byrons Liv.

De to Digtere besøgte Chillon og den hele Omegn i Forening og saaledes modtog Byron det andet store Indtryk, som skulde indvirke produc-

tivt paa ham, Indtrykket af Alpekjæden. Det var en Lise for ham, der saa nylig havde indaandet Dunsten af Londons Selskabssale, at lade Øiet hvile paa den evige Snee, skyhøit over Menneskevrimlen at betragte Alpernes snebedækkede Skalper. Hans poetiske Forgjænger Chateaubriand afskyede Alperne; deres Storhed virkede trykkende paa hans Forfængelighed; Byron følte sig hjemme imellem dem. Manfred, hvis sandeste poetiske Værd maa søges deri, at det er et Alpelandskab og et Alpelandskab uden Mage, er directe fremgaaet af Naturindtrykkene. Taine har ladet sig henrive til det stærke Udtryk, at Byrons Alpeaander i Manfred kun ere Theaterguder; men Taine kjendte, da han skrev dette, ikke selv Schweiz. I ingen Omgivelser ligger Overgangen nærmere end her til at personificere Naturen. Selv en almindelig Reisende fristes dertil. Jeg erindrer, at jeg en Aften paa Rigi Kulm stod og betragtede de smukke Søer ved Bjergets Fod og de smaa Skyer, der langt nede ved deres Speil dreve afsted over dem. Da rullede paa een Gang langt ude fra Horizonten en lille hvid Klump. Da den et Minut efter naaede Pilatus, var den en uhyre Taagemaase. Med rivende Fart bredte den sig over Himlen og kastede sin Skykaabes milevide Flige ud til begge Sider. Den sænkede sig ned over Søernes Flade, indhyllede Klippespidserne, red paa Bjergryggene, fordybede sig i

Kløfterne, spredte saa endnu engang sine Flanker, hvirvlede som Røg mod Himlen, sank som Bly over Byerne, udslukte alle Farver og flød som Graat i Graat. Sneens Hvidhed, Træernes Grønt, Solskyernes tusinde Glimt og Farver oversvømmedes i et Øieblik og var borte. Blikket, som nylig streifede frit hen over den umaalelige Flade, heftede sig uimodstaaeligt tiltrukket alene ved den uformelige Masse, der hastigt flyvende og mægtig som en Klode i dens tidligste Tilstand foer ind imod Beskueren. Det var som himmelske Hærskarer, som hundrede Tusinder af luftige Ryttere, der i sluttet Trop kom susende paa vingede, lydløse Heste uimodstaaeligere end nogen jordisk Hær, sporløst udslettende Alting bag sig som Asiens Horder eller Attilas Hunner. En Nordbo maatte uvilkaarligt tænke paa Vanernes Tog. I det Øieblik Skyen naaede Kulmens Rand, tabte de Ydersstaaende sig for Synet, flere og flere bleve borte i den, saa slyngede den sig klam og tætfavnende om hver Enkelt, lukkede Munden til paa En og lagde sig om Brystet. — Det er Natursyn af denne Art, som have afgivet Materialet til de Aandesyner, som overfalde Manfred. Passus for Passus af Byrons Dagbøger er gaaet over i hans Digt og ikke sjeldent ere Udtrykkene i deres første løse Formning nok saa gribende som i Digtet. «Ankom til Grindelwald. Spiste til Middag. Red op til den høiere Gletcher —

lignede en frossen Orkan. [I Manfred staaer for Versets Skyld: en frossen Storm]. Stjernelyst, skjønt, men en Pokkers Sti . . . en Smule Lyn, men Dagen i det Hele saa skjøn som den Dag, hvorpaa Paradis blev gjort. Gik gjennem hele Skove af visnede Graner, alle visnede, Stammerne skrællede og barkløse, Grenene livløse; dette gjort af en enkelt Vinter — deres Udseende erindrede mig om mig og mine.» Alle disse Udtryk forekomme let omformede i Digtet.

Men hvor rige paa Udbytte nu end Byrons og Shelleys fælles Udflugter vare, saa bleve de dog paa mange Maader forbitrede dem. Deres reisende Landsmænd plagede dem overalt med deres Nysgjerrighed og trængte endog med utrolig Frækhed ind i Byrons Hus. Bleve de holdte ude derfra, stode de med Kikkerter langs Kysterne og Veiene for at gjøre deres Iagttagelser, kiggede over Havemuren og bestak Hotelopvartere, som senere i Venedig Gondolførere, for at erfare Skandale. At Byron og Shelley levede iflæng med to Søstre var det første Rygte, man bragte i Omløb, og alt som de to Digtere i Folkesnakken forvandledes til Incarnationer af Djævelen, antoge disse Rygter en stedse mere modbydelig Charakter. Man kan da ikke undre sig over, at da Byron en Dag paa Coppet traadte ind i Mme de Staëls Dagligstue, faldt en engelsk Dame, en gammel gudfrygtig Romanforfatterinde, Mrs. Hervey i Af-

magt ved Synet, som om hun, siger Byron, havde seet selve «hans sataniske Majestæt» komme anstigende.

Hvis vi ret ville forstaae Aarsagen til denne os nu saa latterlige Rædsel for Byrons Person, da føres vi til det sidste store Indtryk, Byron under sit Ophold ved Genfersøen modtog, nemlig det af en bestemt Bagvaskelse, der var bleven udspredt om ham i England, hvis Beskaffenhed og Udbredelse nu først blev ham klar. Det er den samme, som Mrs. Beecher Stowe for faa Aar siden meddelte Verden at have modtaget som fortrolig Meddelelse af Lady Byron, «medens en himmelsk Glands omgav denne Dames ætheriske Ansigt», Historien om det forbryderiske Forhold mellem Byron og hans Søster, Mrs. Leigh. Denne Historie var i Aarenes Løb bleven til en saa fix Idee hos Lady Byron, at hun, som et 1869 udgivet Skrift «Medora Leigh» udviser, end ikke tog i Betænkning at meddele en Datter af Augusta Leigh, der i Nød henvendte sig til hende, at hun ikke var en Datter af Oberst Leigh, men af Lord Byron og hans Halvsøster. Hun erklærede samtidigt, at hun stedse skulde sørge for hendes Underhold, Noget hun senere ganske forsømte at gjøre. — Om denne Beskyldning har Byron i det Øieblik, han forlod England, øiensynlig Intet eller saa godt som Intet vidst. Han har vel neppe læst alle Avisartikler

imod sig. Han siger selv: «Først temmelig længe efter min Afreise blev jeg underrettet om mine Fjenders hele Fremgangsmaade og Sprog. Mine Venner burde have sagt mig meget, som de fortiede for mig.» Først i Schweiz fik han gjennem en Ven Alt at vide. Herved forstaaes ogsaa først ret de fra Schweiz til Augusta rettede Poesier. Saaledes hedder det i Ch. H. III, 55: Og et mildt Kvindehjerte var forbundet med ham ved stærkere Baand end dem, Kirken knytter. Ren var denne Kjærlighed. Den bestod Prøven af det dødeligste Fjendskab og blev end fastere hærdet i en Fare, der mere end alt Andet overmander Kvindehjerter. Hendes Hjerte var fast og hans tungt, da han sendte hende denne Hilsen fra den fjerne Kyst.» Stanzerne til Augusta indeholde lignende Udtryk og Linien: «Skjøndt bagvasket kunde du aldrig vakle» (i det andet af Digterne til hende) viser, at ogsaa hun vidste om disse skjændige Rygter.

Først nu er ogsaa det i Schweiz indtrufne pludselige Omslag i Byrons Stemning imod Lady Byron forklaret. Han der i den første Tid efter Skilsmissen siger «at han neppe troer, der findes et muntrere, bedre, elskværdigere, behageligere Væsen end hendes» og som gav sin Voldsomhed og Ubetænksomhed al Skylden, seer nu kun Skyggesiderne ved hendes Charakter, og det er

under det nu skildrede overvældende Indtryk, at han begynder den stygge Krig mod en Kvinde, der ellers maatte synes saa uværdig, og udkaster det haarde Portrait af hende som Dona Inez i første Sang af Don Juan. Det afgjørende og i Sandhed knusende Bevis mod Lady Byron kom for Dagen i October 1869 i Quarterly Review. Der blev nemlig syv Breve og Billetter trykte, som Lady Byron efter Katastrophen har skrevet til Mrs Leigh, og som strømme over af Ømhed og kjærlige Forsikringer. Det hedder heri, at det er hende «en stor Trøst» at vide, at Mrs. Leigh er sammen med hendes Mand; hun maa vel nu give Afkald paa Retten til at kalde «sin dyrebareste Augusta» sin Søster, dog haaber hun, at dette ikke vil gjøre Skaar i den Godhed, Mrs. Leigh altid har næret for hende. «I dette Punkt idetmindste (!), skriver hun, er jeg Sandheden selv, naar jeg siger, at hvilken end min Stilling maatte blive, existerer der Ingen, hvis Omgang er mig dyrebarere eller mere kan bidrage til min Lykke. Disse Følelser ville under ingen Omstændigheder kunne forandres. Skulde du fordømme mig, vil jeg dog ikke elske dig mindre for det.» Saaledes har Lady Byron skrevet til den, hvem hun mange Aar efter har stemplet som den Skyldige, der drev hende ud af hendes Mands Hus. Ja, hvad mere er, den venskabelige Brevvexling mellem

Lady Byron og Mrs. Leigh varer lige til Byrons Død. Endnu Byrons sidste ufuldendte Brev begynder med de Ord: «Min kjæreste Augusta! For faa Dage siden modtog jeg Din og Lady Byrons Beretning om Adas Helbredstilstand.» Og nu skulde vi troe, at Lady Byron hele sit Liv igjennem har betragtet Augusta, der vedblev at være det forsonende Mellemled mellem Ægtefællerne, som den unaturlige Forbryderske, der var medskyldig i hendes Livs Ulykke. Hvilket Chaos af Løgn og Vanvid!

Vanvid er det rette Ord; thi, siger Quarterly Review, ligesom Lady Byron fra først af ikke kunde finde nogen anden Forklaring for sin Mands Handlemaade end Afsind, saaledes kunne vi nutildags ikke forklare os hendes anderledes end ved Sindssygdom. «Men der er en mærkelig Forskjel mellem hendes og Byrons Sygdom. Han overdrev paa sygelig Maade sine Feil, hun sine Dyder. Hans Monomani bestod i at ville være en umulig Synder, hendes i at ville være en umulig Helgeninde. Han gjorde i sine afsindige Stemninger alt muligt for at sværte sit Ry, og hun tog hans Selvanklager, der ofte kun vare daarlige Vittigheder og Mystificationer, for fuldt Alvor. Hendes Hallucinationer derimod gik ud paa at undergrave deres Navn og Rygte, der stode hende nærmest og som burde have været hende dyre-

barest. Hvilken af disse Aandsforvildelser var vel her den farligste og mindst elskværdige!» *).

Byrons sidste Indtryk i Schweiz var da Trykket af den forfærdelige Bagvaskelse, hvorunder han vaandede sig. Hans Tanker dreiede sig selvfølgelig atter og atter om den, og paa Kunstnervis gav han sig til at digte sig dybere og dybere ind i den. George Sand har etsteds i et Brev til Sainte-Beuve skildret sin Natur og Digter-Naturen i det Hele med et Par raske Træk. Talen er om Philosophen Jouffroy, der har ønsket at præsenteres for hende, men hvem hun nærer nogen Frygt for som en altfor streng og altfor lidet aandssmidig Moralist. «Jouffroy, skriver hun, er øiensynligt en Mand, som hvis Talen kom paa at spise Menneskekjød, vilde udbryde: Det er aldrig faldet noget virkeligt Menneske ind at spise Menneskekjød! De derimod med Deres videre Blik vilde sige: «Der skal gives Mennesker, som virkelig spise Menneskekjød!» jeg derimod vilde ganske sikkert tænke: «Hvordan mon Menneskekjød vilde smage!» — dybe Ord, der i sig indeholde en Definition paa Digterens Væsen i Modsætning til Iagttagerens og til Moralistens. Den stærke Trang til at tillade sin Indbildningskraft og sin Reflexion ethvert Experiment, til at

*) Quarterly Review Oct. 1869. Smlgn. Karl Elze's udmærkede Skrift Lord Byron S. 179.

gruble og phantasere over hvad Menneskene i Almindelighed frygte og skye, var i høi Grad udpræget hos Byron. Den bekjendte Anekdote, der har vakt saa stor Forfærdelse, at han engang med en lille Kniv i Haanden udbrød: Jeg gad vide, hvorledes En er tilmode, naar han har begaaet et Mord! har ingen anden Betydning. Det fristede ham at gruble sig ind i den Skyldbevidsthed, der fulgte med en forbryderisk Kjærlighed ikke mindre end at digte sig ind i den, der følger paa Mord. Hans tidligste Helte som Giauren og Lara have begaaet et hemmelighedsfuldt Mord, og det er bekjendt nok, at man uden videre paaduttede Byron denne hans Heltes Forbrydelse, ja at selv den gamle Goethe af Folkesnakken lod sig forlede til i sin Anmeldelse af Manfred at berette som «høist sandsynlig» den barnagtige Ammestuehistorie om at Byron i Florents (hvor han komisk nok i Alt har været een Formiddag) havde havt en Kjærlighedshistorie med en ung Kone, hvem Manden dræbte, og hvis Død Byron atter hævnede ved at berøve hendes Drabsmand Livet. Ganske som man tidligere troede at finde Beviset for hans Mordgjerninger i Laras tragiske Miner, saaledes har man i vore Dage villet see et Bevis for hans Incest i Manfreds Fortvivlelse og i Kains Ægteskab med sin Søster. Det kan ikke undre, at Byron og Moore engang paatænkte at forfatte en phantastisk Biographi af Lord Byron, i hvil-

ken han skulde have forført saa mange Medlemmer af det ene Kjøn og myrdet saamange Medlemmer af det andet, at man kunde haabe at stoppe Munden paa alle øvrige Anekdotsamlere ved Overbydelsen. De opgave kun Planen af Frygt for at Publicums Naivetet skulde tage Spøgen for Alvor.

Mangen Samtale mellem Shelley og Byron har da rimeligvis af let forstaaelige Grunde dreiet sig om Kjærlighed mellem Broder og Søster, saameget mere som det samme sterile Problem ogsaa sysselsatte den yngre Digter. Byron irriterede især den Omstændighed, at de Fromme toge saa stærkt paa Vei i den Anledning, da de dog selv dogmatisk foredroge, at Menneskeheden som nedstammende fra et eneste Par havde formeret sig gjennem Sødskendeparring. Derfor accentuerer han i «Kain», at Kain og Adah ere Sødskende og lader Lucifer forklare Adah, at hendes Elskov til sin Broder ikke er Synd, men at den hos Efterkommerne vil være det, hvortil Adah meget logisk svarer: Hvad er Synd, som ikke er Synd i sig selv? hvad gjør en ydre Omstændighed til Sagen?

Af alle de nu antydede psychologiske Elementer fremgik Manfred og Kain som Producter. Det første af disse Værker er det mindst betydelige af de to og taaler visselig ingenlunde den Sammenligning med Goethes Faust, hvortil det indbyder og som saa tidt er anstilt. Goethe selv

siger, at der kunde holdes en smuk Forelæsning over den, men den er nu holdt ofte nok, neppe nogensteds med større Originalitet og Talent end af Taine. Kun i et enkelt Punkt hæver Manfred sig over Faust. For Kritikeren angiver Intet en bedre Værdimaaler for et Værks forskjellige Partier end den Omstændighed, hvad det er han efter Aars Forløb har bevaret i sin Erindring af et Digt, og jeg veed med Vished, at det Eneste, jeg efter i et Aarti ikke at have læst Manfred, fandt i min Erindring, var Scenen, hvor han, som dog dømmer sig selv saa strengt, i sit Dødsøieblik, efter at have afvist Abbeden og hans Trøst, med fast Stolthed og dyb Foragt viser de onde Aander bort, med hvem han Intet har tilfælles og som han aldrig har givet ringeste Magt over sig. Modsætningen til Faust, der sælger sig til Mephistopheles og synker i Knæ for Jordaanden, er her frappant. Den engelske Digter har havt et Ideal af selvstændig Manddom for Øie, hvortil den tydske ikke har hævet sig, og hans Helt er ligesaa typisk Mand som Goethes Helt er Mennesketypen. Ene i Døden som i Livet er han uden Samkvem med Helvede som uden Forhold til Himlen. Han er sin egen Anklager og sin egen Dommer. Hele Byrons mandige Moral ligger heri. Paa de ensomme Høider hinsides Snelinien, hvor menneskelig Svaghed og Blødhed ikke mere trives, der aander hans Sjæl først let, og Alpeland-

skabet danner sig naturnødvendigt til Ramme om den med dets strenge Vildhed beslægtede Hovedperson.

Men i Manfred kommer kun den selviske Side af Byrons Digtersjæl frem. Hans dybe, almenmenneskelige Sympathi udtaltes for første Gang helt i Manfreds dramatiske Modstykke, Kain. Kain er Byrons Troesbekjendelse ɔ: Bekjendelsen af alle hans Tvivlsmaal og al hans Kritik. Naar man betænker, at han hverken som Shelley og Tydsklands store Digtere ad Reflexionens Vei havde tilkjæmpet sig en fri, human Verdensanskuelse, eller som vore Dages Digtere havde en videnskabelig Naturkundskab og en videnskabelig Kritik af de bibelske Oldskrifter bag sig som Forudsætning for alle Grublerier og Drømmerier over Fortidens og Nutidens Livsbetragtning, saa maa man med Beundring studse over den Energi og Alvor, hvormed han her greb alle de største Livsproblemer.

Som privat Personlighed var Byron visselig ligesaa ufærdig i sit Fritænkeri som han var dilettantisk i sin Politik. Hans klare Forstand oprørtes ved Tro paa det Absurde; men han var som de fleste store Mænd i Aarhundredets Begyndelse ɔ: før Religions- og Naturvidenskabens Udvikling, paa een Gang skeptisk og overtroisk. Han havde faaet Lede ved Religionen alt som Barn; Moderen slæbte ham regelmæssigt i Kirke, og han hævnede sig ved at stikke hende med Knappenaale,

naar han kjedede sig for stærkt. Som Yngling opirredes han ved den engelske Kirkes stive Bogstavtro med dens 39 Artikler og skrev i sit «Memorandum», at det var ligesaa unyttigt at forbyde Fornuftundersøgelsen som at tilraabe en Vaagen: Vaag ikke, men sov! Troen paa et evigt Helvede var ogsaa altid Gjenstand for hans evige Løier. Han skriver til Moore 1822: «Husker De Frederik den Stores Svar paa Klagen fra den Bondemenighed, hvis Præst havde præket mod Helvedkvalernes Evighed. Det lød saaledes: «Hvis mine troe og kjære Undersaatter i Schrausenhausen foretrække at blive evigt fordømte, saa staaer det dem frit for.» Og frygteligt var det for Byrons Landsmænd i Don Juan at see «gammel Rhum og sand Religiøsitet» anførte som de bedste Beroligelsesmidler for ophidsede Gemytter. Han afskyede vel Præsterne og udraaber hos Trelawny: «Naar have Præsterne beskyttet Geniet? naar En af deres sorte Bande vover at tænke, bliver han trommet ud som Sterne eller Swift» og hos Moore udbryder han: «De Skurke af Præster have gjort Religionen mere Skade end alle de Vantroe». Men med alle sine Vittigheder og alle sine Udfald var han usikker. Han vovede ikke at give de Resultater, hvortil Shelley's Reflexion havde ført ham, sit Minde, og han lod sin lille uægte Datter opdrage i et Kloster, for at ikke Barnet skulde paavirkes af Shelleys og hans Hustrus fritænkerske

Samtaler. Et smukt og charakteristisk Brev fra Shelley er et afgjørende Vidnesbyrd om Byrons Usikkerhed. «Lord Byron, skriver han, har læst et eller to Breve fra Moore for mig, hvori Moore taler meget venligt om mig, og jeg kan kun føle mig smigret ved Bifald fra en Mand, hvis Overlegenhed over mig jeg er stolt af at erkjende (!). Men Moore synes at frygte min Indflydelse paa Byron i religiøs Henseende og at tilskrive den Tone, hvori Kain er holdt, en Paavirkning fra mig . . . Jeg beder Dem forsikre Moore, at jeg ikke har den ringeste Indflydelse paa Lord Byron i saa Henseende; hvis jeg havde, vilde jeg visselig anvende den til af hans Sjæl at udrydde Christendommens Blændværk, der tiltrods for hans Fornuft stadig synes at kunne vende tilbage og ligge i Baghold for Sygdommens og Ulykkens Timer. Kain var undfanget for mange Aar siden og begyndt før jeg saae Byron i Ravenna. Hvor lykkelig skulde jeg ikke have været, om jeg havde kunnet tilskrive mig om og kun indirecte nogen Del i dette udødelige Værk!»

Vi see saaledes, at Byron som Privatmand ingenlunde var naaet til en principfast Livsanskuelse. Men desto mærkeligere er det at iagttage, hvorledes i hans poetiske Production hans Geni river ham med sig, gjør ham stor og seirrig i sin Argumentation og lader ham med en Sikkerhed uden Mage ramme de afgjørende Punk-

ter. Og hvilken Revolution skete ikke i europæisk Poesi, som i 1821 sad til Halsen i Bibeltro og religiøs Fordummelse, da Kain kom ud som et Budskab om Oprør; Indtrykket kan kun sammenlignes med det, som Strauss's «Leben Jesu» 14 Aar senere frembragte i den videnskabelige Verden. De store tydske Digtere havde i deres frie Hellenisme ladet Bibelen ligge «links». Her reiste sig en anden, mindre frigjort Digter, der sad indeklemt i Dogmeburet, men gik rundt deri som et fanget Rovdyr ruskende i Burets Stænger.

Kain er ikke skrevet med Inspirationens zitrende Hast, Stykket stormer og tordner ikke. Byron har her forstaaet at gjøre, hvad der for voldsomme Sjæle er det Vanskeligste og Indbegrebet af al Moral: at canalisere sin Lidenskab, det vil sige at frugtbargjøre dens blinde Strømme. Stykket er et Grublerværk. Det er et Værk af langsomt borende og hulende Reflexion, af sønderdelende Skarpsindighed og splintrende Tænkerevne. Intetsteds gjælder som her om Byron, hvad Goethe lader ham sige som Euphorion i anden Del af Faust: Das leicht Errungene — das widert mir — Nur das Erzwungene — ergötzt mich schier. Men Aandens hele hamrende og knusende Maskineri, der her tilsyneladende virker saa behersket, er sat i Svingning af en antændt og mægtigt brændende Indbildningskraft, og inderst inde er her en Sjæl som hulker. Byrons Tro er kommen ham til

Hjælp lige saa vel som hans Vantro. Med fuld poetisk Naivetet gaaer han ind paa den gammeltestamentariske Legende, som den foreligger. Han behandler Sagnfigurerne ikke som Symboler, men som Realiteter, og han er ærlig, idet han gaaer saaledes tilværks. Det falder ham let; thi hans Skepsis bevæger sig ogsaa indenfor hans Digtning bestandig paa Traditionens Grund og har den til Forudsætning. Tilmed var han gammeltestamentarisk i sin Aandsretning og sit Sjæleliv. I hans Indre dirrede Klageraab som Jobs, da han fik Trøst og Tilrettevisning af sine Venner, i hans Hjerte lød dumpt ved Dag og Nat et Hævnraab som Davids. De «hebræiske Melodier» ere Vidnesbyrd om, hvor naturligt det jødiske Klædebon passede for hans Følelses Former.

Idet Byron nu altsaa med fuld Troskyldighed gaaer ind paa Traditionen og foreløbigt krumbøier sin Fornuft under dens Aag, see vi i hans Digt den menneskelige Fornuft vride sig under dette Aag, reise sig imod det, martres af Braadden og stampe mod Braadden. Og hvad der gjør dette Skuespil end mere tiltrækkende er, at hin menneskelige Fornuft er ung og nyfødt. Paa den sande Digter virker Solens Opgang saa stærkt, som saae han den gaae op paa Skabelsens første Dag; hos Byron havde alle Tvivl og Spørgsmaal en saadan Friskhed, at de kunde lægges den første Spørger og Tvivler i Munden. Til at forme disse

Tvivlsmaal og Klager udfordredes der intet Ringere end den hele lange Række af menneskelige Generationer, der havde sukket og vaandet sig under Livets Grusomhed og nedarvede Legenders Absurditet. Men idet Aartusinders ophobede Vaande, idet den stedse forøgede Kval ved at føle den frie Menneskefornuft sammenskruet paa Troens Pinebænk, her er lagt den første Rebel i Munden, udtales Alt af ham saa oprindeligt og naivt, som var Millioners Tankearbeide alt udført af den først tænkende Hjerne. Denne mægtige Modsigelse er den første, som griber i Digtet.

Den Del af Dramet, i hvilken dels alle de indre Uoverensstemmelser i den jødisk-christelige Tradition, dels dens Uoverensstemmelse med Fornuften blottes, det krypt-polemiske Parti deri er vel for os nutildags af temmelig ringe Interesse; Menneskeheden har gjort saa mange Skridt frem siden 1821, at al den Spidsfindighed, der anvendes paa kritisk at kløve første Mosebogs Theologi for os omtrent tager sig ud som Polemik mod Troen paa Varulve. Men i Virkeligheden er denne Polemik jo kun tilsyneladende at tage bogstaveligt. Det kunde selvfølgelig ikke være Byrons Hensigt at skrive gudsbespotteligt; det vilde være Vanvid at fordriste sig til en Kritik af det høieste, altomfattende Væsen. Hvad Kain bekjæmper er i Virkeligheden kun den Tro, at Naturens Orden er af

ethisk Natur, at det Gode istedenfor at være Menneskelivets Formaal skulde være Menneskelivets Forudsætning. Men man maa erindre, at det menneskelige Sprog er fuldt af Ord, som Fortiden har dannet og som Eftertiden er nødt til at bruge, da Sproget ei har andre, skjøndt den fortolker dem om og om. Saadanne Ord ere f. Ex. Sjæl og Legeme, Evighed, Salighed, Paradiset, den første Fristelse, den første Forbandelse o. s. v., og Byron har i sit Digt beholdt alle Genesis's Udtryk*). Saaledes virker hans Drama ved denne anden tankevæk-

*) Renan siger herom: Supposé même que, pour nous philosophes, un autre mot fut préférable, outre que les mots abstraits n'expriment pas assez clairement la réelle existence, il y aurait un immense inconvénient a nous séparer par notre langage des simples qui adorent si bien à leur manière. Le mot *Dieu* étant en possession des respects de l'humanité, ce mot ayant pour lui une longue préscription et ayant été employé dans des belles poésies, ce serait renverser toutes les habitudes du langage que de l'abandonner. Dites aux simples de vivre d'aspiration à la vérité, à la beauté, à la bonté morale, ces mots n'auront pour eux aucun sens. Dites leur d'aimer Dieu, de ne pas offenser Dieu, ils vous comprendront à merveille. Dieu, Providence, immortalité, autant de bons vieux mots, un peu lourds peut-être, que la philosophie interprêtera dans des sens de plus en plus raffinés mais qu'elle ne remplacera jamais avec avantage.

Etudes d'histoire religieuse S. 418.

kende Modsigelse, at alle de gamle theologiske og barbariske Ord ere beholdte, saa at der bestaaer en uafbrudt indre Strid mellem Digtets Aand og dets Bogstav. Denne anden Modsigelse ryster de Læsere, som den første har skræmmet op.

Men til Opvisningen af den almindelige Theismes Fladhed svarer i dette Drama den lidenskabelige Udtalelse af Mennesketilværelsens uendelige Jammer. Ikke Pessimisme, som man med et tomt og intetsigende Ord har kaldt det, men den dybe Følelse af den ubortdisputerlige menneskelige Elendighed ligger til Grund. Langt dybere i Byrons Sjæl end Bitterheden mod den Verdensmagt, som kun skaber for at ødelægge, ligger Nødvendighedsfølelsen af Alles grændseløse Medlidenhed med Alle, den dybe Medfølelse med al den Kval, hvorpaa det er umuligt at raade Bod, men som det er umuligt ikke at fornemme. Kain er en Tragoedie om det Grundtragiske, at Mennesket fødes, lider, bliver skyldigt og døer. Byron motiverer den bibelske Legende: Adam er tæmmet, Eva er kuet, Abel er en blød og lydig Dreng; Kain er den unge Menneskehed, som grubler, spørger, attraaer og fordrer. Han skal deltage i Takkebønnen. Hvorfor prise og takke? For Livet, skal jeg da ikke døe? For Livet, har jeg da ønsket at leve? For Livet, er jeg da endnu i Edens Have? — Men hvad Ret lider jeg? For Adams Brøde? Hvad angaaer Adams Brøde mig?

Hvorfor fristedes han til at forsee sig? Af hvad Grund plantedes Træet, om ikke for hans Skyld? Hvorfor sattes det som det skjønneste midt i Haven i hans Nærhed, hvorfor friste Uskyldigheden ved at pirre dens Nysgjerrighed? Var det godt, fordi Gud vilde det? Er det et Svar? — Kan den Gode skabe det Onde og hvad Andet har han skabt? Og hvis det Onde fører til det Gode, hvorfor da ikke strax gjøre det Gode. I tusindfold Elendighed har han nu mangfoldiggjort sig selv og endda er han salig. Hvorledes kan man være lykkelig, naar man er det alene, salig, naar man er den eneste, der er det? Og ene er han, den ufattelige, utilintetgjørlige Tyran. — Vi ere Intet overfor ham. Vel! Da vil jeg idetmindste ikke hykle Tilfredshed med mit Intet og ikke synes fornøiet med min Kval. Krig af Alle mod Alle og mod alle Ting og Død for Alle og Sygdom for de Fleste og Tortur og Bitterhed, det er Frugterne af det forbudne Træ. Er Menneskets Lod saa ikke elendigt? Eet Gode gav Skjæbneæblet kun: Fornuft. Men hvo kan være stolt af en Fornuft, der er lænket til en legemligt trællende Masse og til elendige Behov i et Væsen, hvis høieste Lyst er en sød Selvfornedrelse, et enerverende og smudsigt Blændværk. Ikke Paradiset men Døden fik vi i Arv paa denne usle lille Jord, Sædet for Skabninger, hvis høieste Lykke skulde have bestaaet i at leve blinde i

Uvidenhedens Eden, hvorfra Kundskab var banlyst som Gift. Og nu Tanken, at al denne Elendighed skal forplantes og nedarves! At skue de første Taarer og gysende begribe, hvilke Have der ville flyde! Var det da ikke bedre at slynge det spæde Barn mod Klippen og dræbe det strax for at standse Jammerens Kilde i dens Udspring? Var det ikke uendeligt bedre, om Barnet aldrig var blevet født? Hvorfra faaer Nogen Mod til at sætte Børn ind i en saadan Verden? Og for denne Existens skal jeg opsende Takkebønner.

Dette er Stemningen i Kains Sjæl, da han tvinges til at skride til Offer, og udviklet er den bleven hos ham ved Lucifers Tale. Thi Lucifer foretrækker Marter for Kryberi med Hymner og Harper. Denne Lucifer er ingen Djævel. Han siger selv: «Hvo vilde gjøre det Onde for det Ondes Skyld! Ingen; men det er Surdeien for alt Levende og Livløst.» Han er heller ingen Mephistopheles; paa en enkelt svag Spøg nær er han strengt alvorlig. Nei denne Lucifer er virkeligt Lysbringeren, Videnskabens Genius, Kritikens stolte og trodsige Aand, Menneskets bedste Ven, styrtet fordi han ei vilde krybe eller lyve, men ubøielig fordi han er evig som sin Fjende. Han er Frihedens Aand. Men eiendommeligt nok! Han er ikke den klare og aabne Kamp for Friheden; men Friheden som den besjæler Sammensvorne og Conspiratorer, mørk og skummel, vandrende lyd-

løst ad forbudne Veie, en Frihedstrang som den, der i 1821 besjælede alle Europas fortvivlende unge Frihedsmænd.

I sin Bog «Retfærdigheden i Revolutionen og Kirken» udraaber Proudhon til Ærkebispen af Besançon: «Friheden, det er Eders Antichristen, o kom Satan, du af Præsterne og Kongerne Bagvaskede, lad mig omfavne dig, lad mig trykke dig til mit Bryst! Dine Værker, o du mit Hjertes Velsignede, ere ikke altid smukke eller gode; men de alene give Universet en Mening. Hvad vilde Retfærdigheden være uden dig? Et Instinct. Fornuften? En Vane. Mennesket? Et Dyr.» Den saaledes forstaaede Satan er ikke andet end den frie Kritik og var Byrons Poesi bleven opkaldt efter den havde den kunnet bære Navnet «den sataniske» uden Skam. Ved Lucifers Hjælp bliver Kain et Aandedrama; thi Lucifer fører sin Discipel gjennem Rummet, viser ham alle Verdener med deres Beboere, Dødens Rige og de i Fremtidens Taager hvilende, endnu ufødte Slægter. Af Kain fordrer han hverken blind Tro eller blind Underkastelse. Han siger ikke: Tvivl paa mig og du synker — tro og du bæres oppe! Han gjør ikke Troen paa sig til Betingelse for Kains Redning og fordrer hverken Knæfald eller Tak. Han aabner Kains Øine.

Saa vender da Kain tilbage til Jorden og den første Rebel lader den første Drabsmand alene

som Bytte for sine fortærende Tvivl. Der skal ofres, og han skal vælge et Alter. Hvad ere Altrene ham? Sten og Grønsvær. Han som afskyer Lidelsen, vil ikke slagte uskyldige Dyr til en blodtørstig Guds Ære, han lægger Frugter paa sit Alter*). Abel beder sin fromme Bøn efter Snoren. Han skal ogsaa bede. Hvad skal han sige? «Gud, behøver Du Ofre for at stilles tilfreds, saa tag mit! holder Du af Blod, maa Du søge Abels. Han, der reiste dette Alter, er som Du gjorde ham. Han begjærer Intet, som man vinder ved Knælen.» Da slaaer Lynet ned i Abels Offer og den himmelske Ild slikker begjærligt dette Alters Blod, medens Kains foragteligt væltes af Vinden. Har Gud da frydet sig ved Mødrenes Smerte, da Lammene førtes fra dem for at slagtes, glædede han sig ved at see de stakkels Dyrs Kval under den fromme Kniv? Kains Blod koger, han vil styrte hint Alter, men Abel hindrer ham deri og holder ham tilbage. Vogt dig, din Gud elsker Blod! — og besnæret af sin Harme, sine Kvaler, sin Skjæbne falder Kain i den Snare, Jehova har udspændt for ham, og begaaer det første Drab uden at vide hvad et Drab vil sige, og bringer saaledes selv den Død ind i Menneskeverdenen, hvis blotte Navn, da den blev spaaet Menneskeheden, havde hensat ham i en

---

*) Shelleys Indflydelse er paa dette Punkt øiensynlig.

Tilstand af Rædsel. Gjerningen er fortrudt før den er gjort; thi Kain, som elsker alle Mennesker, elsker inderligt Abel. Men saa følger Forbandelsen, Straffen, Forviisningen og Kainsmærket.

Dette Kainsmærke er Menneskehedens: Kvalens og Udødelighedens Tegn. Byrons Drama skildrer Kampen mellem den lidende og søgende Menneskehed paa den ene Side og hin Lynets, Stormens og Hærskarernes Gud paa den anden, hvis svækkede Arme nødes til at slippe Taget om en Verden, der vrider sig løs af hans Favn. For at udrydde den Verden, der fornegter ham, kan han lade Blodet flyde strømmevis og Baalene tændes i hundredevis af sine Præster; men Kain stiger uskadt op af Baalets Aske og pidsker disse Præster med udødelig Foragt. Kain er den tænkende Menneskehed, der en skjøn Dag sprænger Himlens gamle Hvælving og øiner Millioner af Kloder i deres Frihed rullende høit over Jehovas buldrende Tordenvogn. Kain er den arbeidende Menneskehed, der i sit Ansigts Sved stræber at frembringe et nyt og bedre Eden, ikke Uvidenhedens, men Kundskabens og Harmoniens, og som naar Jehova forlængst er syet i sit Ligklæde, endnu vil leve og trykke den gjenfundne Abel til sit Bryst*).

Kain blev tilegnet Walter Scott, som fandt,

---

*) Smlgn. Leconte de Lisle: Poemes barbares. Kain.

at Byrons Muse aldrig før havde taget en saa ophøiet Flugt og forud forsvarede Digteren mod Angreb. Men Kains Udgivelse i England blev ikke desmindre opfattet og udraabt som en formelig Nationalulykke. Allerede, da Manuscriptet indsendtes, trængte Murray paa for at opnaae Forandringer og Byron svarte: «De to Steder kunne ikke forandres uden at jeg lader Lucifer tale som Biskoppen af Lincoln, hvad ikke vilde være i den førstnævntes Charakter.» Strax efter Udgivelsen blev Bogen eftertrykt og Murray henvendte sig til Lord Eldon for at opnaae hurtigst mulig Beskyttelse af sin Eiendomsret. Han blev afvist og i disse Udtryk: «Retten erkjender i Overensstemmelse med alle andre Retter her i Landet, at Christelighed er Grundvolden for alle engelske Love. Ogsaa Beskyttelsen af Boghand lernes Eiendomsret hviler paa denne Grund. Men den foreliggende Bog, der har til Hensigt at nedsætte den Del af den hellige Skrift, hvortil den svarer, er ikke af den Art, at der kan tilstaaes Boghandleren nogen Skadeserstatning for Eftertryk.» Kain ansaaes da altsaa — ligesom Southey's Wat Tyler — for et saa forbryderisk Digt, at overfor det endog Eiendomsretten ikke mere gjaldt.

Imidlertid skrev Moore til Byron: «Kain er vidunderlig, frygtelig, vil aldrig blive glemt. Hvis jeg ikke feiler, vil den synke dybt ned i Verdens Hjerte.» Historien har stadfæstet denne Dom.

XX.

Da Strømmen af reisende Englændere henad Efteraaret 1816 begyndte at oversvømme Schweiz, kunde Byron ikke udholde Opholdet længere og begav sig med sin Ungdoms Reisefælle Hobhouse paa Vei til Italien. I Milano var det, at en af Samtidens fineste og mest skeptiske Iagttagere Henri Beyle traf sammen med Byron og det er et stærkt Bevis paa det overordentlige Indtryk hans Personlighed gjorde, at han betog endog denne Mands Aand, der altid var paa sin Post mod at forføres til utidig Begeistring og som hurtigt opdagede hvad der i Byrons Holdning var tvungent. Han siger: «Jeg traf sammen med Lord Byron i La scala Theatret i Minister de Brême's Loge. Jeg blev slaaet af hans Øine i det Minut han hørte Sextetten af Meyerbeers Elena. Jeg har aldrig i mit Liv seet noget saa Skjønt og saa Udtryksfuldt. Endnu den Dag idag viser dette sublime Hoved sig pludseligt for mig, naar jeg tænker paa, hvilket Udtryk en stor Maler burde give Geniet. Jeg havde et Øiebliks Enthusiasme . . . Aldrig kan jeg glemme hans Træks guddommelige Udtryk; det var den klare Bevidsthed om Magt og Geni.» Fra Milano kom Byron til Venedig, hans Yndlingsstad fremfor alle andre, som han har forherliget i fjerde Sang af Childe Harold, i Marino Falieri, i De to Foscari'er, i

Oden til Venedig og endelig i Beppo, der blev skrevet paa Stedet. Aldrig havde hans Sind været saa nedtrykt som i dette Øieblik og aldrig havde han trængt mere til Glemsel. Italiens henrivende Clima og bedaarende Atmosphære slog ham for første Gang varmt imøde. Han var 29 Aar gammel. Med sine skjønne Kvinder, sine letfærdige Sæder, sit hele sydlandske Liv indbød Venedig til en Sandsernes Tummel og Rus. En brændende Trang til Lykke og Nydelse laa i hans Natur og hans Trods var hidset til det Høieste. Man troede ham dog istand til enhver Udsvævelse, han kunde da lige saa godt virkeligt give sine reisende Landsmænd Noget at skrive hjem og de gamle Fruentimmer Noget at daane over; de daanede og skrev jo dog, hvad han saa gjorde.

Det første Byron foretog sig i Venedig var at tage sig en Gondol, en Gondoliere, en Loge i Theatret og en Elskerinde. Den sidste fandt han let; han havde indlogeret sig hos en Kjøbmand hvis unge 22aarige Hustru Marianne Segati skildres som en Antilope med store mørke Øine. Hun og Byron bleve saa forelskede i hinanden, at Byron lod Hobhouse reise til Rom alene. «Jeg vilde være reist med, skriver han, men er forelsket og maa vente til det er ovre». Den unge Kone trak ham med om i al Karnavalsglæden. Han levede ganske paa Venetiansk, sværmede Nætterne igjennem, iagttog — af Frygt for at

blive corpulent — sin sædvanlige Fastediæt, levede kun af Planteføde og maatte drikke sin Yndlingsdrik Rhum med Vand i store Kvantiteter for at holde Livsaanderne oppe. Thi paa samme Tid fuldendte han Manfred. Det giver et trist Billede af den daværende Planløshed i hans Liv, at han blot for at have en Modvægt mod Adspredelserne og give sine Dage et Tyngdepunkt, daglig tilbragte Timer med i Klosteret St. Lazarus at lære Armenisk af Munkene. Han lod sine Rideheste bringe til Venedig, og som Formiddagen var helliget til Armenisk, saaledes Aftenerne til Legemsøvelser, navnlig Ridning. Med Shelley og andre Venner lod han sig i en Gondol sætte over til Lidoen, hvor man saa red frem og tilbage. Et Minde om Byrons Samtaler under disse Rideture er bevaret i Shelley's: Julian og Maddolo. Han og Shelley see ved Solnedgang paa en af Øerne et vinduløst uformeligt Taarn, der hæver sig mørkt frem i Relief paa den flammende Himmel bag det. De høre Klokken derfra ringe med sin hæse Jerntunge. «Det vi see, sagde Byron, er Galehuset, og nu er det den Tid, da de Afsindige hver fra sin Celle ved Klokkeringning kaldes til Vesper. Og det, udraabte han, er vor Menneskelod. Lig denne mørke og skrækkelige Klokke maa Sjælen i sit solbelyste Taarn sammenringe vore Tanker og Længsler til at samles rundt om det sønderrevne Hjerte og til at bede som gale Mænd gjør

— hvorom? de veed det ikke selv». Ingen Lignelse maler bedre Byrons Liv paa dette Tidspunkt. Visselig vare da hans Længsler og Lyster som Afsindige, der kun een Gang daglig ringedes sammen af Daarekistens Klokke. Med Møie løsrev han sig, efter i Venedigs usunde Luft at have paadraget sig en hidsig Feber, saa længe fra Marianne Segati, at han paa en kort Udflugt kunde besøge Ferrara og Rom; men efter hans Tilbagekomst forsvandt den heftige Lidenskab, da Byron opdagede, at hun solgte de Smykker, han gav hende, og overhovedet gik ud paa at gjøre sig sit Forhold til ham indbringende. Under sit første Ophold i Venedig havde han fortrinsvis søgt det gode Selskab, der især samledes i den litterært dannede Grevinde Albrizzis Salon; nu trak han sig helt tilbage fra den gode Tones Herredømme. Han leiede til sig og sit Menageri et prægtigt Palads ved den store Canal; dette Palads blev snart til et Harem, og Yndlingssultaninde deri blev en ung Kvinde af Almuen Margarita Cogni, der, da hun var gift med en Bager, blev tituleret Byrons Fornarina paa det Kobberstik, hans Forlægger lod gjøre af hende. Hendes Ansigt var af det skjønneste venetianske Snit, hendes Skikkelse maaskee lidt for stor, men derfor ikke mindre skjøn og fuldkomment passende for Nationaldragten. Hun havde den venetianske Almues hele Naivetet og Pudserlighed, og da hun hverken

kunde læse eller skrive, kunde hun ikke plage Byron med Breve. Hun var skinsyg, rev Masken af fornemme Damers Ansigt, naar hun saae dem sammen med Byron og kom til ham, naar hun lystede, uden at bryde sig om Tid, Sted eller Personer. I et Brev siger Byron om hende: «Da jeg gjorde hendes Bekjendtskab, havde jeg en Liaison med en fornem Dame, der var uklog nok til at true hende. Margarita, som blev udæsket af Damen, slog sit Hovedklæde tilbage og svarte paa sin deciderede venetianske Maneer: I er ikke hans Kone, og jeg er heller ikke hans Kone. I er hans Elskerinde og jeg er hans Elskerinde. Eders Mand er et Fæ og min Mand er et Fæ. Hvad Ret har I saa til at skjælde mig ud? Er det min Skyld, naar han synes bedre om mig? — Efter at have fuldført dette Mesterværk af Veltalenhed gik hun sin Vei og overlod det til Damen at tænke over hendes Ord. Tilsidst indstallerede hun sig formelig hos Byron som donna di governo, reducerede ved streng Orden hans Udgifter til Halvdelen, og spadserede i en Kjole med Slæb og med en Fjederhat paa — Pragtgjenstande som det havde været hendes høieste Ønske at opnaae — rundt i Paladset, pryglede Pigerne, aabnede Byrons Breve, grublede for at lære sig Alphabetet og om muligt opdage Damebrevene iblandt dem. Med al sin Voldsomhed elskede hun ham; hendes Glæde, da hun saae ham vende uskadt hjem

fra en farlig Seiltour, var «en Tigerindes, der faaer sin Unge igjen», og da Byron ved hendes stedse stigende Uregjerlighed nødedes til at fjerne hende, kastede hun sig, efter at have søgt at saare ham med en Kniv, i sin Harme og Fortvivlelse ud i Canalen ved Nattetid. Hun blev fisket op i rette Tid og sendt hjem, og Byron nedskrev vidtløftigt hendes Historie til Murray; han vidste, at hans Breve til Forlæggeren ganske som trykte Sager eller offentlige Aktstykker gik fra Haand til Haand og Fornøielsen ved hans Udskeielser var kun halv for ham, medmindre han tillige havde sikret sig Forargelsen over dem i England.

Man seer det allerede af det citerede Brev; han gik ikke op i det tøilesløse venetianske Liv; han afvandt det en komisk og humoristisk Side. Det var da ogsaa langt fra, at det blev spildt for hans Udvikling som Aand og som Digter; medens hans Venner hjemme vare trøstesløse over at han saaledes satte sin Værdighed paa Spil og sin borgerlige Agtelse overstyr, udsprang af det vilde og lystige Carnevalsliv mellem Kvinder af Almuen og under Italiens leende Sol en ny realistisk Stil i hans Poesi. I sin Ungdoms Digtninge havde han vemodig og smertesønderrevet skildret Livets Ebbe, i «Beppo» reiste paa een Gang Livets Springflod sig. Det var Humorens Realisme, Livets Virkelighed opløst i Latter og Skjemt. Der havde i hans tidligste Pathos været nogen Mono-

toni og en Del Manierertbed. Her skjød hans Genius Ham, Monotonien brødes af uafbrudt vexlende Themaers og Tonarters Gjennemkrydsen af hinanden og al Maneer var som pustet bort af ærlig Latter. Der havde i hans tidligste Satirer været en god Del Bidskhed og en betydelig Mangel paa Gratie og Lune. Nu da hans eget Liv en kort Stund havde antaget Charakteren af en Fastelavnsleg, kom Gratien af sig selv dandsende og snoende sig gjennem hans Stropher, medens Lunets Bjælder ringede Takten dertil. Beppo er selve Carnevalet i Venedig — hint gamle Thema, hvilket Byron som en anden Paganini fandt paa sin Vei, løftede iveiret paa Spidsen af sin guddommelige Violinbue, og nu udstyrede med en Uendelighed af kjække og geniale Variationer, med et overdaadigt Broderi af Perler og gyldne Arabesker. Han havde lige i de Dage faaet et engelsk komisk Digt om Kong Arthur og Ridderne af det runde Bord i Haanden, forfattet af Diplomaten John Frere, der her havde efterlignet Italieneren Berni's Omarbeidelse af Bojardo's «Den rasende Roland», det første Digt, i hvilket Ottaverimet er brugt. Det vakte Lysten hos Byron til at forsøge noget Lignende og af Efterligningen fremgik den nysnævnte kunstneriske Spøg, hvis fuldkomne Originalitet udslettede enhver Erindring om et Forbillede. Her havde han fundet den Form han kunde bruge, det Vaaben, som laae for hans Haand:

Ottaverimet med dets trefold sammenrimede Sextet, til hvis Masse Slutningsrimet føier snart et Facit, snart en Spøg, snart en sproglig Overgivenhed, snart en susende Vittighedspil. Hvad Digtet handler om? Om ligesaa lidt som Alfred de Musset's Namouna eller Paludan-Müllers «Dandserinden», der 16 Aar efter (1833) skreves som Efterligninger deraf. Handlingen er Intet: At en Venetianer reiser bort fra sin Kone og bliver saa længe borte, at hun længst har antaget ham for død og længst er saa godt som gift paany, da han pludselig efter at være solgt som tyrkisk Slave kommer hjem og klædt som Tyrk finder sin Kone paa et Maskebal med sin mangeaarige Efterfølger under Armen. Han staaer efter Ballets Slutning ved Døren til sit Hus, da Parret stiger ud af Gondolen. Da alle tre ere komne sig lidt af den første Overraskelse, forlange de tre Kopper Kaffe og nu udspinder sig følgende Conversation. Laura siger: Beppo! Gud, hvor dit Skjæg er voxet! hvor kunde det dog falde dig ind at blive saa længe borte? Er du virkelig bleven Tyrk? og har du et Harem? og er det sandt at de spise med Fingrene istedenfor med Gaffel? Hvilket Shawl du dog har om Hovedet! det faaer jeg, det er klart. Og er det sandt at de aldrig spise Svinekjød? — Dette er al den Forklaring, Manden faaer eller æsker; han laaner, da han ikke kan gaae ud i sit Costume, foreløbigt et Par Benklæder af sin Efterfølger, Lauras Cavaliere ser-

vente, og Historien ender med fuld Harmoni. Den er i og for sig af underordnet Betydning; men den var Byron Forskolen til hans Mesterværk Don Juan — det eneste af Byrons Værker, der indeholder og rummer Livets hele vide Ocean med dets Storme og dets Solskjær, dets Ebbe og dets Flod.

Byrons Venner gjorde det ene Skridt efter det andet for at bevæge ham til at gaae tilbage til England og saaledes løsrive ham fra det Liv, han førte; Overtalelserne vare frugtesløse; istedenfor at vende tilbage solgte han (for 94,000 Pund) Newstead Abbedi, som han i sin Ungdom havde erklæret aldrig at ville skille sig af med, og saa bestemt var han paa ikke nogensinde at ville vende tilbage, at han endog med Skræk tænkte paa Muligheden af at blive ført hjem som Lig. Han skriver: «Jeg haaber, Ingen vil tænke paa at conservere og balsamere mig for at bringe mig hjem. Mine Ben vilde ikke kunne finde Ro i nogen engelsk Grav og mit Støv ikke kunne blande sig med Landets Støv. Den Tanke, at En af mine Venner kunde være saa slet at bringe mit Lig til Eders Land, kunde endnu paa Dødssengen gjøre mig rasende. Ikke engang Jere Orme vil jeg fodre». Da indtraf en Begivenhed, som paa en uforudseet Maade gjorde Ende paa den polygamiske Existens, Byron førte i Venedig, og som fik en afgjørende Betydning for hans Liv. I April 1819 blev Byron i et Selskab hos Grevinde Ben-

zoni forestillet for den unge sextenaarige Grevinde Teresa Guiccioli født Grevinde Gamba, der lige da var bleven gift med den nogle og tredsindstyveaarige Grev Guiccioli, som allerede to Gange havde været Enkemand. Forestillingen fandt Sted imod begges Ønske; den unge Grevinde var træt og ønskede kun at komme hjem, Byron var uvillig til at gjøre nye Bekjendtskaber, begge gave kun efter af Høflighed mod Værtinden. Men fra det første Øieblik af, de talte sammen, kastedes en Gnist i begges Sjæle, der aldrig blev slukt. Grevinden siger: «Hans vidunderligt skjønne og ædle Træk, hans Stemmes Klang, hans Væsen og det ubeskrivelige Trylleri, der omgav ham, gjorde ham til et Phænomen, der var overlegent Alt, hvad jeg før havde seet. Fra den Aften af saaes vi dagligt under mit Ophold i Venedig». Efter faa Ugers Forløb maatte Teresa med sin Mand vende tilbage til Ravenna. Denne Afsked rystede hende saaledes, at hun den første Dag flere Gange faldt i Afmagt og derefter i saa heftig en Sygdom, at hun halvdød kom til sit Hjem. I de samme Dage mistede hun sin Moder. Greven besad en Række Landsteder og Slotte mellem Venedig og Ravenna, og fra hver af disse Stationer rettede Teresa de lidenskabeligste Breve til Byron, hvori hun udtalte sin Fortvivlelse over Adskillelsen og bønfaldt ham om at komme til Ravenna. Rørende er den Skildring, hun efter Ankomsten giver af Forandringen i hele

hendes Følelsesliv. Medens hun tidligere kun havde drømt om Fester og Baller, har, siger hun, hendes Kjærlighed nu saaledes forvandlet hendes Væsen, at hun overenstemmende med Byrons Ønske undgaaer alle Selskaber og i dyb Ensomhed kun sysselsætter sig med Læsning, Musik, Ridning og huslige Beskjæftigelser. Hun blev af Længsel og Græmmelse farlig syg; en tærende Feber syntes at nage paa hendes Liv og Svindsotssymptomer indfandt sig. Saa begav Byron sig da paa Veien. Han fandt Grevinden sengeliggende med Hoste, Blodspytning og virkelig som det syntes Døden nær. Han skriver: «Jeg frygter meget, at hun er brystsyg. Saaledes gaaer det med enhver Sag og enhver Person, for hvem jeg føler sand Hengivenhed. Men hvis der tilstøder hende en Ulykke, saa er det forbi med dette Hjerte — dette er min sidste Kjærlighed. De Udsvævelser, hvortil jeg før har hengivet mig og hvoraf jeg er hjertelig kjed, have idetmindste havt det Gode, at jeg nu i Ordets ædlere Mening kan føle Elskov.» Over Grevens Væsen mod den unge Fremmede vare alle forundrede; han var yderst høflig, hentede Byron daglig i en Vogn med sex Heste for og kjørte, efter Byrons Udsagn, rundt med ham «som Whittington med sin Kat.» Byron følte sig i sin Elskedes Nærhed yderst lykkelig; al hans Ungdomsfølelsers Poesi var med denne hans eneste fulde og lykkelige Kjærlighed vendt tilbage. Det

yndige Digt «Stanzas on the Po», der vidner om saa dyb og ridderlig en Følelse og som ender med Anraabelsen om at døe ung, var den første Frugt af den nye Lidenskab. For fuldt Alvor og af hele sit Hjerte elskede han, og elskede som en Yngling uden i mindste Maade at staae udenfor sin Følelse eller forsøge paa at hæve sig ud over den. Da i August Grevinden nødsagedes til nogen Tid at ledsage sin Mand paa en Reise til hans Godser, besøgte han daglig sin Elskedes Hus, lod hendes Værelser aabne, læste i hendes Yndlingsbøger og føiede Randbemærkninger til dem. I et Exemplar af Corinna har man fundet disse Ord: «Min elskede Teresa — jeg har læst denne Bog i din Have — min Elskede, Du var fraværende, ellers kunde jeg ikke have læst den. Det er èn af dine Yndlingsbøger, og dens Forfatterinde var min Veninde. Du kan ei forstaae disse engelske Ord, og Andre ville heller ikke kunne forstaae dem —. det er Aarsagen, hvorfor jeg ikke har kradset dem ned paa Italiensk. Men Du vil kjende hans Haandskrift, der elskede Dig lidenskabeligt, og Du vil gjætte, at han, siddende med en Bog, der er din, kun kunde tænke paa Kjærlighed. I dette Ord, som er skjønt i alle Sprog, men skjønnest i dit — amor mio — er min Existens nu og for Fremtiden indbefattet . . . Tænk paa mig undertiden, naar Alperne og Oceanet skille os, men det vil aldrig skee, med mindre

Du ønsker det». Man behøver ikke at sammenligne Udtrykkene her med Afskedsbrevet til Lady Lamb for at føle, at dette er en sand og inderlig Elskovs Sprog. — Da i September Greven blev kaldt til Ravenna i Forretninger, tillod han sin unge Hustru og Byron frit at nyde hinandens Selskab i Bologna og senere at reise sammen til Venedig, hvor de boede under eet Tag, idet Grevinden tog Ophold i Byrons Landsted, La Mira. Hun skriver efter Byrons Død i et Brev til Moore om hine Dage: «Men jeg kan ikke dvæle ved disse Erindringer om Lykke — Contrasten mod det Nærværende er altfor frygtelig. Hvis en salig Aand fra den fulde Nydelse af himmelsk Lyksalighed blev sendt ned til Jorden for at lide al dens Elendighed, kunde Lidelsen ikke være større end den, jeg har følt fra det Øieblik af, da hint skrækkelige Ord naaede mit Øre og jeg for stedse mistede Haabet om at gjensee ham, fra hvem eet Blik var mig mere end al Jordens Lykke.»

Den unge Kvinde, hvem Verden skylder at Byron ikke gik tilgrunde i uværdige Adspredelser, havde fra det Øieblik af da hun tog Ophold paa hans Landsted compromitteret sig for stedse i sine Landsmænds Øine. Datidens italienske Moralcodex — fortræffeligt fremstilt i Stendhals italienske Fortællinger — tillod den unge Kone at have en Amico, ja betragtede endog denne som hendes egentlige Husbond, men kun paa det Vilkaar, at

den ydre Form, hun nu brød, blev iagttaget. Det var ikke Letsind, der bevægede hende til at udsætte sig for den offentlige Menings Dadel; men hun saae sit Forhold til Lord Byron i et poetisk Lys. Hun betragtede det som sin Livsopgave ved sin Kjærlighed at udløse en ædel og høitbegavet Digter af uædle Forholds Baand og gjengive ham Troen paa ren og opofrende Elskov. Hun haabede at virke paa ham som en Muse. Hun var jo pur ung og ualmindeligt skjøn. Hun var ganske blond med mørke Øine, lille men med en deilig Buste. Den amerikanske Maler West, der paa Villa Rossa ved Pisa malte Byron, har givet følgende Billede af hende: «Medens jeg malte, blev Vinduet, hvorfra jeg fik Lys, pludselig formørket, og jeg hørte en Stemme raabe: E troppo bello. Jeg vendte mig om og saae en deilig Kvinde, der bøiede sig ned for at see ind, da Jorden udenfor var i Niveau med Vinduet. Hendes lange gyldne Haar hang ned over hendes Ansigt og Skuldre, hendes Skikkelse var fuldendt skjøn og hendes Smil fuldstændiggjorde et af de mest romantisk-udseende Hoveder, jeg nogensinde har seet, især som det viste sig med en Glorie af Sollys bag sig.» Jo mere magtpaaliggende det nu var og maatte være Grevinden ikke at blive anseet for en af Byrons mange Elskerinder, des mere ønskede hun at føre hans Poesi op i høiere

og renere Sphærer end den, hvori den nu bevægede sig.

En Aften, da Byron sad og bladede i Manuscriptet til Don Juan, hvoraf to Sange vare færdige før hans Bekjendtskab med Grevinden begyndte, traadte denne hen bag hans Stol, pegede paa det Sted, hvor han holdt og spurgte ham, hvad der stod. Det var netop den 137te Strophe i første Sang, og Byron svarte paa Italiensk: «Din Mand kommer». «O Gud, kommer han?» raabte Grevinden og foer forskrækket iveiret; hun troede han mente hendes egen Mand. Men dette Træf gav hende Lyst til at lære Don Juan at kjende, og da hun havde læst de to første Sange i fransk Oversættelse, bønfaldt hun, kvindeligt forfærdet over Indholdets Cynisme, Byron om ikke at fortsætte Digtet. Han lovede øieblikkeligt sin «Dictatrice» Alt, hvad hun forlangte. Dette var den første umiddelbare Indflydelse Grevinde Guiccioli fik paa Byrons Production — dette visselig ingen god — men hun tog snart sit Forbud tilbage dog paa det Vilkaar, at intet Slibrigt maatte forekomme i det endnu Uskrevne, og Samlivet med hende satte sig snart en lang Række af skjønne og varige Minder i alle de Værker, der nu udgik fra Byrons Pen. Den Maade, hvorpaa i Don Juan Sløret var revet fra alle Illusioner, den skaanselløse Spot som dreves med Sentimentaliteten, saarede Grevinden som

Kvinde, fordi det hører til Kvindens Væsen ikke at ville have det sidste Slør revet bort fra de Blændværk, der, saalænge de vare, forskjønne Livet. Men stræbte Grevinden nu at lede Byron bort fra den Art Productioner, der nedslaae Troen paa Menneskene og Menneskelivets Værd, saa bevægede hun med sin romanske Naturs Sands for det Sublime og som lidenskabelig italiensk Patriot sin Elskede til at vælge Sujetter, der kunde hæve hendes Landsmænds Aand og vække deres Begeistring for hendes Fædrelands Befrielse fra Fremmedaaget. Det var paa hendes Ønske at Byron skrev Dantes Propheti og oversatte de berømte Vers af Dante om Francesca af Riminis Elskov og det var under hendes Indflydelse, at han forfattede de to venetianske Dramer Marino Falieri og Foscari'erne, Dramer, der skjønt skrevne paa Engelsk, ved Stil og Sujet i Virkeligheden snarere tilhøre den romanske end den engelske Litteratur, ligesom de factisk ikke tilhøre den engelske, men den italienske Scene. Det er lidenskabelige politiske Tendensstykker, hvis Formaal var ved de stærkeste Virkemidler at opflamme de sløvede italienske Patrioter til at reise sig mod Undertrykkelsen som een Mand. Umiddelbart under det første Indtryk af sit Kjærlighedsforhold til Grevinden skrev Byron «Mazeppa», hvis Elskede bærer hendes Navn, og direkte er endelig hendes Personlighed gaaet over i de to skjønneste

og bedste Kvindeskikkelser, Byron i denne Periode frembragte: Adah i Kain og Myrrha i Sardanapal.

I Grevinde Guiccioli fandt Byron det kvindelige Ideal virkeliggjort, som altid havde foresvævet ham, men som det i hans første poetiske Fortællinger ikke var lykkedes ham at fremstille paa naturlig Maade. Han har selv etsteds til Lady Blessington aflagt en naiv Bekjendelse om den Vanskelighed, hvori han følte sig stedt, og om Maaden, hvorpaa han dannede sine Idealer. «Jeg holder, sagde han, meget af fyldige Kvinder, men disse have sjeldent smukke, slanke Fingre, som de svare til Idealet af en Kvinde; jeg maatte altsaa for at tilfredsstille min Phantasi selv skabe mig Kvinder og unge Piger, der forenede Alt, hvad man ellers ikke finder samlet. Jeg holder fremdeles kun af simple naturlige Kvinder, men saadanne ere i Reglen ikke dannede og ikke fortrolige med den fine Anstands Former, og de fine og dannede ere igjen ikke naturlige. Derfor har jeg udtænkt mig de græske Piger, der med ubevidst Gratie og Naivetet tillige forene den høieste medfødte Tankernes og Følelsernes Finhed.» Den Blanding, der saaledes fremkom var ligesaa umulig som smuk, havde saa godt som intet Virkelighedspræg og svarede forsaavidt ganske til Charakteren af de Helte, som disse Kvinder tilbad. Alle Byrons episke Compositioner fra Giauren af til Beleiringen af Korinth er Roman-

tik, dog med et stærkt personligt Præg. Lidenskaben er hos begge Kjøn forgudet. Alle disse Helte ere for at bruge et Udtryk af Giauren, Vrag, som Lidenskaben har hærjet, men som hellere ville omtumles i dens Storme end leve hen i døsig Stilhed; de elske ikke med den kolde Elskov, som avles i et koldt Klima, men deres Hjerter udsende «Lavaflammer». Den mest udprægede af disse nu saa stærkt antiquerede Byronske Helte er den ædle Sørøver, Korsaren, der er stolt, lunefuld og fuld af Haan mod Menneskeheden, hevntørstig indtil Grusomhed, pint af Samvittighedsnag og saa ædel og høisindet, at han heller underkaster sig de mest barbariske Pinsler end han ihjelslaaer en sovende Fjende. Den interessante Bandit med de hemmelighedsfulde Ansigtstræk, med sin Theaterholdning og sin uindskrænkede Ridderlighed mod Kvinder er det Byronske Sidestykke til Schillers Karl Moor. Til hans Mandsideal passede en Konge i et lovbundet Land, omringet af Hoffets Regler, kun slet; en saadan fattedes de romantiske Bedrifter, det frie Liv ved Kysterne og paa Havet; saa tog Byron da en Sørøverhøvding og føiede til de Egenskaber, der fulgte af dennes Profession, sin egen Sjæls zarteste Egenskaber: Korsaren, der er vant til at vade i Blod gyser tilbage for den unge Sultaninde, som elsker ham, da han opdager den lille Blodplet paa hendes Pande — ikke fordi en Conrad kan tænkes

at ville gyse for saa lidt, men fordi Byron selv vilde have følt en Gysen ved et saadant Syn. Kort sagt alle disse Digterens Ungdomsheroer og Heroiner have kun vundet Mængdens Bifald i saa høi en Grad, fordi de — som det slaaende er blevet sagt om dem — stadigt bevæge sig der, hvor de ikke have Led. Publicum henryktes ikke mere over Lidenskabens Glød i de lyriske Partier og over de løse (næsten altid under Correcturen indsatte) poetiske Perler end over det Umulige, der laa i Bevægelser, som faldt udenfor Menneskenaturen. Det var en Beundring af samme Art som den, der ydes den dristige Akrobat, som udfører halsbrækkende Kunster under naturstridige Forvridninger af sit Legem.

Men enkelte Træk i disse Figurer naae dog det Dybere i Byrons Ideal, der nu kom til Udbrud. Conrads Ubøielighed under Lidelser antyder allerede Manfreds; han vil saa lidet kaste sig paa Knæ, som Kain vil knæle for Lucifer eller Don Juan for Gulbeyaz. Medlidenheden med de Laverestillede, der aldrig forsvandt af Byrons Sjæl, er allerede, om end nærmest som «Had mod Herrerne», levende hos Lara, og Kjærligheden til Grækenlands Befrielse bryder igjennem i Giauren som i Beleiringen af Korinth. Mærkværdigt nok endte jo Digteren selv sit Liv som en Befalingsmand over vilde Mænd i Stil med dem, han har besunget. Vikingeblodet i hans Aarer undte ham

ikke Ro, før han selv var bleven en Vikingekonge som hine Normanner, fra hvem han stammede ned. Og ere end alle disse Desperado'er (Renegaten Alp, der fører Tyrkerne mod sine egne Landsmænd, ikke mindre end Lara, der ligger i Krig med sine egne Standsfæller) subjectivt idealistiske Phantomer, eet reelt Grundtræk er der dog i alle disse Skikkelser, det, der bliver det herskende i alle dem, som slutte sig til dem: det Tragiskes Realisme. Humoren i Beppo er den Form, under hvilken Realismen overvælder det Theatralske og Maniererte i hans Idealisme. Følelsen for den menneskelige Lidelse, der i Byrons pathetiske Poesi efterhaanden opsluger Interessen for alt Andet, er den Form, i hvilken Følelsen af Livets Virkelighed gjennembryder og tilintetgjør det Romantiske hos ham. Den var efter Bruddet med England bleven mere skjærende og sand end nogensinde før. «Fangen i Chillon» havde skildret de Kvaler, den ædle Bonnivard led, sex Aar i Træk bundet til en underjordisk Pille med en Lænke saa kort, at han ikke kunde lægge sig ned paa Jorden, medens han saae sine Brødre, der paa samme Maade vare lænkede til de nærmeste Piller, døe uden at kunne række dem en hjælpende Haand. Nu fulgte i samme Spor Mazeppa: Ynglingen bunden paa Ryggen af den vilde Hest, der med dryppende Manke og rygende Flanke farer gjennem Skove og over Stepper, medens han

selv med Kval bag sig og Rædsel foran sig, bortreven fra sin Elskede fortæres af Tørst, af Saar og Skam. Hidtil havde Byron især opsøgt det for Kjød og Blod Forfærdeligste; selv hvor Lidelsen som hos Bonnivard frembød en aandig Side og Sujettet gav Anledning til Skildringen af en heroisk Charakter, havde han med Forkjærlighed udmalet den rent physiske Kval. Nu da hans Begeistring vaktes for Italiens store Martyrer, blev hans Opfattelse af det Tragiske adlet. I «The prophecy of Dante» skildrer han Digterlod i disse Ord: «Mangen En er Poet, der ikke kaldes saaledes; thi hvad er det at digte? At skabe Godt og Ondt ved altfor megen Følelse og Aand, at klatre op til Himlen med overjordisk Mod, at være en ny Prometheus for nye Mennesker og da for sent opdage, at Verden lønner den, der bringer de himmelrante Gaver, med Pinsler, og at Gribben nager hans Bryst, mens han ensom hænger paa Klippen over Havet», og Byron lader den store som han selv uretfærdigt landsforviste Digter udbryde: «Det er dette, som truer Aander af min Rang, i Livet Marter og Kamp uden Ende, et Hjerte, der fortærer sig selv, og en ensom Død». Allerede tidligere havde han behandlet Tasso. Blot en flygtig Sammenligning mellem Goethes Tasso og Byrons Tassos Klage viser, med hvilken Lidenskab Byrons Phantasi opsøgte den haabløse Lidelse. Goethe tager Tasso som

ganske ung, som elskende, som digtende og stiller ham ved Hoffet i Ferrara i skjønne Kvinders Kreds, hvor han lykkelig-ulykkelig beundres og saares. Byron tager Tasso ene, knust, udespærret fra Verden, indespærret i Vanvidscellen uden at være vanvittig, et Bytte for sin fordums Velgjørers Barbari: «Jeg elskede Ensomhed, dog anede jeg aldrig, at ak hvor mange Aar for mig vilde rinde hen fjernt fra alt andet Liv end de Gales og deres Bødlers. Var jeg som de, saa var min Aand for længe siden begraven og raadnet som deres. Men hvo saae nogensinde, at jeg foer op eller skreg! Vi lide maaskee mere i en saadan Celle end en Skibbruden paa det øde Hav. Han har endnu Verden for sig — min Verden er neppe saa stor, som Rummet engang vil være for min Kiste. Bukker han under, saa kan han dog see iveiret, hans døende Øie kan endnu anklage Himlen — jeg vil ikke slaae mit Øie op i Vrede, om end et Fængsel omskygger det med sin Gru». Goethe havde af Hoffet i Ferrara, et Hof, som Lucretia Borgia besøger, et Hof, hvor al Renaissancetidens vilde Lidenskab og vilde Grusomhed trives, gjort et smaatydsk Weimar, paa alle Punkter styret af det 18de Aarhundredes mest fintfølende Humanitet, Byrons Blik tiltrækkes magnetisk af Ferrara-Hertugens oprørende Barbari, han forstaaer hin inhumane Periodes Grumhed, og hans Digt forvandler sig til en Anklage mod fyrstelig Uret-

færdighed og Magthavertyranni. — En endnu heftigere anklagende, men altfor overspændt Charakter antog Skildringen af tragiske Lidelser endelig i Dramaet «Foscari'erne», hvor Faderen nødes til at dømme sin Søn, hvem han elsker, til alle Torturens Kvaler og hvor Sønnen, Dramaets Helt, kun forlader Pinebænken, hvorpaa han fra Stykkets første til dets sidste Scene er udspændt, for at døe af Græmmelse og Sorg over Exilet. Denne Tragoedie er som Byrons øvrige skrevet paa Trods aldeles efter de aristoteliske Regler og strengt i den franske Tragoedies Maneer; han er saa overbevist om, at denne Vei er den ene rette, at han endog fordrister sig til det komiske Paradox, at England til da intet Drama besad. Man har undret sig en hel Del over, at Byron, der saa fuldt som alle denne Epoches andre engelske Digtere var udpræget Naturalist, det vil sige foretrak Skoven for Haven, Naturmennesket for Salonmennesket og Lidenskabens oprindelige Udtryk for dens tillærte Sprog, kunde sværme saa stærkt for Pope og for den lille Gruppe af Digtere, der som Samuel Rogers, Crabbe og Campbell endnu bevarede de klassiske Traditioner, at han drev Sværmeriet til Efterligning af Fortidens dramatiske Stil. Byrons Modsigelseslyst var den første Aarsag: At Søskolen, som han foragtede, altid i overdrevne Udtryk, rev ned paa Pope var i og for sig Grund nok for ham til at hæve Pope til Skyerne, kalde ham den

første af alle Englands Digtere, ja Menneskehedens Nationaldigter, hvem han gjerne paa egen Bekostning vilde opreise et Monument i Westminsterabbediets Digterkrog, fra hvilken han som Katholik var udelukket. Hertil kom Skoleindtrykkene fra Harrow, ved hvilke Byron hele sit Liv igjennem hængte, og i Harrow var Pope altid bleven opstillet som Mønsterdigteren — saa Byrons hele Kritikløshed, der bragte ham til at prise Grillparzers Sappho paa samme Tid som han lader Lady Blessington forstaae, at Shakespeare skylder sin lave Herkomst Halvdelen af sit Ry — saa den Omstændighed, at Pope var forvoxet og trods sin Forvoxethed havde et smukt Hoved, at han var Dissenter, at han var det aristokratiske Selskabs Digter og at hans Forvoxethed for ham var Kilden til en satirisk Forstemthed, lutter Ting, hvormed Byron sympathiserte — endelig det med hans normanniske Afstamning følgende, levende Hang til Rhetorik i de romanske Nationers Maneer. Ved sin æsthetiske Forfægten af Fortidens System paa samme Tid som han i alle andre Henseender tilhører Fremskridtet, har Byron en vis Lighed med Armand Carrel, der ligeledes frisindet til det Yderste i alle politiske og religiøse Spørgsmaal, bekjæmpede den nye Skole i Litteraturen. Da de begge paa de fleste aandelige Omraader indtoge Frankrigs Standpunkt i det 18de Aarhundrede, laa det nær for dem ogsaa at følge det

hen til det eneste Punkt, paa hvilket det havde beskyttet Stagnationen, det litterære. Vist er det imidlertid, at denne theoretiske Grille indvirkede ufordelagtigt paa hans italienske Dramer. De bestaae af Monologer og Declamation. Byrons Geni og Grevinde Guicciolis Fædrelandskjærlighed i Forening have ikke formaaet at meddele dem mere end et almindeligt poetisk Pust.

Men under Udarbeidelsen af Kain og Sardanapal blev den unge Grevinde virkelig, som hun havde haabet, en Muse for Byron. I hele Kain er Adah det Bedste. Medens Byrons Mandscharakterer, som man tidt har bemærket, alle ligne hinanden, ere, hvad man mindre hyppigt har havt Øie for, hans Kvindeskikkelser af høist forskjellig Art. En kvindelig Kain er Adah ikke, skjøndt hun er den Hustru, der ene passer for ham; Kains kvindelige Modstykke findes i den stolte, trodsige Aholibamah i «Himmel og Jord». Men som Kain seer Tilintetgjørelsen overalt, saaledes Adah Grøden, Kjærligheden, Spirekraften, Lykken. Cypressen, der udstrækker sit Løv over den lille Enochs Hoved, er Kain et Sorgens Træ; Adah seer kun, at det skygger over Barnet. Da Kain har udtalt sine fortvivlede Ord om hvorledes alle Verdens Onder og Ulykker skulle forplantes gjennem Enoch, siger Adah: «O Kain, se paa ham, se, hvor fuld af Liv, af Kraft, af Skjønhed og af Glæde han er, hvor lig mig og dig — naar du er god!». Med saa

lidt er Adah gjort, at alle hendes Repliker tilsammen ikke vilde optage et Octavblad. Da Kain skal vælge mellem Viden og Kjærlighed, siger hun: «Vælg Kjærlighed, Kain!» Da Kain har dræbt Abel og staaer alene forbandet, og skyet som Morder, besvarer hun hans Udbrud «Forlad mig!» med Ordene: «Alle have jo forladt dig». Og denne Charakter har Byron skabt næsten uden at fjerne sig fra Bibelordet, blot ved nu og da at lægge det i en andens Mund. I Genesis siger Kain, da han forbandes af Herren: «Denne Straf er mere end jeg kan taale o. s. v.» Hos Byron staaer Kain, da Engelens gruelige Forbandelse er falden, stum, men Adah aabner sin Mund og siger: «Denne Straf er mere end han kan bære; se, du driver ham ud af Landet og han maa skjule sig for Guds Aasyn; urolig og landflygtig vil han være paa Jorden, og hvo som træffer ham, vil slaae ham ihjel» — ordlydende de Ord, som Bibelen lægger i Munden paa Kain; men Byron skimtede med Geniets Blik i denne ene Replik, i denne lille gammeltestamentariske Lerklump Conturerne af et helt Menneskes Former, og med et simpelt Tryk af sin Haand formede han den til Statuen af den første elskende Kvinde.

Den anden Skikkelse i hvem man — og endnu stærkere — føler den unge Grevindes Paavirkning, det er den græske Slavinde Myrrha i «Sardanapal». Af Byrons historiske Tragoedier er denne

den bedste. Med sorgløs Menneske- og Verdensforagt har den stolte Sardanapal hengivet sig til Livsnydelse. Krigsry forsmaaer og ringeagter han, han gider ikke kjøbe et saakaldt stort Navn for tusind sagesløse Menneskers Blod, han ønsker ikke som sine Forfædre at tilbedes i Templerne som en Gud. Hans ligegyldige Høimod gaaer til Ukloghskab. Da Sværdet er blevet fravristet den oprørske Ypperstepræst, giver han ham det igjen med de Ord: Tag dit Sværd tilbage og vid at jeg foretrækker dit Krigervæsen for din Præsteværdighed og forøvrigt ikke holder af nogen af Delene. Hans Manddomskraft synes svækket i et Nydelsesliv, da Myrrha, den græske Pige, hans Yndlingsslavinde, beslutter at frelse ham; hun beder ham aflægge sin Ligegyldighed og væbne sig til Forsvar mod sine Fjender. Hun lider lige saa stærkt under at elske ham som under at være Slavinde. «Hvorfor elsker jeg ham? Mit Lands Døtre elske kun Helte. Mit Lands! hvad er mit uden mine Lænker! Men jeg elsker ham — det er den sidste Ring i den lange Kjæde, at elske den, som man dog ikke kan agte. I mine egne Øine er jeg sunken, siden jeg elsker denne Fremmede. Og næsten end mere elsker jeg ham, siden jeg seer, hvorledes hans egne Barbarer hade ham». Men da tilsidst Fjenderne nærme sig Kongeborgen og da Sardanapal, efter at have vraget det plumpe Sværd som for ubekvemt for hans Haand og den tunge Hjælm som for be-

sværlig for hans Hoved, styrter sig barhovedet og letbevæbnet ind i Slaget og strider som Helt, da triumpherer Myrrha som om Skammens Last var væltet fra hendes Bryst: «Det er ingen Skam, nei ingen Skam at have elsket ham. Hercules var vanæret, da han bar Omphales Kvindedragt og Teen — men han, der paa een Gang springer op som Hercules, han der i blødagtig Yppighed blev opdraget til Mand og som fra Orgiet styrter sig ind i Slaget som var Valpladsen et Elskovsleie — han fortjener vel en græsk Pige til Elskerinde, en græsk Sang til sin Pris og en græsk Grav til Monument» — prophetiske Ord om Digteren selv. Og gjaldt det ikke om Digteren som om hans Helt, at han havde kjendt tusinde Kvinder, men ikke eet Kvindehjerte før nu! Myrrha: Du spørger om hvad du ikke kan kjende? Sardanapal: Og hvad da? Myrrha: Et Hjertes sande Værd, Kvindehjertets Værd. Sardanapal: Jeg kjendte tusind og atter tusind. Myrrha: Hjerter? Sardanapal: Ja. Myrrha: Ikke eet! Maaskee erfarer du det engang.

Som Myrrha viste den unge italienske Grevinde sin Elsker mandigere Formaal end Livsnydelsen, som Myrrha hævede hun ham op af en Tilværelse, som ikke svarede til Storheden af hans Aand. — Vi forlode de Elskende i Landstedet La Mira ved Venedig, hvor Byron bl. A. forfattede de Memoirer, han forærede Thomas Moore som et

Arvegods for dennes lille Søn og som paa Byrons Families Foranstaltning bleve opbrændte af aldrig retfærdiggjorte Grunde. Men det tilsyneladende fredeligt ordnede Samliv mellem det unge Par skulde ikke blive af lang Varighed. Greven vilde pludseligt ikke taale det mere, Teresa vilde ikke opgive Byron, og det kom til en Separation imellem Ægtefællerne, ved hvilken Grevinden med sin Families Billigelse gav Afkald paa Formue og Samfundsstilling; der blev kun sikret hende en ubetydelig Aarpenge, og det var en af Separationens Bestemmelser, at den kun havde Kraft paa den Betingelse, at hun blev boende i sin Faders Hus. Her pleiede da Byron regelmæssigt at tilbringe Aftentimerne hos hende og holdt af at høre hende spille og synge Mozartske eller Rossiniske Melodier for ham. Hans Dagbog fra Januar—Februar 1821 bestaaer næsten ufravigeligt af disse Ord: «Red ud — skjød med Pistoler — spiste til Middag — gik ud, hørte Musik og snakkede Nonsens — kom hjem — læste». Saalænge Grev Guiccioli endnu stod som truende Bussemand, havde Byrons Kjærlighedsforhold ikke manglet det Element af Fare og Spænding, der var ham Livets Kryderi. Den eneste Garanti for ikke at blive myrdet paa sine Rideture saae han i, at han altid havde Pistoler i Sadlen og at hans Sikkerhed i Skydning var bekjendt og frygtet, og den eneste Garanti for ikke at blive myrdet hjemme, deri,

at Grev Guiccioli efter hans Mening var altfor gjerrig til at ville give de 20 Scudi ud, som var Prisen for en dygtig Bravo. Nu traadte en ny og ædlere Ophidselse istedenfor den anden. Italien befandt sig i en dump Gjæring. Efter at det napoleontiske Herredømme var styrtet, optraadte nemlig i Kirkestaten og i Neapel den gamle Legitimisme med det utroligste Overmod. Ethvert velgjørende Spor af det franske Regimente skulde udryddes og istedenfor de franske Reformer den hele gamle Misregjering gjenindføres. Det utaalelige Tryk af den fra den hellige Alliance udgaaende Reaction drev Italienerne til at indgaae en vidt forgrenet Sammensværgelse, og efter Frimurernes Mønster dannedes Carbonariernes store hemmelige Forbund, der snart strakte sig over det hele Land. Gjennem sin Elskede blev Byron indført i de Sammensvornes Kreds. Den hele Familie Gamba tilhørte Carbonarierne, og Teresas Broder Pietro, en enthusiastisk Yngling paa 20 Aar, der havde fattet et beundrende Venskab for Byron og senere fulgte ham til Grækenland, var en af deres ivrigste og dybest indviede Førere. Carbonarismen forekom Byron som Politikens Poesi. Han havde følt sig afskrækket af det træede parlamentariske Liv hjemme i England, men i denne Form tiltalte Politiken hans Indbildningskraft. Han opnaaede en høi Grad som Carbonari og blev Fører for en Afdeling ved Navn Americani. Han

leverede de Sammensvorne Vaaben og tilbød den constitutionelle Regjering i Neapel 1000 Louisd'orer som sit Bidrag til Kampen mod den hellige Alliance. Imod de østerrigske Voldsmænd vise hans Breve et sandt Raseri. Hvor han end boede, var han det østerrigske Politi en Torn i Øiet, hans Breve bleve aabnede, den italienske Oversættelse af Childe Harold forbudt i de italiensk-østerrigske Lande, og han vidste, at Politiet ophidsede til Snigmord paa ham. Ligefuldt red han hver Dag alene og roligt sin Tur. Hans Følelser ytrede sig ved denne Leilighed som ellers halvt som heltemodig Stoicisme, halvt som drengeagtig Overgivenhed. Er det ikke drengeagtigt elskværdigt, naar han med store Bogstaver sætter foran i sine Breve: «Den østerrigske Regjering Usselrygge! de østerrigske Politiembedsmænd Hallunker! Jeg veed, at de lukke mine Breve op og læse dette! derfor skriver jeg det.» Da de haardeste Straffe vare fastsatte for den, som havde Vaaben i sit Hus, lod han alle de Sammensvornes Vaaben i Romagna'en ophobe i sit, der saaledes forvandledes til et helt Arsenal, medens hans Skabe og Skuffer vare fulde af deres Proclamationer og Edsformularer. Han tænkte med Rette, at man neppe vilde vove en Husundersøgelse hos en Pair af England.

Det var imidlertid lettere at fordrive end at fængsle ham. Og det skete meget simpelt derved,

at Greverne Gamba pludseligt fik Befaling til at forlade Landet inden 24 Timer. Da det var fastsat i Separationen, at den unge Grevinde skulde tvinges til at gaae i Kloster, ifald hun forlod sin Faders Hus, var man sikker nok paa ved denne Leilighed at blive Byron qvit. Slutningen af Teresas Brev til Byron, da hun erfoer denne Befaling, lyder: «Byron, jeg fortvivler, hvis jeg skal forlade dig uden at vide, naar vi skulle see hinanden igjen — er det din Ville at jeg skal lide saa forfærdeligt, da er jeg besluttet paa at blive. Man vil indeslutte mig i et Kloster; men da kan du ikke hjælpe mig . . . Jeg veed ikke, hvad man siger til mig. Min Ophidselse overvælder mig — og hvorfor? ikke for Farens Skyld, som truer mig, men — derpaa kalder jeg Himlen til Vidne — ene fordi jeg maa forlade Dig*).

*) Det store Værk „Lord Byron jugé par les témoins de sa vie" som Grevinden i 1868 udgav, afgiver skjøndt æsthetisk og psychologisk værdiløst, et rørende Vidnesbyrd om Styrken og Dybden af hendes Kjærlighed. Løsningen af den Gaade, Verden kalder Byron, er for hende givet med det ene Ord: Han var en Engel, ikke mere, ikke mindre, skjøn som en Engel, god som en Engel, Engel i Et og Alt. Bogens 1100 Sider ere inddelte i Kapitler efter hans Dyder; hun helliger hans Menneskekjærlighed eet Kapitel, hans Beskedenhed et andet o. s v. Kapitlet om hans Feil godtgjør paa det klareste, at han ingen

Den store Formue Byron ved sit Ægteskab var kommen i Besiddelse af, de Summer, Salget af Newstead indbragte, og de 20,000 Pund, der i Aarenes Løb udbetaltes ham i Honorarer af Murray, havde sat ham istand til at vise en storartet Velgjørenhed. Da det rygtede sig, at Byron tænkte paa at reise fra Ravenna, indgave alle Egnens Fattige, der havde nydt godt af hans

havde. Til hans aandelige Portrait føies det physiske. Hans Stemmes, hans Næses, hans Læbers, Skjønhed behandles hver i sin Rubrik. Ufatteligt er det, hvorledes den skjændige Bagvaskelse har kunnet udbrede sig, at Lord Byron var halt eller hans Fod en Klumpfod. Feilen ved hans Gang var saa ringe, at det var umuligt at see, hvilken Fod det var, som ikke var normal, og her forelægges en Attest fra hans Herligheds Skomager, der endnu besidder de Trælæster, hvorover hans Sko i Newstead bleve gjorte og hvoraf det sees hvor høist ubetydelig Vanførheden var. Ufatteligt er det ligeledes, hvorledes den usle Bagvaskelske har kunnet finde Gehør, at Lord Byron tilsidst blev noget skaldet i Tindingerne; ganske vist blev han noget blottet for Haar, men det kom kun af, at han yndede at lade sig barbere i Panden. Ubegribeligt er det, at man har kunnet sige den dumme Usandhed, at hans Ben tilsidst blev noget tynde. Ganske vist blev de noget tyndere end de tidligere havde været, men var det ikke naturligt hos en Mand der tilbragte næsten al sin Fritid tilhest? — Naar man betænker, at denne Bog er udgivet 44 Aar efter Byrons Død, kan det ikke negtes, at den Lidenskab, han indgjød, var dyb og varig.

Velgjørenhed, et Bønskrift til Cardinallegaten om at det maatte tillades ham at blive. Men netop i Befolkningens Sympathi med ham laa jo for Regjeringen Faren. Han ombyttede da Ravenna som Opholdssted med Pisa; dog da den toscanske Regjering var ligesaa bange for Byron og Gamba'erne som Kirkestatens, fulgte snart en ny Udvisning, og man begav sig til Genua, Byrons sidste Station før Grækenland.

XXI.

I Tidsrummet fra 1818 til 1823 udarbeidede Byron Don Juan. Saasnart Begyndelsen af Manuscriptet kom til England, regnede det fra Venner og Kritikere, der fik det at see, ned med Forfærdelsesudbrud over det, med Anraabelser om Bortskjæring og Sløifning saa hist, saa her, med Ak og Vee over Digtets Immoralitet. Immoralitet! det var den store Beskyldning som Byron ved hvert Skridt i sit Liv maatte høre og som forfulgte ham efter hans Død; under Paaskud af Immoralitet bleve hans Memoirer brændte, og under Paaskud af Immoralitet Westminsterabbediet lukket for hans Statue. Byron svarer i et Brev til Murray: «Hvis man havde sagt mig, at Poesien ikke duede noget, saa havde jeg slaaet mig til Ro, men I sige det Modsatte og snakke mig saa om Moralitet — det er første Gang, jeg har hørt det

Ord af Folk, der ikke var Hallunker og ikke brugte det som Middel til Skurkestreger. Jeg paastaaer, at mit Digt er saa moralsk, som noget Digt kan være, og ville de gode Folk ikke see Moralen deri, saa er det deres Skyld, ikke min. Af deres fordømte Beskjæren og Kappen af vil jeg ikke vide Noget. Naar De vil, kan De udgive Digtet anonymt, det er maaskee, naar Alt kommer til Alt, det bedste; men jeg vil fægte mig frem imod Alle og til alle Sider som et Pindsvin.» Saa gled da Don Juan af Stabelen. gratiøs og letseilende som en engelsk Lystyacht, pynteligt udrustet med Kanoner og Ammunition, skabt til at befare Livets vide Ocean og til at kunne give alle Bygmesterens Fjender det glatte Lag.

Dette Digt, der maatte udkomme anonymt, ja uden engang at bære nogen Boghandlers Navn paa Titelbladet, som i den blodigste Dedication blev helliget Southey, og der, som Byron siger, vanskeligere kom ind i en engelsk Dagligstue end en Kamel gjennem et Naaleøie, er det eneste Digt, som i vort Aarhundrede kan og maa sammenlignes med Goethes Faust: thi det og ikke det sammenlignelsesvis ubetydelige Manfred er Byrons Verdensdigt. Til sit trodsige Motto har det disse Shakespeareske Repliker: Troer Du, at fordi Du er dydig skal der ikke mere gives Kager og Vin? Det skal der ved Sancte Anna og Inge-

færret skal brænde Jer i Munden» — et Motto, der kun lover Forargelse og satirisk Skjemt; men ligefuldt var det med berettiget og prophetisk Stolthed, at Byron skrev: «Forlanger I et moderne Epos, saa har I Don Juan, det er saa godt et Epos for vor Tid som Iliaden for Homers.» Det blev Byron, som gav, hvad Chateaubriand havde indbildt sig at give i «Martyrerne», den moderne episke Digtning, der hverken lod sig opføre paa den christeligt-romantiske Grundvold, som Chateaubriand vilde det, eller paa en enkelt Nations Folkeliv, som Scott havde forsøgt det. Den lykkedes for Byron, fordi hans Grundvold ingen ringere var end vort Aarhundredes hele kosmopolitiske Cultur.

Hans Juan er ingen romantisk Helt, han hæver sig hverken ved Intelligents eller Charakter synderlig høit over Gjennemsnittet, men han er en Yndling af Lykken, en sjeldent smuk, stolt, kjæk og yderst heldig Mand, der ledes langt mere af sin Skjæbne end af Forsæt og Plan. Saaledes passer han til Helt i et Digt, der skal omfatte Menneskelivet og hvor det ikke gik an, at Helten valgte sig et særligt Felt. Thi for dets Spillerum og Rækkevidde var alt fra første Færd ingen Grændse dragen. Digtet stiger og synker som baaret af solbelyste og stormslagne Bølger, og kastes fra een Yderlighed til en anden. Paa den ildfulde Kjærlighedshistorie mellem Juan og Julia

følger Skibbruddet med al dets Hungersnød og Dødskval, paa Skibbruddet den pragtfulde og smeltende Samklang af ungdommelig Elskov mellem Juan og Haidee, Livets høieste, frieste, sødeste Potents som saligt Liv — en nøgen og deilig Gruppe som den af Amor og Psyche, men besjælet — over dem græske Nætters Maanelys, foran dem det vinfarvede Hav, hvis melodiske Skvulpen ledsager deres Elskovsord, som Ramme Grækenlands fortryllende Clima, og endelig for deres Fødder al Østens asiatiske Pragt: høirødt Atlask, Guld, Krystal og Marmor. Og som alt dette følger paa den yderste Livsfare og Afmagt, saaledes følger paa Festen i Haidees Palads: for Haidee Kval, saa hendes Hjerte brister, for Juan en braaden Pande, snærende Baand og Salg som Slave. Men som Slave sælges han til Serailet, og nu følger den pudserlige Forklædning som Pige, hans Indførelse hos Favoritsultaninden og den vidunderlige Nattescene i Serailet med al dens Glød og Duft, al dens overgivne og sandselige Spøg. Umiddelbart herfra føres vi til Ismails Beleiring, til Menneskeslagteri i gigantisk Stil og alle en ideeløs Krigs og en raa Soldateskes Grueligheder, skildrede i et Omfang og med en Energi, hvormed det aldrig før var skeet i noget Lands Poesi. Saa reise vi med Juan til Catharina af Ruslands Hof ind blandt Østeuropas lakerte Barbarer, styrede af en genial Messalina, og derfra til England, til Stratenrøve-

riets, Moralens, Plutokratiets og Aristokratiets, Ægteskabets, Dydens og Hykleriets forjættede Land.

Dette raa og grove Omrids angiver blot det nøgne Schema for Digtets Omfang. Men ikke blot omfatter Digtet med saadan Alsidighed Livets Extremer, men hver af disse Yderligheder er atter opfattet yderligt. Digteren har paa hvert Punkt ladet sin Indbildningskrafts Sonde gaae tilbunds i Situationen, saavel i den psychologiske som i den udvortes reelle Situation. Goethes antike Naturel førte ham til, hvor det var muligt, at holde Midten, og selv i Faust, hvor han med skrækkelig Alvor afslører Menneskelivet, løfter han Sløret med nænsom Haand. Ofte miste dog hans Værker herved Livets høieste Spænding; det fulde Luftrum til at udbrede deres gigantiske Vinger faae Livets og Dødens Genier sjeldent hos ham. Byron vil aldrig berolige sin Læser, aldrig skaane ham. Han er selv ikke rolig, før han har sagt Alt, det sidste Ord om Sagen; han er en Dødsfjende af enhver Idealisme, der abstraherer og derved forskjønner, hans hele Kunst peger kun ud mod Virkeligheden og mod Naturen og tilraaber Læseren: Kjend dem! — Tag den første den bedste Charakter, Julias f. Ex. Hun er 23 Aar gammel, henrivende, uden at vide det svagt forelsket i Juan, fornøiet med sin 50aarige Mand, men dog — uden at vide det — svagt ønskende, at han lod sig dele i to paa 25. Først strider hun haardt for

sin Dyd, saa giver hun tabt; men endnu har hun ikke begaaet noget lavt eller komisk. Saa viser Byron os hende i en extrem Situation, da Manden overrasker Parret, og vi opdage pludselig et nyt Lag i hendes Sjæl. Hun lyver, hun bedrager, hun spiller Comoedie med en Tungefærdighed uden Mage. Hun var da altsaa ikke god og elskværdig, som hun viste sig først? Vi have altsaa taget feil? Men nei! Byron viser os et endnu dybere Lag i hendes Sjæl, da hun skriver det berømte Afskedsbrev til Juan, et følt og kvindeligt Brev, en af Værkets Perler. Sjælekampen udelukker da ikke Hengivelsen, Kjærligheden ikke Løgnen, Løgnen ikke den høieste Sjælsfinhed og Skjønhed i Momenter. Og nu dette Brev, hvor bliver det af? Juan læser det med vaade Øine paa Skibet — da afbrydes dets rørende Sammenligning mellem Maaderne, hvorpaa Mand og Kvinde elsker, af Søsygen; Juan faaer Ondt med Brevet i Haanden — stakkels Brev, stakkels Julia, stakkels Juan, stakkels Menneskehed! Thi er ikke Menneskelivet saadan? Og endnu engang stakkels Brev! Da under Havsnøden Mandskabet i Baaden elendigt og forkommet har fortæret den sidste Ration, da Folkene længe med graadige Øine have betragtet hverandres udtærede Skikkelser, og da det besluttes, at man skal trække Lod om, hvo der skal slagtes for at blive spist af de Andre, se da findes i Baaden intet andet Papir end Julias poetiske og elskovsfulde Brev,

og man vrister det fra Juan for at skjære det i Firkanter og numerere det. Det er en af dets nummererede Firkanter, som bringer Pedrillo Døden. Gives der da virkelig paa Firmamentet en Klode, hvor Elskovens Sværmeri og de kannibalske Instincter findes Side om Side, ja mødes paa samme Kvadrattomme Papir? Byron svarer, at han kjender en: det er Jorden.

Umiddelbart herefter føres vi til Haidee. Hvad ere alle Byrons tidligere græske Piger mod denne! Umodne og usikre Forsøg. Aldrig var i moderne Poesi et vildt Naturbarns Elskov bleven skjønnere skildret. Goethes ypperste unge Kvinder Gretchen og Clärchen ere smaa Borgerpiger, og deres Holdning har med al sin Adel det smaaborgerlige Præg; man føler, at deres Digter var en Frankfurter-Borgersøn, for hvem Naturen aabenbarede sig i den lavere Borgerstand ligesom Dannelsen i det smaatydske Hofliv. I Byrons skjønneste Kvindeskikkelser er intet Borgerligt; ingen borgerlig Sæd og Skik har tillempet den frie Naturlighed i dem. Man føler, naar man læser om Juan og Haidee, at Byron stammer ned fra Rousseau; men hvor føler man ikke ogsaa, at hans høie og uafhængige sociale Stilling i Forening med hans store Skjæbner havde givet ham et ganske andet frigjort Blik paa Menneskenaturen end Rousseau besad.

«Og saaledes gik de Haand i Haand over de blanke Stene og Muslingskaller og gled paa det

faste glatte Sand; og i de vilde, hule Klippeskjul, der see ud som udspændte af Stormen, hvilte de sødt Arm i Arm, blidt betvungne af Aftenens Purpurtrylleri. — De saae op mod Himlen, hvis flydende Flammer fløde hen som et rosenfarvet Ocean, de saae, hvorledes Bølgerne hvilte i deres Glands og hvorledes Maanen dukkede frem paa Himlens Flade, de hørte den milde Vind og de trætte Søer, og naar de da saae hinanden ind i Øiet, fløi deres Læber som to Flammer sammen i et Kys — et langt, langt Kys, et Henrykkelsens Kys, et Elskovens og Skjønhedens Kys, der i een Gløden samler alle Soles Straalers Kraft. . . . Hvo tænkte paa Ed og Skrupler, ikke Haidee; om Forlovelser og Ægtepagter havde Ingen nogensinde fortalt hende Noget.»

Hvilken Læser føler ikke her med Berusning, især naar han kommer fra den franske Reactionslitteraturs grændseløse og modbydelige Hykleri med det Erotiske, den friske Strøm af ungdommelig Lidenskabs Varme, Digterens ildfulde Begeistring for den naturlige Skjønheds Adel og hans dybe, uudgrundelige Spot over Pænemandsmoralens Philisterier! Gives der da en Verden — en regelmæssig Verden, i hvilken 2 og 2 er 4, en dyrisk Verden, hvor alle de laveste og mest afskyvækkende Instincter hvert Øieblik kunne bryde frem — i hvilken der tillige glimtvis, minutvis, dagvis, maanedsvis, i evige Øieblikke og Aar fore-

komme saadanne Skjønhedsaabenbaringer i Menneskelivet? Ja, svarer Byron, der gives en, og det er den, som ligger aaben for os Alle. Og nu hurtigt herfra til Slavemarkedet, til Serailet, til Slaget, til systematisk Myrderi og Voldtægt og Spidden af spæde Børn paa Bajonetten!

Saa store Modsætninger indbefatter dette Digt. Men det er ikke en sandselig, satirisk-humoristisk Epopee som Ariosts, det er et lidenskabeligt politisk Tendensdigt, fuldt af Harme, Haan, Trusler og Opraab, med lange, gjentagne, gjaldende Stød i Revolutionens Krigslur. *) Byron skildrer ikke blot Rædslerne, han commenterer dem. Da han efter Ismails Indtagelse har citeret Slagteren Suwarows Seirsrapport til Catharina, siger han: «Han skrev denne Vise, Text, Melodi og Accompagnement af Rallen, Hyl og Skrig; den lader sig ikke synge, dog skal den aldrig glemmes; thi jeg vil præke, til Stenene reise sig imod Jordens Tyranner. Lad det aldrig kunne siges, at vi endnu krybe for Troner, men lærer af vor Skildring, o I vore Børnebørn, som komme efter os, hvordan Tiden var, før Verden blev fri!» Sammenligner man paa dette Punkt Don Juan med Faust, det forrige Aarhundredes største Digt, da føler man, at det brede historiske Pust i Don Juan

*) But by and by I'll prattle
Like Roland's horn in Roncesvalles battle.
Don Juan X 87.

fuldt vel har den Kraft som den philosophiske Aand, der besjæler Faust. Og sammenstiller man det i sin Phantasi et Øieblik med dets russiske Affødning Puschkin's Eugen Onägin og dets danske Affødning, Paludan-Müllers Adam Homo, da føler man i det engelske Digt Naturens og Historiens Havbrise des stærkere i Modsætning til Verdenstonen og den politiske Uformuenhed i den russiske Digtning og til det snevert moralske Synspunkt i den talentfulde danske Epopee. I Don Juan findes Natur og Historie som i Faust Natur og Metaphysik; her er Menneskelivet udfoldet i sin Brede, som i Faust sammentrængt i en Personification, og det hele Værk er Foster af en Indignation, der for alle Tidens Stores Øine her skrev sit: Mene, Tekel, Upharsin.

Først i dette Værk var Byron helt sig selv. Grundigt erfaren kjendte han nu Verdensløbet godt nok til at have aflagt al umoden Idealisme. Han vidste nu, hvad Gjennemsnitsmennesket bestod af og lod sig lede af i sit Liv. Misanthropisk har man kaldt ham i Anledning af hans skjærende Spot derover; jeg seer ikke rettere, end at han har givet det rette Svar herpaa, naar han siger (IX 21): «Hvorfor kalde de mig Misanthrop? fordi de hade mig, ikke jeg dem.» Vist er han cynisk nu og da, men det er hvor Naturen selv er cynisk. Har han vel Uret, naar han siger (V 48): «Nogle tale om en Appel til Lidenskaben,

andre til Følelsen, atter andre til Fornuften . . . men ingen Klang virker dog mægtigere paa Menneskehedens Følelser end den af hin altformildende, almægtige Klokke, Sjælens Stormklokke, Middagsklokken!» Har han Uret, naar han ubarmhjertigt viser (IX 73), hvor forfængelig og selvisk Elskov er, eller gaaer han for vidt i Bitterhed og Satire, naar han i sin Skildring af Familielivets Lykke (III 60) siger: «Vist er en smuk Familie en smuk Ting (forudsat at Børnene ikke komme ind til Desserten) og vist er det skjønt, at en ung Hustru selv ammer sine Børn, forudsat at det ikke gjør hende mager» — ak saalænge alle smukke Ting her paa Jorden have deres Vrangside, nytter det lidet at ville forbyde Digteren at vise den frem, hvor dybt end Moralisten maa sukke derved. Og disse Steder ere sikkert de mest udpræget cyniske i Digtet, ligesom overhovedet de bitre Rousseauske Udfald mod Civilisationen, hvis Glæder opsummeres som Krig, Pest, Despoters Hærjen og Kongers Svøbe, altid ere ledsagede af brændende Kjærlighedserklæringer til Naturen (Se især VIII 61—68).» Man siger i anonyme Artikler om mig, udraaber han (III 104), at jeg ingen Religiøsitet besidder; . . . mine Altre ere Bjergene og Havet, Jord, Luft, Stjerner, Alt hvad der udspringer fra det store Hele, der har frembragt og atter vil modtage Sjælen.» Men det forstaaer sig, at stemmende med det theologiske Ritual var denne Naturreligiøsitet ikke. Som et

Omkvæd fra Childe Harold vender Forherligelsen af Tankens Frihed tilbage. Det hedder (XI, 90)

I may stand alone,
But would not change my free thoughts for a throne.

Snart forekomme de blodigste Udfald mod Theologiens Forestillinger om Syndens Oprindelse, snart bidende Satire over Orthodoxien og den gjængse Lære, at Sygdom og Modgang gjøre from. Om Synden hedder det (IX 19): «Himlen er over os Alle, som Cassio siger, lader os derfor bede! Vi have Sjælesorg behov, siden Eva gled ud og Adam faldt og derved væltede alle Mennesker ned i Graven, og desuden alle de arme Bæster, Fiske og Fugle. At Spurven falder, skyldes en særlig Forsynsgjerning, hedder det; og dog vide vi ikke noget om, hvad den har forbrudt; hvem veed! maaskee sad den paa den Gren, hvoraf Eva brækkede Æblet». Man seer, hvor meget friere og dristigere Tonen er bleven siden Kain. Og om Hospitalsorthodoxien hedder det (XI 5, 6): Jo flere Stød Sygdommen giver mig, des mere orthodox bliver jeg bestandig. Det første Anfald beviste mig Guds Guddommelighed (som jeg iøvrigt aldrig har betvivlet, saa lidt som Satans Existens), det andet Jomfruens mystiske Jomfruelighed, det tredie Syndefaldet, det fjerde opstillede med eet Stød Treenigheden for mig paa saa urokkelig en Grund, at jeg andægtig ønskede, der vare fire,

istedenfor tre, for at jeg kunde have des mere at troe paa.»

Byron var nu kommen til det Punkt i sit Digterliv, at han ikke mere saae, hvorledes han skulde kunne faae sine Sager trykte. Hans Forlægger var ængstelig og trak sig efterhaanden helt tilbage. De første Sange af «Don Juan» kunde jo end ei finde en Boghandler, der vovede at tage dem i Commission. Han siger selv, da han (Don Juan XI, 56) sammenligner sin Skjæbne med Napoleons, «Juan var mit Moskva, Faliero mit Leipzig og Kain synes mit Mont St. Jean; Dosmernes Belle-Alliance kan nu reise Hovedet, da Løven er falden.» Jeg har allerede fortalt, hvad Southey vovede at sige i Fortalen til sit Spytslikkerdigt «Domsvisionen». Han opfordrede som ægte Angiver Staten til at skride ind mod Salget af Byrons Skrifter; thi at det var paa Byron Angrebet var myntet skjulte han ikke i sin Svarartikel paa Byrons Gjensvar. Triumpherende udbryder han her: «Jeg har givet denne Skoles Medlemmer til Pris for den offentlige Afsky som Fjender af deres Fædrelands Religion, af Samfundsordenen og den huslige Moral. Jeg har givet den Navnet den sataniske Skole, et Navn, hvortil dens Grundlægger og Høvding svarer. Jeg har af min Slynge kastet en Sten, som har truffet dens Goliaths Pande. Jeg har naglet hans Navn til Galgen til Skjændsel og Vanære for ham, saa længe

som det huskes. Tag det ned, hvo som kan!» Saaledes skrev den holdte og betalte Skribler, der som Byron siger, havde løiet sig til Laureat-poet*), og hvis Navn i Virkeligheden var at søge paa det moralske Atlas's Botany Bay. Byron svarte med sin beundringsværdige Satire «The vision of judgment». Georg den Tredie ankommer her som hos Southey til Himlens Port og forlanger at lukkes ind. Men St Peter er ingenlunde rede til at komme hans Ønsker imøde. Dørvogterens Laas og Nøgler ere rustne; der er saa lidt at gjøre; siden 1789 gaae alle Mennesker ad Helvede til. Cheruberne ville gjøre Plads for den gamle Mand; thi Englene ere allesammen Tory'er. Men Satan indfinder sig som Anklager og han og Michael disputere nu om Retten til den Døde. Hver af dem føre Vidner og blandt disse bringes af Asmodeus Southey, som begynder at læse sine Værker høit og vedbliver saa ustandseligt dermed, at Alle, baade Engle og Djævle, tage Flugten og den gamle Konge i Forvirringen og Hurlumheien slipper ind. I sin Fortvivlelse over Foredraget slaaer St. Peter Southey i Hovedet med Nøglerne, han synker først tilbunds — som hans Værker, saa flyder han atter ovenpaa — som han selv «thi alle bundfordærvede Ting ere

*) See Udfaldene mod Southey Don Juan I, 205, III, 80, 93 IX, 85, X, 18.

af lutter Raadenskab saa lette som Kork.» Det hele lille Mesterværk, af hvilket i vor Litteratur Paludan-Müller har taget Motivet til sidste Sang af Adam Homo, følger Punkt for Punkt Southey's Digt, som det parodierer. Men Vanskeligheden var at faae det trykt. Murray vilde ikke tage det, heller ikke nogen anden Londonsk Forlægger. Og under disse Forlegenheder var det, at Byron gjorde sit uklogeste litterære Skridt, det der skadede ham mest i det engelske Publicums Øine. En talentfuld men ikke fremragende Skribent, den radicale Digter Leigh Hunt, hvem Byron for at at gjøre en oppositionel Demonstration i sin Ungdom sammen med Moore havde besøgt, da han var bleven sat i toaarigt Fængsel for Fornærmelser mod Prindsregenten og som nu var lieret med Shelley, fik Lyst til at grunde et radicalt Tidsskrift i Forening med Shelley og Byron. Shelley selv holdt sig af Beskedenhed tilbage, men saa snart han havde stillet Hunt det i Udsigt, at han mulig kunde faae Byron til Medarbeider, forlod Hunt med Kone og Børn England, opgav Alt, hvad han havde for og hvoraf han levede og kom nu pengeløs og hjælpeløs til Italien, hvor Byron ædelmodigt gav ham og hans Familie Husrum under sit Tag. Imidlertid viste det sig snart, at personlig Sympathi var umulig mellem disse to Mænd af saa forskjellig Art og Værdi; Byron følte sig saaret ved Hunts Familiaritet, Hunt

sig stødt ved Byrons Overlegenhed. Men Hovedulykken var, at Byron ganske ruinerede sig i Englændernes Omdømme ved Alliance med en saa meget ringere Mand. Forgjæves advarede Thomas Moore ham, idet han afslog at levere Bidrag til det projecterede Tidsskrift og skrev: «Ene kan De tage Kampen op mod Verden, hvilket vil sige Noget, da Verden som Briareus er en Gentleman med mange Hænder, men for at kunne det — maa De staae alene. Husk at de usle Huse om Peterskirken næsten tage Synet ganske bort fra den.» Men Byron havde engang givet sit Ord paa at hjælpe Hunt og vilde ikke nu træde tilbage. Han anede dengang ikke, at Leigh Hunts første Gjerning efter hans Død skulde være at skrive tre Bind for at besudle hans Minde*). Han gav da Hunt «Domsvisionen» og «Himmel og

*) Med Rette sammenligner Thomas Moore ham med Hunden, der fik Lov at boe i Løvens Bur:

Though he roar'd pretty well — this the puppy allows —
It was all, he says, borrow'd — all second-hand roar;
And he vastly prefers his own little bow-wows
To the loftiest war-note the lion could pour

. . . .

Nay, fed as he was (and this makes it a dark case)
With sops every day from the lion's own pan,
He lifts up his leg at the noble dear's carcass
And — does all a dog, so diminutive, can.

Jord», det skjønne Verdensundergangsdigt, som i vor Litteratur har fremkaldt Paludan-Müllers «Ahasverus». Dog Tidsskriftet, som først skulde hedde «The Carbonari», men som man af Politik gav det matte Navn «The Liberal»' vakte en saadan Forfærdelse og Uvillie, at det fristede et kummerligt Liv og gik ind allerede efter fjerde Hefte. Saaledes var Byron omtrent udespærret af Litteraturen, og Veien til Handling og virkelig Kamp for sine Ideer den eneste, der factisk endnu stod ham aaben.

Men først fik hans revolutionære Pathos Luft i «Don Juan» og «Bronzealderen». Shelley tiltroede Byron den Ærgjerrighed og den Evne «at blive sit undertrykte Fædrelands Frelser». Med Urette; thi for den engelske Oppositions seige og langsomme Frihedskamp passede han ikke. Det var heller ikke blot Englands politiske Nød, der sysselsatte og greb ham, men i sin Uvillie over al Undertrykkelse og sit Had til alt Hykleri opkastede han sig til Talsmand for den lidende Verden. Hans Blod kogte, naar han tænkte paa Slaveriet i Amerika, paa Mishandlingen af den fattige Befolkning i Irland, paa de italienske Patrioters Martyrium. Hans Sympathier havde altid tilhørt den franske Revolution. Han havde først beundret Napoleon; men da han saae, hvorledes Tidens Helt sank til at blive en Konge, atter udslettede «de opvaagnede Menneskerettigheder og

omgikkes med gemene Konger og Snyltegjæster» og endelig i Fontainebleau foretrak at lade sig fængsle for at give sig selv Døden, angreb han med frygtelige Haansord sit fordums Ideal. Der er i Byrons og Heines Forhold til Napoleon megen Lighed; thi begge haane deres Lands saakaldte Frihedskamp imod ham; men den Ulighed er der, at den engelske Digters ubøielige Stolthed og Frisind umuliggjør ham den Fortabelse i kvindagtig Beundring, hvortil den tydske Digter forfaldt. Napoleons blodige Krigshæder kunde ikke imponere Den, der har udtalt de skjønne Ord at det er bedre at aftørre een eneste Taare end at udgyde Have af Blod (Don Juan VIII, 3), og som ikke beundrede nogen anden Kriger end den, der kjæmpede for Frihed som Leonidas og Washington. Han havde længe svunget sin Svøbe over Prindsregentens Hoved og mangen god Gang ladet Slaget falde over hans svære Krop. «Irland døer af Hunger, hedder det, Georg veier 14 Lispund» og i det Epigram hvor han sammenligner ham med Karl den 2den og Henrik den 8de udbryder han: Karl (ɔ: hovedløs) for sit Folk, Henrik (ɔ: hjerteløs) for sin Kone! Nu gik Byron selve sit Land under Øine. Han angreb alt Usandt, alt Hadværdigt deri lige fra Traditionen om den jomfruelige Dronning (vor halvkydske Elisabeth hedder det D. J. VIII, 81) til den mest moderne bon ton. «Jeg er altfor stor en Patriot, siger

han, til at jeg ikke hellere skulde fortælle ti Løgne om Franskmændene, end sige blot eet sandt Ord om dem — saadanne Sandheder er Landsforræderi» (VII, 22). Han vover at tillægge Preusserne en stor Del af Æren for Waterlooseiren, at kalde Wellington Villain-ton (som Béranger) og lade ham høre at han med alle sine Ordener og Pensioner ingen anden Fortjeneste har indlagt sig end «at lappe Legitimitetens gamle Krykke». Han vover endelig med en anden Alvor og Pathos end Thomas Moore i dennes satiriske Breve at lade England vide, hvor afskyet dets oprørende Torypolitik har gjort det hos alle Jordens Folk. «Jeg har ikke stor Aarsag til at elske hin Plet af Jorden, der bærer en Nation, som kunde have været den ædleste af alle, men skjøndt jeg skylder den lidet mere end min Fødsel, føler jeg en Blanding af Ærefrygt og Sorg overfor dens synkende Ry og fordums Storhed . . . Ak kunde mit Folk fuldt og sandt vide, hvor afskyet dets store Navn nu er Verden over, hvor længselsfuldt hele Jorden venter paa den Stund, der skal lægge dets Bryst blot for Sværdet, hvorledes alle Nationer ansee England for deres værste Fjende, ja for værre end den værste Fjende, den een Gang elskede falske Ven, der forhen rakte Verden Frihed og nu gad lænke Folkene baade paa Legeme og Sjæl. Kan Den prale af sin Frihed, der kun er den første Slave? Folkene ere i Fængsel — men Fangevogteren, hvad

er han? Ikke mindre et Offer for Slaa og Bolt. Er det usle Privilegium at dreie Nøglen til for den Fangne maaske at kalde Frihed?» (X, 67, 68).

Byron stod nu paa den Høide, at intet conventionelt Hensyn kunde binde ham, han forfulgte «Middelmaadighedernes Ministerium», som han kalder det, endog ud over dets Medlemmers Død. Han under ikke Castlereagh Ro i Graven, fordi, som han siger i en af Fortalerne til Don Juan, det Undertrykkelsens og Hykleriets System, med hvilket hans Navn var identisk, varede ved langt udover hans Død. Han afskyede Legitimiteten og de til Væmmelse gjentagne Phraser om det Havet beherskende Britannias Trefork og dets lykkelige Forfatning, om de høie Heltekeisere og det fromme Russerfolk. Paa Pengene — siger han efter Napoleons Fald — staae nu atter «de samme legitimtstupide Ansigter». Hvo kunde ogsaa andet end væmmes naar man saae den Forgudelse, som dreves med Europas raaeste Folk, og naar man rundtom hørte den følsomme Kosaks sentimentale Afskedssang til sin Pige, hvis Begyndelsesord «Schöne Minka» endnu den Dag idag ikke ere glemte; de nævnes f. Ex. i tredie Sang af Adam Homo. — Saa bliver det da Byron, der i Europa aabner den radicale Opposition, der i Midten af Tyverne udbryder imod den politiske Romantik og den hellige Alliance, som jo ikke var Andet end Europas politiske Hykleri sat i System. Han kaldte den

hellige Alliance for den himmelske Treenigheds Abekat, der gik ud paa at smelte tre Narre sammen til een Napoleon. Han haanede den coquette Czar Alexander, den ypperste «Valser og Barbar» og brændemærkede den hyklerske Congrespolitik, med hvilken «de tyve Hanswurster i Laibach vilde afgjøre Menneskehedens Skjæbne». «O Wilberforce, synger han, du ædle Mand, der befriede Negerslaverne, se dig om paa vor gamle Halvkugle, her er endnu en Del at gjøre for dig. De Sorte ere frie — spær nu de Hvide ind! Spær ham ind, den skaldede Pralhans Alexander og send de hellige tre Konger til Senegal og spørg dem saa, hvordan det smager at faae Pryglesuppe til Middag.» — Hvilket Sprog! Hvilke Toner under Dødsstilheden i det undertrykte Europa! De skar igjennem den politiske Atmosphære og gjenløde vidt og bredt; intet Ord af Lord Byron faldt jo uhørt til Jorden, og de talløse Flygtninge og Forfulgte, Undertrykte og Sammensvorne over hele Europa fæstede deres Øine paa den ene Mand, der under Intelligensernes og Charaktererernes almindelige Synken til et lavt Niveau stod opreist, skjøn som en Apollo, modig som en Achilles, stoltere end Europas Konger tilsammen. Han, den overalt ukrænkelige Pair af England, blev Organ for den stumme Forbitrelse, der kvalte Europas bedste og mest frihedselskende Aander, idet han uhindret og ustraf-

fet løslod sin revolutionære Vredes frygtelige Udbrud.

Han havde selv defineret Poesi som Lidenskab *). Hans egen blev lutter beaandet Lidenskab nu. Hør hvilken Torden der nu rullede hen over Europa: «Den Tid vil komme, da Alt hvad vi have oplevet, vil synes Fabel, og naar man da hører Historikerne tale om Troner og om dem, som sad derpaa, vil det være som vi nu stirre paa Mammuthdyrsknogler, undrende os over, hvilken Oldtid der vel var Vidne til Sligt. — Sæt, Georg den 4de blev udgravet! Et Fremtidsmenneske vilde slet ikke forstaae, hvad vi gave saadant et Dyr at æde. — Dog lige meget! Gud skjærme Kongen og Kongerne! for hvis han ikke vil, saa tvivler jeg paa, at Menneskene ville det mere. Jeg synes at høre en lille Fugl synge, at Folket lidt efter lidt vil blive den stærkeste. Den trægeste Hest bliver vild, naar den stedse maa trælle, naar den føler Seletøiet skjære sig altfor dybt ind i dens saarede Kjød. Og selv den stakkels Pøbel bliver engang kjed af at følge Jobs Exempel. Først knurrer den blot, saa bander den ogsaa, og saa — som David greb Slyngen mod Kjæmpen, griber den de Vaaben, Fortvivlelsen rækker — og saa bliver der Krig. Det gjør mig ondt, jeg har aldrig prist den; men det har jeg nu indseet, at

*) poetry, which is but passion D. J. IV. 106.

Revolution alene kan rense Jorden fra Helvedes Besmittelse. — Krig sværger jeg da Enhver (idetmindste i Ord, maaskee engang i Daad) som bekriger Tanken, og af alle Tankens Fjender ere og vare Tyranner og Sykophanter altid de værste. Jeg veed ikke, hvo der vil seire; men om jeg kunde vide det, vilde jeg dog ikke vakle; det skulde intet Baand kunne lægge paa min ærlige, svorne, ligefremme Afsky for ethvert Despoti i ethvert af Jordens Folk.» (VIII, 137 IX, 39 VIII, 50, 51 IX, 24).

Han havde spaaet Revolutionen; han havde med Smerte seet Carbonari'ernes Planer strande. Endelig var den udbrudt, denne Revolution; «fra Andernes Toppe til Athos' Klippespids» vaiede samme Banner. Han var udstødt af Litteraturen i England. Han blev drevet fra By til By i Italien. Han havde længe sagt, at en Mand burde gjøre mere for Menneskeheden end skrive Vers. Mangen en Gang havde han talt med en Ringeagt som Shakespeare's Hotspur om Kunsten som om Flitter. Nu trængte Alt sig sammen for at drive ham til Handling. Hensynet til Grevinde Guiccioli var det eneste, som endnu holdt ham tilbage. Han tænkte paa at deltage i Creolernes Frihedskrig, han forhørte sig ivrigt om Tilstandene i Sydamerika og allerede hans Ode til Venedig havde jo sluttet med Ordene: «Bedre, langt bedre end at forsumpe her var det at døe ved

Thermopylæ, hvor engang Leonidas faldt; bedre var det at seile bort over Dybet og bringe Dig Amerika een fri Mand endnu!»

Dog Tiltrækningen til det Land, der først havde begeistret ham til Sang, var stærkest. Han vristede sig løs fra sin Elskede, hvem han ikke vovede at udsætte for et Felttogs Farer og Strabadser. Philhellenernes engelske Comité havde optaget ham blandt sine Medlemmer, og han bragte rige Pengemidler fra Comitéen med sig. I Livorno modtog han endnu paa Afreisens Dag den første og sidste Hilsen fra Goethe, den gamle Mesters bekjendte Sonet til Byron. Fem hele Maaneder opholdt Byron sig paa Cephalonia, beskjæftiget med indtrængende at sætte sig ind i de græske Anliggender og bestormet af de forskjellige Høvdinge, der laa i Partistrid med hverandre, om at slutte sig til hver enkelt af dem. Fordelingen af Krigsmateriel, Skyts og Penge gav Anledning til en uhyre Correspondance, som han med Jernflid besørgede. Endelig traf Byron sit Valg mellem de græske Anførere og bestemte sig for at gaae til Maurocordato i Missolunghi. Under Opholdet paa Cephalonia vare allerede de for hans Ærgjerrighed mest smigrende Tilbud blevne rettede til ham. Grækerne heldede overveiende til den monarchiske Regjeringsform, og efter Trelawnys Overbevisning, som kjendte Forholdene, vilde man, hvis han havde oplevet Congressen i Salona have

tilbudt ham intet Ringere end den græske Krone.

Da Byron steg i Land i Missolunghi blev han modtaget næsten som en Fyrste. Skytsets Salver og larmende Musik hilste ham, den hele Befolkning var i vild Begeistring strømmet sammen paa Stranden, og i det for ham indrettede Hus ventede Maurocordato ham med en glimrende Forsamling af græske og fremmede Officierer. 5000 Mand laa i Byen. Byron tog 500 Sulioter, der ved Marco Bozzari's Død vare blevne høvdingløse, i sit eget Sold. Selv udvalgte han sig den farligste Post, ret som ønskede han Døden. Han vilde selv overtage Befalingen over de Tropper der skulde sendes mod Lepanto, og haabede ved Mod og Daadskraft at bøde paa hvad der manglede ham i militær Erfaring; den egentlige strategiske Ledelse skulde besørges af en Generalstab. Han havde her Anledning til at forbauses over den mægtige Virkning, som personlig Uforfærdethed og personlige Fortrin gjøre paa halvvilde Folk; ved Intet imponerede han sine Sulioter, der selv vare daarlige Skytter, saa meget som ved sin Skydefærdighed og sin Ligegyldighed for Farer. Han selv var bleven et større Menneske. Vel kunde han endnu have dybe Anfald af sin gamle Melancholi, men Hæderens lyse Bane laa aaben for hans Øine. Vidnesbyrd om hans Stemning er det deilige Digt, maaskee det skjønneste, han har

skrevet, som han forfattede paa sin 36aarige Fødselsdag. Sammenligner man det med de fortvivlede Linier han nedskrev den Dag, han fyldte 33 Aar, føler man ret Forskjellen. Det indeholder med Anelsen om hans nærforestaaende Død det mandigste Forsæt.

'Tis time this heart should be unmoved
Since others it hath ceased to move
Yet, though I cannot be beloved,
Still let me love!

My days are in the yellow leaf;
The flowers and fruits of love are gone
The worm, the canker and the grief
Are mine alone!

. . . .

But 'tis not thus — and 'tis not here
Such thoughts should shake my soul, nor now
Where glory decks the hero's bier
Or binds his brow.

The sword, the banner, and the field,
Glory and Greece, around me see!
The Spartan, borne upon his shield,
Was not more free.

. . . .

Seek out — less often sought than found —
A soldier's grave, for thee the best;
Then look around, and choose thy ground,
And take thy rest.

Byrons allerførste Tanke var, som det kunde ventes af ham, at bidrage til at raade Bod

paa det frygtelige Barbari, hvormed Krigen blev ført. Han frigav nogle tyrkiske Officierer og sendte dem til Jussuf Pascha med et i værdige og skjønne Udtryk affattet Brev, hvori han beder ham til Gjengjæld vise Menneskelighed mod de fangne Grækere, da Krigens Ulykker endda ere frygtelige nok. Saa rettede han af al Magt sin Opmærksomhed paa den Opgave, han havde stillet sig, og her viste sig da klart hans praktiske Blik i Modsætning til hans Omgivelsers poetiske Drømmerier. Medens de øvrige Englændere i Comitéen i deres philanthropiske Idealisme vilde begynde med at civilisere Grækenland ved at grunde en fri Presse, skrive Avisartikler o. s. v., var hos Byron Carbonaro'en nu ganske svunden for Realpolitikeren. Med Fasthed og Kraft støttede han sig overalt kun paa de reelt foreliggende Forhold, først og fremmest paa Grækernes fælles Tyrkerhad. Han troede, at man regnede sikrere dermed end ved at gjøre Regning paa deres republikanske og liberale Tendentser. Stanhope vilde grunde Skoler. Byron fordrede og fordelte Kanoner. Stanhope stræbte ved Missionærer at indføre protestantisk Christendom. Byron, der saae, at denne Taabelighed vilde fjerne hele den græske Geistlighed fra Opstanden, vilde kun indføre Geværer og Penge. Endelig ophørte han nu med ethvert fjendtligt Udfald mod de europæiske Regjeringer. Han, som havde oplevet, hvor ynkeligt Carbonarismen var strandet paa den organiserede

Magt, vilde fremfor Alt see at opnaae Grækenlands Anerkjendelse af Stormagterne.

Men desværre var hans Helbred ikke hans store Planer voxent. Han foretog i Missolunghi sine sædvanlige Rideture rundt om Byens Volde og for at indvirke paa Indbyggernes Phantasi lod han, naar han red, en Livvagt af 50 Sulioter følge sig til Fods; de vare saa ypperlige Løbere, at de med Geværet i Armen løb ved Siden af hans Hest, selv naar den gik i det stærkeste Trav. Paa en af disse Rideture blev han gjennemblødt og vilde ikke ile directe hjem derefter. «Tog jeg saadanne Hensyn, sagde han, vilde jeg kun afgive en daarlig Soldat». Dagen efter fulgte frygtelige Convulsioner — tre Mænd vare neppe istand til at holde ham — og Smerterne vare saa skrækkelige, at han sagde: «Jeg frygter ikke Døden, men disse Smerter kan jeg ikke bære». Under den afmagtlignende Tilstand, der fulgte, styrtede en Trop oprørske Sulioter ind i hans Værelse, svang deres Sabler og forlangte Opreisning for en formentlig Tilsidesættelse. Byron reiste sig op i Sengen og med en mægtig Villiesanstrengelse, stedse roligere, jo mere de raste og skreg, beherskede han dem ved Blik og Miner og sendte dem bort.

Han havde tidligere skrevet til Moore: «Hvis noget Saadant som Feber, Overanstrengelse, Hunger eller Lignende her skulde gjøre Ende paa Deres Broder i Apollo — saa tænk paa mig ved

Deres Vin og Sang. Jeg haaber, at den gode Sag vil seire; men det veed jeg, at Ærens Bud skal af mig blive holdt saa nøie som min Melkediæt». Den 12te April maatte Byron atter gaae tilsengs, og Feberen forlod ham ikke mere. 18de April var det Paaskedag, som Grækerne pleie at feire med Kanontorden og Geværsalver paa Gaderne. Men af Hensyn til sin Velgjører forholdt Befolkningen sig ganske stille. Den 19de April var hans sidste Levedag. Han laa i Delirium, troede, han commanderede, og raabte: Frem, Fremad, Mod! Da han atter kom til sig selv, bad han sin Kammertjener høre sin sidste Villie. Han sagde: Gaa til min Søster og sig hende . . . gaa til Lady Byron og sig hende . . .; men hans Stemme svigtede, og man hørte kun enkelte Navne: Augusta — Ada —. «Nu har jeg sagt dig Alt», sagde han. «Ak, Mylord, svarede Tjeneren, jeg har ikke forstaaet et Ord af hvad Deres Herlighed har sagt mig». «Ikke forstaaet mig! svarte Byron med et trøstesløst Blik, hvilken Ulykke! nu er det for sent! — Endnu hørtes kun enkelte Ord af hans Mund: Stakkels Grækenland! stakkels By! mine stakkels Tjenere! saa have hans Tanker vendt sig til hans Elskede; thi han sagde paa Italiensk: «Io lascio qualche cosa di caro nel mondo». Endelig henimod Aften sagde han: «Nu vil jeg sove» — og det var forbi.

Den store Mands Død ramte hele Græken

land som et Tordenslag. Folket stod overfor dette Tab som overfor en frygtelig Naturbegivenhed, hvis Følger ikke lode sig beregne. Samme Dag udkom følgende Decret:

Den provisoriske Regjering for Vestgrækenland.

Paaskefesten idag er fra en Glædesfest bleven forvandlet til en Sorgens og Kummerens Dag. Lord Noel Byron har i Eftermiddags Kl. 6 efter en 10 Dages Sygdom ophørt at leve. . . . Jeg forordner herved:

1) Ved Daggry imorgen skulle 37 Kanonskud affyres fra det store Batteri, et Tal, der svarer til den høie Dødes Leveaar.
2) Alle offentlige Bygninger, ogsaa Domhusene, forblive lukkede i 3 Dage.
3) Alle Boder med Undtagelse af Apothekerne forblive ligeledes lukkede, og der holdes strengt over, at ingen Art af Munterhed, hvormed Paaskefesten ellers feires, bliver givet tilkjende.
4) Almindelig Landesorg i 21 Dage.
5) I alle Kirker skal Sørgegudstjeneste afholdes.

Givet i Missolunghi d. 19 April 1824.

A. Maurocordato.

Der behøves intet andet Vidnesbyrd om det Indtryk, Budskabet om Byrons Død gjorde paa alle dem, der stode ham nær. Den græske Befolkning løb klagende gjennem Gaderne under Raabet: Han er død, den store Mand er død! — Liget blev bragt til England og Geistligheden negtede det en

Plads i Westminsterabbediets Digterhjørne. Men «høit hævet over Englands Dadel og Grækenlands Pris» gik hans Minde Jorden over.

I Ruslands og Polens, Spaniens og Italiens, Frankrigs og Tydsklands Aandsliv satte de Spirer Frugt, som han med ødsel Haand havde udstrøet. Frøet blev til Blomster og Dragetænderne til stridbare Mænd. De slaviske Nationer, der sukkede under et brutalt Tyranni og som af Naturen havde Hang til Melancholi tilligemed oprørske Instincter, tilegnede sig med Lidenskab Byrons Poesi, og Puschkin's Onægin, Lermontow's «Vor Tids Helt» og Mickiewitz's Wallenrod vise, hvor dybt deres Digtere følte sig grebne. De romanske Folkeslag, hvis skjønne Clima og hvis søde Synder han havde besunget, og som netop nu reiste sig til Opstand, oversatte og studerede med Begeistring hans Værker. De emigrerede spanske og italienske Digtere optoge hans Feltraab, i Spanien selv dannedes Myrtheselskabet, i Italien undergik Giovanni Berchet fremfor Alle Byrons Indflydelse, og den er ikke mindre kjendelig hos Leopardi og Giusti. I Frankrig var det øieblikkelige Indtryk af Byrons Død dog kjendeligst. Der laa kun faa Uger mellem denne Begivenhed og Chateaubriands Overgang til Oppositionen, og Chateaubriands første Gjerning efter sit Fald var at indmelde sig i den græske Comité. Hugos «Orientales» var ingen Flugt til Orienten, som de tydske Digteres; Dig-

teren lagde Veien over Grækenland og dvælede længe ved Frihedskrigens Helte. Delavigne besang Byron i et ypperligt Digt, Lamartine føiede en sidste Sang til Childe Harold, Alfred de Musset prøvede paa at løfte den store Digters Arv, og selv Lamennais talte snart et Tungemaal, hvori mangt et Ord og mangen en Vending mindede om Sproget i Byrons Invectiver. Tydskland var endnu politisk for langt tilbage til at have Landsforviste og Udvandrede blandt sine Digteraander; men med stille philologisk Begeistring havde dets Lærde seet det antike Hellas' Gjenopstandelse i Grækenlands Reisning, Digtere som Wilhelm Müller og Alfred Meissner skrev skjønne Digte til Byrons Ære og indenfor Landets Grændser gaves der her i Litteraturen Aander, der med Grund følte sig som exilerede og banlyste, og i hvem Byrons Poesi slog des mægtigere ned: Forfatterne af jødisk Herkomst særlig Börne og Heine, og Heine's bedste Poesi, fremfor Alt «Deutschland, ein Wintermährchen» fortsætter Byrons Værk. Romantismen i Frankrig og Liberalismen i Tydskland nedstamme begge i lige Linie fra Naturalismen i Byrons Poesi.

Naturalismen i det engelske Aandsliv begynder hos Wordsworth som landlig Kjærlighed til den ydre Natur, som Opsparen af Naturindtryk og som Pietet mod Dyret, Barnet, Bonden og de Enfoldige af Hjertet. Den forvilder sig hos ham forbigaaende ind i en cul-de-sac af plat Naturefterlig-

ning. Den nærmer sig hos Coleridge og end mere hos Southey den samtidige tydske Romantik, følger denne ind i Legendens og Overtroens Verden, men holder sig ren for dens værste Udskeielser ved sin naturalistiske Behandling af det romantiske Stof, ved sin aabne Sands for Land og Hav og alle Virkelighedens Elementer. Naturalismen bliver folkepsychologisk og historisk hos Scott og skildrer med levende Farver Mennesket som Barn af en Race og af en Tidsalder; den erobrer hos Keats hele Sandseverdenen og holder sig her et Øieblik neutral midt imellem Hvilen i Naturbeskuelse og Prædiken af Naturevangelium og naturlige Rettigheder. Den bliver erotisk og liberalt politisk hos Moore, hvem Skuet af hans Fødeøes Jammer driver over i de frisindede Ideers Leir. Den optræder hos Landor som fri hedensk Humanisme, men for afskrækkende og stolt til at kunne vinde Europa. Den forvandler sig hos Shelley til et pantheistisk Natursværmeri og en poetisk Radicalisme, der raader over de ypperste digteriske Midler; men dens kosmiske og abstracte Charakter bevirker i Forening med Digterens altfor store Forspring for sin Samtid og hans tidlige Død, at Sangen taber sig uhørt og uden at Europa aner, hvilken Digter det besidder og mister. Men som Achilles reiser sig efter at have brændt Patroklos's Lig, med saadan Vælde hæver nu efter Shelley's Død Byron sin Stemme. Den europæiske Poesi strøm-

mede i en dorsk og rolig Flod, og den, som gik langs ad Flodens Bred, fandt Lidet at lade Øiet dvæle ved. Da opstod som Fortsættelse af Strømmen denne Poesi, hvem Grunden saa tidt svigtede under Foden, at den styrtede sig i Cascader fra Fald til Fald — og Alle betragte en Flod paa det Sted, hvor dens Bølger danne et Vandfald. Her hos Byron saae man Floden skumme og syde, hørte den risle som Musik og syngende sende sin Ode mod Himlen. Her stod Vandet — gyseligt skjønt — i Raseriets hvide Fraade, hvirvlede sig i Malstrømme, splittede sig selv og Alt, hvad der stod det i Veien, ja udhulede i Længden selv Klipper. Og midt i Vandfaldet stod der, som Byron har skildret det i Childe Harold (III 72), en deilig Iris, en pragtfuldt straalende Regnbue, Harmoniens og Fredens og Frihedslykkens Tegn, usporlig for Mange, men synlig for Enhver, der har Solen over sig og stiller sig rigtigt. Den varslede om bedre Dage for Europa.

INDHOLD.

Rettelser
til
Reactionen i Frankrig.

S. 20 L. 16 jer bort læs jer
— 68 L. 8 f. n. Vinet læs Monod
— 153 L. 1 bringer læs tvinger
— 271 L. 17 denne læs den
— 298 L. 7 30 læs 20
— 337 L. 11 f. n. Januar læs Juni
— 342 L. 13 15 décembre læs 15 septembre
— 349 L. 4 f. n. fuglefrie læs fredløse

Rettelser
til
Naturalismen i England.

S. 56 L. 4 f. n. Spencer læs Spenser
— 77 L. 14 den læs det
— 82 L. 5 f. n. Due læs Daa
— 107 L. 4 fabrikeret denne læs anført denne af Johnson fabrikerede
— 165 L 15, 172 L. 10 f. n., 184 L. 4 f. n. Quaterly læs Quarterly
— 223 L. 1 1835 læs 1825
— 227 L. 13 f. n. 1778 læs 1779
— 281 L. 1 f. n. 1849 læs 1852
— 380 L. 13 en rimeligvis læs rimeligvis
— 400 L. 2 udtrykke læs udtrykte
